

Sametingets plenum

Møtebok 01/07

Tid: 27.02.07 – 02.03.07

Sted: Karasjok

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
001/07	Konstituering
002/07	Sametingsrådets beretning om virksomheten
003/07	Spørsmål til Sametingsrådet
004/07	Kunngjøring av nye saker
005/07	Sametingets årsmelding 2006
006/07	Delutredning om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
007/07	Retningslinjer for verneplanarbeid etter naturmangfoldloven i samiske områder
008/07	Melding om utvikling av utmarksnæringer - drøfting
009/07	Kongekrabbe, ressurs eller problem
010/07	Sametingsrådets politiske program for perioden 2006-2009
011/07	Sametingsrådets redegjørelse om regionalt samarbeid
012/07	Omvalg - komitene, Samisk Parlamentarisk Råd, Tilskuddsstyret

Møtesekvenser

Tid	Sak	Side
Tirsdag 27.02.07 kl. 09.00 – 09.35	01/07	4
kl. 09.35 – 16.05	02/07	8
kl. 16.05 – 16.25	03/07	21
kl. 16.25 – 17.45	04/07	25
kl. 17.45 – 18.10	11/07	200
Onsdag 28.02.07 kl. 09.00 – 12.00	05/07	33
Torsdag 01.03.07 kl. 09.00 – 09.15	05/07 forts.	33
kl. 09.15 – 10.00	06/07	103
kl. 10.00 – 11.45	07/07	109
kl. 13.30 – 15.45	08/07	113
kl. 15.45 – 16.40	09/07	129
kl. 16.40 – 18.40	11/07 forts.	200
kl. 18.40 – 19.15	12/07	206
Fredag 02.03.07 kl. 09.00 – 12.05	10/07	137

Originalspråk: Norsk

Sak 01/07

Konstituering

Saken påbegynt 27. februar 2007 kl. 09.00.

Representanter

Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:

1. Magnhild Mathisen	23. Tor Mikalsen
2. Gunn-Britt Retter	24. Åge B. Pedersen (<i>vara for Hilde Anita Nyvoll</i>)
3. Knut Store	25. Per-Bjørn Lakselvnes (<i>vara for Randi A. Skum</i>)
4. Marianne Balto	26. Kjell Svein Skog (<i>vara for Bjarne Store-Jakobsen</i>)
5. Jánoš Trosten	27. * Nils Djupen (<i>vara for Lene Hansen</i>)
6. Per-Ivar Henriksen	28. Ann-Mari Thomassen
7. Egil Olli	29. Ingen vara møtte for Henrik Eriksen
8. Terje Tretnes	30. Nanna Thomassen (<i>vara for Susanne Amalie Andersen</i>)
9. Synnøve Solbakken-Härkönen	31. Kjersti Myrnes Balto
10. Marie Therese N. Aslaksen	32. Vibeke Larsen
11. Aili Keskitalo	33. Roger Pedersen
12. Per Andersen Bæhr	34. Tone Finnesen
13. Isak Mathis O. Hætta	35. Anders Urheim
14. Klemet Erland Hætta	36. Miriam Paulsen
15. Josef Vedhugnes	37. **Jarle Jonassen
16. Olaf Eliassen	38. Sten Erling Jønsson
17. Agnar Mikkelsen (<i>vara for Wiebke Synnøve Slåtsveen</i>)	39. Kirsten Appfjell-Eira
18. Per Edvind Varsi	40. Tor Dalseng (<i>vara for Rita-Alise Porsanger</i>)
19. Berit Anna Gaup (<i>var for John Harald Skum</i>)	41. Jørn Are Gaski
20. **Toril Bakken	42. Johan Mikkel Sara
21. **Inger Jørstad	43. Kirsti Guvsám
22. Helene Thomassen (<i>vara for Willy Ornebakke</i>)	

*Vararepresentant Nils Djupen tiltrådte møtet 27.02.07 etter lunsj.

** Ikke tilstede ved konstituering, se permisjoner for deler av plenum

Innvilgende permisjoner

Permisjoner for hele plenumsmøtet

Representant nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen
Representant nr. 19 John Harald Skum
Representant nr. 22 Willy Ørnebakk
Representant nr. 24 Hilde Anita Nyvoll
Representant nr. 25 Randi A. Skum
Representant nr. 26 Bjarne Store-Jakobsen
Representant nr. 27 Lene Hansen
Representant nr. 29 Henrik Eriksen
Representant nr. 30 Susanne Amalie Andersen
Representant nr. 40 Rita-Alise Porsanger

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 6 Per-Ivar Henriksen 27.-28.02.07
Representant nr. 37 Jarle Jonassen 27.02.07
Representant nr. 21 Inger Jørstad 27.02.07
Representant nr. 12 Per Andersen Bæhr 28.02.07
Representant nr. 4 Marianne Balto 28.02.-02.03.07
Representant nr. 20 Toril Bakken 27.02.07 og 01.03.07 fra kl. 15.00 - 02.03.07
Representant nr. 9 Synnøve Solbakken-Härkönen 01.03.07
Representant nr. 33 Roger Pedersen 01.03.07
Representant nr. 22 Helene Thomassen 01.03.07 fra kl. 13.00 - 02.03.07
Representant nr. 2 Gunn-Britt Retter 01.03.07 fra kl. 17.00 - 02.03.07
Representant nr. 8 Terje Tretnes 01.03.07 fra kl. 17.00
Representant nr. 43 Kirsti Guvsám 01.03.07 fra kl. 10.00 - 02.03.07
Representant nr. 10 Marie Therese N. Aslaksen 01.- 02.03.03.07
Representant nr. 39 Kirsten Appfjell-Eira fra 01.03.07 kl. 13.30 - 02.03.07
Representant nr. 34 Tone Finnesen 02.03.07 fra kl. 10.15
Representant nr. 35 Anders Urheim 02.03.07 fra kl. 10.00
Vararepresentant Agnar Mikkelsen 02.03.07 fra kl. 11.00

Vararepresentanter

Nanna Thomassen møtte for representant nr. 30 Susanne Amalie Andersen
Åge B Pedersen møtte for representant nr. 24 Hilde Anita Nyvoll
Per-Bjørn Lakselvnæs møtte for representant nr. 25 Randi A. Skum
Helene Thomassen møtte for representant nr. 22 Willy Ørnebakk
Agnar Mikkelsen møtte for representant nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen
Berit Anna Gaup møtte for representant nr. 19 John Harald Skum
Kjell Svein Skog møtte for representant nr. 26 Bjarne Store-Jakobsen
Tor Dalseng møtte for representant nr. 40 Rita-Alise Porsanger
Nils Djupen møtte for representant nr. 27 Lene Hansen
Solfrid Pettersen møtte for representant nr.6 Per-Ivar Henriksen 27.-28.02.07
Egil Utsi møtte for representant nr. 9 Synnøve Solbakken- Härkönen
Solfrid Pettersen møtte for representant nr.4 Marianne Balto 01.-02.03.07

Fravær for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 13 Isak Mathis O. Hætta 28.02.07

I Dokumenter

Møteinnkalling av 31.01.07 med forslag til saksliste.

II Forslag og merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget

Innkalling av 31.01.07 med innstilling til saksliste godkjennes

Møtelederskapet opptar følgende fellesforslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe/NSR sametingsgruppe:

Omvalg av medlemmer til Sametingets komiteer, Samisk Parlamentarisk Råd og Sametingets tilskuddsstyre legges til sakslista som siste sak på torsdag 01.03.07

III Votering

Av 43 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Møtelederskapets innstilling ble vedtatt med 36 mot 2 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Josef Vedhugnes, saksordfører	
	Jánoš Trosten, forr.orden	Anders Urheim
	Isak Mathis O. Hætta, forr.orden	
2	Josef Vedhugnes	
3	Roger Pedersen	
4	Egil Olli	
	Jánoš Trosten, forr.orden	
	Josef Vedhugnes, forr.orden	
5	Jánoš Trosten	
	Anders Urheim, forr.orden	

VI Sametingets vedtak

Innkalling av 31.01.07 med innstilling til saksliste godkjennes. Omvalg av nye medlemmer til Sametingets komiteer, Samisk parlamentariske råd og Sametingets tilskuddsstyre legges til sakskartet som siste sak torsdag 01.03.07.

Behandlingen av saken ble avsluttet 27.02.07 kl. 09.35.

Originalspråk: Norsk

Sak 02/07

Sametingsrådets beretning om virksomheten

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

07/487

Saken påbegynt tirsdag 27.02.07 kl. 09.35

I Dokumenter

Nr	Dok. Dato	Avsender/Mottaker	Tittel
----	-----------	-------------------	--------

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

Sametingsrådets beretning om virksomheten tas til orientering

1 Om virksomheten

Beretningen omfatter Sametingsrådets aktiviteter i perioden 14.11.06 til 15.02.07.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 2 møter og behandlet 19 saker.

Sametingsrådet vil i denne beretningen omtale flere saker rådet har arbeidet med i perioden.

Som det framgår av vedleggene har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Saksområder

Likestilling

Sametingspresidenten har hatt møte med kvinneorganisasjonen Sáráhká. Presidenten har tidligere på året hatt møte med kvinneorganisasjonen Sámi NissonForum. Derfor ble det kun avholdt et administrativt møte med denne organisasjonen. Det ble også avholdt et administrativt møte med mannsorganisasjonen Dievddut. Formålet med møtene var å diskutere prosjekter som organisasjonene skulle gjennomføre. I

tillegg ønsket Sametingspresidenten å få tilbakemelding fra organisasjonene på Sametingets likestillingspolitikk. Møtene dannet også grunnlag for bevilgning gitt i februar av likestillingsmidler til de to kvinneorganisasjonene for gjennomføring av tiltak. Sametingsrådet vurderer også støtte til Dievddut for gjennomføring av tiltak.

Sametingspresidenten hadde møte med barne- og likestillingsministeren 12.12.06. På møtet informerte Sametingspresidenten om likestillingsarbeidet Sametinget har gjort i 2006. I tillegg ble det informert om Nordisk samisk likestillingskonferanse. Presidenten og statsråden ble enige om at det skulle utarbeides et felles intensjonsdokument fram mot likestillingskonferansen. Dette dokumentet og innspill fra konferansen skal danne grunnlag for videre satsing på samisk likestilling, både fra regjeringens side og fra Sametingets side.

Barnehage

Sametinget har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet utarbeidet ”Temahefte om samisk kultur i barnehagen”, som er sendt alle landets barnehager. Temaheftet inngår i en serie som departementet har utgitt i forbindelse med innføring av ny rammeplan.

I forbindelse med Barnehageløftet skal det utarbeides en kompetanseplan for barnehagesektoren. I den forbindelse har Kunnskapsdepartementet satt i gang arbeidet med kompetansekartlegging i sektoren. Høgskolen i Vestfold har på oppdrag fra departementet utført en kartlegging blant et utvalg av barnehager i landet. Da det var få samiske barnehager representert i denne kartleggingen har Sametinget fått tildelt midler fra departementet for å gjennomføre en kartlegging blant barnehager med samiske barn. Sametinget har gitt Samisk høgskole dette oppdraget.

Sametinget har utgitt et nummer av barnehagetidsskriftet ”Stullán”, der tema har vært matematiske begreper i barnehagen.

Sametinget har avholdt nettverksmøte for menn som jobber i samiske barnehager. Nettverksmøtet skal være en møteplass for erfaringsutveksling og kompetanseheving for menn som jobber med samiske barn.

Sametinget har deltatt på Fylkesmannen i Troms sitt seminar for barnehager og skoler om det samiske perspektivet i Rammeplanen og Kunnskapsløftet. Sametinget bidro med foreleser til seminaret.

Opplæring

Rekruttering til sørsamiske studier

Sametingsrådet ved rådsmedlem Jarle Jonassen hadde 06.12.06 møte om rekruttering til sørsamiske studier. Det var godt oppmøte med representanter fra opplærings og forskningsinstitusjoner og sørsamiske kulturinstitusjoner Temaet for møtet var hvilke tiltak som kunne settes i verk for å øke rekrutteringen av sørsamiske kandidater til høyere utdanning i samiske fag, ikke minst når det gjelder den sørsamiske lærerutdanningen.

Språkmotiveringsprosjektet i Elgå

Språkmotiveringsprosjektet i Elgå ble avsluttet våren 2006. Prosjektet har gitt gode resultater, og Sametingsrådet ønsker derfor at det skal videreføres. Skolen har etter søknad fått midler fra Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet for skoleåret 2006/2007. Midlene er tiltenkt videreutvikling av språktilbudet og skal brukes til læremiddelutvikling, engasjement av eksterne ressurspersoner og til utvidet samarbeid med Sameskolen på Snåsa og Brekken oppvekstsenter. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2007 fikk Elgå skole en bevilgning på kr 500 000 for å sikre driften av det sørsamiske tilbudet i Elgå.

Forskning

Konsultasjoner om Program for samisk forskning 2007-2017

Det har vært gjennomført konsultasjoner og oppnådd enighet med Norges forskningsråd om program for samisk forskning.

Som følge av konsultasjonene er det i programmet lagt til et nytt punkt om mangfold og variasjon, og hvor det særlig vektlegges behovet for å styrke forskningen på sørsamiske forhold. Det er også kommet til et nytt element i programmet om tradisjonell kunnskap. Ellers er det noen mindre justeringer om sørsamisk forhistorie og historie, livskvalitet og helsemessige virkninger av assimileringspolitikken, Sametingets plass og posisjon i styringssystemet og langtidsvirkninger av kartlegging av samiske rettigheter.

Divisjonsstyret vil i nær framtid vedta programmet og oppnevne programstyret. Sametinget har i protokollen fra en av konsultasjonene understreket at en forutsetter at Norges forskningsråd kommer tilbake til Sametinget for avklaringer om Divisjonsstyret finner å ville gjøre substansielle endringer om utkastet det er etablert enighet om. Etter invitasjon fra Norges forskningsråd deltar Sametinget på administrativt nivå som observatør i programstyret.

Språk

Samefolkets fond

Sametingsrådet holdt den 13.02.07 et åpent seminar der bruken av midlene i Samefolkets fond var tema. Formålet med seminaret var å få satt i gang prosesser med tanke på hvordan midlene i fondet skal benyttes. Et bredt spekter av foredragsholdere var invitert til å holde innlegg om temaet. I tillegg kom det frem mange gode og konstruktive innspill fra deltakerne på seminaret.

Kulturminner

Verdensarven i Alta

Det er påbegynt revisjon av forvaltningsplan for verdensarven (bergkunsten) i Alta. Sametingets administrasjon har et medlem i dialoggruppa for revisjon av planen.

"Flybåren laserskanning i nord"

Flybåren laserskanning er en meget lovende metode innenfor registrering og miljøovervåking av kulturminner. Riksantikvaren har satt i gang et samarbeidsprosjekt med NIKU, Troms fylkeskommune, Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Det er avholdt to innledende møter og det er bevilget midler til å få skannet 2x5 km² som fortrinnsvis fordeles likt mellom Troms og Finnmark. Sametinget bidrar i første omgang med arbeidsinnsats i form av utvelgelse av testområder og muligens noen feltbefaringer.

Kultur

Kulturloven

Sametingsrådet har gitt høringsuttalelse til utkast til lov om offentlige myndigheters ansvar for kulturvirksomhet. Hensikten med en slik generell kulturlov er å gi kultursektoren ytterligere tyngde og status som offentlig ansvarsområde. Formålet er å tydeliggjøre det ansvaret offentlige myndigheter har for å legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle kan få anledning til å delta aktivt i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. Det legges opp til en enkel lov uten detaljerte

føringer for bevilgningsnivå, prioriteringer eller organisering av kulturområdet på de respektive forvaltningsnivå. Sametingrådet stiller seg bak lovforslaget, men understreker i høringsuttalelsen statens overordnede ansvar for samisk kultur. Videre har Sametingrådet uttrykt at også kommuner og fylkeskommuner bør tillegges et større ansvar for kulturvirksomhet generelt, inkludert samisk kultur. I uttalelsen påpekes det at fylkeskommunenes ansvar for samisk kultur er synliggjort i samarbeidsavtalene som er inngått mellom Sametinget og flere fylkeskommuner.

Samisk filmsenter

Sametingrådet har den 16.01.07 i samarbeid med Finnmark fylkeskommune og Kautokeino kommune kommet med et felles utspill om samisk film. Partene uttalte at det i arbeidet med å utvikle samisk film, er naturlig å etablere et internasjonalt samisk filmsenter i Kautokeino. Dette som en oppfølging av Kautokeino kommunes initiativ til en utredning om etablering av et samisk filmsenter i Kautokeino, og som en naturlig del av nordområdesatsingen innen kultur og film.

Beaivváš Sámi Teáhter

Sametingspresident Aili Keskitalo og rådsmedlem Terje Tretnes har 29.01.07 hatt møte med Beaivváš Sámi Teáhter. Beaivváš la frem sin plan om nytt teaterbygg og informerte Sametinget om nybygg, driften og planene fremover.

Idrett

Sametingrådet avholdt den 09.02.07 et møte med Sámiid valástallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N). Rådsmedlem Terje Tretnes deltok på møtet. Tema på møtet var den generelle situasjonen for samisk idrett med vekt på oppfølging av spillemiddeltildelingen og strategier for fremtidige spillemiddelsøknader. Samenes deltakelse i Arctic Winter Games ble også drøftet på møtet.

10. og 11.02.07 var samisk idrett i fokus i Tromsø med fotballandskamp for damer mellom Sápmi og Åland, idrettsgalla og NM i reinkappkjøring. Rådsmedlem Terje Tretnes deltok på alle arrangementene. Under idrettsgallen foretok Samisk fotballforbund (SSL) en høytidelig overrekkelse til Sametinget av trofeet som Sápmi vant under Viva World cup i Frankrike sist høst. Trofeet bærer Nelson Mandelas navn. På vegne av Sametinget lovet rådsmedlem Terje Tretnes at trofeet skal få en sentral plass i sametingsbygget i Karasjok. Under idrettsgallaen ble det for øvrig delt ut utmerkelse til samiske idrettsutøvere og ledere som har markert seg i forbindelse med utøvelsen av sin idrett.

Kartlegging og tilbakeføring av samiske kulturarv

Visepresident Johan Mikkel Sara deltok i februar på en konferanse om tilbakeføring av kulturarv i Nuuk på Grønland. Formålet med konferansen var å utveksle erfaringer med tilbakeføring av kulturarv. Sametingrådets deltakelse på konferansen kan sees i sammenheng med prosjektet "Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sami Cultural Artefacts", hvor Sametinget sitter i styringsgruppa. Et av prosjektets delmål er å åpne opp for diskusjon om rettighetene til samisk gjenstandsmateriale.

Samisk kirkeråd

Rådsmedlem Terje Tretnes har 08.02.07 hatt møte med Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd informerte Sametinget om deres virksomhet, sammensetningen av det nye rådet og om noen av sakene de skal behandle i tiden fremover. Partene er enige om å holde kontakten i aktuelle saker før sakene behandles.

Regionalutvikling

Forvaltingsreformen

Det ble avholdt et siste konsultasjonsmøte med statssekretær Dag Henrik Sandbakken om forvaltingsreformen 17.11.06. Sametingsrådet har i etterkant av konsultasjonene, i brev av 28.11.06, påpekt at Sametingsrådet ikke anser konsultasjonene som har vært gjennomført i denne saken som reelle. Dette var begrunnet med at konsultasjonsprosedyrene legger vekt på at partene skal bli enige. Eventuell uenighet skal begrunnes og komme fram i protokollene. Sametingsrådet opplevde prosessen som en høring og ikke som en konsultasjon.

Regjeringen la fram stortingsmelding 12 (2006/2007) *Regionale fortrinn – regional framtid* 08.12.06. Regjeringen og Sametingsrådet har under prosessen blitt enige om at Sametingets myndighet ikke skal svekkes som en konsekvens av gjennomføring av reformen.

Grenseoverskridende arbeid

Nordområdespørsmål

Sametingsrådet avholdt den 14.11.06 et åpent seminar i Karasjok om forvaltningen av de ikke-fornybare ressursene i nord. Seminaret var ment som en forberedelse av Sametingsrådets internasjonale melding "Utvikling for urfolks framtid". De samiske samfunn vil måtte forholde seg til nasjonale og internasjonale selskaper som ønsker tilgang til naturressurser på land og utenfor kysten. Temaet for seminaret var etablering av gode forvaltningsregimer som sikrer en bærekraftig utnyttelse av ressursene, i tråd med en ønsket utvikling av samiske samfunn. Blant foredragsholderne var både nasjonale og internasjonale mineral- og oljeselskaper, Bergvesenet, en samisk kommune og Arktisk Råds urfolksekretariat.

Sametinget har hatt flere møter med oljeselskapet Eni om den videre prosessen vedrørende konsekvensutredninger for Goliat-utbyggingen i Barentshavet. Visepresidenten deltok på ett av disse møtene. På møtene ble det enighet om å holde en tett dialog for å sikre at samiske interesser ivaretas på en hensiktsmessig måte etter hvert som utbyggingsplanene skrider frem.

Som et ledd i oppfølgingsarbeidet til Sametingsrådets melding om internasjonale satsningsområder er det avholdt et møte i Tromsø den 08.01.07 på administrativt nivå med Samiske institusjoners nordområdenettverk og Nordisk Samisk Institutt. Møtet omhandlet samarbeid om prosjekter vedrørende samiske tradisjonelle kunnskaper, og at konsekvensutredningsprosessen for Eni sin Goliat utbygging i Barentshavet får en dreining også mot sårbarhets- og tilpasningsanalyser.

Et av de halvårlige kontaktmøtene mellom Sametingets president og statssekretær Liv Monica Bargem Stubholt i Utenriksdepartementet gikk av stabelen den 22.11.06. Statssekretær for utviklingssaker Anne Margareth Fagertun Stenhammer deltok også på møtet. Sakslisten inneholdt temaer som Regjeringens nordområdestrategi, det internasjonale arbeidet til Sametinget, klimapolitikk, Nordisk samekonvensjon, FN's urfolkserklæring, samisk program i EUs territoriale samarbeid, den nordlige dimensjon, Barentssamarbeidet, Arktisk Råd og orienteringssaker.

Arktisk Råd

Sametingets president var representert på "the Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region" (SCPAR) sitt møte i Oslo den 22.11.06. I tillegg til statusrapporter over arbeidet i SCPAR og oppfølgingssaker fra den 7. Arktiske parlamentarikerkonferansen og rapporter fra Arktis råds møte i Salekhard, sto det Internasjonale polaråret 2007 - 2008 (IPY), den nordlige dimensjon og norsk formannskap i Arktisk råd på agendaen.

Rettigheter

Arbeidet med nordisk samekonvensjon

Ministrene og presidentene ble på møtet 18.10.06 enige om å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon, i første omgang gjennom fortsatt nasjonalt arbeid med høringsoppfølging og eventuelle konsekvensanalyser.

I Norge har man valgt å følge opp beslutningen ved at det er nedsatt en administrativ arbeidsgruppe med medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justisdepartementet, Utenriksdepartementet og Sametinget. Arbeidsgruppens oppdrag er som følger:

”På bakgrunn av ekspertgruppens rapport og høringsuttalelsene skal arbeidsgruppen foreta en systematisk gjennomgang av konvensjonsutkastet med sikte på å identifisere og drøfte eventuelle problemer i forhold til nasjonal rett og folkeretten. Arbeidet må skje i nær kontakt med andre berørte departementer. Arbeidsgruppens rapport vil ligge til grunn for det videre arbeidet med å komme fram til en norsk forhandlingsposisjon.”

Arbeidsgruppen startet sitt arbeid 19.01.07 og skal avlevere arbeidet i mai 2007.

Konsultasjoner om plandelen i plan- og bygningsloven og mineralloven

Sametinget er i gang med konsultasjoner med Miljøverndepartementet om ny plan- og bygningslov og med Nærings- og handelsdepartementet om ny minerallov.

Det har vært avholdt tre konsultasjonsmøter på administrativt nivå henholdsvis 31.11.06, 05.01.07 og 31.01.07 om plan- og bygningsloven. Det har så langt vært en positiv utvikling i konsultasjonene, hvor Sametinget har hatt god informasjon og fullt innsyn i utkast til lovtekst og merknader. Det tas sikte på at det avsluttende konsultasjonsmøtet holdes på politisk nivå. Miljøverndepartementet er innstilt på å legge fram odelstingsproposisjonen våren 2007.

Det har vært avholdt ett konsultasjonsmøte på administrativt nivå om ny minerallov, det andre konsultasjonsmøte skal være mellom statsråden og sametingspresidenten i Karasjøk 27.02.07. Det er enighet om at Sametinget under konsultasjonene skal gis fullt innsyn i utkast til lovtekst og merknader. Nærings- og handelsdepartementet er innstilt på å legge fram odelstingsproposisjonen våren 2007.

For både ny plan- og bygningslov og ny minerallov er det av tidsmessige årsaker, for Regjeringen mht. tidspunkt for å fremme proposisjonen og for Sametinget mht. tidspunkt for avholdelse av plenum, en utfordring å legge til rette for en behandling av de slutførte konsultasjonene med utkast til lovforslag i Sametingets plenum. Det er også uavklart hvilke type dokument Regjeringen ser å kunne oversende Sametinget for sin endelige behandling av sakene.

Samhandling med NVE

Det har vært møte på administrativt nivå med NVE om vindmølleparkutbygging i samiske områder. Det skal utarbeides en samlet konsekvensoversikt over sumvirkningene av de planlagte vindkraftprosjektene på Fosenhalvøya. Dette er særlig positivt for de samiske interessene, herunder reindrifta, i området. Det var videre enighet om at NVE og Sametinget i fellesskap skal utarbeide kjøreregler/prosedyrer for behandling av energisaker i henhold til konsultasjonsavtalen. I den sammenheng vil det også bli vurdert om det skal avholdes faste halvårslige møter mellom NVE og Sametinget. NVE vil fortsette å avholde egne møter med samiske interesser der energisaker kan påvirke disse.

Møter med Miljøverndepartementet

Sametingets president og statsråd Helen Bjørnøy underskrev 31.01.07 i Oslo avtalen mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder. Samtidig drøftet også Sametingets president og visepresident vårjakt på ender i Kautokeino, samt oppfølging av planprosessen for vern i Tysfjord-/Hellmo-området. Vårjakt på ender ble fulgt opp på nytt møte mellom Miljøverndepartementet, Sametinget, Kautokeino kommune og Sámi bivdo- ja meahccástan searvi den 09.02.07. Møtet konkluderte med at Miljøverndepartementet snarlig vil ta stilling til om vårjakta skal kunne videreføres, og i hvilken form. Sametinget var tydelig på at dette er en konsultasjonssak dersom departementet vurderer å innskrenke vårjakta på ender i Kautokeino. Når det gjelder planprosessen for vern i Tysfjord-/Hellmo-området kunne departementet informere om at arbeidet hadde stoppet opp på grunn av økonomiske og interne kapasitetsmessige begrensninger det siste året, men at det er bedre utsikter for løsninger i tiden som kommer.

Næring

Strukturvirkemidler i fiskeflåten

Sametinget har i den siste perioden jobbet aktivt med NOU 2006: 16, strukturvirkemidler i fiskeflåten. Strukturering av fiskeflåten vil kunne ha negativ betydning for samiske fiskerier. Det har vært konsultasjon med Fiskeri- og kystdepartementet om stortingsmeldingen som skal være klar til påske. Sametinget vil i denne prosessen arbeide for å sikre de samiske rettighetene til fiske, og for at konklusjonene i meldingen ikke skal svekke de samiske rettighetene ytterligere. Sametingsrådet følger også "kystfiskeutvalget for Finnmark" sitt arbeid nøye. Det er svært viktig at rettigheter som tidligere tilhørte samiske fiskere tilbakeføres slik at et samisk fiskeri kan opprettholdes.

EUs deklarasjon om omsetning av selprodukter

EU har kommet med en deklarasjon som tar sikte på å forby omsetning av selprodukter i EU og EØS området. Sametingsrådet ser at et slikt forbud kan få konsekvenser for samisk fangst og fiskeri. Et omsetningsforbud fører til mindre fangst av sel, dette fører igjen til oppbygging av bestanden langs kysten av Norge. En større selbestand vil være uheldig for fiskeriene, spesielt for fjordene i sjøsamiske områder. Et forbud vil også berøre tradisjonell samisk fangst av sel. Sametingsrådet har derfor vært i kontakt med grønlands hjemmestyre og norske myndigheter for å hindre at deklarasjonen blir vedtatt som lov. Arbeidet vil følges opp fortløpende.

Kongekrabbe

Sametingsrådet har jobbet med problemstillinger angående kongekrabbe. Dette skal føre til en innstilling til plenum hvor det stilles grunnleggende spørsmål om forvaltningen av kongekrabbe. Sametingsrådet vil følge opp arbeid i knyttet til regjeringens varslede stortingsmelding om kongekrabbe. Se for øvrig egen sak i plenum.

Møter med fiskerierorganisasjoner

Sametingsrådet ønsker å prioritere kontakten med samiske fiskeriinteresser, og har i perioden hatt møter med Bivdi - Sjøsamisk fangst -og fiskerierorganisasjon og Nesseby fiskarlag. På møtene ble aktuelle fiskeripolitiske problemstillinger drøftet.

Reindrifftsavtalen

Reindrifftsavtalen 2007/2008 ble underskrevet av partene, Staten ved Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund, den 13.02.07. Reindrifftsavtalen for 2007/2008 skiller seg lite ut fra gjeldende reindrifftsavtale. Den økonomiske rammen økes med 4,5 mill kr fra gjeldende avtale. Spørsmålet om avgiftsfri drivstoff for driftskjøretøy i næringa, fritak fra årsavgift på ATV samt fritak fra å betale engangsavgift ved investering av driftsmidler til næringa, ble ikke avklart under årets forhandlinger.

Det forutsettes at Stortinget i sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2008.

Helse

Møte med barne- og likestillingsministeren

Sametingsrådet hadde møte med barne- og likestillingsministeren 12.12.06. Der ble utfordringer vedrørende tjenestetilbudet til samiske barn og unge drøftet. Sametingsrådet trakk spesielt fram nødvendigheten av å ha samisk kompetanse i barnevernet, og det er et stort behov for denne kompetansen hos fagpersonell på alle nivåer i barnevernstjenesten. Ansvaret for kvalitetssikring av tjenesten ligger på et overordnet nivå, og Sametingsrådet ba om en tilbakemelding på hvordan Bufetat – region Nord, som er tildelt ansvaret for samisk barnevern, ivaretar sitt ansvar ovenfor samiske barn. Sametingsrådet tok videre opp arbeidet ved Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge. Senteret har et spesielt ansvar for samiske barn i barnevernet. For å sikre fagutvikling innen samisk barnevern, foreslo Sametingsrådet ovenfor satsråden at Barnevernets utviklingssenter i Nord Norge skal få øremerkede midler for å ivareta utvikling av metodikk innen samisk barnevern.

I møtet ble statsråden også gjort oppmerksom på at Barneombudet har gitt uttrykk for at de ved sitt kontor ikke besitter kompetanse i samisk språk og kultur. Sametinget har tidligere tatt opp behovet for kompetanse på samiske barn hos Barneombudet. Sametinget ba departementet følge opp saken videre. Problematikken rundt nødmedingstjenesten på samisk, ble også tatt opp på møte. Det ble påpekt at det er nødvendig å sette i gang en prosess som fører til varige og tilfredsstillende løsninger for alle alarmsentralene, og at alle deler av varsling og beredskap ivaretas i dette arbeidet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil følge opp dette, og Sametinget vil følge saken opp videre.

Møte med Kautokeino kommune

Sametingspresidenten har hatt et møte med Kautokeino kommune der det ble satt fokus på tilbud til barn og unge i kommunen, og hvordan vi sammen kan møte utfordringer samiske barn og unge står ovenfor. Kommunen tok i denne forbindelse opp problemstillingen rundt manglende kompetanse og fokus på samiske barns utfordringer i møte med barnevernstjenesten hos ansvarlige myndigheter.

Møte med helse- og omsorgsministeren

Sametingsrådet hadde et konsultasjonsmøte 04.01.07 med helse- og omsorgsministeren. På møtet ble utfordringer i arbeidet med en likeverdig helse og sosialtjeneste til den samiske befolkning drøftet. Sametingsrådet la vekt på at et likeverdig tjenestetilbud til samiske pasienter forutsetter at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan dette skal nås. Sametingsrådet tok også opp arbeidet med Nasjonal helseplan (2007-2010), og Sametingets plenumsvedtak av 30.11.06. Sametinget forventer en nasjonal helseplan som sikrer en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkning. Sametingsrådet ba om grundige prosesser rundt ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov i oppfølging av nasjonal helseplan. Statsråden ble også gjort oppmerksom på at det i Stortingsmelding nr. 7 (2006-2007) Om Sametingets virksomhet i 2005 fremgår det at Sametinget er konsultert i arbeidet med Nasjonal helseplan og Stortingsmeldingen om omsorgstjenesten. Sametingsrådet gjorde rede for at Sametingsrådet ikke anser de prosessene som har vært gjort rundt disse arbeidene som konsultasjoner. I desember 2006 ble Sametingsrådet informert om at regjeringen ville legge frem en Stortingsmelding om sosial ulikhet i helse som ville innholde en nasjonal strategi for å utjevne sosial helseforskjeller. På konsultasjonsmøtet ble Sametinget informert om meldingen. Sametinget har ikke vært invitert til å delta i dette arbeidet, og departementet ønsket derfor et møte for å presentere arbeidet nærmere.

Stortingsmelding om nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller

Den 09.02.07 la Regjeringen fram en stortingsmelding med en nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller. Meldingen uttaler at det foreligger lite kunnskap om sammenhengen mellom sosiale forhold og helse i den samiske befolkning, og det er få studier som sammenligner samiske og norske forhold. Meldingen peker på at satsing på oppbygging av flerkulturell kompetanse innenfor helse- og sosialtjenesten og innenfor forskningsmiljøene er viktig. Sametingsrådet vil følge opp arbeidet videre.

Sørsamisk rådgivningstjeneste

Sametinget har gitt støtte til prosjektet "Sørsamisk rådgivningstjeneste". Rådgivningstjenesten skal være en brobygger mellom sørsamiske pasienter og helsetjenesten, og bistå brukere med tilrettelegging, rettigheter og tjenester. Prosjektet arbeider også for å gjøre rådgivningstjenesten permanent. Sametingsrådet har hatt et møte med prosjektorganisasjonen og prosjekteiere for å drøfte utfordringer prosjektet står ovenfor og Sametingsrådets forventninger til prosjektet. Sametingsrådet vil fortsatt følge opp saken.

3 Kunngjøring av nye saker – oppfølging

3.1 Rådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet sak 45/06

Forslag 1: Rekruttering til duodji og duodji-næringen

Sametingsrådet er enig med NSR Samarbeidsgruppe, Synnøve Solbakken Härkönen, i at duodji er en sentral næring for den samiske kulturen.

Som kjent har Sametinget og duodjiorganisasjonene Duojáriid Ealáhussearvi og Sámiid Duodji årlige forhandlinger om en næringsavtale for duodji. Hittil har vi inngått avtaler for 2006 og 2007. De økonomiske rammene har vært på henholdsvis 8,5 millioner kroner og 8,22 millioner kroner. Grunnen til at det er en lavere ramme i 2007 er at tilskudd til salgsorganisasjonene og Duojáriid Dállu ble bevilget direkte over Sametingets budsjett. Når man tar i betraktning disse så utgjør de økonomiske rammene 8,67 millioner kroner i 2007. Under forhandlingene med duodjiorganisasjonene har rekruttering til duodjinæringen stadig vært et tema. Innenfor næringsavtalen avsettes det midler til blant annet opplæring/kompetanse og etablererstipender, og som kan være aktuelle for unge etablerere. Sametinget og duodjiorganisasjonene har også drøftet rekrutteringsutfordringene innen duodjinæringen på evalueringsmøte 05.01.07. Alle er enige om at dette er et prioritert område innenfor duodji.

Som et ledd i rekrutteringspolitikken er Sametingsrådet opptatt av at de økonomiske vilkårene for å ta i mot lærlinger må forbedres. Sametinget har bidratt med 2,0 millioner kroner for å finansiere en 2-årig duodjilærlingordning. Etter planen skulle ordningen ha vært avsluttet i 2006, men opplæringskontoret har inngått nye kontrakter som løper ut først i 2009. Rådet tar sikte på å holde møte med duodjiorganisasjonene og aktuelle yrkesopplæringsnemnder (Finnmark og Troms), aktuelle videregående skoler og opplæringskontoret for reindrift for å drøfte en oppfølging av rekruttering til duodjinæringen. Sametingsrådet anser det ikke nødvendig å sette i gang et utredningsarbeid for å avklare rekrutteringssituasjonen. Rådet anser disse problemstillingene som kjente og enkle å ta stilling til.

Forslag 2: NAV – reformen

Sametinget har i forbindelse med igangsetting av NAV- reformen gjort Arbeids- og inkluderingsdepartementet oppmerksom på at det er viktig at den nye etaten også er i stand til å gi et tilbud til samiske brukere som tar utgangspunkt i samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget har derfor i brev form etterspurt hvordan samiske tjenestemottakeres rett til å bli møtt med samisk språk og kulturforståelse, og kunnskap om samiske samfunnsforhold, vil ivaretas i den nye Arbeids- og velferdsetaten. Sametinget varslet også om at saken vil følges opp politisk.

På konsultasjonsmøte med Arbeids- og inkluderingsministeren 30.06.06, tok Sametingsrådet opp spørsmålet om hvordan samiske brukeres rettigheter ivaretas i reformen. Arbeids- og inkluderingsministeren orienterte om at det første NAV - kontoret i samiske områder vil komme i løpet av 2007. Kontoret vil bli etablert i Kautokeino. Arbeids- og inkluderingsdepartementet ga videre i brev av 29.08.06 en tilbakemelding på at Arbeids- og velferdsdirektoratet vil bli gjort kjent med Sametingets synspunkter vedrørende ivaretagelse av samiske brukeres rettigheter og behov i arbeidet med reformen. I brevet ble det spesielt vist til det videre arbeidet med kompetanseutvikling.

Sametinget løftet saken på nytt i konsultasjonsmøte 12.12.06. Det er allerede avholdt et første møte mellom NAV og kommunen. Sametinget og departementet er forøvrig enig i at det bør holdes et møte med NAV om ansvaret for den samiske dimensjonen. Sametinget mener forøvrig at dette hører naturlig inn under departementets ansvarsområde.

Forslag 3: Oppnevning av utvalg

Rapportene fra prosjektet ”Motorferdsel og samfunn” (MoSa) er Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) sitt svar på et oppdrag som er gitt av Direktoratet for naturforvaltning (DN). Det baserer seg på bidrag blant annet fra en rådgivende gruppe. I denne gruppen var sametingsrepresentant Toril Bakken en av personene som representerte offentlige myndigheter. Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) var også representert i bolken for næringsorganisasjoner. Det er presisert i forordet til rapportene at den rådgivende gruppen har deltatt i prosessen som privatpersoner uten bindinger til eller forpliktelser overfor den organisasjon som vedkommende er ansatt i eller tilknyttet på annen måte.

Formålet med MoSa-prosjektet var å etablere et godt beslutningsgrunnlag for framtidig utforming og praktisering av regelverk, virkemidler og tiltak for forvaltning av motorisert ferdsel i utmark og vassdrag. Prosjektet skulle ikke gi konkrete forslag til lovtekster og lignende, men gi et bredt grunnlag for regleverksarbeidet.

NIBR-rapportene ”Motorferdsel i utmark – omfang, erfaringer og effekter” og ”Revisjon av motorferdselloven – verdier, interesser og veivalg” ble ferdigstilt i oktober/november 2006. Rapportene er oversendt DN, og svarer til det ovennevnte formålet med MoSa. NIBR har slutført sitt arbeid, og rapportene er ikke på høring. På DN's hjemmeside er rapportene lagt ut, og det opplyses at disse vil inngå som grunnlagsmateriale i det pågående arbeidet med revisjon av regelverket for motorferdsel. Det opplyses videre at DN vil sende et forslag til nytt regelverk på høring i løpet av våren 2007. Endelig tilråding vil trolig bli oversendt til Miljøverndepartementet andre halvår 2007.

Sametinget har skrevet brev til DN og Miljøverndepartementet (MD) der det varsles at revisjonen av regelverket for motorferdsel er konsultasjonspliktig. Det er fra Sametingets side foreslått et konsultasjonsopplegg der det forventes til forskriften kommer til MD før konsultasjoner startes opp. Det skisseres videre at Sametinget avgir høringsuttalelse til DN når saken kommer på høring i løpet av våren 2007. Da har man en konkret forskriftstekst å forholde seg til. Sametingsrådet vil legge opp til at det etableres en politisk kontaktgruppe innad i Sametinget, bestående av 4-5 personer, som kan fremme synspunkter, innspill og tilbakemeldinger til rådet i arbeidet med høringsuttalelsen til DN. Posisjonene til konsultasjonene mellom Sametingsrådet og MD om forskriften kan også drøftes med kontaktgruppen underveis i prosessen.

Forslag 4: Samisk læremiddelår – Kunnskapsløftet samisk

Sametinget har satt i gang en evaluering av læremiddelproduksjonen. Et eksternt firma gjennomfører evalueringen, og resultater av denne fremmes som egen sak i mai – plenum. Sametingsrådet har forventninger til at denne evalueringen vil løfte frem flere områder som man da kan jobbe videre med. Rådet er enig i at det er behov for et løft når det gjelder læremiddelutviklingen, og vil også i fremtiden bidra til at læremiddelsituasjonen forbedres. Sametingsrådet mener at forslaget om et læremiddelår, er et

nyttig og positiv forslag. En vil likevel avvente en eventuell planlegging av et læremiddelår til prosessen med evalueringen er ferdigstilt.

Forslag 5: Samepolitisk forum for eldre

Sametingsrådet mener at det er viktig at den eldre generasjonen blir hørt i Sametinget. Sametingsrådet vil understreke at de samiske eldre er en ressurs for vårt samfunn, særlig i forhold til rollen som kulturbærere og overførere av kunnskap. Når det gjelder å etablere et forum hvor samarbeidet mellom Sametinget og de eldre formaliseres, kan dessverre ikke Sametingsrådet se at det er rom for dette innenfor nåværende budsjettssituasjon.

Sametingsrådet vil forøvrig vise til det regjeringsoppnevnte Statens seniorråd 2006-2009. Rådet fokuserer på levekår og deltakelse i samfunnslivet for alle over femti år, og er et rådgivende organ for myndigheter og næringsliv. Sametinget har i brev av 17.01.06 til Arbeids- og inkluderingsdepartementet pekt på at Sametinget ikke har vært invitert til å delta i prosessen av utnevning av samisk representant til seniorrådet. I svarbrev fra departementet av 06.04.06, sies det at regjeringen har sørget for at ett av medlemmene i rådet har samisk bakgrunn. Ved senere oppnevninger vil imidlertid departementet se til at det innhentes forslag fra Sametinget på forhånd.

Forslag 6: Prosjektet "Barnas Hus"

På konsultasjonsmøtet med Barne- og likestillingsministeren 12.12.06, tok Sametinget opp prosjektet "Barnas Hus" som omhandler en ny avhørsmodell av barn som har vært utsatt for overgrep m.m. Sametinget viste til at det samiske perspektivet er utelatt, og at samiske barns rettigheter og behov ikke er ivarettatt. Sametinget ba derfor Barne- og likestillingsdepartementet bidra til at samiske barns rettigheter og behov ivaretas i den videre planlegging og igangsetting av Barnas hus, og at det settes klare rammer for hvordan samiske barn, unge og familier skal ivaretas under slike vanskelige situasjoner.

Sametingsrådet vil be om et møte med Justis- og politidepartementet for å drøfte hvordan samiske barns rettsikkerhet og behov best mulig kan ivaretas i dette arbeidet.

III Votering

Av 43 representanter var 38 til stede.

- Det ble ikke votert over denne saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, saksordfører	
2	Egil Olli	Ann-Mari Thomassen
		Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
	Egil Olli	
3	Olaf Eliassen	Sten Erling Jønsson

		Jánoš Trosten
	Olaf Eliassen	
4	Roger Pedersen	Anders Urheim
		Sten Erling Jønsson
		Ann-Mari Thomassen
	Roger Pedersen	
5	Anders Urheim	Terje Tretnes
	Anders Urheim	
6	Jánoš Trosten	Per Andersen Bæhr
		Kirsti Guvsám
		Johan Mikkel Sara
	Jánoš Trosten	
7	Per Andersen Bæhr	Johan Mikkel Sara
		Sten Erling Jønsson
		Aili Keskitalo
8	Isak Mathis O. Hætta	Jánoš Trosten
		Johan Mikkel Sara
		Roger Pedersen
	Isak Mathis O. Hætta	
9	Kirsten Appfjell Eira	Anders Urheim
		Jánoš Trosten
	Kirsten Appfjell	
10	Terje Tretnes	
11	Marianne Balto	Johan Mikkel Sara
	Marianne Balto	
12	Tone Finnesen	Klemet Erland Hætta
		Jánoš Trosten
		Johan Mikkel Sara
	Tone Finnesen	
13	Sten Erling Jønsson	Johan Mikkel Sara
		Jánoš Trosten
	Sten Erling Jønsson	
14	Gunn-Britt Retter	
		Tor Mikalsen
15	Johan Mikkel Sara	
16	Magnhild Mathisen	
17	Aili Keskitalo	
18	Tor Mikalsen	
19	Josef Vedhugnes	
20	Miriam Paulsen	
21	Jørn Are Gaski	
22	Aili Keskitalo	
23	Berit Anne Gaup	
24	Terje Tretnes	
25	Marianne Balto	
26	Synnøve Solbakken-Härkönen	
27	Per Edvin Varsi	
28	Kjersti Myrnes Balto	
29	Vibeke Larsen	
30	Kirsti Guvsám	
31	Anders Urheim	
32	Klemet Erland Hætta	

33	Roger Pedersen	
34	Johan Mikkel Sara	
35	Terje Tretnes	
36	Aili Keskitalo	

VI Sametingets vedtak

Sametingsrådets beretning om virksomheten tas til orientering

Behandlingen av saken ble avsluttet 27.02.07 kl.16.05.

Sak 03/07

Spørsmål til Sametingsrådet i henhold til Sametingets forretningsorden § 11

Arkiv Arkivsaksnr.
SF- 07/488

Saken påbegynt tirsdag 27.02.07 kl. 16.05

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	20.02.07	Representant Sten Jønsson, APs sametingsgruppe	Sametingsrådets politiske program
2	20.02.07	Representant Per Edvin Varsi, APs sametingsgruppe	Oppnevning av et Tanautvalg

II Forslag og merknader

Spørsmål 1, representant Sten Erling Jønsson, APs sametingsgruppe

I Sametingsrådets politiske program, sak 10/07 er 11 målsetninger foreslått. I Sametingets budsjett for 2007 fremkommer et hovedmål og til sammen 43 delmål under de forskjellige budsjettkapitlene.

1) Står disse budsjettmålene ved lag?

Under kapittel 13 "Likestillingstiltak" i Sametingets budsjett for 2007 har Sametinget definert følgende mål: "Et likestilt samisk samfunn".

2) Hva legger Sametingsrådet i denne målsetningen?

Under kapitelet 6 "Kultur", er målet å "Fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv og sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling". Dette målet er gjengitt under avsnittet "Kultur" side 11, i sametingsrådets politiske program.

3) Hva legger Sametingsrådet i denne målsetningen, og hvordan tolker rådet begrepet innflytelse?

Under kapitelet Rettighetsgrunnlag i Sametingsrådet politiske program er målet: "selvbestemmelse på grunnlag av samenes rettigheter som folk og urfolk"

4) Hva legger Sametingsrådet i denne målsetningen, og hvordan tolker rådet begrepet selvbestemmelse?

5) Hvorfor er begrepet innflytelse valgt når det gjelder samisk kultur og begrepet selvbestemmelse når det gjelder rettighetsgrunnlag?

Sametingsrådet svar på spørsmål

Spørsmål 1

Det politiske programmet og budsjettet er to dokumenter med ulik grad av detaljering. Budsjettet er et dokument der målene innen hvert tiltak skal synliggjøres. Målene i det politiske programmet er mer overordnet enn hva gjelder budsjettet. Det er et ønske om at målene i budsjettet skal være spisset og målrettet slik at man i en viss grad kan si noe om måloppnåelse med bruken av midlene.

Spørsmål 2

Når Sametingsrådet snakker om likestilling er det primært kjønnslikestilling. Et likestilt samisk samfunn er et samfunn der samiske kvinner og menn har like muligheter, rettigheter og lik innflytelse.

Spørsmål 3

Målet er todelt. Den første delen handler om at Sametingsrådet ønsker å fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv. Det vil si at Sametingsrådet skal legge forholdene til rette for at det samiske folk skal kunne utøve og ta del i et vidt spekter av kunst- og kulturaktiviteter. Det fremste virkemidlet her er ulike tilskuddordninger. Sametingsrådet arbeider for å fremme samisk kunst og kulturliv også gjennom dialog og samarbeid med andre myndigheter, slik at de tar det ansvaret de har når det gjelder utviklingen av samisk kultur. Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene er et godt eksempel på dette. I tillegg vil Sametingsrådet gjennom sin mulighet til innflytelse på regjeringen, for eksempel gjennom konsultasjonsavtalen, fremme saker som Sametingsrådet mener vil fremme et mangfoldig samisk kunst- og kulturliv. Dette har også sammenheng med den andre del av målsettingen: sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling. Sametingsrådet ønsker innflytelse over regjeringens politikk på området. Regjeringen har gjennom lover og avtaler forpliktet seg til å ta ansvar for å sikre og videreutvikle samisk kultur i Norge. Sametingsrådet mener at Regjeringen ikke kan gjøre dette arbeidet uten at Sametinget har innflytelse på hvordan dette skjer. Dette kan skje for eksempel gjennom konsultasjoner med Sametinget i saker som angår Samisk kulturutvikling.

Spørsmål 4

Dette er et spørsmål som ikke lar seg svare på på en enkel måte, da begrepet selvbestemmelse er komplekst og under utvikling. Ideen om folkenes selvbestemmelsesrett som tankemessig størrelse har eksistert siden den franske og amerikanske revolusjon, og har sin opprinnelse i 1700-tallets tenkning om folkesuverenitetsprinsippet. Ideen har etter hvert utviklet seg til et folkerettslig prinsipp som det i dag er bred enighet om, og som har stor internasjonal oppslutning. Folkenes selvbestemmelsesrett er en dynamisk norm under utvikling, og urfolks krav om selvbestemmelse må sees i lys av dette.

Retten til selvbestemmelse anses som en grunnleggende kollektiv menneskerett. Det kommer til uttrykk i FN-paktens formål, uttrykt i artikkel 1 nr. 2. I tillegg kommer prinsippet til uttrykk i likelydende bestemmelser i FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 1 og i FN-konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 1.

Sametingsrådet legger til grunn at selvbestemmelsesretten også omfatter urfolk innenfor en etablert stat. FNs menneskerettskomité har ved flere anledninger lagt til grunn at også urfolk er omfattet av SP og ØSK artikkel 1. Ved behandlingen av den fjerde periodiske rapporten fra den norske regjering oktober 1999 kom Menneskerettskomiteen med en anmodning til den norske regjering om å rapportere om hvordan samenes rett til selvbestemmelse etter SP og ØSK kan implementeres.

Innholdet i selvbestemmelsesretten og rekkevidden av den når den skal praktiseres innenfor en demokratisk stat, er imidlertid fortsatt under utvikling.

ILO 169 artikkel 7 fastslår at urfolk har rett til å vedta sine egne prioriteringer og kontrollere sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Formuleringen av ILO 169 artikkel 7 er sammenfallende med retten til selvbestemmelse slik den kommer til uttrykk i felles artikkel 1 nr. 1 i FN-konvensjonene om henholdsvis sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter(1). Til tross for at ILO 169 har enkelte bestemmelser som inneholder elementer med relevans til samisk selvbestemmelse vil det ikke være riktig å legge til grunn at konvensjonen kan påberopes som grunnlag for samisk selvbestemmelse i folkerettslig forstand. Dette fordi konvensjonen har en særskilt bestemmelse i artikkel 1(3) som etablerer en avgrensning i forhold til folkenes rett til selvbestemmelse. Her må det likevel presiseres at ILO selv uttaler at ILO 169 ikke etablerer noen generell begrensning av urfolks rett til selvbestemmelse og at den derfor er forenlig med hvilken som helst internasjonalt instrument som måtte etablere eller definere en slik rettighet for urfolk(2).

Spørsmål 5

Begrepet selvbestemmelse knytter seg til det juridiske begrepet som er forklart i svaret ovenfor. Dette betyr at urfolk selv har rett til å prioritere og kontrollere sin egen utvikling på alle samfunnsområder. Begrepet innflytelse knytter seg til relasjonen mellom urfolk og staten og hvilken mulighet urfolk har til å påvirke rammebetingelsene.

Spørsmål 2, representant Per Edvin Varsi, APs sametingsgruppe

Oppnevning av et Tanautvalg

Som en oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 om Tana- og Neidenvassdraget, har Miljøverndepartementet kommet med forslag om "Oppnevning av et Tanautvalg", og et forslag til mandat som dette utvalget skal ha. Sametinget kan selv avgjøre om de vil delta med et ordinært medlem eller delta med observatørstatus i utvalget. Etter min oppfatning bør Sametinget være representert med et ordinært medlem i utvalget.

Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til sametingsrådet:

Hva er bakgrunnen for forsinkelsen med oppnevningen av medlemmer til utvalget?

På hvilken måte vil Sametinget bli representert i Tanavassdragsutvalget?

Sametingsrådet svar på spørsmål

Finnmarksloven kapittel 4 slår fast at lokalbefolkningen har særskilte rettigheter til fiske i Tana- og Neidenvassdragene på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane. Som en oppfølging av finnmarksloven, skal Miljøverndepartementet ved forskrift gi nærmere regler om forvaltningen og utøvelsen av fisket. Det fremgår av loven at utarbeidelsen av forskrifter skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og dem som har særskilte rettigheter til fisket i disse vassdragene.

Det er innledet konsultasjoner mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om oppnevning av et utvalg som skal utarbeide forslag til en forvaltningsordning for Tanavassdraget. Det ble enighet om å innhente synspunkter på departementets forslag før konsultasjonene avsluttes. I høringsbrevet var det vedlagt et utkast til mandat og sammensetning. Det fremgår av dette utkastet at Sametinget selv avgjør om vi skal delta i utvalgsarbeidet, enten med et ordinært medlem eller med en observatør. Sametingets foreløpige tilbakemelding er at vi vil ta stilling til spørsmålet om deltakelse når vi ser hvordan utvalget for

1 Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekepsertgruppe til nordisk samekonvensjon, s. 147

2 Henriksen, Schening, Åhren (2005) s. 309-310. I: Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekepsertgruppe til nordisk samekonvensjon

øvrig blir sammensatt. Sametingsrådet antar at det er fornuftig å delta i utvalget, og vil heller ikke utelukke at det kan ble aktuelt å be om å få delta med to representanter. Det avgjørende for Sametingsrådet er uansett at utvalget blir best mulig sammensatt og representerer hele vassdraget på en god måte.

III Votering

Av 43 representanter var 38 til stede.

- Det ble ikke votert over denne saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Sten Erling Jønsson	
	Aili Keskitalo	
	Sten Erling Jønsson	
	Aili Keskitalo	
2	Per Edvin Varsi	
	Terje Tretnes	
	Per Edvin Varsi	
	Terje Tretnes	

Behandlingen av saken ble avsluttet 27.02.07 kl. 16.25

Originalspråk: Norsk

Sak 04/07

Kunngjøring av nye saker etter forretningsordens § 4

Arkiv

Arkivsaksnr.

07/489

Saken påbegynt 27.02.07 kl. 16.25

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	26.02.07	Representant Kirsten Appfjell-Eira, Åarjel Læstoe, Samer bosatt i Sør Norge, SPs sametingsgruppe, Kautokeino Flyttsameliste, Samefolkets parti, NSRs sametingsgruppe	Arealinngrep i sørsamisk reinbeiteområde
2	26.02.07	Representant Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe	Sametingets innflytelse i duodjiavtalen
3	26.02.07	Representant, Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe	Finansiering av leirskoletilbud for samiske elever må finne sin løsning
4	26.02.07	Representant, Nanna Thomassen, NSRs sametingsgruppe	Sameskolen i Lavangen
5	26.02.07	Representant, Miriam Paulsen, NSRs samarbeidsgruppe	Påkjørsel av rein på Nordlands- og Rørosbanen
6	26.02.07	Representant, Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk parti	Laks- og ørretkonsesjoner i Musken, Hellmofjorden, Tysfjord kommune
7	26.02.07	Representant, Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk parti	Samisk utviklingsfond – endring av regelverk
8	26.02.07	Representant, Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk parti	Samerettsutvalget – oppfordring til å følge utarbeidet modell
9	26.02.07	Representant Magnhild Mathisen, APs sametingsgruppe og Finnmarkslista	Styrking av retten til opplæring i og på samisk

II Forslag og merknader

Forslag 1, representant Kirsten Appfjell-Eira, Åarjel Læstoe, Samer bosatt i Sør Norge, Senterpartiet, Kautokeino Flyttsameliiste, Samefolkets parti og NSRs Sametingsgruppe.

AREALINNGREP I SØRSAMISK REINBEITEOMRÅDE

Reindriften er basert på at reinen oppfyller sitt ernæringsbehov ved beite ute i fjell og utmark hele året. Reindriften er med andre ord avhengig av at det til enhver tid av året fins tilgjengelige beiter.

Det er dessverre ikke tilfellet i Voengel Njarke reinbeitedistrikt i Nordland.

Voengel Njarke reinbeitedistrikt har de siste 30 år blitt rammet av flere inngrep i beiteområdene i form av kraftutbygninger, skogsdrift, veiutbygging og hyttebygging. I tillegg går jernbanen tvers gjennom distriktets høstbeite, og hvert år opplever man store tap forårsaket av påkjørsler av tog. Distriktet er et av distriktene i Nordland som har størst tap av rein på jernbanen.

I 1976 ble det foretatt en vannkraftutbygging i kjerneområdet av sommerbeitet. Oppdemningen førte til at det frodigste landet i distriktet ble lagt under vann. Fra Åbjøra Kraft's side ble det vurdert at denne utbyggingen ikke var av katastrofal karakter, da distriktet hadde annet barmarksbeite øst i distriktet. I 1991 ble derimot områdegrensene og distriktsgrensene endret. Voengel Njarke reinbeitedistrikt ble ved denne reguleringen fratatt barmarksbeite i øst. Distriktet fikk ingen kompensasjon for det beitelandet som ble fratatt. Dette området var det samme området som Åbjøra Kraft ved utbyggingen i 1976 brukte som argument for en utbygging. De reindriftsfaglige vurderingene ved de nye distriktsgrensene var manglende, noe som fikk store konsekvenser for næringa i distriktet. Til tross for en beitegranskning av 1987, som på det sterkeste hadde frarådet en ytterligere begrensning av barmarksbeitene i distriktet, ble områdegrensene regulert. Konsekvensene av mangel på barmarksbeite førte blant annet til parasitter i reinflokkene. Fremveksten av parasitter antas å komme fra overlapping av kalvingsland og sommerland.

Nå er det igjen planlagt flere store utbygginger i distriktet. Disse utbyggingene er;

- Utbygging av alpinanlegg med tilhørende hyttelandsby
- Gullgruver
- Vindmølleutbygging
- Vannkraftutbygging (3 ulike utbygginger)
- Elektrisk overføringslinje fra vindmølleutbygging
- Ny elektrisk hovedoverføringslinje Mo i Rana-Møre
- Hyttefelt

Disse utbyggingene er planlagt uten samråd med reindriftnæringa. De ulike utbyggingene berører alle årstidsbeitene i distriktet. Men det er særlig barmarksbeitet som blir berørt. Da distriktet allerede har stor mangel på barmarksbeite, vil dette få alvorlige konsekvenser for den sørsamiske reindriften i området. Hvis alpinanlegget med tilhørende hyttelandsby blir realisert betyr dette at distriktet mister flere årstidsbeiter. Konsekvensen av dette vil være at reindriften ikke vil overleve. Med slike fremtidsutsikter sier det seg selv at reindriftsutøverne i området er meget bekymret for sin kultur og sitt næringsgrunnlag. Beitelandet blir gradvis tatt uten noe som helst samtykke fra reindriften i området. Dette er svært alvorlig, og helt uakseptabelt. Reindriftnæringa er sterkt i mot større inngrep på statens grunn all den tid rettighetsforholdene ikke er avklart og Samerettsutvalget 2 ikke har avsluttet sitt arbeid med å utrede samiske rettigheter sør for Finnmark. Videre vil man minne om målene for reindriftpolitikken gitt gjennom St.meld nr 28 "En bærekraftig reindriften" hvor det går klart frem at målet er å utvikle ei økologisk og økonomisk bærekraftig næring. Det er også slått fast at både næringa og myndighetene har en plikt til å sikre at ikke ressursgrunnlaget blir for sterkt utnyttet og at naturen tar skade. I meldinga er det ellers pekt på hvor viktig reindriftnæringa er for å holde oppe og utvikle et levende samisk samfunn, både

økonomisk, sosialt og kulturelt. Dette er særlig viktig i de sørsamiske områdene hvor språket og kulturen allerede er sterkt truet.

Sametinget bør snarest ta opp denne saken med berørte kommuner, Statsskog, og andre sentrale myndigheter, for å sikre en fremtidig reindrift i området.

Forslag 2, representant, Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe

Sametingets innflytelse i duodjiavtalen

Næringsavtalen mellom Sametinget og duodjiorganisasjonene har fungert i ett år og det er inngått ny avtale for 2007. Denne har vært til stor nytte for duodjiutøverne. Det vil imidlertid være en styrke for innholdet i duodjiavtalen dersom det gis anledning til å komme med innspill til avtalen. Dette er det ikke anledning til etter gjeldende prosedyrer ved inngåelse av duodjiavtalen.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe anmoder om at Sametingsrådet medvirker til at Sametinget i plenum gis anledning til å komme med innspill til duodjiavtalen, før forhandlingene om en ny avtale starter.

Forslag 3, representant, Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe

Finansiering av leirskoletilbud for samiske elever må finne sin løsning

Sametinget har som mål å synliggjøre og fremme bruken av samisk språk. Et viktig element i fremming av samisk språk er å sørge for at man har god rekruttering til bruk av språkene, også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Flere steder i landet har foreldre valgt opplæring i samisk språk til sine barn, tiltross for at de selv ikke er samisktalende eller har et levende samisk språk i dagliglivet å støtte seg til.

Barn som nærmer seg ungdomstrinnet har en tendens til å avslutte opplæringen sin i samisk språk av ulike årsaker. Det er ikke til å legge skjul på at ungdom som ikke opplever et levende språk i sitt lokale samfunn lett kan miste motivasjonen til å fortsette opplæring i samisk språk.

Et virkemiddel i prosessen med å sikre rekrutteringen av samiskspråklige kan være å sørge for at man har et samisk leirskoletilbud til disse elevene, lokalisert i samiskspråklige samfunn. Og gjennom en slik type leirskoletilbud kan man synliggjøre at samisk er et levende språk også utenfor skolen, og på den måten motivere ungdom til å fortsette med opplæring i samisk språk.

Det er derfor ønskelig at Sametingsrådet ser på denne type virkemiddel og i dialog med myndighetene finner en løsning for finansiering av et slikt tilbud.

Forslag 4, representant, Nanna Thomassen, NSRs sametingsgruppe

Sameskolen i Lavangen

Ved sameskolen i Lavangen har det vært nedgang i elevtallet de siste årene. Årsaken er blant annet at noen foreldre har valgt å flytte barna til andre skoler. Dette gir grunn til bekymring for sameskolens framtid, og for arbeidet med bevaring og revitalisering av samisk språk. Det er viktig å ha et godt tilbud for samiske elever i dette distriktet.

NSRs Sametingsgruppe ber derfor sametingsrådet om å bidra til å finne tilfredsstillende løsning som ivaretar de samiske elevenes behov i Lavangen.

Forslag 5, representant, Miriam Paulsen, NSRs samarbeidsgruppe

Påkjørsel av rein på Nordlands- og Rørosbanen

NSRs samarbeidsgruppe er bekymret over at mange rein blir påkjørt på Nordlands- og Rørosbanen hvert år.

Gang på gang denne vinteren har elg og rein blitt påkjørt på Nordlands- og Rørosbanen. I flere tilfeller har dyrene blitt liggende skadd etter at toget forlater området. Det betyr at dyrene kan bli liggende skadd flere timer før de blir avlivet.

Dette er blitt et stort problem etter at det fra årsskiftet ble fjernet våpen fra togene, under henvisning til at det var i strid med våpenloven å ha slike våpen om bord.

NSRs samarbeidsgruppe mener det er viktig at NSB og Jernbaneverket samarbeider med reindriftssamene i områdene for å komme til gode løsninger, som også er med på å forhindre påkjørsel av rein.

NSRs samarbeidsgruppe er kjent med at det er kommet en midlertidig løsning ut denne vinteren om avlivning av skadde dyr, og at denne løsningen ikke er tilfredsstillende for reinnæringen.

NSRs samarbeidsgruppe ber Sametingsrådet løfte saken for statlige myndigheter for å sikre at tiltak for å minimere antall påkjørsel av dyr på Nordlands- og Rørosbanen, og sikre at en tilfredsstillende løsning for rask avlivning etter påkjørsel snarest igangsettes.

Forslag 6, representant Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti

Laks- og ørretkonsesjoner i Musken, Hellemofjorden, Tysfjord kommune

Viser til plenumssak 51/05 og til vedlagte brev fra Fiskeri- og Kystdepartementet til Hellemofjordens Sijdda-/Bosettingsråd av 29.januar 2007, samt vedlagte protokoll fra folkemøte i Musken 20.februar 2007. Sametingsrådet er blitt anmodet, jf. Brev av 31.10.05, om bistand og møte med den samiske lokalbefolkningen vedrørende manglende oppfylling av konsesjonsvilkår for tildelte vederlagsfrie konsesjoner for oppdrett av laks og ørret ved Musken, på særskilt vilkår. Dette er til nå ikke imøtekommet fra Sametinget side.

Av nevnte dokument (protokoll fra folkemøte) framgår det at så å si hele den samiske lokalbefolkningen anmoder Sametinget sterkt om å bidra til at konsesjonæren oppfyller de løfter som er gitt i forbindelse med tildelingen av disse oppdrettskonsesjonene. Verdien av disse 2 konsesjonene er stipulert til minimum 10 millioner kroner.

Per i dag er det kjent at konsesjonæren har bidratt kun med en dør til bygdas skole, verdi kr 10.000,- samt sponset nylig en skoletur, verdi kr 3.500,-. Utover dette er det ukjent for befolkningen hvilke tiltak som angivelig skal være igangsatt. Konsesjonærens egne lovnader legges ved saken, der forpliktelsene og lovnader er hentet direkte fra konsesjonærens egen søknad, der nettopp disse lovnader (søknaden) var grunnlaget for at konsesjonene ble tildelt nettopp denne konsesjonæren.

I fiskeri- og Kystdepartementets brev av 29.01.07 framgår det at det er blitt foretatt ” en fornyet og grundig vurdering av vilkårene satt ved tildelingen av de to laksekonsesjonene til ”Musken Laks AS”. Det hevdes videre at der er innhentet informasjon fra fiskeridirektoratet og regionkontoret i Nordland, og det har vært møter mellom regionkontoret og Musken Laks AS for å klargjøre hva selskapet har satt i gang av aktiviteter i Musken.

For det samiske lokalbefolkningen er det ukjent på hvilken måte dette skal ha foregått, og manglende oppfyllelse av lovnader oppleves av mange som utnyttelse av Hellemofjorden, der konsesjonene ble gitt i lulesamenes navn- nettopp for å få disse konsesjonene.

Det vil derfor være av avgjørende betydning at Sametinget og offentlige myndigheter, Tysfjord kommune, og den samiske lokalbefolkningen får kjennskap til hva disse vurderingene bygger på, som FDK henviser til. Hvilke vurderinger som legges til grunn av departementet, og hvilket materiale som det henvises til som grunnlag for departementets konklusjoner, må gjøres allment kjent og frigis.

Det vises til særskilt forskrifter fastsatt av Fiskeridepartementet 21.juni 2002, der det angis i §1 Formål at ”Forskriften skal bidra til å styrke det lulesamiske samfunnet i Musken i Tysfjord kommune.” Av merknad til bestemmelser i forskriftene, angis det til § 1 Formål at; ”Formål med tildeling av to konsesjoner til Tysfjord kommune, er å styrke det lulesamiske samfunnet Musken. Tildelingen har til hensikt å bidra til at det skapes varige og sikre arbeidsplasser i Muskensamfunnet. Samtidig skal etableringen bidra til å styrke grunnlaget for fortsatt bosetting og vekst for på denne måten å opprettholde og utvikle et ellers sårbart lulesamisk kulturelt språklig miljø”

Sametinget anmodes på det sterkeste å få frigjort dokumenter/rapporter som er unntatt offentligheten i dag, gjøre disse allment kjent, og påse at de lovnader som ble gitt i forbindelse med tildelingen av disse to samiske konsesjonene, oppfylles umiddelbart.

Forslag 7, representant Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk parti

Samisk Utviklingsfond – endring av regelverk

Sametinget anmodes om å endre regelverket for Samisk Utviklingsfond (SUF), slik at fondet blir mer målrettet mot de som bør være de faktiske mottakere; den samiske befolkningen på norsk side. Sametinget oppfordres til å gå bort fra kriteriet *geografiske virkeområder til formål*, og der samer skal prioriteres ved tildeling av midler fra fondet.

Forslag 8, representant, Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti

Samerettsutvalget – oppfordring til å følge utarbeidet modell

Sametinget og Miljøverndepartementet nedsatte tidligere år et arbeidsutvalg for å komme med forslag til hvordan lulesamiske interesser skal sikres i det så kalte – ”Tysfjord – Hellemo området.”

Det nasjonale utvalget for bruk og vern i lulesamisk område ferdigstilte sitt arbeid i desember 2005, der det framkommer enstemmige anbefalinger fra utvalget hvordan samiske interesser skal ivaretas og sikres.

Det nasjonale utvalgets arbeidsrapport omfatter forslag til organisering av det videre arbeid, utredningsprogram og fremdriftsplan. Rapporten er laget av en arbeidsgruppe med representanter fra det lulesamiske miljøet, fra berørte kommuner og fra Nordland fylke. Arbeidsgruppen er nedsatt etter oppdrag fra Sametinget og Miljøverndepartementet.

Miljøvernministeren og visepresidenten fikk den 18.april 2006 overlevert en rapport om hvordan arbeidet med å sikre bruk og vern i Tysfjord-Hellemobotn skal føres videre. Overleveringen symboliserer at arbeidet med å sikre dette viktige naturområdet med lulesamisk bosetting og kulturtradisjoner har en nasjonal forankring, og anses som en viktig milepæl i arbeidet med å sikre samiske rettigheter, jf. felles pressemelding fra Sametinget og miljøverndepartementet 18.04.06.

Utvalgets konklusjoner er blant annet inndeling av geografiske områder med kategorisering av ”Kategori I” og ”Kategori II” – områder, her samer h.h.v. utgjør flertall og mindretall i sammensetning i forvaltningsorganene.

Sametinget oppfordres til å etablere dialog med Samerettsutvalget, og å foreslå at denne modellen vil være mest formålstjenlig i det videre arbeidet, før Samerettsutvalget II fremlegger sin endelige innstilling.

Forslag 9, representant Magnhild Mathisen, APs sametingsgruppe og Finnmarkslista

Styrking av retten til opplæring i og på samisk

Bakgrunn;

Barn med samisk bakgrunn har etter loven krav på samisk språkopplæring. Utenfor de samiske kjerneområdene ser vi at de samiske språkene er i ferd med å forsvinne i rekordfart.

Det har vist seg at fornorskningen har vært spesielt sterk i de områdene der det har vært snakket både samisk og finsk.

I mange kommuner fungerer ikke samisk språkopplæring tilfredsstillende. Barna må i dag tas ut av andre viktige fag for å få samisk språkopplæring. Det er opp til den enkelte skole hvilke timer og fag det blir tatt av. Mange av oss vil så gjerne at vårt eget barn skal få lov til å lære seg samisk. Men, der hvor samisk eksempelvis stjeler av matematikkopplæringen settes foreldrene i en fortvilet situasjon med hensyn til hvilket fag som skal prioriteres. Dersom barnet i tillegg sliter med matematikkfaget, er det ikke tvil om hva som da blir valgt bort. Samisk blir helt klart taperen.

Mange foreldre blir direkte motløs i møte med skole-norge når kaos og rot blir hovedelementer i samisk opplæringen.

De samiske språkene som fag virker i praksis å være et lavstatusfag i skolen, noe som kan skyldes uvitenhet både til den individuelle retten i opplæringsloven og viktigheten av de samiske språkene for vår samiske kultur og identitet

Sametinget må derfor være en mer aktiv aktør i skolepolitikken for å heve de samiske språks status i den norske skolen, blant annet ved hjelp av informasjon og aktivt være med å gjøre språksentra og sameskolene, utenfor forvaltningsområdet, i stand til å opptre som ressurskoler og kompetansesentra for det norske skoleverket.

Det blir et problem både for de samiske språkene og kulturen dersom Sametinget ikke prioriterer høyere det arbeidet som må til for å sikre den individuelle retten til samisk språkopplæring i grunn- og videregående skole, uavhengig av bosted.

Fra opplæringslovens kapittel 13.1 refereres:

Kapittel 13. Ansvar til kommunen, fylkeskommunen og staten

§ 13-1. *Plikt for kommunen til å sørge for grunnskoleopplæring og spesialpedagogisk hjelp*

Kommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring og spesialpedagogisk hjelp etter denne lova for alle som er busette i kommunen. Ansvarer gjelder ikkje elevar og andre som fylkeskommunen har ansvaret for etter §§ 13-2 og 13-3 a.

Departementet gir forskrifter eller pålegg i enkelttilfelle om kven som skal reknast som busett i kommunen, og om refusjon av utgifter som andre kommunar har til grunnskoleopplæring.

Offentlege grunnskolar skal vere kommunale. I særlege tilfelle kan staten eller fylkeskommunen drive grunnskolar. Fylkeskommunen må ha godkjenning frå departementet.

Kommunen skal ha skolefagleg kompetanse i kommuneadministrasjonen over skolenivået.

Fra forskriften til opplæringsloven §1.1 refereres:

§ 1-1. *Opplæringa i grunnskolen*

I grunnskolen skal opplæringa vere i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Læreplanverket for Kunnskapsløftet omfattar den generelle delen av læreplanen, prinsipp for opplæringa, læreplanane for faga og fag- og timestfordelinga. Frå kravet i første punktum gjeld desse unntaka:

- b) Elevar i samisk distrikt, jf. opplæringslova § 6-1, skal ha opplæring i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk. Det same gjeld elevar utanfor samisk distrikt når dei får opplæring på samisk, jf. opplæringslova § 6-2 andre ledd.
- c) Elevar som får opplæring i samisk utanfor samisk distrikt, skal ha opplæring i samsvar med det ordinære Læreplanverket for Kunnskapsløftet, men skal følgje Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk når det gjeld opplæringa i samisk.

Forslag:

Sametingsrådet må bidra til at opplæringsloven ivaretas slik at elevene får den opplæring de lovmessig har rett til.

Det er også viktig å styrke tilsynsordningen slik at tilsynet fanger opp de manglene som stadig vekk oppstår. Tilsynsbesøk til skolene må skje oftere og arbeidet må også intensiveres.

Det er skoleeiers ansvar, som er fylkeskommunene, kommunene og staten, å påse at elevene som velger opplæring i og på samisk, får det tilbudet som skal gis ut ifra opplæringslovens kap. 13.1 og forskrift i §1.b og c.

III Votering

Av 43 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Møtelederskapets forslag:

Nye saker 1 – 9 oversendes Sametingsrådet for behandling.

- Møtelederskapets forslag ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kirsten Appfjell Eira	
2	Vibeke Larsen	
3	Johan Mikkel Sara	
4	Vibeke Larsen	
5	Nanna Thomassen	
6	Miriam Paulsen	
7	Anders Urheim	Ann-Mari Thomassen
	Anders Urheim	
8	Anders Urheim	Klemet Erland Hætta
		Ann-Mari Thomassen

	Anders Urheim	
9	Anders Urheim	Johan Mikkel Sara
	Anders Urheim	
10	Magnhild Mathisen	Aili Keskitalo
		Klemet Erland Hætta
	Magnhild Mathisen	

VI Sametingets vedtak

Nye saker 1 – 9 oversendes Sametingsrådet for behandling.

Behandlingen av saken ble avsluttet 27.02.07 kl. 17.45.

Originalspråk: Norsk

Sak 05/07

Sametingets årsmelding 2006

Arkivsaknr.
06/4204

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.01.07	R 004/07
Plan- og finanskomiteen	15.-16.02.07	001/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	005/07

Saken påbegynt 28.02.07 kl. 09.00.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	16.01.07	Sametingsrådet	R 004/07

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen:

Sametinget vedtar Sametingsrådets forslag til årsmelding 2006.

Sametinget

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge og er valgt av og blant samer. Sametinget inne i sin femte valgperiode. Kvinner og menn er i perioden likt representert på Sametinget. Som parlament skal Sametinget arbeide for å bevare en felles samisk identitet og utvikle og bygge samiske samfunn.

Det samiske folket må selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for framtiden. Dette innebærer at staten Norge fullt ut anerkjenner samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse som folk og urfolk i Norge.

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette setter det samiske folket i en spesiell stilling som urfolk i Norge. Våre rettigheter som samer, folk, og urfolk med en egen kultur er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for de samiske samfunn.

Likestilling

Sametinget har i 2006 jobbet aktivt med likestilling. Sametingsrådet la i februar 2006 fram en likestillingspolitisk redegjørelse for Sametinget. I redegjørelsen ble det satt fokus på en del satsingsområder innen likestilling. Dette var blant annet områder som representasjon ved valg, behovet for forskning og statistikk, involvering av kvinner i ressursforvaltningen, retten til selvbestemmelse også over egen kropp, volds- og overgrepssproblematikk, næringsutvikling og kjønn.

Sametinget har jobbet aktivt med å bedre dialogen med de samiske organisasjonene og har avholdt møter med de to kvinneorganisasjonene og med mannsforeningen Dievddut. Formålet med møtene har vært å få innspill fra organisasjonene på utfordringer innenfor likestilling og sammen finne prosjekter som kan fremme likestilling i samiske samfunn.

Sametinget har i 2006 inngått et samarbeid med Sámi NissonForum om gjennomføring av en nordisk samisk likestillingskonferanse. Konferansen skal avvikles i april 2007. I styringsgruppa er det representanter fra Sámi NissonForum, Sáráhkka, Dievddut, Sametingets ungdomspolitiske utvalg og Sametinget. Sametinget har også i denne forbindelse innledet et samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet om utarbeidelse av et strategidokument for konferansen. Dette for bedre å sikre en oppfølging av konferansen.

Sametinget har i 2006 begynt arbeidet med å implementere likestilling i saksbehandlingen. Det er avholdt to seminarer om temaet.

Samarbeid

Det er en sentral oppgave for Sametinget å fremme urfolkssaker både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom et aktivt partnerskap og samarbeid regionalt og internasjonalt kan Sametinget være med å bidra til at urfolksdimensjonen blir ivaretatt.

På lokalt nivå arrangerer Sametinget hvert år en kommunekonferanse. I 2006 var temaet for konferansen med kommuner og fylkeskommuner den varslede forvaltningsreformen. Fokus for konferansen var de eventuelle konsekvenser reformen vil kunne få for Sametinget, kommuner og fylkeskommuner i de samiske områdene. Skal nye og større regioner innføres, vil det spille en viktig samordningsrolle i forhold til kommuner, stat og næringsliv. Dette forutsetter at både myndighet, kompetanse og virkemidler stilles til rådighet for å løse de sektoroppgavene som skal overføres.

Samarbeid på regionalt nivå

Det overordnede mål for Sametingets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å sikre likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen. For å nå dette målet er det nødvendig at det finnes stabile og forutsigbare rammebetingelser i de samiske områdene. Samarbeidsavtalene med fylkeskommunen er ett redskap for å sikre mer stabile og forutsigbare rammebetingelser. I 2006 har Sametinget arbeidet med oppfølging av de samarbeidsavtalene Sametinget hadde inngått for årets begynnelse. I tillegg har arbeidet med ferdigstillelse av en samarbeidsavtale med Nordland fylkeskommune vært sentralt. Denne avtalen ble vedtatt i Sametinget i september 2006 og i Nordland fylkesting i oktober 2006. Det har vært avholdt oppfølgingsmøter på politisk nivå med alle fylkeskommunene i 2006 og det arbeides kontinuerlig med oppfølging av alle avtalene. Samarbeidet mellom Sametinget og fylkeskommunene er i stadig utvikling og Sametinget ser på dette samarbeidet som meget viktig. Sametinget hadde i 2006 satt av egne midler til oppfølging av prosjekter knyttet til samarbeidsavtalene.

Utviklingsprogram om samiske forhold i videregående skole, er et av satsningsområdene Sametinget har gode erfaringer med. Prosjektet ”Samisk kulturkunnskap på de videregående skolene i Troms” er et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Troms fylkeskommune. Prosjektet var finansiert over samarbeidsavtalemidlene og ble avsluttet i februar 2006. Prosjektet har ført til at flere videregående skoler i

Troms fylke jobber kunnskapsbasert med samiske emner. Sametinget ga i oktober 2006 midler til en videreføring av prosjektet der også de yrkesfaglige skolene er målgruppen.

Regjeringen har i 2006 arbeidet med en stortingsmelding om oppgaver til de nye regionene, og denne ble lagt fram i desember 2006. Sametingsrådet har i forbindelse med forvaltingsreformen vært med i en prosess med regjeringen om innholdet i forvaltingsreformen. Sametinget behandlet på prinsipielt grunnlag forvaltingsreformen på plenumssamlingen i september og i forkant ble det avholdt et miniseminar om forvaltingsreformen for representantene. Vedtaket ble lagt til grunn ved den første konsultasjonen med kommunalministeren i oktober.

Sametinget oppfatter det slik at det er enighet mellom partene om at Sametingets stilling ikke skal svekkes. Dette skal sikres gjennom lov eller endring i kongelig resolusjon slik at den myndighet Sametinget har i dag gjennom konsultasjonsavtalen også gjelder regionene. Det skal gjennomføres reelle konsultasjoner når de konkrete forslag til oppgaveoverføring foreligger. Videre skal både regionene og Sametinget ved oppgaveoverføringer få full kompensasjon for oppgaver de overtar. Sametinget forventer at Regjeringen i oppfølgingen av arbeidet med forvaltningsreformen tar hensyn til de merknadene som fremkommer overfor.

Sametinget mener at prosedyrer for konsultasjoner ikke er fulgt i prosessen slik det står i stortingsmeldingen. Dette fordi forutsetningene om full informasjon og prinsippet om at partene i konsultasjonene skal bestrebe seg om å bli enige, ikke er fulgt. Sametinget har ikke fått reelt innblikk i innholdet i sakene og ikke fått tilbakemeldinger på de fleste innspill som Sametinget har gitt til statsråden.

Det samiske samarbeidet

I og med at samene er et folk innenfor fire stater, så er samarbeidet på tvers av statsgrensene viktig. Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et viktig instrument for å utvikle samhandlingen mellom sametingene på norsk, svensk og finsk side og med samiske organisasjonene på russisk side. SPR er et institusjonalisert samarbeid mellom sametingene i Finland, Sverige og Norge i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene fra russisk side er permanente deltakere. Samisk parlamentarisk råd er et viktig organ i det nordiske samarbeidet, og har en sentral funksjon i en internasjonal kontekst. I 2006 har Sametinget i Finland hatt presidentvervet i SPR, og dermed også sekretariatsfunksjonen. I februar 2007 vil sametingspresidenten i Norge overta presidentvervet, og Sametinget i Norge vil ha sekretariatsfunksjonen.

Samisk parlamentarisk råd har i løpet av år 2006 bl.a. vært opptatt av arbeidet med Nordisk samekonvensjon, likestilling mellom kjønnene, FNs urfolkserklæring, samt å styrke samarbeidet med EU.

Nordisk samekonvensjon

Utkast til Nordisk samekonvensjon ble overlevert sameministrene og sametingspresidentene i oktober 2005. Utkastet har etter dette vært på parallell nasjonal høring både i Finland, Norge og Sverige. En oppsummering av høringsuttalelsene ble forelagt det Nordiske embetsmannsorganet i september 2006. Sametinget har behandlet saken og gitt sin godkjenning til ekspertgruppens utkast. Sameministrene og sametingspresidentene har uttrykt enighet om å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon, i første omgang gjennom fortsatt nasjonalt arbeid med høringsoppfølging og eventuelle konsekvensanalyser. Gjensidig rapportering, informasjonsutveksling og koordinering vil skje innenfor rammen av det nordiske samarbeidet om samiske spørsmål. Ministrene og presidentene tar sikte på at landene til neste fellesmøte høsten 2007 har avklart sine posisjoner.

Konvensjonen er et grunnleggende redskap som anerkjenner samene som ett folk og samenes like rettigheter, på tvers av landegrensene i Norden. Det er av den grunn viktig at konvensjonen ratifiseres av alle tre stater Norge, Sverige og Finland, og på denne måten bidrar til å sikre samene en positiv samfunnsutvikling, der eksistensgrunnlaget vernes og det anerkjennes en selvbestemmelse over egen utvikling og vekst.

Samarbeid på internasjonalt nivå

Sametingets prinsipielle standpunkt og interesser fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Dette gjøres av Sametinget alene, gjennom deltakelse i norske delegasjoner og gjennom samarbeid med andre urfolk. Norsk og nordisk samepolitikk skapes gjennom utforming av avtaler og konvensjoner som forplikter enkeltstater. Sametinget skal fortsatt bidra aktivt til den internasjonale rettsutviklingen for urfolk. Sametinget ser samarbeidet på internasjonalt nivå som svært viktig. Sametinget bidrar med viktig kunnskap og kompetanse i utformingen av same- og urfolkspolitikk på nasjonalt og internasjonalt nivå. Imidlertid har Sametinget store utfordringer når det gjelder økonomiske ressurser til dette arbeidet, noe som skaper liten forutsigbarhet for vårt engasjement. Sametinget hadde sett det som hensiktsmessig om bevilgninger til dette saksområdet hadde kommet over statsbudsjettet, på lik linje med de øvrige bevilgninger.

I 2006 har Sametingsrådet utarbeidet ei melding om internasjonale satsningsområder; *Utvikling for urfolks framtid*. Når Sametingets internasjonale satsningsområder skulle utformes, skjedde det ut fra en vurdering om hvordan dette vil innvirke på samene i Norge, samene som urfolk, eller urfolk generelt. Sametinget vil på grunn av begrenset kapasitet måtte foreta prioriteringer for å rette sin innsats mot områder som kan ha best effekt. Sametingets rolle som selvstendig aktør i samspill med andre er et av tre overordnede strategier som vektlegges i forhold til internasjonale satsningsområder. De andre overordnede strategiene knyttes til begrepene kommunikasjon og finansiering. Sametingsrådet ser videre tre hovedområder som helt sentrale satsinger i sitt internasjonale arbeid. Disse er:

- styrkingen av menneskerettighetene for urfolk,
- en bærekraftig utvikling som trykker det materielle grunnlaget for samisk og andre urfolks kultur, og
- en nordområdeutvikling som styrker samisk og andre urfolks kultur og samfunn.

Nordområdene

Den politiske oppmerksomheten omkring nordområdene har økt betraktelig. Utviklingen henger først og fremst sammen med gassutvinning fra Snøhvit-feltet, olje- og gass letingen i nord, og at havområdene i nord er gyte- og oppvekstområder for store fiskeressurser. Utviklingen i nordområdene preges imidlertid av forholdet mellom stormaktsinteresser, samt forholdet mellom enkeltstater og store internasjonale selskaper. I en slik sammenheng er det vanskelig for Sametinget og urfolkene i Arktis å hevde sine interesser og rettigheter. Sametinget ser det som sin oppgave å representere og fremme interessene og rettighetene til den samiske befolkningen, samt bidra til at urfolkene i Arktis sine behov og interesser ivaretas i forhold til industriell utvikling, framtidig utvinning og transport av ressursene i nordområdene.

Sametinget har i 2006 deltatt på flere møter der nordområdepolitikken står sentralt. Halvårig kontaktmøter mellom Utenriksdepartementet og Sametinget, kontaktforumet mellom Utenriksdepartementet og nordnorske myndigheter, den norske delegasjonen til ministermøte i Arktisk råd. Av viktige saker som er blitt diskutert er Sametingsrådets internasjonale satsningsområder, Barentssamarbeidet, Nordisk Samekonvensjon, Norges formannskap i Arktisk Råd, klimaendringer, EU og FNs urfolkserklæring.

Norge har overtatt formannskapsvervet i Arktisk Råd for perioden fram til 2008. Det skal etableres et midlertidig sekretariat i Tromsø for Arktisk råd i den nordiske formannskapsperioden 2006-2012. For Sametinget er det svært viktig at urfolkskompetanse, herunder også særlig kompetanse om samiske forhold, er sterk og synlig i sekretariatet. Dette vil også være i tråd med St.meld. 30 (2004-2005) og Stortingets innstilling til meldingen.

Det arktiske samarbeidet omfatter også et samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene i de arktiske statene. Hvert annet år arrangeres en konferanse for arktiske parlamentarikere, der også representanter for Samisk Parlamentarisk Råd deltar. Den 7. Arktiske parlamentarikerkonferansen ble arrangert i Kiruna i august 2006. Samisk parlamentarisk råd og sametingene i Norge, Sverige og Finland rapporterte til konferansen blant annet utkastet til Nordisk Samekonvensjon, utkastet til FNs Urfolkserklæring, avtalen om konsultasjoner mellom norske myndigheter og Sametinget i Norge, og om finnmarksloven. Konferansen vedtok en 50 punkters Conference statement, en erklæring hvor urfolksdimensjonen er synlig. Samisk parlamentarisk råd deltar som permanent deltaker i Arktisk

parlamentarisk komite, the Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region (SCPAR), som er parlamentarisk samarbeidsorgan mellom de arktiske parlamentarikerkonferansene.

Barentssamarbeidet er organisert i Barentsrådet (ministernivå), regionråd og regionkomite (13 regioner og en felles urfolksrepresentant), og Arbeidsgruppen for urfolk som er et rådgivende organ for regionrådet og barentsrådet. Den regionale arbeidsgruppen for urfolk i Barentsregionen er oppnevnt av Regionrådet. Sametingets medlem i arbeidsgruppen er leder for arbeidsgruppen for urfolk fra januar 2006. Lederen deltar i Barentsrådets møte. Det avholdes også et møte i året mellom embetskomiteen (CSO) og Arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen for urfolk har utarbeidet et Handlingsprogram for urfolk for perioden 2005 – 2008. Tiltakene i handlingsprogrammet har fokus på nenetsiske, vepsiske og samiske områder på russisk side av Barentsregionen, innen satsingsområdene helse, miljø og naturbruk, utdanning og kompetanseutvikling, tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, kultur, infrastruktur samt informasjon og medievirksomhet. Sametinget beklager at det ikke er satt av særskilte økonomiske ressurser til å følge opp tiltakene.

Barents Youth Conference 2006 ble arrangert i Tromsø. Overordnet tema var ”Youth in the High North and identity to the area”. Barents Regionale Ungdomsråd, hvor Sametingets ungdomspolitisk utvalg i 2006 har vært urfolkens representant, har bidratt i planleggingen av konferansen.

Et nytt regionalt Barents ungdomsprogram vil gjelde for perioden 2007-2010. Sametingets ungdomspolitiske utvalg har gitt innspill til det nye programmet. Programmet ble vedtatt i Barents regionråd i november 2006.

Sametinget bevilger årlig støtte til drift av Barents urfolkskontor i Murmansk. Støtten bevilges til Barentssekretariatet, som i samarbeid med arbeidsgruppen for urfolk er ansvarlig for drift av kontoret. Sametinget mener at kontoret vil styrke deltakelsen fra urfolk i Barentsregionen. Det er derfor beklagelig at Sametinget i Norge alene finansierer driften av kontoret.

Sametingsrådet har støttet initiativet om etablering av et internasjonalt Barentssekretariat. Rådet har påpekt at urfolksdimensjonen må være klart definert i et slikt sekretariat, og sikres i den videre prosessen.

EU

Sametingets arbeid med europapolitiske spørsmål skjer via SPR og Sametingets kontakt med sentrale, regionale myndigheter i Norge. Sametinget deltar i ”Europapolitisk Forum for sentrale, regionale og lokale myndigheter”. Sametinget deltar også i den administrative kontaktgruppen.

Sametinget har deltatt i Interreg III A (2000-2006) i EUs grenseregionale samarbeidsprogram gjennom to program; Interreg Sapmi og Interreg Åarjelsamien dajve. Målet for deltakelsen har vært å bedre vilkårene for næringsøkonomisk og sosial utvikling i grenseregionene, gjennom innsatsområder knyttet til samisk samfunnsutvikling, kunnskap og kompetanseoppbygging. Gjennom programperioden har Sametinget deltatt med støtte i 30 prosjekter. Prosjektene har resultert i verdifulle kontakter, nettverk og kompetanse. En rekke prosjekter i den avsluttende programperioden vil gå fram til utgangen av 2007.

FN

FNs permanente forum for urfolksspørsmål

FNs Permanente Forum for urfolkssaker avholdt i 2006 sin femte sesjon i New York. Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Sametinget deltok i den norske delegasjonen, og hadde fokus på urfolksutfordringer knyttet til FN's tusenårsmål og forslaget til en Nordisk samekonvensjon. Sametinget ser arbeidet i FN's permanente Forum som meget viktig og har derfor over noen år bidratt med økonomisk støtte til lederen.

I 2006 har Sametinget deltatt i det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold. Både under det åttende partsmøtet i Curitiba, Brasil, og under et arbeidsgruppemøte som omhandlet artikkel 8 (j) urfolksspørsmål. Sametinget deltok i den norske delegasjonen på disse møtene. Forholdet

mellom Sametinget og den norske delegasjonen var preget av et godt samarbeid. På partskonferansen var samene også representert i Sveriges delegasjon, og gjennom Samerådet. De samiske representantene fulgte spesielt opp temaene som omhandlet urfolksspørsmål, tilgang til og fordeling av fordeler ved bruk av genressurser, verneområder, fremmede innvandrede arter, biodiversitet og klimaendringer, og marin- og kyst biomangfold. Sametinget var også sterkt engasjert i et nettverk for kvinner og biodiversitet, og presenterte klimaendringer i arktisk.

FN-erklæringen om urfolks rettigheter

Sametinget har vært representert i den norske delegasjonen til møtene i Menneskerettskomisjonens arbeidsgruppe om utkastet til FN-erklæring om urfolks rettigheter. Forslaget til erklæringstekst inneholder anerkjennelse av urfolks rett til selvbestemmelse og landrettigheter.

Sametinget registrerer at urfolks rettigheter fortsatt ikke aksepteres i mange stater. Statene USA, Australia, New Zealand, Canada og Russland har tilkjennegitt motstand mot erklæringsteksten. Canada og Russland stemte begge mot erklæringsresolusjonen i FNs menneskerettsråd (MR-rådet).

Tredjekomiteén i FNs Generalforsamling besluttet i desember 2006 å utsette behandlingen av urfolkserklæringen til høsten 2007. Beslutningen ble foretatt etter forslag fra Namibia, Botswana og Nigeria hvor urfolks rettigheter er under sterkt press til fordel for industrialisert utnyttelse, spesielt fra mineralinteresser og turistindustrien. Generalforsamlingens beslutning kan åpne for nye forhandlinger om innholdet, men denne gang uten at urfolk får muligheter til å delta i prosessen. Vi frykter at dette kan gi som resultat at flere urfolk blir bortdefinert, at overordnede rettslige prinsipper som rett til selvbestemmelse og medinnflytelse går tapt og at urfolks rettigheter til ressursene i sine tradisjonelle områder blir konfiskert gjennom en vilkårlig nasjonal lovgivning.

Sametinget er engasjert i arbeidet med å forsvare den erklæringsteksten som ble vedtatt av MR-rådet og appellerer sammen med andre urfolksorganisasjoner og institusjoner om støtte fra spesielt de nordiske land og andre stater, som har utviklet en større grad av rettferdighet og respekt for menneskerettighetene, til å bistå til en positiv avslutning på en flere hundre år gammel og mørk periode med undertrykkelse og fornektelse av urfolks fundamentale rettigheter.

Sametinget ber om at Norge fortsatt arbeider aktivt for en snarlig vedtakelse av FN-erklæringen om urfolks rettigheter.

Rettigheter

På det overordnede planet handler Sametingets virksomhet om rettigheter innenfor alle politikkområder. Samer har rettigheter som individ, som eget folk, som egen kultur og som urfolk. Samer har rett til land og vann og rett til de ressursene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg også til en rekke andre områder som for eksempel språk, kultur, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner og i nasjonal rett. Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Konsultasjoner

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6. Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget (konsultasjonsavtalen) ble godkjent av Sametinget 1. juni 2005 og fastsatt i statsråd 1. juli 2005. Konsultasjonsavtalen er et viktig skritt for å tydeliggjøre Sametingets plass i styringssystemet i landet. Konsultasjonsplikten synliggjør at statlige myndigheter faktisk skal søke å oppnå enighet med Sametinget. Avtalen er et viktig verktøy som bidrar til å sikre at avgjørelser fattes med legitimitet i den samiske befolkningen gjennom deres folkevalgte organ.

Sametinget har i 2006 gjennomført konsultasjoner med statlige myndigheter i mange saker. Konsultasjonsavtalen hviler på et partnerskapsperspektiv mellom Sametinget og statlige myndigheter. For å reelt kunne opptre som en likeverdig partner i konsultasjonene, må Sametinget ha et kapasitetsmessig løft. Sametingets administrative kapasitet har ikke blitt styrket som følge av konsultasjonsavtalen, noe som må skje på sikt.

Sametingets stilling er styrket på generelt grunnlag ved at flere departementer har blitt mer bevisst på å inkludere Sametinget i viktige prosesser. Sametinget har hatt flere gode konsultasjonsprosesser og flere departementer har etter konsultasjonsavtalen erkjent at Sametinget må konsulteres med sikte på å oppnå enighet. Dette er imidlertid ikke gjennomgående og Sametinget har i løpet av året som er gått flere eksempler på brudd på både konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsen gjennom ILO fra statlige myndigheter. Sametinget registrerte også at det ikke ble avholdt konsultasjoner om blant andre nasjonal helseplan og forvaltningsplanen for Barentshavet. Videre har det vært tilfeller der man under regjeringsbehandlingen ensidig har endret det man har blitt enig om gjennom konsultasjoner, og flere tilfeller der man fra statlig hold har kalt rene informasjonsmøter for konsultasjoner.

Konsultasjonsprosedyrene omfatter ikke budsjettfastsetting. Det er en felles forståelse mellom Regjeringen og Sametinget at prosedyrer for budsjettfastsetting til Sametinget skal avklares i en egen prosess. I 2006 ble det satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe med flere medlemmer fra Sametinget som skal se på Sametingets formelle stilling samt utarbeide forslag til budsjettprosedyrer. Arbeidsgruppen vil levere sitt forslag i mars 2007. Konsultasjonsavtalen vil etter Sametingets syn være det naturlige utgangspunkt for utarbeidelsen av budsjettprosedyrer mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Ressurslovgivning/rettigheter

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å trygge naturressursene gjennom ny lovgivning. Sametinget mener at de overordnede prinsippene for ressurslovgivningen skal være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. Sametingets syn er at Norge må oppfylle disse forpliktelsene ved å innarbeide regler som sikrer samenes tilgang til ressursene, regler som sikrer reell deltakelse og medbestemmelse i forvaltningen av ressursene, og saksbehandlingsregler som sikrer ivaretagelse og vektlegging av samiske hensyn i beslutningsprosessene i lovgivningen. I tillegg må forvaltningen av ressursene bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet slik at det sikrer det samiske materielle kulturgrunnlaget.

Det er et problem for samiske næringer og samfunnsliv når det oppstår et kommersielt marked for rettighetsoverdragelse i form av kjøp og salg av rettigheter. Slike rettigheter er for eksempel salg av melkekvoter, salg av fiskebåter med kvoter og salg av bruksrettigheter på beiteland til for eksempel vindmølleparker. Sametinget ber om at det av hensyn til den framtidige samfunnsutviklingen, utredres muligheter til begrensninger av dette rettighetsmarkedet for på denne måten å sikre en økonomisk og kulturell forsvarlig utvikling for det samiske samfunnet.

Finnmarksloven

Store deler av Finnmarksloven trådte i kraft i 2006. Dette markerte et historisk skille når det gjelder eiendomsrett og forvaltning av grunn og ressurser i Finnmark. Finnmarkslovens grunnsyn er at forvaltningen av grunn og naturressurser i Finnmark særlig skal sikre samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette grunnsynet og den prinsipielle anerkjennelsen av samenes rettigheter, er selve fundamentet for finnmarksloven.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede samers og andres rettigheter til fiske i havet utenfor Finnmark. Utredningen skal være avsluttet innen utgangen av 2007. Sametinget er svært tilfreds med at de samiske rettighetene til havet utenfor Finnmark nå skal sikres for ettertiden. Samtidig er det viktig å understreke at Sametinget ikke ønsker en forvaltning basert på etnisitet, men en område- og bosettingsbasert forvaltning.

Regjeringens oppnevning av Finnmarkskommisjonen er utsatt til våren 2007. Sametinget skal delta i konsultasjoner om kommisjonens mandat og sammensetning. Arbeidet med Utmarksdomstolen blir iverksatt etter at Finnmarkskommisjonen har satt i gang sitt arbeid. Sametinget vedtok i desember 2005 å foreslå Tana som lokaliseringssted for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen.

Sametinget har hatt konsultasjoner med Miljøverndepartementet om mandat og sammensetning for utvalget som skal utarbeide forslag til oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 om Tana- og Neidenvassdraget. Det er ikke oppnådd enighet i saken, og saken er sendt på høring. Konsultasjonene forsetter når høringsfristen utløper.

I medhold av finnmarksloven § 4 har Sametinget i 2006 vedtatt midlertidige retningslinjer for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv av endret bruk av utmark skal bedømmes. Retningslinjene skal benyttes av offentlige myndigheter og Finnmarkseiendommen når de fatter vedtak. Retningslinjene gjelder fram til de endelige retningslinjene blir fastsatt, likevel ikke utover 1. juli 2007. Retningslinjene er sendt på høring, og Sametingsrådet lagt opp til en bred høringsprosess. Det er bl.a. gjennomført folkemøter om utformingen av de endelige retningslinjene.

Finnmarkseiendommen

Sametinget oppnevnte i desember 2005 medlemmer til styret i Finnmarkseiendommen og til Finnmarkseiendommens kontrollkomité. Sametinget foreslo samtidig Porsanger som hovedadministrasjonssted til Finnmarkseiendommen.

Sametinget ønsker en god dialog med Finnmarkseiendommen og har jevnlig møter med Finnmarkseiendommens styre.

Olje og gass

Petroleumsvirksomhet i nord var et av hovedtemaene på et møte mellom statsråden i Olje- og energidepartementet og Sametingsrådet i august. Samenes rettigheter som urfolk må derfor bli uttrykt i hvordan petroleumssressursene fra Barentshavet planlegges utnyttet, hvordan aktiviteten gjennomføres og hvordan verdiene fordeles. Sametinget viser i denne forbindelse til at tradisjonell kystbosetting er den viktigste begrunnelsen for suverenitet og rettigheter til ressursene i havet - dette gjelder selvsagt også for samene som et eget folk. Etter folkeretten har samene som urfolk også rettigheter til olje og gass i sine tradisjonelle ressursområder. Det understrekes at Sametinget ikke hevder at disse rettighetene tilfaller samene alene. Regjeringen avviser at det foreligger folkerettslige forpliktelser i forhold til samene når det gjelder rettigheter til petroleumssressursene. På bakgrunn av disse tilbakemeldingene vil Sametinget igangsette prosesser for å få en uavhengig folkerettslig vurdering av spørsmålene.

Revisjon av reindriftsloven

For Sametinget har reindriftsloven vært en av de viktigste sakene i 2006 og har høy prioritet i forhold til videre oppfølging. Siden Reindriftslovutvalget avga sin innstilling (NOU 2001:35 Forslag til endringer i reindriftsloven) i 2001, har Sametinget ved flere anledninger anmodet Landbruks- og matdepartementet om å prioritere arbeidet med reindriftsloven. Sametinget ser det som svært positivt at Landbruks- og matdepartementet igangsatte konsultasjoner om reindriftsloven høsten 2005.

Sametinget har behandlet Landbruks- og matdepartementets utkast til reindriftslov på plenum i september 2006. Lovutkastet bygger i det alt vesentligste på NOU 2001:35, og de konsultasjoner som er ført mellom Landbruks- og matdepartementet, Norske reindriftssamers Landsforbund og Sametinget. Konsultasjonspartene ble tidlig i prosessen enige om at denne revisjonen ikke skal omfatte forvaltningsmodellen for reindrift. Sametinget forutsetter at det igangsettes en prosess som ser på framtidig organisering av forvaltningen av reindriften og at det i odelstingsproposisjonen gis forpliktende formuleringer om en slik oppfølging. Målsetningen må være en forvaltning som udiskutabelt er i tråd med folkerettens krav til blant annet selv- og medbestemmelse.

Ved behandlingen av lovutkastet har Sametinget ikke hatt tilgang til fullstendige merknader til lovutkastet. Ettersom merknadene ofte er av avgjørende betydning for lovtolkningen, er det ikke mulig for Sametinget å ha fullgod oversikt over konsekvensene av Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Sametinget mener at den manglende tilgangen til innholdet i dokumentene ikke er i samsvar med ILO konvensjonen og konsultasjonsavtalen. Sametinget har gjentatte ganger bedt om å få tilsendt lovutkastets merknader.

I sitt vedtak uttrykker Sametinget bekymring for at det rettsvernet reindriften har gjennom internasjonal lov, særlig ILO-konvensjon nr. 169, undergraves i Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Derfor er det en helt klar betingelse fra Sametingets side at følgende formulering må tas inn i § 1 annet ledd for å sikre at forholdet til folkeretten ikke svekkes sammenlignet med innholdet i finnmarksloven:

”Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.”

Sametinget forventer at de overnevnte betingelsene følges opp, samt de øvrige forutsetninger og merknader i Sametingets vedtak i forhold til revisjonen av reindriftsloven.

Bærekraftig miljøforvaltning

Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever en dynamisk- og sektorovergripende politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for vår kultur. Her må urfolksrettigheter, kulturvern og naturforvaltning ses i sammenheng. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen og fordi internasjonale miljøkonvensjoner må ses i sammenheng med urfolksrettighetene. Internasjonalt miljø samarbeid er også den eneste løsningen for å møte de utfordringene som klimaendringer og langtransportert forurensning medfører.

Arealvern og verneplaner

I 2006 har Sametinget gjennomført konsultasjoner med Miljøverndepartementet om retningslinjer for vern i samiske områder. Det gjenstår fremdeles noen uløste problemstillinger, jf Sametingets forslag til retningslinjer for vern fra 2005, men konsultasjonspartene er innstilt på at saken avsluttes på nyåret i 2007. Partene er videre enig om at nye verneprosesser etter naturvernloven i samiske områder ikke igangsettes før konsultasjonene om retningslinjene er sluttført.

Sametinget har i slutten av 2006 innledet konsultasjoner om den nye plan- og bygningsloven med Miljøverndepartementet. Sametinget har forhåpninger om at den nye loven skal kunne ivareta samiske interesser på en langt bedre måte. Den gjeldende plan- og bygningsloven er ikke tilstrekkelig til å sikre samiske interesser dersom andre sterke samfunnsinteresser påberopes og hvor det er tunge aktører på utbyggingssiden.

Reindriftsloven, slik den er per i dag og slik det er foreslått revidert av departementet, mangler et reelt og sektorovergripende arealvern for reindrifta. Til dette hører også at en rekke områder ikke er identifisert med hensyn til samiske rettigheter, noe som må avklares før inngrep kan gjøres. For Finnmarks vedkommende vil en kommisjon og særdomstol foreta en identifisering av bruks- og eierrettigheter. Sør for Finnmark avventer Sametinget Samerettsutvalget sine konklusjoner. Sametinget forventer derfor at det ikke gjøres store inngrep i samiske områder der samiske rettigheter er under utredning.

Det har også vært sluttført konsultasjoner om forslag til Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker i Finnmark fylke. Sametinget vil fremheve at konsultasjonene med Miljøverndepartementet har vært nyttig i arbeidet med å finne frem til omforente løsninger. Partene har i all hovedsak opptrådt ryddig, konstruktivt og løsningsorientert i samtlige konsultasjonsmøter, og ved annen kontakt i prosessen. Sametinget har på bakgrunn av både prosessen og innholdet i sakene, gitt sin tilslutning til vern av Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker. Sametinget forutsetter imidlertid at det skal kjøres nye prosesser dersom det, etter kartleggingen av eksisterende bruks- og eierrettigheter, viser seg at det er andre enn Finnmarkseiendommen som eier hoveddelen av grunnen som verneområdene er etablert på. Det

forutsetter videre at Direktoratet for naturforvaltning i konsultasjoner med Sametinget, fastsetter hvem som skal være forvaltningsmyndighet av verneområdet, og at de samiske interessene sikres i den forvaltningsordningen som etableres. Sametinget poengterer videre at de løsninger som konsultasjonspartene kommer fram til på et senere stadium, blir harmonisert og implementert i det videre arbeidet med forvaltningsmodeller og forvaltningsplaner for Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker.

Sametinget og Forsvarsdepartementet har i 2006 gjennomført konsultasjoner om sammenbindingen av skytefeltene Mauken og Blåtind i Troms fylke. Parallelt med konsultasjonene har det foregått forhandlinger om en frivillig avtale mellom Mauken reinbeitedistrikt ved Oskal Siida, Forsvarsbygg og Hærens styrker om en alternativ korridor for sammenbindingen av Mauken og Blåtind skyte- og øvingsfelt. Avtalen mellom disse partene ble inngått høsten 2006.

Konsultasjonene har ført til enighet mellom Sametinget og Forsvarsdepartementet om at dersom forsvarets behov for området opphører, så skal området falle tilbake til samisk bruk. Det forutsettes således at forsvaret ikke kan disponere over området på en måte som gjør det praktisk eller formelt vanskelig eller umulig å foreta en slik tilbakeføring.

Sametinget er kjent med at det foreligger en rekke planer om vindkraftutbygginger i samiske områder, og at både enkeltstående utbyggingssaker og summen av alle varslede inngrep utgjør et massivt arealinngrep som vil få store konsekvenser for samisk næring og kultur. Sametinget er bekymret over utviklingen, og frykter at samiske interesser som helhet ikke blir godt nok ivaretatt hvis alle de planlagte utbyggingene blir realisert. Dette gjelder både så vel samiske primærnæringer som samiske kulturminner og kulturmiljøer. Det behov for samlede konsekvensutredninger av de virkninger som utbygging av all vindkraft i et område gir, dette uavhengig av hvor mange aktører som er virksomme innenfor det samme området. Utarbeiding av regionale vindkraftplaner vil kanskje også kunne være med å styre utbygginga på en god og mer forutsigbar måte. Sametinget forventer å bli konsultert før store utbyggingplaner blir satt til verks. Sametinget har i 2006 tatt opp vindkraftsproblematikken i møter med både statsråden i Olje- og energidepartementet og statsråden i Miljøverndepartementet.

Sametinget uttrykker også bekymring over de avtaler som energiselskapene/tiltakshaverne gjør med berørte reindriftsgrupper. Bakgrunnen for at reindriften inngår slike avtaler er at de ofte ikke har andre alternativer. Hvis saken blir avgjort etter en skjønnsmessig vurdering, står reindriften i fare for å tape mer enn om de ikke inngikk en slik avtale, eksempelvis om det foreligger trusler om ekspropriasjon. Det kan stilles spørsmål om reindriften kan forhandle vekk beiteland som de er forvaltere av i henhold til den kollektive, samiske retten. Her under kommer også retten for kommende generasjoner til å drive reindrift eller som andre distrikt/siida-grupper også har sedvanerett til. Forholdene må legges til rette for at reindriften fortsatt skal kunne forhandle om vilkårene for eventuelle tiltak. Det må samtidig legges til rette for at Sametinget som samenes folkevalgte organ skal konsulteres i slike prosesser.

Rovvilt

Sametinget har avholdt seminar om rovvilt for Sametingets representanter i de regionale rovviltnemndene.

Det er store forskjeller i erstatningsutmålingene i reindriftnæringen i de ulike fylkene. I Finnmark erstattes under 1% av de dokumenterte tapene, mens det i Nord-Trøndelag erstattes over tre ganger mer. Utfordringen ligger i å bedre dokumentasjonsgrunnlaget og å finne ordninger som det er mulig å praktisere uten at det oppstår slike forskjeller.

Sametinget må få reell innflytelse på den overordnede rovviltpolitikken i samiske områder. Slik ordningen er i dag er den ikke i tråd med statens forpliktelser til å rådføre seg med urfolk i saker som berører dem, jf. ILO-konvensjonen 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, og ikke i tråd med konsultasjonsavtalen.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner er et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. På denne måten inngår også kulturminnene i en samisk samtidssammenheng ved at de i tillegg til å gi historisk kunnskap også bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan man både skal bruke og ferdes i naturen i dag.

Kulturminner og kulturminnetyper kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som samiske når levende eller nedtegnet samisk tradisjon er knyttet til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie. Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historisk kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samisk og ikke-samisk kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den samiske kulturarven.

Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven til å forvalte samiske kulturminner. Sametinget har ansvar for et stort geografisk område som strekker seg over 6 fylkeskommuner samt en del områder i Oppland og Møre og Romsdal.

Den myndighet som Sametinget per i dag er delegert etter kulturminneloven, er midlertidig og ble av Miljøverndepartementet (MD) 2004 inntil videre forlenget. For å få en permanent forvaltningsordning på plass ble det i 2005 opprettet en arbeidsgruppe som skal utrede den framtidige organiseringen og myndighetsfordelingen innenfor samisk kulturminneforvaltning. I gruppa deltar Sametinget, MD, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Riksantikvaren (RA). Sametinget ønsker en forvaltningsmodell som i stor grad gir en lojal oppfølging av internasjonale konvensjoner, ivaretar prinsippet om Sametingets selvstendighet og integritet, sikrer mekanismer for en ivaretagelse av en helhetlig og samlet kulturminnepolitikk (gjennom mål og budsjett), sikrer mekanismer for avgjørelse av uenighet og/eller uklarhet knyttet til ansvarsområde samt at rettssikkerheten til den enkelte ivaretas. Rapporten fra arbeidsgruppa forventes å bli ferdigstilt innen kort tid.

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å følge opp Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*. I meldingen behandles bl.a. temaer som bergkunst, samisk bygningsvern og verdiskapningsprogram for kulturminneområdet. Det har fortsatt ikke blitt tildelt de midler til samisk bygningsvern som var utlovt i meldingen, men med Riksantikvarens bistand har Sametinget på tross av dette hatt muligheten å starte opp et bygningsvernprosjekt i Tana kommune. Sentrale myndigheter har satset stort på å tilrettelegge for verdiskapning på kulturminneområdet. Samiske prosjekter har imidlertid ikke nådd fram hva gjelder tildeling av pilotprosjekter innenfor dette. Sametinget har hatt dialog med Riksantikvaren om oppfølgingen av stortingsmeldingen og vil fortsette å jobbe opp mot sentrale myndigheter for å få i gang de tiltak i meldingen som er positive for det samiske kulturminnevernet.

Ny forskrift om konsekvensutredninger av 1. april 2005 har lagt en del nye føringer på arealplanlegging. Her kreves det bl.a. at regional kulturminneforvaltning arbeider mer aktivt mot kommunene i forbindelse med revideringen av kommuneplanenes arealdeler. I 2006 har Sametinget behandlet to kommuneplaner, Evenes og Hemnes, i henhold til forskriften, der større områder har blitt avklart i forhold til samiske kulturminner. Målet med å sette inn større ressurser på dette stadiet i planprosessen er å få mer helhet i forvaltningsarbeidet og på sikt få mindre enkeltsaker til behandling.

Sametinget har i 2006 gitt innspill både til Tromsø Museums langtidsplan for skjøtsel og sikring av bergkunst i 2006 og årene fremover, samt til Bergkunstplan for Nordland. Hovedkonklusjonen er at Sametinget i første omgang ønsker et nærmere formalisert samarbeid med både Tromsø Museum og Nordland fylkeskommune om tilrettelegging, skjøtsel og formidling av bergkunsten. Videre har Sametinget utformet et skjøtelsprosjekt for helleristningene på Aldon i Unjárgga gielda/Nesseby

kommune. Disse ristninger er høyst sannsynlig av yngre alder og kan knyttes til kilder som forteller om ofring på denne fjelltoppen. Det kan også være aktuelt med andre skjøtselstiltak, samt observasjon av utviklingen på feltet. Prosjektet vil søkes gjennomført i 2007.

Sametingets har fremmet forslag om Ceavccageadgi/Mortensnes som verdensarvområde. Forslaget har kommet videre til lista over de prosjektene som skal utredes videre.

2006 har vært en oppstartsfase i bruk av GIS-verktøy (geografisk informasjonssystem) i forbindelse med saksbehandling og feltarbeid. Dette arbeidet vil fortsette i 2007. Sametingets ansatte i kulturminneforvaltningen har i 2006 gjennomført GIS-kurs med 10 studiepoeng, i henhold til samarbeidsavtalen med Finnmark Fylkeskommune.

Kultur

Kultur innbefatter de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Samisk kultur danner derfor grunnlaget for det meste av det Sametinget arbeider med. Kultur blir klart uttrykt gjennom ulike former for kunst som litteratur, scenekunst, billedkunst/duodji og musikk. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten formidles, som kulturhus og festivaler. Kultur i en videre forstand inkluderer i tillegg idrett, museer, media og kirke.

Iverksettelse og videreutvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom ulike lover, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsnivå. Dette ansvaret må den norske stat forvalte i dialog med Sametinget, og det er Sametingets føringer som må legges til grunn i arbeidet.

Sametinget gir tilskudd fra Samisk kulturfond i form av administrative vedtak og vedtak gjort av Tilskuddstyret. Det er registrert en betydelig økning i antall søknader om støtte fra Samisk kulturfond de senere årene, og søknader om støtte til litteratur og musikk i særdeleshet. Det er et tydelig misforhold mellom økonomiske bevilgninger fra staten til samisk kultur og de reelle behovene i dagens samiske samfunn.

Kulturelle uttrykk

Et tiltak i flere av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og de respektive fylkeskommunene er å tilrettelegge for samisk musikkformidling. I Finnmark har Norsk kulturråd har bevilget 1,5 mill. til prosjektet Musikk i Finnmark, mens Sametinget og fylkeskommunen vil bidra med den regionale andelen. Det er avholdt møter mellom Sametingsrådet og representanter for aktuelle samiske kunstnerorganisasjoner for å se på hvordan samiske kunstnerorganisasjoner på en best mulig måte kan innlemmes i arbeidet med prosjektet. Sametinget ønsker å styrke formidlingen av samisk musikk ytterligere ved å arbeide for å få etablert et etnomusikksenter.

Sametinget har registrert en merkbar økning i aktiviteten innen samisk film de senere år, hvor spesielt unge samiske filmskapere har gjort seg bemerket både nasjonalt og internasjonalt. En nærhet til miljøet og kjennskap til samisk språk, kultur og samfunn bidrar positivt til innhold og form i filmprosjektene. Sametinget registrerer at denne økningen i aktivitet innen samisk film ikke er blitt fulgt opp med tilfredsstillende tilrettelegging av rammevilkårene for produksjon av samisk film. Sametinget er opptatt av at dette skal bli bedre, og i den forbindelse vil Sametinget se på mulighetene for opprettelse av et eget internasjonalt samisk filmsenter.

Rammevilkårene for utgivelse av samisk skjønnlitteratur har vært lite tilfredsstillende over mange år. Sametinget er fornøyd med at en i 2006 har vært i stand til å foreta et betydelig løft når det gjelder bevilgningene til produksjon av skjønnlitteratur og til driftsstøtten til samiske forlag. Det vil likevel være behov for ytterligere prioritering av midler til dette feltet før man kommer på et nivå som kan sies å være tilfredsstillende.

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for opplevelse av samiske kunst- og kulturuttrykk og for bruk av samisk språk. Sametinget har hatt som målsetting å sikre at samisk teatervirksomhet har et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten, herunder at Beavváš Sámi Teáhter sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten som samisk nasjonalteater. Sametinget har i 2006 derfor prioritert økt driftsstøtte til teateret. Sametinget har i møte med Kirke- og kulturdepartementet også tatt opp saken om utbygging av nytt teaterbygg for Beavváš Sámi Teáhter.

Áarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk teater er viktig i styrkingen av sørsamisk kultur, språk, identitet og selvfølelse. Teateret har fra og med 2006 fått fast driftstilskudd over Sametingets budsjett. Det arbeides for at teateret skal sikres ytterligere støtte til sin virksomhet gjennom samarbeidsavtalen med fylkeskommunnene i det sørsamiske området.

I teatersammenheng har Sametinget lagt vekt på støtte til amatørteatervirksomhet for barn og unge over Samisk kulturfond.

Kunstneravtalen

I henhold til Kunstneravtalen har Sametinget og Samisk kunstnerråd inngått avtale for 2007. Følgende fem samiske kunstnerforeninger er medlemmer av Sámi Dáiddárráddi/Samisk Kunstnerråd (SDR): Sámi Girjecálliid Searvi/Samisk forfatterforening (SGS), Sámi Dáiddacehpiid Searvi/Samisk Kunstneres Forbund (SDS), Juoigiid Searvi (JS), Sámi Teáhtersearvi/Samisk teaterforening (STS), Foreningen Samiske Komponister (FSK).

Samisk kunstnerråd fordeler den økonomiske rammen til den enkelte organisasjon og til SDR. Kunstnerstipendet vil i sin helhet administreres av Samisk kunstnerråd i 2007. Retningslinjer for bruk av midler i kunstfondet godkjennes av Sametingsrådet etter drøfting mellom partene.

Sametinget har i mai i år fremforhandlet en avtale gjeldende for 2007 med en ramme på kr 4 350 000 til formålet. Dette er en økning på 350 000 i forhold til avtalen for 2006. Sametinget vil med dette bedre arbeidsvilkårene for samiske kunstnere, og på den måten fremme utviklingen av samisk kunst.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Kulturhus

De samiske kulturhusene er viktige arenaer for utvikling av det samiske samfunnet. De fungerer som arenaer for samisk kulturutøvelse, og de er møteplasser som har stor betydning for bevaring av samisk språk og kultur.

Sametinget bevilger driftsstøtte til samiske kulturhus over budsjettet. Flere samiske kulturhus har imidlertid behov også for utbygging for å kunne ivareta sin funksjon. Sametinget er tilfreds med at finansieringen av Østsamisk museum nå er sikret, og signalene om at Ája samisk senter, Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum er prioritert også fra Regjeringens og Stortingets side.

Sametinget vil understreke at samiske samfunn har behov for flere kulturhus. Várdoáiki samisk senter i Evenes/Skånland er godt i gang med planlegging av et nybygg. Dette er et prosjekt Sametinget vil følge opp framover.

Festivaler

De samiske festivalene spiller en viktig rolle i bevaring og utvikling av samisk identitet, språk og kultur. De er møteplasser på tvers av generasjoner og landegrenser, og arena for formidling av samisk musikk, kunst og kultur.

Sametinget gir fast grunntilskudd til flere samiske festivaler. Blant dem er Samisk Musikkfestival i Kautokeino, som er blitt en av de viktigste kulturinstitusjonene i Sápmi. Sametinget har i samarbeid med Troms og Nordland fylkeskommuner bidratt til at Markomeannu nå har et scenebygg.

Sametingsrådet har anbefalt Riddu Riđđu festivalen i Kåfjord som knutepunktinstitusjon overfor Kultur- og kirkedepartementet (KKD). Dette er en oppfølging av Sametingets årsmelding for 2005. En status som knutepunktfestival innebærer at festivalen vil få fast driftsstøtte over statsbudsjettet. Festivalen fikk ikke status som knutepunktfestival gjennom statsbudsjettet for 2007. Sametinget beklager dette, og forventer at det kommer inn på statsbudsjettet for 2008.

Media

Medienes rolle i et samfunn er å bringe informasjon og å skape opinion. I tillegg til dette er mediene med på å utvikle og synliggjøre samisk språk både muntlig og skriftlig, og på den måten fungerer de som språkmodeller.

For å sikre bredere nyhetsformidling og et bedre grunnlag for samisk og samiskspråklig samfunnsdebatt, er det behov for daglige nyheter på samisk, også i avisformat. Samtidig ser Sametinget at det er et stort behov for å utvikle og etablere egne tilbud på lule- og sørsamisk, samt et godt og tilfredsstillende tv-tilbud til samiske barn og ung

De norskspråklige landsdekkende medier er i henhold til sine konsesjonsvilkår pliktig til å gi et tilbud til den samiske befolkningen både i form av programmer på samisk eller med et samisk innhold. Sametinget har i 2006 registrert flere brudd på konsesjonsvilkårene, og mener at det bør reageres strengt på slike brudd.

Idrett

Samisk idrett har en sterk identitetsskapende effekt og er en møteplass som det vil være viktig å ta vare på og videreutvikle. Arbeidet med å få på plass rammevilkår som gjør samiske idrettsledere og utøvere i stand til å drive med idrett både på amatør- og toppidrettsnivå må prioriteres. Dette fordrer en betydelig økning av til spillemidler til samiske idrettsformål.

Sámiid Valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) og Sámi Spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) organiserer idrettsaktiviteter for den samiske befolkningen i de områder der samer bor, sett i et grenseoverskridende perspektiv. Ved å organisere samiske mesterskap og samiske landslag er forbundene med på å styrke og utvikle den samhørigheten som eksisterer mellom samene på tvers av landegrensene. Dette er etter Sametinget syn meget verdifullt for det samiske folk, og det vil være viktig å legge til rette for at denne aktiviteten kan bestå og videreutvikles. Det vil være viktig å få på plass en forutsigbar nordisk finansiering av samisk idrett.

Sápmi deltok med en tropp idrettsutøvere og kulturutøvere i Arctic Winter Games (AWG) som ble arrangert i Alaska i mars i år. AWG er et idretts- og kulturarrangement for ungdom fra arktiske områder og blir arrangert hvert andre år. Sápmis deltakelse i AWG ble finansiert med betydelig støtte fra Sametinget. De samiske deltakerne, både idrettsutøverne og kulturutøverne, representerte det samiske folk på en måte som Sametinget setter stor pris på. For Sametinget vil det være et mål å legge forholdene til rette for at samisk ungdom også i fremtiden skal få muligheten til å være med på disse arktiske vinterlekene. Idrettsaktiviteter er et godt eksempel på samarbeid ikke bare mellom samer, men også med andre urfolk, og det er nordområdepolitikk i praksis.

Sápmi deltok og vant i november 2006 VIVA World Cup, arrangert i Occitania i Frankrike. Dette er et verdensmesterskap i fotball for områder og nasjoner som ikke har oppnådd medlemskap i FIFA. Deltakelsen ble finansiert med tilskudd fra blant andre Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Sametinget og flere fylkeskommuner. Sametinget er, til tross for at mesterskapet ble noe amputeret på grunn av liten deltakelse, positiv til dette tiltaket.

Sametinget stiller seg bak Tromsøs søknad om å arrangere vinter-OL i 2018. Sametinget mener at et vinter-OL i nord kan bety mye for samisk samfunns- og identitetsbygging. Hvis Tromsø blir utpekt som søkerby vil Sametinget ta del i den internasjonale kampanjen for at Tromsø kan vinne kampen om å få arrangere vinter-OL i 2018. For Sametinget er det avgjørende at en i OL-prosjektet ivaretar samiske

interesser. Sametinget er av den oppfatning at dette kan skje ved at en i søkerelskapets administrasjon og i de ulike beslutningsgruppene innehar relevant samisk kompetanse, og at det prioriteres interne ressurser til dette i alle faser av prosjektet.

Kirke

Kirkelivet har og har hatt en sentral plass hos mange samer. Foruten å være et trossamfunn har kirken også vært en viktig bærer av kulturelle og religiøse tradisjoner som har samlet mennesker i livets ulike faser. En stor del av den samiske befolkning i Norge er medlemmer av Den norske kirke, og spørsmål om fremtiden for statskirkeordningen og andre sentrale kirkespørsmål er derfor viktige for det samiske samfunnet. I forbindelse med Sametingets behandling av NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke gikk et stort flertall i Sametinget inn for at statskirkeordningen skal bestå.

Uavhengig av framtidig tilknytningsform mellom stat og kirke er Sametinget opptatt av at den samiske dimensjonen skal ivaretas. For å ivareta den samiske dimensjonen må det blant annet utvikles kirkelig materiell, for eksempel salmebøker og bibler, på alle tre samiske språk, og det må utdannes flere samisktalende prester og andre som arbeider med kirkelige spørsmål.

Museer

Sametinget har siden overtakelsen av forvaltningsansvaret for de samiske museene og museumsreformens start, igangsatt en større konsolideringsprosess blant de samiske museene. I 2006 har dette arbeidet vist resultater, blant annet gjennom etablering av stiftelsene Saemien Sijte og Nordvestsamisk museumssiida i henholdsvis sørsamisk og nordsamisk område. Nordvestsamisk museumssiida har også fått tildelt ansvaret som nettverkskoordinator for det nasjonale samiske museumsnettverket. Som en følge av omorganiseringen har Sametinget styrket driftstilskuddet til de to museumssiidaene.

Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Troms og Nordre Nordland er også en del av museumsreformen. Utredningen skal gjennomgå forholdene i utredningsområdet og komme med strategier til oppbygging av museumsvirksomheten og nettverksetablering. Sametinget har arbeidet med denne i 2006, i tett samarbeid med en faglig referansegruppe oppnevnt av Sametinget, Troms fylkeskommune og Nordland fylkeskommune. Utredningen vil behandles i Sametingets plenum i februar 2007.

Grunnlaget for en framtidig samisk museumspolitik er at den økonomiske situasjonen for de samiske museene styrkes betydelig i forhold til nåværende nivå, og at de samiske museene blir inkludert i den nasjonale museumsreformen. Sametingets arbeid med de samiske museene i 2006 har i stor grad konsentrert seg om organisatoriske utfordringer. De faglige utfordringene er mange, men det er vanskelig å sette i gang tiltak som betinger økonomiske oppfølginger. Dette ser ut til å være en utfordring også i 2007. For 2006 har Sametingets bevilgninger til de samiske museene vært på 12 483 000 kr. Sametinget har siden reformens start uttalt at innen reformens utgang bør det samlede statlige tilskuddet til samiske museer være oppe i minimum 20 mill kr. Som tilskuddet for 2006 viser så er det er langt igjen til dette målet er nådd.

Gjennom statsbudsjettet for 2006 ble det bevilget 1 mill. kroner til Sametinget for å etablere forskings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord. Saken ble behandlet i Sametingets plenum i september 2006. I den forbindelse har Árran lulesamiske senter fått ansvar for etableringen, som skal skje i dialog med Sametinget. Det skal tas utgangspunkt i grenselostrafikken i Tysfjord og de omkringliggende områder, videre skal det være fokus på den generelle grenselostrafikken, og ikke på grenselosene som enkeltmennesker.

Sametinget har arbeidet for fullfinansiering av Interreg-prosjektet Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage. Prosjektets målsetting er å kartlegge den samiske kulturarven som finnes på institusjoner i Norden og Europa. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Varanger Samiske Museum, Siida-museet i Finland og Ájtte i Sverige, og ble igangsatt våren 2006. Sametinget sitter i prosjektets styringsgruppe, da det er et viktig prosjekt som berører et spørsmål som Sametinget er

engasjert i. Prosjektet er fullfinansiert i alle land, og er på norsk side støttet av ABM-utvikling, Norsk kulturråd, Sametinget og EU-midler.

Sametinget ønsker faste årlige møter med ABM-utvikling, både for samarbeid, informasjonsutveksling og for å skape bedre forståelse for de spesielle behovene som finnes i det samiske samfunnet. Samarbeidet skal danne grunnlag for at de samiske museene blir integrert i den nasjonale museumsreformen i større grad. I den forbindelse ble det avholdt administrativt møte mellom Sametinget og ABM-utvikling i desember 2006. ABM-utvikling er også invitert til Sametinget i forbindelse med plenum i februar 2007.

Språk

Et levende språk forutsetter at det er i aktiv bruk, både i privat og offentlig sammenheng. I de senere årene har det vært en positiv utvikling med hensyn til mer bruk av samisk i det offentlige. Samisk språk i det offentlige rom har gjennom lover og forskrifter forholdsvis sterke rammevilkår. Sametinget er opptatt av at bruken av samisk språk i det sivile samiske samfunn skal styrkes. Det er viktig at samisk høres, ses og brukes i hverdagssituasjoner og på private arenaer.

Sametinget har avsluttet et femårig språkmotiveringsprosjekt i sørsamisk ved Elgå oppvekstsenter. Dette prosjektet har gitt gode resultater og har ført til at samisk igjen er blitt et levende språk i området. Det vil i forlengelsen av prosjektet være viktig at Elgå oppvekstsenter kan videreføre sitt arbeid, og at prosjektet utvikles til en permanent ordning. Sametinget er i dialog med Kunnskapsdepartementet og Hedmark fylkeskommune for å sikre en fortsatt finansiering av virksomheten. Det vil være viktig at den kunnskapen som er kommet fram i dette prosjektet, overføres til andre samiske områder.

Sametinget har i 2006 avsatt over 3,7 mill.kr. til språkprosjekt både innenfor og utenfor språkforvaltningsområdet. Ved tildeling av prosjektmidler har Sametinget prioritert tiltak som bidrar til økt satsing på innsamling, utvikling og registrering av terminologi, innsamling av samiske stedsnavn, utvikling av samiskspråklige arenaer for barn og unge og til økt muntlig bruk av samisk språk.

Forvaltningsområdet for samisk språk

I Norge er samiskspråklige gjennom Sameloven sikret grunnleggende rettigheter i forhold til det å bruke samisk språk.

I 2006 ble Tysfjord kommune og Nordland fylkeskommune innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Det er dermed syv kommuner og tre fylkeskommuner som er innlemmet i dette forvaltningsområdet. Innlemmelsen av Tysfjord kommune har medført at brukere av lulesamisk språk er sikret grunnleggende rettigheter ihht Sameloven. Dette er Sametinget godt fornøyd med. Sametinget mener at kommunene som er i forvaltningsområdet, må være sitt ansvar bevisst i forhold til å oppfylle målsetningen med språkloven.

For Sametinget er det en målsetting å få flere kommuner inn i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har holdt møter med Storfjord, Alta og Snåsa kommuner med tanke på en fremtidig innlemmelse av kommunene i forvaltningsområdet. Det vil fremover være spesielt viktig at også kommuner i sørsamisk område blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette vil kunne være med på å styrke og utvikle bruken av sørsamisk språk. Det er derfor svært positivt at Snåsa kommune i desember 2006 har vedtatt at de søker om innlemmelse i forvaltningsområdet. Sametinget har hatt informasjonsmøter med flere kommuner om befolkningens og kommunens rettigheter og plikter som følge av at en kommune innlemmes i forvaltningsområdet.

Sametinget er opptatt av å holde en tett dialog med kommunene og fylkeskommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk om de felles utfordringene en står overfor når det gjelder hvordan bruken av samisk språk kan fremmes. I den forbindelse ble det i januar avholdt et møte der Sametinget hadde invitert kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. I tillegg var Snåsa kommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune invitert til møtet. På møtet la kommunene og

fylkeskommunene frem sine planer og visjoner og utfordringer en står overfor i forhold til bruken av samisk språk. Sametinget tok på møtet opp spørsmålet om rapportering av bruken av tospråklighetsmidler, evaluering av retningslinjer og en eventuell opprettelse av et tilsynsorgan for samisk språk.

Samiske språksentre

De samiske språksentrene gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samisk språk, og Sametinget ønsker flere språksentre etablert. I 2006 ble Samisk språksenter i Alta etablert, og kom inn under ordningen om fast årlig tilskudd til samiske språksentre fra Sameting. Det er nå ni språksentre som får årlig fast tilskudd fra Sametinget, fire av dem er i kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametingets språkstyre

Sametinget har i 2006 oppnevnt et nytt språkstyre. Sametingsrådet har hatt møte med språkstyret og diskutert styrets fremtidige strategier.

Terminologiarbeid

Arbeidet med terminologi i samisk har økt betraktelig da flere insitusjoner og andre aktivt begynner å bruke samisk. Sametingets orddatabank risten.no har en del datatekniske utfordringer som det arbeides med, slik at den samiske befolkningen skal få den hjelpa de trenger med bistand innen samisk språk. For å få en felles terminologi for de ulike samiske språkene over landegrensene har Sametinget i 2006 deltatt i oppnevningen av samnordiske termgrupper. Termgruppene samles etter behov for å gjennomgå termlister som lages av forskjellige aktører som bruker samisk i sin virksomhet. Termlistene som er godkjent av gruppene offentliggjøres og legges inn i orddatabanken risten.no.

Samiske stedsnavn

Arbeidet med samiske stedsnavn i Sametingets navnetjeneste i hht. til stedsnavnloven, gjelder primært rådgiving av skrivemåten av navn for det offentlige samt andre som trenger råd. Denne rådgivingen øker hvert år, noe som har tilknytning til at samisk etter hvert blir tatt mer og mer i offentlig bruk. Rådgivingen er også avhengig av et samisk stedsnavnarkiv som er grunnlag for all bakgrunnsinformasjon om navneformene, uttalen av navnene mm., men arbeidet med stedsnavnarkivet er ikke ennå satt i gang pga. ressursmangel. I 2006 har det pågått omfattende arbeid med forskrifter av stedsnavnloven og forskriftsarbeidet er ikke ennå avsluttet.

Barn og unge

Sametinget arbeider for å skape gode og stabile oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Samiske barn og unge er en viktig ressurs i utviklingen av samiske samfunn, og de er eksperter på egen hverdag. Opplevelse av innflytelse og medbestemmelse er viktige faktorer for rekruttering av unge til samfunnsengasjement. For Sametinget er det viktig å utvikle eksisterende og nye kanaler for dialog med barn og ungdom.

Tilskudd til barn og unge prioriteres av Sametinget. Blant annet fikk samiske festivaler som hadde innslag for eller med samiske barn og unge støtte over Samisk kulturfond. Også teatervirksomhet for og med barn og unge fikk støtte over kulturfondet, samt informasjonskontoret for samisk ungdom – Infonuurra.

Det finnes i dag ingen retningslinjer for samiske kulturskoler. Sametinget mener at det er behov for å formalisere eller strukturere arbeidet med kulturskoler slik at de kan være en kulturell arena for samiske barn og unge.

Sametinget har også bevilget betydelige midler til prosjekter for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Blant annet har mannsforeningen Dievddut i Kautokeino fått midler for å gjennomføre et prosjekt om holdningsskapende arbeid. Dievddut gjør et viktig arbeid for at menn skal ta ansvar for at overgrep ikke skjer.

I Sametingsrådets likestillingspolitisk redegjørelse ble det satt søkelys på betydningen av at gutter trenger menn som forbilder. Sametinget har vært med på å påvirke at det blant annet skal bli flere menn i barnehagene.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg

Sametingsrådet har oppnevnt nye medlemmer og varamedlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) for perioden 2006–2007. SUPU er en viktig del av Sametingets arbeid med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet, og utvalget gir gjennom sin virksomhet viktige bidrag til Sametingets arbeid med ulike saker i Sametinget. Sametingsrådet ønsker nær kontakt med ungdomspolitisk utvalg og avholder jevnlig møter med utvalget.

Sametingets femte ungdomskonferanse ”Funky business. Samiske næringer i gammel og ny kofte” ble avholdt på Svanhovd miljøsenter utenfor Kirkenes i oktober 2006. Tema for konferansen var samiske næringer og entreprenørskap. Ungdomskonferansen fremmet to uttalelser som dreide seg om å legge forholdene bedre til rette for samiske ungdommer som ønsker å etablere seg innenfor de tradisjonelle samiske næringene, og om midler til næringsformål forbeholdt samisk ungdom. Begge uttalelsene er fulgt opp i Sametingets budsjett for 2007.

Barneombudet

Sametinget har hatt det årlige møtet med barneombud Reidar Hjermand i Kautokeino, der også Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) deltok. Tema var samiske barns oppvekstvilkår. Sametinget informerte om behovet for kunnskap om og kompetanse i samisk språk og kultur på alle nivåer i barnevernstjenesten, og samiske barn og unges rett og behov til et tjenestetilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur. Situasjonen for samiske barn i barnehage og skole, læremiddelsituasjonen og samarbeid mellom nordiske barneombud om samiske spørsmål ble også drøftet. Sametinget etterlyste videre samisk språk- og kulturkompetanse hos Barneombudet, noe det er enighet om å jobbe videre med. SUPU tok opp sakene om samisk ungdomsrepresentasjon i Barneombudets ungdomsråd, og uttalelsene fra Sametingets ungdomskonferanse 2005 om samisk som valgfritt sidemål for alle elever i Norge, og endring av Opplæringslovens § 6-2, samisk opplæring i grunnskolen.

Barnehage

Regjeringens barnehageløft gjelder også samiske barn. Revidert rammeplan for barnehagen trådte i kraft i 2006. Sametinget har registrert at mange barn likevel ikke får et barnehagetilbud tilpasset sin bakgrunn, språk og kultur, selv om den nye barnehageloven legger føringer for dette. Den reviderte rammeplanen legger ikke detaljerte føringer for arbeid i de samiske barnehager. Sametinget har derfor vært i kontakt med Kunnskapsdepartementet angående presisering av noen prinsipielle spørsmål i rammeplanen, som Sametinget ber departementet om en fortolkning av. Sametinget har utarbeidet to av temaheftene Kunnskapsdepartementet utgir i forbindelse med revidert rammeplan.

Sametinget har utgitt to utgaver av barnehagetidsskriftet ”Stullán”. Tidsskriftet er et fagtidsskrift for barnehager med samiske barn, er gratis og sendes til barnehager med samiske barn og andre interesserte. Sametinget har avholdt sin årlige samiske barnehagekonferanse og nettverksmøter for ansatte i samiske barnehager. Det er i 2006 også bevilget midler til både prosjektmidler og læremiddelprosjekter for samiske barnehager.

Opplæring

Skolen er en av de viktigste arenaer for barn og unge, og en god skole er avgjørende for en god oppvekst og utvikling av en trygg identitet. Sametinget anser retten til selv å bestemme innhold og form i opplæringen på alle utdanningsnivå som grunnleggende for utformingen av samiske samfunn.

Gjennom samarbeid med skoleeiere og skolemyndigheter har Sametinget arbeidet for at informasjon om rettigheter til samisk opplæring i henhold til opplæringsloven når fram til brukere. Sametinget har også flere ganger tatt opp med myndighetene spørsmålene om endring av opplæringsloven slik at elevene kan få individuell rett til opplæring på samisk, uavhengig av bosted. Dette arbeidet har hittil ikke ført til noe resultat, og Sametinget forventer en snarlig løsning på saken.

Kunnskapsløftet - Samisk

Kunnskapsløftet er den nye reformen for hele grunnsopplæringen. Reformen medfører en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering fra første trinn i grunnskolen til siste trinn i videregående opplæring. Reformen startet i august 2006 for elevene på 1. – 9. trinn i grunnskolen og for første trinn i videregående opplæring.

For Sametinget har arbeidet med Kunnskapsløftet – Samisk vært svært omfattende. Dette er den største reformen innen opplæring som Sametinget har utviklet i samarbeid med sentrale myndigheter som Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet. Utvikling av og drøfting av Sametingets rolle og ansvar i forbindelse med utvikling og implementering av skolereformen, har vært et utfordrende arbeid for Sametinget og sentrale myndigheter.

I 2006 har Sametingets arbeid med Kunnskapsløftet i særlig grad vært konsentrert om høringsarbeid og endelig fastsetting av læreplanverkets ulike deler.

Samisk innhold i ordinære læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Forslag til nasjonale læreplaner utarbeides av Utdanningsdirektoratet og fastsettes av Kunnskapsdepartementet, men fastsetting av læreplaner for felles programfag og valgfrie programfag er delegert til Utdanningsdirektoratet. Etter opplæringsloven § 6-4 skal læreplaner gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppen, om språket, kulturen og samfunnslivet til samer i tilknytning til de ulike fagområdene. Departementet kan også gi forskrift om andre særskilte læreplaner for opplæring i samiske distrikt og for elever utenfor samisk distrikt som får samisk opplæring. Disse læreplanene betegnes som henholdsvis nasjonale læreplaner og parallelle likeverdige samiske læreplaner.

Samisk innhold i nasjonale læreplaner er fastsatt av Sametingsrådet. Innarbeiding av samisk innhold i alle læreplaner har skjedd i dialog med direktoratet.

Utvikling av det nye Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk

Sametingets arbeid med Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk har i 2006 vært konsentrert om alle deler av læreplanverket med unntak av Generell del. Generell del utdyper det verdigrunnlag og menneskesyn som skal ligge til grunn for opplæringen. Den generelle delen fra L97/L97S videreføres i Kunnskapsløftet - Samisk.

Prinsipper for opplæringen

Sametinget vedtok i sak 19/06 samisk læringsplakat, og at det skal utarbeides en egen samisk prinsippdel. Prinsippdelen, Prinsipper og rammer for opplæringen i samisk skole og lærebedrift, er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk. Prinsippene skal tydeliggjøre skoleeiers ansvar for en helhetlig opplæring i samsvar med regelverket og skal være tilpasset lokale og individuelle forutsetninger og behov.

Læringsplakaten inngår i prinsippene og er en oppsummering av skolens og lærestedets grunnleggende forpliktelser. Samisk læringsplakat består av tolv punkter; herav et eget samisk punkt som lyder: *Den*

Samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/ lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

De øvrige elleve punktene er likelydende med læringsplakaten i det nasjonale Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Sametingets arbeid med Prinsipper for samisk opplæring i Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk ble påbegynt og sendt på høring høsten 2006. Sametinget i plenum skal behandle prinsippene i løpet av våren 2007, før Kunnskapsdepartementet fastsetter Prinsippene for samisk opplæring.

Fag- og timefordeling

Det er fastsatt en egen fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring og gjelder for alle elever i Norge som har samisk som første- eller andrespråk i grunnskole og videregående opplæring. De viktigste hovedpunktene er at timetallet til førstespråket (samisk/norsk) og andrespråket er økt sett i forhold til L97S.

Elever som har opplæring i og på samisk er unntatt for kravet om obligatorisk opplæring i fremmedspråk eller språklig fordypning. Dette fordi disse elevene allerede har opplæring i tre språk i grunnskolen. Disse har likevel rett til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning dersom de ønsker det.

Et tredje hovedpunkt er at det samlede timetallet for elever som får samisk opplæring er høyere enn for elever som følger den ordinære fag- og timefordelingen. Dette er gjort nettopp for å styrke opplæringen i førstespråket og andrespråket, og for å unngå at opplæringen i andre fag svekkes. Det er en unntaksbestemmelse som gjelder for elever som får samisk opplæring og som er bosatt utenfor samisk distrikt i opplæringsloven. Disse kan likevel bli fritatt for opplæring i andre fag med inntil 76 timer på barnetrinnet slik at timetallet ikke skal bli urimelig høyere enn for øvrige elever som ikke har opplæring i samisk. Det er viktig å organisere samiskopplæringa slik at den støtter opp om og forsterker elevenes motivasjon for å velge samisk.

Læreplaner for fag

Som en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk er det fastsatt nye læreplaner for de fleste fag i grunnskolen og for gjennomgående fag i grunnskole og videregående opplæring.

Sametinget har fastsatt læreplanene i samisk som førstespråk og samisk som andrespråk. Dette er gjennomgående læreplaner for opplæring i samisk språk for grunnskolen og videregående opplæring. Læreplanene foreligger på nordsamisk og norsk og er under oversetting til lulesamisk og sørsamisk. Læreplanene gir et helhetlig og gjennomgående opplæringsløp i samisk for hele grunnopplæringen og vil kunne bety en styrking av det samiske språket. Læreplanen i samisk som andrespråk har en unik struktur sammenlignet med andre læreplaner i Kunnskapsløftet - Samisk. Planen er nivåbasert og med to progresjonsløp slik at den bedre er tilpasset elever både med og uten forkunnskaper i samisk språk med den hensikt at alle elever skal bli motiverte til å lære samisk.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt parallelle likeverdige samiske læreplaner for grunnskolen i følgende fag: mat og helse, musikk, samfunnsfag, duodji, kristendoms-, religions- og livssynskunnskap.

Departementet har videre fastsatt gjennomgående parallelle likeverdige læreplaner for grunn- og videregående opplæring i naturfag og norsk for elever med samisk som førstespråk. I forkant av fastsettingen har Sametinget i 2006 utført alt høringsarbeidet med disse læreplanene.

Sametinget har igangsatt arbeid med utvikling av læreplan i fordypning i samisk for ungdomstrinnet i grunnskolen. Sametinget har sammen med Utdanningsdirektoratet utarbeidet forslag til parallelle samiske læreplaner for fellesfag i videregående opplæring i fagene samfunnsfag, historie, religion og etikk, og geografi. Sametinget har videre utarbeidet forslag til læreplaner for studieforberedende programfag i følgende samiske fag: Samisk historie og samfunn, samisk musikk og scene og samisk visuell kultur. Alle disse er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk og vil slutføres i løpet av første halvdel av 2007.

Informasjonsarbeid i forbindelse med implementering av Kunnskapsløftet – Samisk

Sametinget har i 2006 gjennomført et omfattende informasjonsarbeid om Kunnskapsløftet med særlig vekt på Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk.

Sametinget har avholdt informasjonsmøter om Kunnskapsløftet - Samisk for grunnskolene i kommunene Kautokeino, Tysfjord, Porsanger, Tana og Nesseby. Sametinget har også deltatt på møter og konferanser med informasjon om skolereformen i mange ulike fora, blant annet skolekonferanse i Karasjok, samarbeidsforum for fagene samisk og finsk i videregående opplæring i Finnmark, 7-kommuners og randkommuners møter og Utdanningsforbundet. Informasjon om Kunnskapsløftet – Samisk ble også publisert på Sametingets nettsider og på Samisk læringsnett.

I tillegg har Sametinget sammen med fylkesmennene i Finnmark, Troms og Nordland utarbeidet en informasjonsfolder om samisk opplæring som er tenkt for foresatte til elever utenfor samisk distrikt.

Grunnskole og videregående opplæring

Det er et mål at det skal finnes tilstrekkelig med samiske læremidler slik at samiske elever kan få opplæring i samsvar med gjeldende lover og planer. På grunnlag av nye læreplaner for Kunnskapsløftet – samisk har Sametinget tildelt midler til utvikling og produksjon av samiske ordinære og digitale læremidler på sør-, lule- og nordsamisk. Det er også tildelt midler til utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler, ut fra behov innberettet fra fagmiljøene.

Sametinget gjennomfører en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningen for utvikling av samiske læremidler, herunder produksjon og Sametingets ansvar, rolle og myndighet. Målet er å kartlegge effekten av samisk læremiddelutvikling, om målene i strategisk plan for samisk læremiddelutvikling er oppfylt og om det er behov for å endre tilskuddsordningen. Videre er det nødvendig at evalueringsrapporten kommer med forslag til videre læremiddelarbeid, samt gir råd for eventuell styrking av læremiddelutvikling.

Det er et mål at samiske barn med spesielle behov skal ha et godt spesialpedagogisk tilbud. Tilbudet til barn, og støtteapparatet bør styrkes, spesielt i sør – og lulesamisk område. Det støtteapparatet som foreldre møter i en sårbar situasjon, må ta hensyn til samiske barn og deres bakgrunn og behov. Det er nødvendig at det er tilstrekkelig og god kompetanse i de instansene i møte med samiske barn og foreldre.

Sametinget disponerer midler til forsknings – og utviklingsprosjekter og stipend innenfor fagområdet. Prioriterte områder for prosjektene har vært problemstillinger innenfor skriftspråklige vansker hos samiske elever, språkutvikling hos samiske barn og språk- og kommunikasjonsvansker hos flerspråklige barn i samisk eller flerkulturell kontekst. Prioriterte satsingsområder for stipendene har vært audiopedagogikk, synspedagogikk, logopedi, atferdsvansker, språk og kommunikasjon.

Lule- og sørsamiske områder, samt sør-Troms og nordre Nordland har vært satsingsområder, i samsvar med Sametingets plan for kompetanseheving i spesialpedagogikk for 2004-2006.

”Gi rom for lesing” er en tiltaks- og strategiplan for å stimulere leseglede og leseferdighet hos barn og unge. Fylkesmannen i Finnmark, Samisk høyskole og Sametinget har i samarbeid utarbeidet egen samisk handlingsplan/tiltaksplan ”Astta lohkat”, innen ”Gi rom for lesing”. Et av tiltakene som er gjennomført i 2006 er samisk leseleir for ungdom som i år ble arrangert i Øvre Soppero, Sverige. Det er også utlyst og tildelt midler til utviklingsprosjekt ”Leselyst og leseglede” for skoler som har samiske elever.

Sametinget har samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark på flere områder. ”Gutter i Finnmark” er et 3-årig prosjekt, hvor Fylkesmannen i Finnmark har det overordnede prosjektlederansvar. Prosjektets hovedmål er å bidra til å heve skolemotivasjonen og resultater for gutter i Finnmarksskolen, og etablere systemrettet arbeid i skolen så opplæringa blir lik for gutter og jenter ut i fra deres forutsetninger.

Det er stor mangel på lærere som kan undervise i og på samisk i skoler utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Fjernundervisning er derfor blitt et alternativ for samiskopplæring i store deler av landet. En slik undervisningsform er ny og ressurskrevende og det er et behov for nytt læremateriell, samt gode

tekniske løsninger og utstyr. Utdanningsdirektoratet har gitt en arbeidsgruppe i oppgave å lage en ”Rapporteringsplan for samisk fjernundervisning som permanent ordning”. Sametinget deltar i denne gruppen.

Samisk læringsnett er Sametingets nettside for skoler og barnehager. Den er en del av Skolenettet, og er et samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Nettsiden har i 2006 tatt i bruk nytt publiseringsverktøy og fått nytt design.

Sametinget har samarbeidet med foreldreutvalget for grunnskolen og samisk foreldrenettverk. Det er blant annet i år avholdt en samisk foreldrenettverkskonferanse hvor Sametinget var en av arrangørene.

Høyere utdanning og forskning

Høyere utdanning

For å stimulere til å øke kompetansen på områder hvor det er behov, har Sametinget tildelt stipend til høyere utdanning. Prioritert område har vært samisk språk, med spesiell vekt på sør- og lulesamisk.

Kvalitetsreformen i høyere utdanning medførte et endret finansieringssystem for høyere utdanning som i større grad er resultatbasert. Høgskoler og universiteter får bevilgninger basert bl.a. på grunnlag av kandidatproduksjon. Sametinget er bekymret for at høgskoler og universiteter vil velge bort samiske studietilbud, som ofte har begrensete rekrutteringsgrunnlag, eller kreve større grad av egenfinansiering fra samiske studenter. Dette har for eksempel vært tilfelle for tilbud i sørsamisk språk. Sametinget understreker at Kunnskapsdepartementet har et ansvar for å sikre en oppgavefordeling og ansvars plassering i høyere utdanning som sikrer tilbud og faglig utvikling også innenfor små samiske fag.

Sametinget konstaterer med tilfredshet at byggingen av Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino er igangsatt. Vitenskapsbygget vil romme flere kunnskapsinstitusjoner, og samle samiske og samiskspråklige fagmiljø. Sametinget er opptatt av at den fysiske integrasjonen vil være et bidrag til å støtte opp om Samisk høgskoles og Nordisk Samisk Institutt strategier om å utvikle seg mot en vitenskapelig høgskole og et samisk universitet.

Forskning og kunnskapsutvikling

Kunnskapsbehov i det samiske samfunnet er stort. Det omfatter en rekke samfunnsområder, som rettsforhold, ressursforvaltning og næringsutvikling, språk, historie og kulturutøvelse, helse, sosiale forhold og skoleforhold/pedagogikk. Ved siden av at samisk forskning danner nødvendig kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og forvaltningsavgjørelser, er den utgangspunkt for forskningsbasert undervisning ved universiteter og høgskoler og utvikling av samisk som vitenskapsspråk.

Sametingsrådet har hatt god dialog med Norges forskningsråd (NFR). Det er inngått avtale om faste halvårige eller årlige møter mellom Sametinget og forskningsrådet. Sametingsrådet er tilfreds med at professor Ole Henrik Magga er oppnevnt i forskningsrådets hovedstyre, og ser fram til at dette følges opp med samisk representasjon også i divisjons- og programstyrene.

Sametinget har vært representert i programplanutvalget for et nytt samisk forskningsprogram. Ved siden av de viktige kunnskapsbehovene dette programmet retter seg mot, er det behov for at også andre av Norges forskningsråds programmer inkluderer samiske problemstillinger og kunnskapsutfordringer.

Sametingsrådet har tillit til at kunnskapsmålene i Regjeringens nordområdestrategi og Norges forskningsråds nordområdesatsing følges opp i miljøforskningsprogrammer i NFR. Miljøutfordringene inkluderer klimaendringer og de særlige konsekvensene slike kan ha for urfolks ressursutnyttelse, miljø- og samfunnsmessige konsekvenser av ny industriell utvikling i forbindelse med økt aktivitet i Barentshavet, økt press på reindriftens arealer og de virkninger utvikling av reiselivsnæringen kan ha på naturmiljø og kulturminner.

Sametinget er oppdragsgiver for et prosjekt om samiskrelatert statistikk i Norge ved Nordisk Samisk Institutt (NSI). Prosjektet utføres i samarbeid mellom NSI og Statistisk sentralbyrå. Det er stor mangel på

talldata om dagens samiske samfunnsforhold, og det er viktig at statistikkprosjektet videreutvikles og sikres finansiering.

I lule- og sørsamisk område er de samiske forskningsinstitusjonene små. Sametinget har økt fokus på lule- og sørsamisk forskning, og på strategisk institusjonsbygging i disse områdene. Det har vært dialog med Árran lulesamisk senter om lule- og sørsamiske forskningsnettverk for å skape synergieffekter, og saken har også blitt tatt opp med Kunnskapsministeren.

Sametinget mener det er behov for mer kunnskap om helsetjenester og helsehjelp. Det er svært viktig at helsetjenesten har et best mulig kunnskapsgrunnlag før tiltak iverksettes. I en høringsuttalelse om norsk pasientregister har Sametinget merket seg at en av hovedbegrunnelsene for å opprette et personidentifiserbart pasientregister er de muligheter dette vil gi for forskning, planlegging og utforming av helsepolitikk. Fra Sametingets side vil dette knyttes opp mot mulighetene det kan gi for den samiske pasienten.

Ved siden av forskningsprosjekter er det behov for dokumentasjonsprosjekter, som innen kulturarv og tradisjonell kunnskap. Sametinget har i flere sammenhenger påpekt at de forpliktelsene som ligger i Konvensjon om biologisk mangfold Artikkel 8j om bevaring av tradisjonell kunnskap må følges opp med et dokumentasjonsprosjekt.

Næring

Sametinget har i 2006 arbeidet for at samiske næringer skal få bedret sine rammevilkår. Det har ikke kun skjedd gjennom virkemiddelbruken, men også ved direkte kontakt med sentrale myndigheter som har ansvar for beslutninger innen næringspolitikken. Det siste gjelder spesielt innen reindrift og fjordfiske. Det å bedre rammevilkårene for næringslivsutvikling er i mange sammenhenger vel så viktig som å gi tilskudd til næringsetableringer. Dette for å bedre produksjonsgrunnlaget for framtida.

Etterspørselen etter midler fra Samisk utviklingsfond er stor. Dette har ikke bare sammenheng med utvidelsen av virkeområdet i 2004, men også det forholdet at Sametinget prioriterer småskalaetableringer. Det medfører at Sametinget også må behandle en rekke mindre saker. Maksimal støttesats ble hevet i 2004, men ikke nedre grense for støtte. Ved å heve minimumsgrensa på kr 10.000 vil antall søknader reduseres.

Sametinget har i sin satsing på næringsutvikling prioritert kompetanseheving i 2006. Det er et stadig behov for å heve kompetansen blant etablerere – det gjelder spesielt samiske etablerere. I regi av Tana videregående skole er det gjennomført gründeropplæring. Foruten gründeropplæring er behovet stort bl.a. innen økonomi, regnskap, salg og markedsføring, nettverksbygging og generell bransjekunnskap.

Sametinget har prioritert arbeidet med å etablere kunnskapsbaserte bedrifter. Blant annet har Indre-Finnmark Utviklingsselskap mottatt 1,5 millioner kroner i tilskudd til utviklingskapital over en tre års periode, der 2006 var det siste året selskapet fikk slikt tilskudd. For øvrig har Sametinget bidratt med tilskudd til etablering av kreative sentre og næringshager i samiske områder.

Duodji

Sametinget har i samarbeid med duodjiorganisasjonene i 2005 utarbeidet en hovedavtale for duodjinæringen. Hvert år forhandler duodjiorganisasjonene og Sametinget om en årlig næringsavtale. Avtalen betyr at duodjiutøverne har muligheter for videreutvikling av den enkeltes virksomhet. Avtalen vil også bidra til å ivareta duodjitradisjonene og skape arbeidsplasser for unge duodjietablerere. Det er satt av midler til bl.a. driftsstøtte, velferdsordninger, investeringer, utviklingstiltak og merkevarebygging. I 2006 har ca 50 duodjiutøvere oppfylt kriteriene som kvalifiserer disse til å søke om driftstilskudd og eventuelle velferdsordninger. Avtalepartene er enige om å etablere et duodjiregister, men Datatilsynet må godkjenne etablering av et duodjiregister så lenge registeret er basert på etnisitet. Utfordringen ligger i å etablere et

enkelt system som er lett å håndtere. Både de som er med i et eventuelt duodjiregister og de som skal etablere seg i duodjinæringen har mulighet til å søke om tilskudd til investeringer og andre utviklingstiltak.

Det er satt i gang evaluering av salgsorganisasjonene i duodji og Duojáriid dállu. Hensikten er bl.a. å vurdere utviklingen av disse organisasjonene og hvilken betydning disse har for duodjiutøverne og lokalmiljøet.

Det er utarbeidet en rapport om duodjinæringens økonomiske situasjon. Siden det er første året rapporten lages finnes det ikke noe sammenligningsgrunnlag fra tidligere år. Analysegrunnlaget er basert på 34 duodjiutøvere. 88 % av disse er fra Kautokeino og Karasjok, og 71 % er kvinner. Driftsresultatet (vederlag til arbeid og egenkapital) viser et snitt på kr 37 138. Sametingets mål om å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji må fortsatt stå ved lag for å forbedre driftsresultatet og lønnsomheten i duodjinæringen.

Duodjinæringen står overfor store utfordringer både når det gjelder å finne nye markeder, merkevarebygging og heve kompetansen innen økonomi og regnskapsførsel. For Sametinget er det avgjørende at virkemidlene som er satt i næringsavtalen blir brukt til å fremme egenprodusert duodji og at midlene kommer duodjiutøverne til gode.

Opplæringskontoret for reindrift og duodji i Varangerbotn har ansvaret for å gjennomføre en lærlingeordning i duodji. Det to-årige prosjektet ble satt i gang i 2004 i samarbeid med fylkeskommunene i Troms og Finnmark. Målet med prosjektet er å sikre rekruttering til fagopplæring i duodji. I perioden 2004 - 2006 har det vært femten løpende kontrakter i duodji, og tre av disse har allerede tatt fagbrev. Ti av de som har kontrakt mangler yrkesteori, og må ta det før de kan avlegge fagbrev. Manglende yrkesteori fører til at det tar lenger tid før kandidaten kan ta fagbrev. Erfaringene viser også at de som har yrkesteori har større utbytte av læretida enn de som ikke har yrkesteori. Målet er at duodjilærlingordningen skal komme inn under de ordinære lærlingordningene. Duodjinæringens økonomiske situasjon har gjort at Sametinget har sett at det er et spesielt behov for tiltak for å sikre rekrutteringen til duodjinæringen. Den lave lønnsomheten i duodji kan være noe av forklaringen til at så få tar duodji på videregående skolenivå.

Det er viktig å bedre rammebetingelsene for duodjiutøverne. Det er utarbeidet en rapport om fritak fra moms for duodjiutøverne. Rapporten slår fast at fritak er et effektivt virkemiddel for å bedre lønnsomheten i duodjinæringen. Problemstillingen er fremmet overfor flere departementer uten at ordningen med momsfritak er realisert.

Reiseliv

I turistnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske kultur, kunst og samiske ytringsformer. En rekke aktører har basert sin virksomhet på slike produkter. Denne utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar til arbeidsplasser og samtidig sikrer bosetting i samiske områder. Endringen fra tilbud om overnatting til produksjon av opplevelser, aktiviteter og informasjon er en trend som er kommet samiske samfunn til gode. Potensialet for ytterligere utvidelse av virksomheter der samisk kultur inngår, er stort. Det er viktig at formidling av samisk leveste og produkter gjøres på en ekte og troverdig måte og at denne satsingen er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

I 2006 har Sametinget videreført prioritering av kompetanseheving og nettveksbygging innen kultur- og naturbasert turisme. Oppbygging av infrastruktur for vinterturisme er et annet prioritert område i reiselivssatsningen der tilrettelegging av scooter-, ski- og turløyper og tettere samarbeid mellom utvalgte fjellstuer er sentrale tiltak. Foruten disse tiltakene har Sametinget prioritert utvidelser av eksisterende reiselivsvirksomheter der samisk kultur og historie er en vesentlig del av driftskonseptet.

Jordbruk

Etter utvidelsen av samisk utviklingsfond har det skjedd en økning i bevilgninger til jordbruk. Tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift fortsetter. Det gir blant annet lavere byggekostnader og medlemmene i samdrifter har mulighet for mer fritid og lettere ferieavløsning. For øvrig er det en

avventende holdning blant bønder når det gjelder byggesaker i samiske områder. Det gir seg utslag i at vedlikehold av bygninger utsettes og at flere legger ned gårdsbruk. Det har sammenheng med flere forhold bl.a. at driftsresultatet er lavt for noen bruk og at alle større utbygginger av fjøs skal tilpasses løsdrift innen 2024.

Avtalepartene i jordbruket satte av 1 millioner liter ekstra melkekvote for Finnmark i 2006 etter et koordinert krav fra Sametinget og fylkesmannens landbruksavdeling. Sametinget ville prioritere økte melkekvoter til bruk i samiske områder som vil utvide driftsutbygging og som har kvoter på under 100 tonn. Sametinget foreslo også å innføre rekrutteringskvoter for unge og kvinner som vil overta melkeproduksjonsbruk uten å få gjennomslag for disse punktene.

Sametinget har i flere sammenhenger bedt landbruksministeren om å ta særlige hensyn til jordbruk i samiske områder i forbindelse med WTO-forhandlingene. Internasjonale og nasjonale avtaler forplikter den norske stat til å sørge for at avtalen ikke fører til negative konsekvenser for jordbruk i samiske områder. I den sammenheng har Sametinget lansert tanken om å etablere en urfolkssone blant annet for å sikre en sterkere lokal råderett over naturressursene.

Marine levende ressurser

Sametinget har slått fast at samene har drevet fiske i havet så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Dette omfatter nærfiske, sesongfiske og havfiske. Samenes rett til ressursene i havet og retten til å utnytte disse er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og til bruken av sjøarealene.

Sametinget er tilfreds med at det ble innført en avgrenset stopp i strukturvoteordningene. Sametinget har også registrert at det i løpet av 2006 har vært gjennomført flere omfattende arbeider i forhold til levende marine ressurser hvor det har vært deltagelse fra samisk side. Dette omfatter bl.a. evalueringen av forvaltningen av kongekrabbe, strukturvirkemidler i fiskeflåten og rekruttering til fiskeriyrket. Disse vil alle få stor betydning for det framtidige livsgrunnlaget i sjøsamiske områder. Videre er det avgjørende at kyst- og fiskeripolitikken bidrar til en rettferdig fordeling av ressursene. Sametinget vil derfor delta aktivt i de videre politiske prosessene i oppfølgingen av disse sakene.

Sametinget ønsker en ny og helhetlig kystpolitikk hvor Sametinget er en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Dette innebærer et regionalt forvaltningsnivå hvor Sametinget må ha en reell deltakelse og medbestemmelse. Dette gjelder også for forvaltningen av nye arter som kongekrabbe. I tillegg bør fordeling og refordeling av oppdrettskonsesjoner tillegges regionalt nivå. Sametinget ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeriene som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kyst- og fjordområder.

Sametinget er bekymret for det store antall rømninger i oppdrettsnæringen og krever at omfattende tiltak igangsettes. Næringen må ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske.

Den økende skipstrafikken og petroleumsvirksomheten i nordområdene er en økende trussel i forhold til økosystemene og fiskerierne i nord. Det er derfor avgjørende at de forebyggende tiltakene er gode og at beredskapen er best mulig i tilfelle ulykker.

Reindrift

I årets reindrifftsoppgjør (reindrifftsavtale for 2006/2007) ble partene enige om at det nedsettes en statlig arbeidsgruppe som skal vurdere virkningen av omleggingen i 1982 fra avgiftsfritak til økt tilskudd over reindrifftsavtalen. Denne gruppa skal komme med sine vurderinger i god tid før reindrifftsforhandlinger for 2007/2008 starter.

Sametinget er opptatt av at reindriffta får de samme betingelsene ved anskaffelse og drift av fire- og tohjuls motorsykkel og snøskuter som jordbruket har ved anskaffelse av traktor og andre driftsmidler, da

motorsykkkel og snøskuter er de mest sentrale driftsmidlene i reindriftnæringa. Reindriffta har relativt store driftsutgifter som følge av behov for investeringer, vedlikehold og drift av nødvendige driftsmidler i næringa. Økonomisk utvalg har i sin rapport *Reindriften - skatter og avgifter*, anslått en årlig kostnadsreduksjon på totalt 31,5 mill for reindriftnæringens dersom næringen hadde sluppet engangsvgifter ved investering av driftsmidler og avgiftsfritak bensin.

Sametinget mener at reindriftnæringa er best tjent med en individuell avgiftsfritaksordning, og ikke en generell kompensasjon som er innkorporert i reindrifftavtalen. Skatte- og avgiftsordninger for reindriffta bør holdes utenfor reindrifftavtalens rammer slik som praksisen er for andre primærnæringer.

Sametinget har på bakgrunn av overnevnte anmodet Finansdepartementet om å rette opp skjevhetene i skatte- og avgiftsordningene og å sikre likebehandling mellom primærnæringerne. Sametinget vil følge opp dette i årets reindrifftforhandlinger. Sametingets øvrige innspill til reindrifftavtale for 2007/2008 knytter seg til utfordringer for likestilling i reindriffta, rekruttering og planmessige tiltak når det gjelder verdiskaping i reindriffta, reindrifftens utviklingsfond, kostnadssenkende og direkte tilskudd, katastrofefond, arealvern og velferdsordning.

Næringskombinasjoner

Sametinget satte i verk midlertidige retningslinjer for driftsstøtte til utmarksnæring i 2006, som skal gjelde i 2006 og 2007. Målgruppen for denne ordningen er utøvere som driver med utmarksnæring.

Sametinget har tatt kontakt med Arbeids- og inkluderingsdepartementet angående Soria Moria-erklæringen der det heter at det skal settes i gang et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner og at småskala reiseliv i samiske områder skal prioriteres. Sametinget har ønsket å legge vekt på å prioritere utmarksnæringer, småskala reiseliv og duodji i et slikt program. I tillegg er det nødvendig å se på rammebetingelsene for å drive med næringskombinasjoner. Utfordringen ligger i å se dette programmet i forhold verdiskapningsprogrammene innen mat, reindrifft og marine arter og marinbasert reiseliv.

Innlandsfiskeprosjektet i Kautokeino ble videreført med bl.a. støtte fra Sametinget. Målet med prosjektet er å skape en lønnsom næring og å opprettholde kvaliteten på fisk i vannene. Det er også viktig at det er god kvalitet på fisken som går til konsum. Det kan være vanskelig å skape en lønnsom næring med bare innlandsfiske. Mulighetene for helårig virksomhet er små, men ved å kombinere innlandsfiske med opplevelsesturisme kan det gi helårig sysselsetting. Erfaringene fra dette prosjektet vil være verdifulle ved etablering av et framtidig utviklingsprogram for utmarksnæringer

Helse og sosial

Sametingets hovedmål for helse- og sosialpolitikken er en helhetlig og likeverdig helse og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkning. Dette er et mål Sametinget har felles med nasjonale myndigheter. Sametinget helse- og sosialpolitikk legger til grunn at samer som urfolk har rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Rettighetene sikrer blant annet rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. I ILO-konvensjon nr 169 artikkel 25 sikres samene rett til å være med på å utforme de aktuelle helsetilbud. Konvensjonen stadfester også samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester. Den nyere norske pasientlovgivningen åpner for større pasientmedvirkning og mer kommunikasjon mellom pasienten og helsevesen.

Sametinget mener at grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse i samisk språk og kultur. Det er fortsatt et stort behov for dette hos helse- og sosialfaglig personell på alle nivåer. Kvalitetssikringen av den samiske helse- og sosialtjenesten er i stor grad avhengig av enkeltpersoner på alle nivå. Disse må ha spesialkompetanse i eller en spesiell interesse for samisk språk og kultur. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur må prioriteres og forankres på et systemnivå. Det er svært viktig å løfte ansvaret fra enkeltpersoner til et overordnet nivå.

Sametingets arbeid innenfor helse og sosialtjenesten for 2006 har vært rettet mot å skape forståelse for hvordan målet om en likeverdig tjeneste til det samiske folk kan oppnås. Videre har Sametinget arbeidet for å øke kunnskapen om samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov. Det har også vært arbeidet for at ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet til samiske pasienter skal løftes til et overordnet nivå.

NAV-reformen

NAV-reformen er en av de største velferdsreformene som gjennomføres i Norge. Reformen innebærer at Aetat, trygdekontorene og deler av sosialtjenesten slås sammen til en velferdsstat. For Sametinget er det viktig at reformen ivaretar de samiske brukernes rettigheter når det gjelder språk, kultur og samfunnsniv. Sametinget har derfor tatt opp dette med ansvarlig statsråd, der de samiske brukernes rettigheter påpekes og der det etterspørres en prosess i reformen som sikrer de samiske brukerne. Sametinget vil følge dette opp i det videre arbeidet.

Nasjonal helseplan

Regjeringen varslet i Soria Moria-erklæringen at Stortinget skal behandle en nasjonal helseplan hvert fjerde år. Nasjonal helseplan er et grunnlagsdokument for det fremtidige arbeidet i helsetjenesten på alle nivå. Planen vil etterfølges av planprosesser og nye budsjettvedtak. Sametinget har i flere møter med ansvarlig departement påpekt viktigheten av å få en nasjonal helseplan som inkluderer behovene og bidrar til å utvikle og sikre kvalitet på helse- og sosialtjenestene til den samiske befolkningen.

Nasjonal helseplan 2007 – 2010 ble lagt fram sammen med Statsbudsjettet for 2007. Det samiske perspektivet er ikke synliggjort, og planen gir heller ikke klare føringer for hvordan helsetilbudet til den samiske befolkningen skal kvalitetssikres. Planen mangler en vurdering av status og utfordringer. Den mangler også strategier og prioriteringer for hvordan helsetjenesten skal ivareta de samiske pasientenes demokratiske rett til et likeverdig tilbud.

Samiske tjenestemottakere har sine rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Av ILO-konvensjon nr 169 art 25 følger det at utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks eget ansvar og kontroll. Sametinget kan derfor ikke akseptere at det samiske perspektivet utelates i sentrale styringsdokumenter. Sametinget har derfor i møte med ansvarlig statsråd bedt om at det iverksettes grundige prosesser angående ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov i oppfølgingen av Nasjonal helseplan.

Spesialisthelsetjenesten

Sametinget har ved flere anledninger påpekt at for å ivareta de samiske pasientenes rettigheter er det viktig at samisk representasjon sikres i styrene for helseforetakene. Vi har også ment at Sametinget som et folkevalgt organ skal utnevne samiske representanter til styrene. På bakgrunn av dette har Sametinget foreslått styremedlemmer i de regionale helseforetak som ivaretar tjenestetilbudet til den største delen av de samiske tjenestemottakerne. Helse Nord RHF har fått representasjon i henhold til Sametingets forslag. Sametinget har også foreslått styremedlemmer til de underliggende helseforetakene i Helse Nord RHF. Tre utnevnelser i henhold til Sametingets forslag er foretatt. De samiske representantene er en viktig forsterkning av kompetansen i helseforetakenes styre. Men Sametinget beklager samtidig at vårt forslag til kandidater i Helse Midt-Norge RHF og Helse Øst RHF ikke er fulgt opp. Begge disse helseforetakene har en betydelig samisk befolkning i sitt virkeområde og vil ha behov for den kompetansen Sametingets kandidater innehar. Sametinget har også bedt om en nærmere redegjørelse for departementets vurdering i denne saken.

Sametinget har i 2006 videreført arbeidet i samarbeidsorganet som Sametinget har med de regionale helseforetakene, og samarbeidsorganet med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeid og inkluderingsdepartementet. Ivaretagelsen av de samiske pasientenes rettigheter og behov i styrings- og plandokumentene og spesialisthelsetjenestens ”sørge-for ansvar” står sentralt i dette arbeidet.

Varsling og beredskap

Nødmelding og varsling til samiske brukere fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Sametinget er opptatt av at vi har en nasjonal beredskap som også tar høyde dette. Sametinget har derfor tildelt prosjektmidler til 110-sentralen i Finnmark for å etablere en forsøksordning med egen tolketjeneste. Prosjektet har avdekket flere utfordringer når det gjelder nødmeldinger til den samiske befolkningen. Disse utfordringene strekker seg utover ren tolketjeneste. Deriblant er forståelsen for samiske brukeres rett til å motta og gi nødmeldinger på eget språk varierende, og de regionale og lokale myndighetene må motiveres til å ta del i prosessen.

Sametinget har tidligere drøftet denne problematikken med sentrale myndigheter, men ser behovet for å sette fokus på dette igjen. Sametinget har derfor i møte med nasjonale myndigheter etterspurt hvordan beredskap og varsling skal ivareta og de samiske samfunn. Dette gjelder alle deler av systemene for varsling og beredskap.

Barnevern

Sametinget har flere ganger påpekt nødvendigheten av å ha tilstrekkelig samisk kompetanse i barnevernet. Samiske barn har rettigheter i henhold til norsk lov og internasjonale konvensjoner. Dette gjelder blant annet barnekonvensjonens artikkel 30 som nå er inkorporert i norsk lovgivning og har forrang foran norsk lovgivning. I samelovens §3-5 gis barn bosatt i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å bli betjent på samisk i helse- og sosialinstitusjoner.

Tilbudet til samiske barn er ikke tilfredsstillende. Samiske barn møter et barnevern med liten kompetanse i samisk språk og kultur. Det er mangel på samiske fosterhjem. Likeledes mangler det samisk språk- og kulturkompetanse i det kommunale, regionale og statlige barnevern. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre dette må prioriteres. Sametinget har i møte med ansvarlig statsråd påpekt at et likeverdig barnevernstilbud til samiske barn krever at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan dette målet skal nås. Sametinget har videre bedt om tilbakemelding på hvordan ansvarlige myndigheter skal ivareta samiske barns behov og rettigheter i barnevernet.

Faglig metodeutvikling med utgangspunkt i samiske samfunnsforhold står sentralt i utviklingen av et bedre tilbud til samiske barn. Sametinget har i 2006 tildelt prosjektmidler til flere prosjekter som har som hovedmål å kvalitetssikre tilbudet til samiske barn.

Prosjekter innenfor helse og sosial

Sametinget disponerer midler til oppfølging av regjeringens handlingsplan for helse og sosialtjenester til den samiske befolkningen: Mangfold og likeverd. Midlene blir i hovedsak tildelt helse og sosialprosjekter etter søknad. Midlene som er overført til Sametinget til dette formålet har vært tilnærmet uforandret siden 1999. Prosjektmidlene er et viktig bidrag i arbeidet med å gi et hjelpetilbud til samiske pasienter som er mer tilpasset samisk språk og kultur.

Flere kommuner har ved hjelp av prosjektmidlene arbeidet med prosjekter som har som mål å gi samiske rusmisbrukere et hjelpetilbud som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Det er også gjennomført flere prosjekter der det er satt fokus på hvordan metodene innenfor barnevernstjenesten er tilpasset samiske barn. Deriblant bidrar Sametinget med prosjektmidler til et arbeid med utvikling av modeller for slektsbaserte fosterhjem i de samiske områdene.

Sametinget ser behov for økt tildeling av midler til utvikling av en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkningen. I områder med sørsamisk bosetning er det særlig store utfordringer. Den sørsamiske befolkningen bor spredt innenfor flere fylker og kommuner. Sametinget har videre som mål å rekruttere samiske fagpersoner og tildeler i den forbindelse stipend innen rehabiliteringsrettede fag. For 2006 har Sametinget valgt å videreføre forebygging og ettervern innen rusomsorg som satsingsområder.

Sametinget vil i 2007 gjennomføre en evaluering av prosjektmidlene innenfor helse og sosial.

Innstilling fra Plan- og finanskomiteen

Merknader

Samiske stedsnavn

Komiteen, medlemmene fra NSR- samarbeidsgruppe Ann-Mari Thomassen, Kirsti Guvsám, Per-Bjørn Lakselvnes, Gunn-Britt Retter, Terje Tretnes; Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen; Klar samisk røst ved Jánoš Trosten, Finnmarkslista ved Kristin Harila bemerker at det er gledelig at bruken av samiske stedsnavn er økende. Samiske stedsnavn er kulturminner, og dokumenterer samisk historie og tilstedeværelse. Skilting på samisk er viktig for å synliggjøre de samiske språk og for at det samiske skal bli en mer naturlig del av samfunnet. Barn som ikke har samisk bakgrunn blir vant til samiske ordbilder når de får se det daglig på skilt. Komiteen har lagt merke til debatten om innlæring av de samiske alfabet i grunnskolen, og opplever at elevene virker å være interessert og positiv til å lære mer om samer og samiske forhold.

Komiteen ønsker at arbeidet med stedsnavnarkivet kommer i gang og ønsker at flere kommuner tar i bruk de samiske stedsnavnene i tråd med lov om Stadnamn av 1990.

Utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk

Komiteen

Bemerket at utvidelse av språkforvaltningsområdet medfører økte økonomiske utfordringer for Sametinget. Komiteen mener derfor at utvidelse av språkforvaltningsområdet må være progressivt med økte økonomiske rammer fra norske myndigheter til dette formålet.

Komiteens mindretall, Finnmarkslista ved Kristin Harila

Bemerket at Finnmarksloven trådte i kraft 1.1.2006, og er unik i norsk sammenheng. Samtidig ser vi allerede at loven gir en del utfordringer for Finnmarkseiendommen. Det er for eksempel ikke lovfestet å nedsette felles valg komite for fylkestinget og sametinget, og finnmarkseiendommen har ikke en enhetlig eier å forholde seg til. I tillegg gir loven mulighet for et skifte av styreleder hvert annet år, om man ikke kommer til enighet på annen måte. Dette gir utfordringer andre foretak ikke har, og kan gi lite langsiktighet i det strategiske arbeidet i Finnmarkseiendommen.

Det er også en urett at Sametinget som helhet, som har et flertall av sine representanter bosatt utenfor Finnmark, velger 3 representanter til styret i Finnmarkseiendommen. Denne retten burde vært forbeholdt Finnmarks befolkning, som intensjonen i loven tilsier

Forslag

NSR- samarbeidsgruppe ved Ann-Mari Thomassen, Kirsti Guvsám, Per-Bjørn Lakselvnes, Gunn-Britt Retter, Terje Tretnes, Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen, Finnmarkslista ved Kristin Harila fremmer følgende forslag:

Forslag 1

Samarbeid på regionalt nivå:

Tillegg av ordet ”utviklingsmuligheter” i første setning i avsnitt 1, så den lyder slik:

Det overordnede mål for Sametingets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å sikre utviklingsmuligheter og likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen.

Nordområdene

Tillegg i tredje avsnitt:

Norges formannsposisjon i Arktisk Råd må benyttes for å få andre stater til å tilslutte seg internasjonale konvensjoner.

Tillegg etter nest siste avsnitt:

Det må opprettes en avtale mellom de nordiske landene om en felles finansiering av urfolksarbeidet i Barentsregionen.

FN

Ny underoverskrift andre avsnitt: Konvensjonen om biologisk mangfold.

Tillegg etter sjette avsnitt:

Sametinget uttrykker bekymring over at De forente nasjoner etter tjue års arbeid med en universell erklæring om urfolksrettigheter ennå ikke har kommet fram til en omforent tekst som uttrykker universelle minimumsstandarder for urfolks rettigheter.

Rettigheter

Tillegg:

Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre at pågående samiske rettighetsprosesser finner snarlige konklusjoner og løsninger i samsvar med historiske samiske rettigheter og folkeretten. Endelige konklusjoner og beslutninger skal ikke treffes før samene har sluttet seg til disse.

Endring i siste avsnitt:

Arbeidsgruppen vil levere sitt forslag i mars 2007.

Bærekraftig miljøforvaltning

Endring av tredje setning i første avsnitt, så den lyder slik:

Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen, og urfolk er de første som merker konsekvensene av miljø- og klimaendringene. Derfor må internasjonale miljøkonvensjoner ses i sammenheng med urfolksrettighetene.

Kulturhus

Tilføyelse av ”og styrking” til første setning, andre ledd, i første avsnitt, så den lyder slik:

... og det er møteplasser for bevaring og styrking av samisk språk og kultur.

Festivaler

Tilføyelse av ”...og film” til andre setning så den lyder slik:

”...og arena for formidling for samisk musikk, kunst, kultur og film.”

Samiske språksentre

Endring av første setning, til:

De samiske språksentrene er viktige arenaer og de gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samiske språk. Sametinget ønsker flere språksentre etablert, samt å videreutvikle de eksisterende.

Barn og unge

Nytt avsnitt:

Sametinget beklager at verken Sametinget eller andre samiske institusjoner var høringsinstans under etableringen av Barnas Hus. Sametinget forventer at regjeringen følger opp dette i det videre arbeidet og ivaretar samiske barns interesser.

Opplæring

Endring av ordet ”avgjørende” til en av de viktigste arenaer, så siste ledd av setningen lyder slik:

..., og en god skole er en av de viktigste arenaer for..

Samisk innhold i ordinære læreplaner i Læreverket for Kunnskapsløftet
Ordet ”ordinære” i underoverskriften byttes med ”nasjonale”, så overskriften lyder slik:
Samisk innhold i nasjonale læreplaner i Læreverket for Kunnskapsløftet

Næring

Tillegg etter siste avsnitt:

Det geografiske dekningsområdet for Samisk utviklingsfonds virkeområde ble utvidet ved den siste gjennomgangen av SUFs retningslinjer. Sametinget ser derfor behov for en betydelig økning av midlene til Samisk utviklingsfond.

Jordbruk

Ny første setning:

Sametinget ser med bekymring på at mange legger ned gårdsbruk, spesielt i samiske områder.

Følgende setning strykes:

Det gir blant annet lavere byggekostnader og medlemmene i samdrifter har mulighet for mer fritid og lettere ferieavløsning.

Ny setning: Selv om tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift, vurderer Sametinget om fortsatt enebruk er best egnet i de samiske områdene.

Ny siste setning

For øvrig har sametinget vedtatt å utarbeide en egen jordbruksmelding, og denne er planlagt å behandle i plenum i 2007.

Marine levende ressurser

Tillegg etter tredje avsnitt:

Sametinget er positiv til innføringen av distriktskvoteordningen i torskefisket for 2006, og gjennom dette har styrket næringssvake områder leveranse av fisk. Distriktskvoteordningen i fiskeriene er et skritt i riktig retning for en positiv utvikling av næringssvake kyst- og fjordområder.

Sametinget er fornøyd med at Fiskeri- og kystdepartementet har igangsatt en evaluering av ordningen. Distriktskvoteordningen må være slik at fiskerier og mindre mottaksanlegg kan nyte godt av reguleringene, gjennom en sikker leveranse fra de båtene som deltar i ordningen. Kvantumen av fisk som tildeles gjennom distriktskvoteordningen må økes, og ordningen må videreføres i 2007.

Det må innføres forpliktende leveringsavtaler som vil gi en sikkerhet i at de lokale fiskeressurser som tas ut, skaper den aktivitet som er ønskelig i mindre lokalsamfunn.

Tillegg etter fjerde avsnitt:

Myndighetene må stille miljøkrav til oppdrettsnæringa. Det må etableres beredskapstiltak for fangst av rømt oppdrettsfisk.

Reindrift

Endre andre setning i siste avsnitt, så den lyder slik:

Sametinget vil fortsatt følge opp dette.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen, Klar samisk røst ved Jánoš Trosten, Finnmarkslista ved Kristin Harila fremmer følgende forslag:

Forslag 2

Det samiske samarbeidet

Tillegg:

Sametinget i Norge forventer at den norske regjering tar initiativ overfor regjeringene i Sverige og Finland med tanke på like økonomiske rammeoverføringer til samisk parlamentarisk råd over representative lands statsbudsjetter.

Forslag 3

Konsultasjoner

Tillegg:

Sametinget har erfart at de forskjellige departementene har ulike prosedyrer for tolkninger av statens konsultasjonsplikt ovenfor Sametinget. Sametinget i Norge ber derfor om at Regjeringen utarbeider, sammen med sametinget, felles konsultasjonsprosedyrer gjeldende for hele statsapparatet konsultasjonsplikten gjelder for.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen, Finnmarkslista ved Kristin Harila fremmer følgende forslag:

Forslag 4

Tillegg i første kapittel:

Innledning

Visjon: mangfoldige samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet

Sametinget er det eneste representative organet for den samiske befolkningen i landet. Sametinget er således det sentrale organ til å representere samene i offisielle nasjonale og internasjonale sammenhenger der urfolkspørsmålet er involvert. Sametingets rolle som samenes eget parlament, må være å utvikle en politikk som gagnar det samiske samfunn.

Den norske stat har allerede anerkjent samene som Norges urbefolkning og samtidig erkjent urfolkets behov for beskyttelse av sitt språk, kultur og samfunnsliv. Som urfolk er man avhengig av norske myndigheters politiske vilje til å sørge for den beskyttelsen som er nødvendig for bevaring og utvikling av nettopp det samisk språket og samfunnslivet.

Fremtiden har store utfordringer også i det samiske samfunnet. Disse utfordringene løses best i samhandling og felles forståelse mellom Sametinget og de norske myndighetene.

Det er derfor viktig for Sametinget at konsultasjonsordningene innarbeides på en bedre måte, slik at man gjennom gjensidig respekt og forståelse blir en reell partner når forhold som berører samene utredes, og beslutninger taes av norske myndigheter.

Likestilling

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Et likestilt samisk samfunn.

Samarbeid på regionalt nivå

Strykning 4. avsnitt første setning

”ikke skal svekkes byttes” med skal styrkes

Det samiske samarbeidet
Tillegg heading til kapitlet:
Mål

Et samisk samarbeid på tvers av landegrensene

Samarbeid på internasjonalt nivå
Tillegg heading til kapitlet:
Mål

Å ivareta urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora

Barentssamarbeidet
Tillegg heading til kapitlet:
Mål

Sikre urfolk i Barentsområdet innflytelse på samfunnsutvikling i egne områder og lokalsamfunn.

EU
Tillegg i første avsnitt:

Sametinget konstaterer med tilfredshet at Den europeiske union har anerkjent samene som ett urfolk i Europa og at rettigheter knyttet til samisk kultur, språk og næringer dermed også er en del av unionens konstitusjon

Tillegg etter andre avsnitt:

EU gjennomfører i perioden 2007 - 2013 et antall partnerskapsprogrammer sammen med sine naboland, deriblant Norge. Et slikt program er Interreg IV A Nord. I Norge ligger ansvaret for gjennomføringen av dette og andre programmer med relevans for det samiske folk på forskjellige offentlige aktører. Sametinget vil derfor arbeide aktivt for at programmene mest mulig kommer det samiske folk til gode. Sametinget vil også nøye følge at programmene blir tilgjengelige for lokale aktører og avstedkommer prosjekter over hele det samiske området.

Rettigheter
Tillegg heading til kapitlet:
Mål

Selvbestemmelse på grunnlag av samenes rettigheter som folk og urfolk

Revisjon av reindriftsloven
Tillegg foran siste avsnitt:

Sametinget vil at reindriftsloven fastsetter prosedyrer ved reguleringer i reintallet. Blant annet må det i lovteksten tas med en bestemmelse om en nedre grense i antall dyr før reduksjoner i flokken foretas.

Bærekraftig miljøforvaltning
Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur og å verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk identitet og kultur

Rovvilt
Hele kapitlet erstattes med dette:

I etterkant av Stortingets behandling av rovviltpolitikken i 2004 er rovviltnemndene sammen med den øvrige forvaltningen i gang med å sette ut i livet ny rovviltpolitikk. Det er i dag for tidlig å fastslå hvordan de fastsatte bestandsmåltallene vil slå ut i praksis i den enkelte region. Stortingets målsettinger, bl.a. om mindre konflikter, mer forutsigbarhet, bedre dyrevelferd, raskere uttak av skadedyr etc, er i utgangspunktet et godt utgangspunkt for fremtidig forvaltning. Likevel gir de nylig avsluttede erstatningsoppgjørene et klart budskap om at tap og skader ikke blir lavere. De er like høye som før, eller høyere. Den regionale forvaltningen mangler mange av de nødvendige verktøy som trengs for å løse sine oppdrag.

Sametinget mener at det må tildeles nødvendige ressurser, og legges tilrette for regionale jaktlag, som kan bli forvaltningens redskap for å effektivere skadefellingstillatelser. I dag er de aller fleste skadefellingstillatelser resultatløse. Ett eksempel på dette kan være at det i tiden 20.november 2006 til 15.februar 2007 hele tiden har vært 2-3 gyldige skadefellingstillatelser på ulv i Kautokeino, Karasjøk og Porsanger i Finnmark, uten at ulv er felt.

Man bør også sette i gang forsøksvirksomhet med å legge ut forvaltningsansvaret for bl.a. jerv og gaupe til reinbeitedistrikter eller siidaer, og til lokale sau- og geitavlslag.

Sametinget konstaterer at hele forvaltningen er bygd opp om dokumentasjon på ynglinger. Dersom det ikke er på plass et perfekt system som klarer å fremskaffe den nøyaktige oversikten på rovviltbestandene, kollapser hele forvaltningen, og man gjør vedtak på feil grunnlag. Sametinget krever at Statens Naturoppsyn og Det nasjonale overvåkningsprogrammet må ha alle nødvendige ressurser for å gjøre denne jobben i fremtiden.

Kultur

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Å fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv og sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling

Media

Tillegg i 2.avsnitt, 1.setning:

og norsk

Språk

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Å synliggjøre og fremme bruken av samisk språk

Samiske språksentre

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

De samiske språksentrene skal være arenaer for samisk språk og virke til at samisk språk brukes og utvikles i sine virkeområder.

Barn og unge

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Et helhetlig og likeverdig oppvekstmiljø for samiske barn og unge

Barnehage

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Samiske barn skal sikres et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur for å styrke sin identitet, sitt språk og kultur.

Tillegg, siste setning i siste avsnitt

Utenfor forvaltningsområdet for samisk språk er det viktig å gi tilbud om samiske temaer i barnehager, også til norske barn

Kunnskapsløftet – Samisk

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Økt kompetanse og bedre kvalitet i opplæringen i tråd med føringer i Kunnskapsløftet og barnehageløftet.

Grunnskole og videregående opplæring

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Samiske læremidler skal være et viktig bidrag til at samiske elever i grunnskole og i videregående skoler får opplæring i samsvar med gjeldende lover og læreplaner.

Høyere utdanning og forskning

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Et reelt kunnskapsløft for samer gjennom økt satsning på samisk forskning

Næring

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Sterke og levende samiske samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- kultur- og samfunnsliv

Duodji

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Utvikle en sterkere næringsrettet duodji.

Tillegg 2.setning

Det må utvikles et samarbeid mellom Sametinget og samisk videregående skole for å gi tilbud om fullverdig yrkesteori for duodjelærlingene.

Jordbruk

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Opprettholde dagens sysselsetting og bruksstruktur.

Siste setning i siste avsnitt fjernes: I den sammenheng har Sametinget lansert tanken om å etablere en urfolkssone blant annet for å sikre en sterkere lokal råderett over naturressursene.

Marine levende ressurser

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo - og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder.

Reindrift

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

En økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift.

Helse og sosial

Tillegg heading til kapitlet:

Mål

Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen, Klar samisk røst ved Jánoš Trosten fremmer følgende forslag:

Forslag 5

Olje og gass

Tillegg:

Sametinget anser petroleumsvirksomheten i Barentshavet for å være en aktivitet i samenes historiske havområde. Sametinget hevder derfor rettigheter til direkte avkastning fra petroleumsvirksomheten i Barentshavet ved at staten oppretter et urfolkspetroleumsfond til infrastrukturoppbygging i tradisjonelle samiske områder.

Komiteens innstilling forøvrig:

Komiteen har forøvrig ingen merknader eller forslag til saken og ber Sametinget om å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Ny innstilling fra Plan- og finanskomiteen – 28.02.2007

Merknader

Samiske stedsnavn

Komiteen, medlemmene fra NSR`s samarbeidsgruppe Roger Pedersen, Ann-Mari Thomassen, Kirsti Guvsám, Per-Bjørn Lakselvnnes, Gunn-Britt Retter, Terje Tretnes; Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen; Klar samisk røst ved Jánoš Trosten, Finnmarkslista ved Toril Bakken bemerker at det er gledelig at bruken av samiske stedsnavn er økende. Samiske stedsnavn er kulturminner, og dokumenterer samisk historie og tilstedeværelse. Skilting på samisk er viktig for å synliggjøre de samiske språk og for at det samiske skal bli en mer naturlig del av samfunnet. Barn som ikke har samisk bakgrunn blir vant til samiske ordbilder når de får se det daglig på skilt. Komiteen har lagt merke til debatten om innlæring av de samiske alfabet i grunnskolen, og opplever at elevene virker å være interessert og positiv til å lære mer om samer og samiske forhold.

Komiteen ønsker at arbeidet med stedsnavnarkivet kommer i gang og ønsker at flere kommuner tar i bruk de samiske stedsnavnene i tråd med lov om Stadnamn av 1990.

Komiteen bemerker også at utvidelse av språkforvaltningsområdet medfører økte økonomiske utfordringer for Sametinget. Komiteen mener derfor at utvidelse av språkforvaltningsområdet må være progressivt med økte økonomiske rammer fra norske myndigheter til dette formålet.

Komiteen er tilfreds med utviklingen i Sametinget. Årsmeldingen er en god bekreftelse på dette. Komiteen vil likevel peke på at årsmeldingen og tilhørende dokumenter kan utvikles ytterligere. Meldingen bør inneholde en redegjørelse i forhold til mål og resultater i virksomhetsåret. Videre bør meldingen inneholde planer over nye tiltak, i første omgang i et ettårig perspektiv, og med flerårige planer der dette er naturlig.

Komiteen opplever at det er store utfordringer i det samisk parlamentariske samarbeidet over landegrensene, da sametingene har ulike økonomiske rammer. Dette ble løftet på fellesmøtet mellom sametingspresidentene og sameministrene i 2006, og må følges opp videre.

Komiteen har erfart at ulike departementer praktiserer konsultasjonsavtalen forskjellig, og ber regjeringen om å samordne seg og tolke den på samme måte.

Komiteens mindretall, Finnmarkslista ved Toril Bakken bemerker at Finnmarksloven trådte i kraft 1.1.2006, og er unik i norsk sammenheng. Samtidig ser vi allerede at loven gir en del utfordringer for Finnmarkseiendommen. Det er for eksempel ikke lovfestet å nedsette felles valg komitè for fylkestinget og sametinget, og finnmarkseiendommen har ikke en enhetlig eier å forholde seg til. I tillegg gir loven mulighet for et skifte av styreleder hvert annet år, om man ikke

kommer til enighet på annen måte. Dette gir utfordringer andre foretak ikke har, og kan gi lite langsiktighet i det strategiske arbeidet i Finnmarkseiendommen.

Det er også en urett at Sametinget som helhet, som har et flertall av sine representanter bosatt utenfor Finnmark, velger 3 representanter til styret i Finnmarkseiendommen. Denne retten burde vært forbeholdt Finnmarks befolkning, som intensjonen i loven tilsier

Forslag

NSR`s samarbeidsgruppe ved Roger Pedersen, Ann-Mari Thomassen, Kirsti Guvsám, Per Bjørn Lakselvenes, Gunn-Britt Retter, Terje Tretnes, Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Vibeke Larsen, Sten Jønsson, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Agnar Mikkelsen og Helene Thomassen, Finnmarkslista ved Toril Bakken, Klar samisk røst ved Jánoš Trosten fremmer følgende forslag:

Forslag 1

Samarbeid på regionalt nivå:

Tillegg av ordet ”utviklingsmuligheter” i første setning i avsnitt 1, så den lyder slik:

Det overordnede mål for Sametingets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønstrer og å sikre utviklingsmuligheter og likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen.

Nordområdene

Tillegg i tredje avsnitt:

Norges formannsposisjon i Arktisk Råd må benyttes for å få andre stater til å tilslutte seg internasjonale konvensjoner.

Tillegg etter nest siste avsnitt:

Det må opprettes en avtale mellom de nordiske landene om en felles finansiering av urfolksarbeidet i Barentsregionen.

FN

Ny underoverskrift andre avsnitt: Konvensjonen om biologisk mangfold.

Tillegg etter sjette avsnitt:

Sametinget uttrykker bekymring over at De forente nasjoner etter tjue års arbeid med en universell erklæring om urfolksrettigheter ennå ikke har kommet fram til en omforent tekst som uttrykker universelle minimumsstandarder for urfolks rettigheter.

Rettigheter

Tillegg:

Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre at pågående samiske rettighetsprosesser finner snarlige konklusjoner og løsninger i samsvar med historiske samiske rettigheter og folkeretten. Endelige konklusjoner og beslutninger skal ikke treffes før samene har sluttet seg til disse.

Endring i siste avsnitt:

Arbeidsgruppen vil levere sitt forslag i mars 2007.

Bærekraftig miljøforvaltning

Endring av tredje setning i første avsnitt, så den lyder slik:

Det er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen, og urfolk er de første som merker konsekvensene av miljø- og klimaendringene. Derfor må internasjonale miljøkonvensjoner ses i sammenheng med urfolksrettighetene.

Kulturhus

Tilføelse av ”og styrking” til første setning, andre ledd, i første avsnitt, så den lyder slik:

... og det er møteplasser for bevaring og styrking av samisk språk og kultur.

Festivaler

Tilføyelse av "...og film" til andre setning så den lyder slik:

"...og arena for formidling for samisk musikk, kunst, kultur og film."

Samiske språksentre

Endring av første setning, til:

De samiske språksentrene er viktige arenaer og de gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samiske språk. Sametinget ønsker flere språksentre etablert, samt å videreutvikle de eksisterende.

Barn og unge

Nytt avsnitt:

Sametinget beklager at verken Sametinget eller andre samiske institusjoner var høringsinstans under etableringen av Barnas Hus. Sametinget forventer at regjeringen følger opp dette i det videre arbeidet og ivaretar samiske barns interesser.

Opplæring

Endring av ordet "avgjørende" til en av de viktigste arenaer , så siste ledd av setningen lyder slik:

..., og en god skole er en av de viktigste arenaer for..

Samisk innhold i ordinære læreplaner i Læreverket for Kunnskapsløftet

Ordet "ordinære" i underoverskriften byttes med "nasjonale", så overskriften lyder slik:

Samisk innhold i nasjonale læreplaner i Læreverket for Kunnskapsløftet

Næring

Tillegg etter siste avsnitt:

Det geografiske dekningsområdet for Samisk utviklingsfonds virkeområde ble utvidet ved den siste gjennomgangen av SUFs retningslinjer. Sametinget ser derfor behov for en betydelig økning av midlene til Samisk utviklingsfond.

Jordbruk

Ny første setning:

Sametinget ser med bekymring på at mange legger ned gårdsbruk, spesielt i samiske områder.

Følgende setning strykes:

Det gir blant annet lavere byggekostnader og medlemmene i samdrifter har mulighet for mer fritid og lettere ferieavløsning.

Ny setning: *Selv om tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift, vurderer Sametinget om fortsatt enebbruk er best egnet i de samiske områdene.*

Ny siste setning

For øvrig har sametinget vedtatt å utarbeide en egen jordbruksmelding, og denne er planlagt å behandle i plenum i 2007.

Marine levende ressurser

Tillegg etter tredje avsnitt:

Sametinget er positiv til innføringen av distriktskvoteordningen i torskefisket for 2006, og gjennom dette har styrket næringssvake områder leveranse av fisk. Distriktskvoteordningen i fiskeriene er et skritt i riktig retning for en positiv utvikling av næringssvake kyst- og fjordområder.

Sametinget er fornøyd med at Fiskeri- og kystdepartementet har igangsatt en evaluering av ordningen.

Distriktskvoteordningen må være slik at fiskere og mindre mottaksanlegg kan nyte godt av reguleringene,

gjennom en sikker leveranse fra de båtene som deltar i ordningen. Kvantumet av fisk som tildeles gjennom distriktskvoteordningen må økes, og ordningen må videreføres i 2007. Det må innføres forpliktende leveringsavtaler som vil gi en sikkerhet i at de lokale fiskeressurser som tas ut, skaper den aktivitet som er ønskelig i mindre lokalsamfunn.

Tillegg etter fjerde avsnitt:

Myndighetene må stille miljøkrav til oppdrettsnæringa. Det må etableres beredskapstiltak for fangst av rømt oppdrettsfisk.

Reindrift

Endre andre setning i siste avsnitt, så den lyder slik:

Sametinget vil fortsatt følge opp dette.

Rovvilt

Følgende erstatter innstillingen:

I etterkant av Stortingets behandling av rovviltpolitikken i 2004 er rovviltnemndene sammen med den øvrige forvaltningen i gang med å sette ut i livet ny rovviltpolitikk. Det er i dag for tidlig å fastslå hvordan de fastsatte bestandmåltallene vil slå ut i praksis i den enkelte region. Stortingets målsettinger, bl.a. om mindre konflikter, mer forutsigbarhet, bedre dyrevelferd, raskere uttak av skadedyr etc, er i utgangspunktet et godt utgangspunkt for fremtidig forvaltning. Likevel gir de nylig avsluttede erstatningsoppgjørene et klart budskap om at tap og skader ikke blir lavere. De er like høye som før, eller høyere.

Den regionale forvaltningen mangler mange av de nødvendige verktøy som trengs for å løse sine oppdrag. Det er store forskjeller mellom antallet dyr som er søkt erstattet som drept av rovvilt og det antallet dyr som faktisk blir erstattet. Dette skyldes blant annet at fylkesmannen legger stor vekt på det dokumenterte tapet ved erstatningsutmålingen, og at det ofte er vanskelig å dokumentere at dyr er drept av rovvilt. Det gjelder spesielt i reindriften der dyrene går ute hele året. I Finnmark utgjorde det dokumenterte reintapet 0,9 % av det oppgitte tapet, og bare 13 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. I Nord-Trøndelag utgjorde det dokumenterte reintapet 3,1 % av det omsøkte tapet, og 62 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. Utfordringen fremover ligger i å utvikle hensiktsmessige dokumentasjonsordninger som det er mulig å praktisere uten at det oppstår slike forskjeller.

Sametinget mener at det må tildeles nødvendige ressurser, og legges tilrette for regionale jaktlag, som kan bli forvaltningens redskap for å effektivere skadefellingstillatelser. I dag er de aller fleste skadefellingstillatelser resultatløse. Ett eksempel på dette kan være at det i tiden 20.november 2006 til 15.februar 2007 hele tiden har vært 2-3 gyldige skadefellingstillatelser på ulv i Kautokeino, Karasjok og Porsanger i Finnmark, uten at ulv er felt.

Man bør også sette i gang forsøksvirksomhet med å legge ut forvaltningsansvaret for bl.a. jerv og gaupe til reinbeitedistrikter eller siidaer, og til lokale sau- og geitavlslag.

Sametinget konstaterer at hele forvaltningen er bygd opp om dokumentasjon på ynglinger. Dersom det ikke er på plass et perfekt system som klarer å fremskaffe den nøyaktige oversikten på rovviltbestandene, kollapser hele forvaltningen, og man gjør vedtak på feil grunnlag. Sametinget krever at Statens Naturoppsyn og Det nasjonale overvåkningsprogrammet må ha alle nødvendige ressurser for å gjøre denne jobben i fremtiden.

Sametinget må få reell innflytelse på den overordnede rovviltpolitikken i samiske områder. Slik ordningen er i dag er den ikke i tråd med statens forpliktelser til å rådføre seg med urfolk i saker som berører dem, jf. ILO-konvensjonen 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, og ikke i tråd med konsultasjonsavtalen.

Olje og gass

Tillegg:

Sametinget anser petroleumsvirksomhet i de nære havområder i nord for å være en aktivitet i samenes historiske havområder. Sametinget hevder derfor rettigheter fra denne virksomheten.

Sametinget vil arbeide for etablering av et eget urfolksfond finansiert av mineral- og petroleumsvirksomhet i urfolksområder.

Komiteens innstilling forøvrig:

Komiteen har forøvrig ingen merknader eller forslag til saken og ber Sametinget om å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 43 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Møtelederskapets forslag

Sametinget godkjenner at innstillingen omarbeides og legges frem innen kl. 16.00, og at voteringen i saken utsettes til neste morgen, 01.03.07.

- Møtelederskapets forslag ble enstemmig vedtatt.

Av 43 representanter var 34 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens forslag 1 ble vedtatt med 33 stemmer mot 1 stemme.
- Plan- og finanskomiteens innstilling forøvrig, ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
	Anders Urheim, til forretningsorden	Josef Vedhugnes
1	Kirsti Guvsám, saksordfører	
2	Sten Erling Jønsson, skyggsaksordfører	
3	Jánoš Trosten	Sten Erling Jønsson Gunn-Britt Retter Klemet Erland Hætta
	Jánoš Trosten	
4	Gunn-Britt Retter Gunn-Britt Retter	Sten Erling Jønsson
5	Vibeke Larsen	Kirsten Appfjell-Eira Jarle Jonassen Gunn-Britt Retter
	Vibeke Larsen	
6	Olaf Eliassen	Anders Urheim Terje Tretnes Jánoš Trosten
	Olaf Eliassen	
7	Ann-Mari Thomassen	Magnhild Mathisen

		Olaf Eliassen
	Ann-Mari Thomassen	
8	Egil Olli	Olaf Eliassen
		János Trosten
		Terje Tretnes
	Egil Olli	
9	Jarle Jonassen	
10	Magnhild Mathisen	
	Johan Mikkel Sara	
	Kirsti Guvsám, til forretningsorden	
	Sten Erling Jønsson, til forretningsorden	
	János Trosten, til forretningsorden	
	Roger Pedersen, til forretningsorden	
11	Synnøve Solbakken-Härkönen	
12	Helene Thomassen	
	Johan Mikkel Sara	
13	Tor Mikalsen	
14	Anders Urheim	
15	Aili Keskitalo	
	Anders Urheim, til forretningsorden	
	Roger Pedersen, til forretningsorden	
	Anders Urheim, til forretningsorden	
16	Sten Erling Jønsson	
17	Terje Tretnes	
18	Klemet Erland Hætta	
19	Anders Urheim	
20	Johan Mikkel Sara	
21	Toril Bakken	
22	Aili Keskitalo	
	János Trosten, til forretningsorden	
	Vibeke Larsen, forr.orden	
	Anders Urheim, forr.orden	
23	Kirsti Guvsám, saksordfører	
	Anders Urheim, forr.orden	
	Toril Bakken, forr.orden	

VI Sametingets vedtak

Sametinget

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge og er valgt av og blant samer. Sametinget inne i sin femte valgperiode. Kvinner og menn er i perioden likt representert på Sametinget. Som parlament skal Sametinget arbeide for å bevare en felles samisk identitet og utvikle og bygge samiske samfunn.

Det samiske folket må selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for framtiden. Dette innebærer at staten Norge fullt ut anerkjenner samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse som folk og urfolk i Norge.

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette setter det samiske folket i en spesiell stilling som urfolk i Norge. Våre rettigheter som samer, folk, og urfolk med en egen kultur er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for de samiske samfunn.

Likestilling

Sametinget har i 2006 jobbet aktivt med likestilling. Sametingsrådet la i februar 2006 fram en likestillingspolitisk redegjørelse for Sametinget. I redegjørelsen ble det satt fokus på en del satsingsområder innen likestilling. Dette var blant annet områder som representasjon ved valg, behovet for forskning og statistikk, involvering av kvinner i ressursforvaltningen, retten til selvbestemmelse også over egen kropp, volds- og overgrepssproblematikk, næringsutvikling og kjønn.

Sametinget har jobbet aktivt med å bedre dialogen med de samiske organisasjonene og har avholdt møter med de to kvinneorganisasjonene og med mannsforeningen Dievddut. Formålet med møtene har vært å få innspill fra organisasjonene på utfordringer innenfor likestilling og sammen finne prosjekter som kan fremme likestilling i samiske samfunn.

Sametinget har i 2006 inngått et samarbeid med Sámi NissonForum om gjennomføring av en nordisk samisk likestillingskonferanse. Konferansen skal avvikles i april 2007. I styringsgruppa er det representanter fra Sámi NissonForum, Sáráhkka, Dievddut, Sametingets ungdomspolitiske utvalg og Sametinget. Sametinget har også i denne forbindelse innledet et samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet om utarbeidelse av et strategidokument for konferansen. Dette for bedre å sikre en oppfølging av konferansen.

Sametinget har i 2006 begynt arbeidet med å implementere likestilling i saksbehandlingen. Det er avholdt to seminarer om temaet.

Samarbeid

Det er en sentral oppgave for Sametinget å fremme urfolkssaker både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom et aktivt partnerskap og samarbeid regionalt og internasjonalt kan Sametinget være med å bidra til at urfolksdimensjonen blir ivaretatt.

På lokalt nivå arrangerer Sametinget hvert år en kommunekonferanse. I 2006 var temaet for konferansen med kommuner og fylkeskommuner den varslede forvaltningsreformen. Fokus for konferansen var de eventuelle konsekvenser reformen vil kunne få for Sametinget, kommuner og fylkeskommuner i de samiske områdene. Skal nye og større regioner innføres, vil det spille en viktig samordningsrolle i forhold til kommuner, stat og næringsliv. Dette forutsetter at både myndighet, kompetanse og virkemidler stilles til rådighet for å løse de sektoroppgavene som skal overføres.

Samarbeid på regionalt nivå

Det overordnede mål for Sametingets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å sikre utviklingsmuligheter og likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen. For å nå dette målet er det nødvendig at det finnes stabile og forutsigbare rammebetingelser i de samiske områdene. Samarbeidsavtalene med fylkeskommunen er ett redskap for å sikre mer stabile og forutsigbare rammebetingelser. I 2006 har Sametinget arbeidet med oppfølging av de samarbeidsavtalene Sametinget hadde inngått før årets begynnelse. I tillegg har arbeidet med ferdigstilling av en samarbeidsavtale med Nordland fylkeskommune vært sentralt. Denne avtalen ble vedtatt i Sametinget i september 2006 og i Nordland fylkesting i oktober 2006. Det har vært avholdt oppfølgingsmøter på politisk nivå med alle fylkeskommunene i 2006 og det arbeides kontinuerlig med oppfølging av alle

avtalene. Samarbeidet mellom Sametinget og fylkeskommunene er i stadig utvikling og Sametinget ser på dette samarbeidet som meget viktig. Sametinget hadde i 2006 satt av egne midler til oppfølging av prosjekter knyttet til samarbeidsavtalene.

Utviklingsprogram om samiske forhold i videregående skole, er et av satsningsområdene Sametinget har gode erfaringer med. Prosjektet "Samisk kulturkunnskap på de videregående skolene i Troms" er et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Troms fylkeskommune. Prosjektet var finansiert over samarbeidsavtalemidlene og ble avsluttet i februar 2006. Prosjektet har ført til at flere videregående skoler i Troms fylke jobber kunnskapsbasert med samiske emner. Sametinget ga i oktober 2006 midler til en videreføring av prosjektet der også de yrkesfaglige skolene er målgruppen.

Regjeringen har i 2006 arbeidet med en stortingsmelding om oppgaver til de nye regionene, og denne ble lagt fram i desember 2006. Sametingsrådet har i forbindelse med forvaltingsreformen vært med i en prosess med regjeringen om innholdet i forvaltingsreformen. Sametinget behandlet på prinsipielt grunnlag forvaltingsreformen på plenumssamlingen i september og i forkant ble det avholdt et miniseminar om forvaltingsreformen for representantene. Vedtaket ble lagt til grunn ved den første konsultasjonen med kommunalministeren i oktober.

Sametinget oppfatter det slik at det er enighet mellom partene om at Sametingets stilling ikke skal svekkes. Dette skal sikres gjennom lov eller endring i kongelig resolusjon slik at den myndighet Sametinget har i dag gjennom konsultasjonsavtalen også gjelder regionene. Det skal gjennomføres reelle konsultasjoner når de konkrete forslag til oppgaveoverføring foreligger. Videre skal både regionene og Sametinget ved oppgaveoverføringer få full kompensasjon for oppgaver de overtar. Sametinget forventer at Regjeringen i oppfølgingen av arbeidet med forvaltningsreformen tar hensyn til de merknadene som fremkommer overfor.

Sametinget mener at prosedyrer for konsultasjoner ikke er fulgt i prosessen slik det står i stortingsmeldingen. Dette fordi forutsetningene om full informasjon og prinsippet om at partene i konsultasjonene skal bestrebe seg om å bli enige, ikke er fulgt. Sametinget har ikke fått reelt innblikk i innholdet i sakene og ikke fått tilbakemeldinger på de fleste innspill som Sametinget har gitt til statsråden.

Det samiske samarbeidet

I og med at samene er et folk innenfor fire stater, så er samarbeidet på tvers av statsgrensene viktig. Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et viktig instrument for å utvikle samhandlingen mellom sametingene på norsk, svensk og finsk side og med samiske organisasjonene på russisk side. SPR er et institusjonalisert samarbeid mellom sametingene i Finland, Sverige og Norge i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene fra russisk side er permanente deltakere. Samisk parlamentarisk råd er et viktig organ i det nordiske samarbeidet, og har en sentral funksjon i en internasjonal kontekst. I 2006 har Sametinget i Finland hatt presidentvervet i SPR, og dermed også sekretariatsfunksjonen. I februar 2007 vil sametingspresidenten i Norge overta presidentvervet, og Sametinget i Norge vil ha sekretariatsfunksjonen.

Samisk parlamentarisk råd har i løpet av år 2006 bl.a. vært opptatt av arbeidet med Nordisk samekonvensjon, likestilling mellom kjønnene, FN's urfolkserklæring, samt å styrke samarbeidet med EU.

Nordisk samekonvensjon

Utkast til Nordisk samekonvensjon ble overlevert sameministrene og sametingspresidentene i oktober 2005. Utkastet har etter dette vært på parallell nasjonal høring både i Finland, Norge og Sverige. En oppsummering av høringsuttalelsene ble forelagt det Nordiske embetsmannsorganet i september 2006. Sametinget har behandlet saken og gitt sin godkjenning til ekspertgruppens utkast. Sameministrene og sametingspresidentene har uttrykt enighet om å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon, i første omgang gjennom fortsatt nasjonalt arbeid med høringsoppfølging og eventuelle konsekvensanalyser. Gjensidig rapportering, informasjonsutveksling og koordinering vil skje innenfor rammen av det nordiske samarbeidet om samiske spørsmål. Ministrene og presidentene tar sikte på at landene til neste fellesmøte høsten 2007 har avklart sine posisjoner.

Konvensjonen er et grunnleggende redskap som anerkjenner samene som ett folk og samenes like rettigheter, på tvers av landegrensene i Norden. Det er av den grunn viktig at konvensjonen ratifiseres av alle tre stater Norge, Sverige og Finland, og på denne måten bidrar til å sikre samene en positiv samfunnsutvikling, der eksistensgrunnlaget vernes og det anerkjennes en selvbestemmelse over egen utvikling og vekst.

Samarbeid på internasjonalt nivå

Sametingets prinsipielle standpunkt og interesser fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Dette gjøres av Sametinget alene, gjennom deltakelse i norske delegasjoner og gjennom samarbeid med andre urfolk. Norsk og nordisk samepolitikk skapes gjennom utforming av avtaler og konvensjoner som forplikter enkeltstater. Sametinget skal fortsatt bidra aktivt til den internasjonale rettsutviklingen for urfolk. Sametinget ser samarbeidet på internasjonalt nivå som svært viktig. Sametinget bidrar med viktig kunnskap og kompetanse i utformingen av same- og urfolkspolitikk på nasjonalt og internasjonalt nivå. Imidlertid har Sametinget store utfordringer når det gjelder økonomiske ressurser til dette arbeidet, noe som skaper liten forutsigbarhet for vårt engasjement. Sametinget hadde sett det som hensiktsmessig om bevilgninger til dette saksområdet hadde kommet over statsbudsjettet, på lik linje med de øvrige bevilgninger.

I 2006 har Sametingsrådet utarbeidet ei melding om internasjonale satsningsområder; *Utvikling for urfolks framtid*. Når Sametingets internasjonale satsningsområder skulle utformes, skjedde det ut fra en vurdering om hvordan dette vil innvirke på samene i Norge, samene som urfolk, eller urfolk generelt. Sametinget vil på grunn av begrenset kapasitet måtte foreta prioriteringer for å rette sin innsats mot områder som kan ha best effekt. Sametingets rolle som selvstendig aktør i samspill med andre er et av tre overordnede strategier som vektlegges i forhold til internasjonale satsningsområder. De andre overordnede strategiene knyttes til begrepene kommunikasjon og finansiering. Sametingsrådet ser videre tre hovedområder som helt sentrale satsinger i sitt internasjonale arbeid. Disse er:

- styrkingen av menneskerettighetene for urfolk,
- en bærekraftig utvikling som trykker det materielle grunnlaget for samisk og andre urfolks kultur, og
- en nordområdeutvikling som styrker samisk og andre urfolks kultur og samfunn.

Nordområdene

Den politiske oppmerksomheten omkring nordområdene har økt betraktelig. Utviklingen henger først og fremst sammen med gassutvinning fra Snøhvit-feltet, olje- og gass letingen i nord, og at havområdene i nord er gyte- og oppvekstområder for store fiskeressurser. Utviklingen i nordområdene preges imidlertid av forholdet mellom stormaktsinteresser, samt forholdet mellom enkeltstater og store internasjonale selskaper. I en slik sammenheng er det vanskelig for Sametinget og urfolkene i Arktis å hevde sine interesser og rettigheter. Sametinget ser det som sin oppgave å representere og fremme interessene og rettighetene til den samiske befolkningen, samt bidra til at urfolkene i Arktis sine behov og interesser ivaretas i forhold til industriell utvikling, framtidig utvinning og transport av ressursene i nordområdene.

Sametinget har i 2006 deltatt på flere møter der nordområdepolitikken står sentralt. Halvårig kontaktmøter mellom Utenriksdepartementet og Sametinget, kontaktforumet mellom Utenriksdepartementet og nordnorske myndigheter, den norske delegasjonen til ministermøte i Arktisk råd. Av viktige saker som er blitt diskutert er Sametingsrådets internasjonale satsningsområder, Barentssamarbeidet, Nordisk Samekonvensjon, Norges formannskap i Arktisk Råd, klimaendringer, EU og FN's urfolkserklæring.

Norge har overtatt formannskapsvervet i Arktisk Råd for perioden fram til 2008. Det skal etableres et midlertidig sekretariat i Tromsø for Arktisk råd i den nordiske formannskapsperioden 2006-2012. For Sametinget er det svært viktig at urfolkskompetanse, herunder også særlig kompetanse om samiske forhold, er sterk og synlig i sekretariatet. Dette vil også være i tråd med St.meld. 30 (2004-2005) og Stortingets innstilling til meldingen. Norges formannsposisjon i Arktisk Råd må benyttes for å få andre stater til å tilslutte seg internasjonale konvensjoner.

Det arktiske samarbeidet omfatter også et samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene i de arktiske statene. Hvert annet år arrangeres en konferanse for arktiske parlamentarikere, der også

representanter for Samisk Parlamentarisk Råd deltar. Den 7. Arktiske parlamentarikerkonferansen ble arrangert i Kiruna i august 2006. Samisk parlamentarisk råd og sametingene i Norge, Sverige og Finland rapporterte til konferansen blant annet utkastet til Nordisk Samekonvensjon, utkastet til FNs Urfolkserklæring, avtalen om konsultasjoner mellom norske myndigheter og Sametinget i Norge, og om finnmarksloven. Konferansen vedtok en 50 punkters Conference statement, en erklæring hvor urfolksdimensjonen er synlig. Samisk parlamentarisk råd deltar som permanent deltaker i Arktisk parlamentarisk komite, the Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region (SCPAR), som er parlamentarikerens samarbeidsorgan mellom de arktiske parlamentarikerkonferansene.

Barentssamarbeidet er organisert i Barentsrådet (ministernivå), regionråd og regionkomite (13 regioner og en felles urfolksrepresentant), og Arbeidsgruppen for urfolk som er et rådgivende organ for regionrådet og barentsrådet. Den regionale arbeidsgruppen for urfolk i Barentsregionen er oppnevnt av Regionrådet. Sametingets medlem i arbeidsgruppen er leder for arbeidsgruppen for urfolk fra januar 2006. Lederen deltar i Barentsrådets møte. Det avholdes også et møte i året mellom embetskomiteen (CSO) og Arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen for urfolk har utarbeidet et Handlingsprogram for urfolk for perioden 2005 – 2008. Tiltakene i handlingsprogrammet har fokus på nenetsiske, vepsiske og samiske områder på russisk side av Barentsregionen, innen satsingsområdene helse, miljø og naturbruk, utdanning og kompetanseutvikling, tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, kultur, infrastruktur samt informasjon og medievirksomhet. Sametinget beklager at det ikke er satt av særskilte økonomiske ressurser til å følge opp tiltakene.

Barents Youth Conference 2006 ble arrangert i Tromsø. Overordnet tema var ”Youth in the High North and identity to the area”. Barents Regionale Ungdomsråd, hvor Sametingets ungdomspolitisk utvalg i 2006 har vært urfolkenes representant, har bidratt i planleggingen av konferansen.

Et nytt regionalt Barents ungdomsprogram vil gjelde for perioden 2007-2010. Sametingets ungdomspolitiske utvalg har gitt innspill til det nye programmet. Programmet ble vedtatt i Barents regionråd i november 2006.

Sametinget bevilger årlig støtte til drift av Barents urfolkskontor i Murmansk. Støtten bevilges til Barentssekretariatet, som i samarbeid med arbeidsgruppen for urfolk er ansvarlig for drift av kontoret. Sametinget mener at kontoret vil styrke deltakelsen fra urfolk i Barentsregionen. Det er derfor beklagelig at Sametinget i Norge alene finansierer driften av kontoret. Det må opprettes en avtale mellom de nordiske landene om en felles finansiering av urfolksarbeidet i Barentsregionen.

Sametingsrådet har støttet initiativet om etablering av et internasjonalt Barentssekretariat. Rådet har påpekt at urfolksdimensjonen må være klart definert i et slikt sekretariat, og sikres i den videre prosessen.

EU

Sametingets arbeid med europapolitiske spørsmål skjer via SPR og Sametingets kontakt med sentrale, regionale myndigheter i Norge. Sametinget deltar i ”Europapolitisk Forum for sentrale, regionale og lokale myndigheter”. Sametinget deltar også i den administrative kontaktgruppen.

Sametinget har deltatt i Interreg III A (2000-2006) i EUs grenseregionale samarbeidsprogram gjennom to program; Interreg Sapmi og Interreg Áarjelsamien dájve. Målet for deltakelsen har vært å bedre vilkårene for næringsøkonomisk og sosial utvikling i grenseregionene, gjennom innsatsområder knyttet til samisk samfunnsutvikling, kunnskap og kompetanseoppbygging. Gjennom programperioden har Sametinget deltatt med støtte i 30 prosjekter. Prosjektene har resultert i verdifulle kontakter, nettverk og kompetanse. En rekke prosjekter i den avsluttende programperioden vil gå fram til utgangen av 2007.

FN

FNs permanente forum for urfolksspørsmål

FNs Permanente Forum for urfolkssaker avholdt i 2006 sin femte sesjon i New York. Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Sametinget deltok i den norske delegasjonen, og hadde fokus på urfolksutfordringer knyttet til FN's tusenårsmål og forslaget til en Nordisk samekonvensjon. Sametinget ser arbeidet i FN's permanente Forum som meget viktig og har derfor over noen år bidratt med økonomisk støtte til lederen.

Konvensjonen om biologisk mangfold

I 2006 har Sametinget deltatt i det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold. Både under det åttende partsmøtet i Curitiba, Brasil, og under et arbeidsgruppemøte som omhandlet artikkel 8 (j) urfolksspørsmål. Sametinget deltok i den norske delegasjonen på disse møtene. Forholdet mellom Sametinget og den norske delegasjonen var preget av et godt samarbeid. På partskonferansen var samene også representert i Sveriges delegasjon, og gjennom Samerådet. De samiske representantene fulgte spesielt opp temaene som omhandlet urfolksspørsmål, tilgang til og fordeling av fordeler ved bruk av genressurser, verneområder, fremmede innvandrede arter, biodiversitet og klimaendringer, og marin- og kyst biomangfold. Sametinget var også sterkt engasjert i et nettverk for kvinner og biodiversitet, og presenterte klimaendringer i arktisk.

FN-erklæringen om urfolks rettigheter

Sametinget har vært representert i den norske delegasjonen til møtene i Menneskerettskommisjonens arbeidsgruppe om utkastet til FN-erklæring om urfolks rettigheter. Forslaget til erklæringstekst inneholder anerkjennelse av urfolks rett til selvbestemmelse og landrettigheter.

Sametinget registrerer at urfolks rettigheter fortsatt ikke aksepteres i mange stater. Statene USA, Australia, New Zealand, Canada og Russland har tilkjennegitt motstand mot erklæringsteksten. Canada og Russland stemte begge mot erklæringsresolusjonen i FN's menneskerettsråd (MR-rådet).

Tredjekomiteén i FN's Generalforsamling besluttet i desember 2006 å utsette behandlingen av urfolkserklæringen til høsten 2007. Beslutningen ble foretatt etter forslag fra Namibia, Botswana og Nigeria hvor urfolks rettigheter er under sterkt press til fordel for industrialisert utnyttelse, spesielt fra mineralinteresser og turistindustrien. Generalforsamlingens beslutning kan åpne for nye forhandlinger om innholdet, men denne gang uten at urfolk får muligheter til å delta i prosessen. Vi frykter at dette kan gi som resultat at flere urfolk blir bortdefinert, at overordnede rettslige prinsipper som rett til selvbestemmelse og medinnflytelse går tapt og at urfolks rettigheter til ressursene i sine tradisjonelle områder blir konfiskert gjennom en vilkårlig nasjonal lovgivning.

Sametinget er engasjert i arbeidet med å forsvare den erklæringsteksten som ble vedtatt av MR-rådet og appellerer sammen med andre urfolksorganisasjoner og institusjoner om støtte fra spesielt de nordiske land og andre stater, som har utviklet en større grad av rettferdighet og respekt for menneskerettighetene, til å bistå til en positiv avslutning på en flere hundre år gammel og mørk periode med undertrykkelse og fornektelse av urfolks fundamentale rettigheter. Sametinget uttrykker bekymring over at De forente nasjoner etter tjue års arbeid med en universell erklæring om urfolksrettigheter ennå ikke har kommet fram til en omforent tekst som uttrykker universelle minimumsstandarder for urfolks rettigheter.

Sametinget ber om at Norge fortsatt arbeider aktivt for en snarlig vedtakelse av FN-erklæringen om urfolks rettigheter.

Rettigheter

På det overordnede planet handler Sametingets virksomhet om rettigheter innenfor alle politikkområder. Samer har rettigheter som individ, som eget folk, som egen kultur og som urfolk. Samer har rett til land og vann og rett til de ressursene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg

også til en rekke andre områder som for eksempel språk, kultur, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner og i nasjonal rett. Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre at pågående samiske rettighetsprosesser finner snarlige konklusjoner og løsninger i samsvar med historiske samiske rettigheter og folkeretten. Endelige konklusjoner og beslutninger skal ikke treffes før samene har sluttet seg til disse.

Konsultasjoner

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6. Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget (konsultasjonsavtalen) ble godkjent av Sametinget 1. juni 2005 og fastsatt i statsråd 1. juli 2005. Konsultasjonsavtalen er et viktig skritt for å tydeliggjøre Sametingets plass i styringssystemet i landet. Konsultasjonsplikten synliggjør at statlige myndigheter faktisk skal søke å oppnå enighet med Sametinget. Avtalen er et viktig verktøy som bidrar til å sikre at avgjørelser fattes med legitimitet i den samiske befolkningen gjennom deres folkevalgte organ.

Sametinget har i 2006 gjennomført konsultasjoner med statlige myndigheter i mange saker. Konsultasjonsavtalen hviler på et partnerskapsperspektiv mellom Sametinget og statlige myndigheter. For å reelt kunne opptre som en likeverdig partner i konsultasjonene, må Sametinget ha et kapasitetsmessig løft. Sametingets administrative kapasitet har ikke blitt styrket som følge av konsultasjonsavtalen, noe som må skje på sikt.

Sametingets stilling er styrket på generelt grunnlag ved at flere departementer har blitt mer bevisst på å inkludere Sametinget i viktige prosesser. Sametinget har hatt flere gode konsultasjonsprosesser og flere departementer har etter konsultasjonsavtalen erkjent at Sametinget må konsulteres med sikte på å oppnå enighet. Dette er imidlertid ikke gjennomgående og Sametinget har i løpet av året som er gått flere eksempler på brudd på både konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsen gjennom ILO fra statlige myndigheter. Sametinget registrerte også at det ikke ble avholdt konsultasjoner om blant andre nasjonal helseplan og forvaltningsplanen for Barentshavet. Videre har det vært tilfeller der man under regjeringsbehandlingen ensidig har endret det man har blitt enig om gjennom konsultasjoner, og flere tilfeller der man fra statlig hold har kalt rene informasjonsmøter for konsultasjoner.

Konsultasjonsprosedyrene omfatter ikke budsjettfastsetting. Det er en felles forståelse mellom Regjeringen og Sametinget at prosedyrer for budsjettfastsetting til Sametinget skal avklares i en egen prosess. I 2006 ble det satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe med flere medlemmer fra Sametinget som skal se på Sametingets formelle stilling samt utarbeide forslag til budsjettprosedyrer. Arbeidsgruppen vil levere sitt forslag i mars 2007. Konsultasjonsavtalen vil etter Sametingets syn være det naturlige utgangspunkt for utarbeidelsen av budsjettprosedyrer mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Ressurslovgivning/rettigheter

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å trygge naturressursene gjennom ny lovgivning. Sametinget mener at de overordnede prinsippene for ressurslovgivningen skal være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. Sametingets syn er at Norge må oppfylle disse forpliktelsene ved å innarbeide regler som sikrer samenes tilgang til ressursene, regler som sikrer reell deltakelse og medbestemmelse i forvaltningen av ressursene, og saksbehandlingsregler som sikrer ivaretagelse og vektlegging av samiske hensyn i beslutningsprosessene i lovgivningen. I tillegg må forvaltningen av ressursene bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet slik at det sikrer det samiske materielle kulturgrunnlaget.

Det er et problem for samiske næringer og samfunnsliv når det oppstår et kommersielt marked for rettighetsoverdragelse i form av kjøp og salg av rettigheter. Slike rettigheter er for eksempel salg av melkekvoter, salg av fiskebåter med kvoter og salg av bruksrettigheter på beiteland til for eksempel vindmøllerparker. Sametinget ber om at det av hensyn til den framtidige samfunnsutviklingen, utreder

muligheter til begrensninger av dette rettighetsmarkedet for på denne måten å sikre en økonomisk og kulturell forsvarlig utvikling for det samiske samfunnet.

Finmarksloven

Store deler av Finnmarksloven trådte i kraft i 2006. Dette markerte et historisk skille når det gjelder eiendomsrett og forvaltning av grunn og ressurser i Finnmark. Finnmarkslovens grunnsyn er at forvaltningen av grunn og naturressurser i Finnmark særlig skal sikre samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette grunnsynet og den prinsipielle anerkjennelsen av samenes rettigheter, er selve fundamentet for finnmarksloven.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede samers og andres rettigheter til fiske i havet utenfor Finnmark. Utredningen skal være avsluttet innen utgangen av 2007. Sametinget er svært tilfreds med at de samiske rettighetene til havet utenfor Finnmark nå skal sikres for ettertiden. Samtidig er det viktig å understreke at Sametinget ikke ønsker en forvaltning basert på etnisitet, men en område- og bosettingsbasert forvaltning.

Regjeringens oppnevning av Finnmarkskommisjonen er utsatt til våren 2007. Sametinget skal delta i konsultasjoner om kommisjonens mandat og sammensetning. Arbeidet med Utmarksdomstolen blir iverksatt etter at Finnmarkskommisjonen har satt i gang sitt arbeid. Sametinget vedtok i desember 2005 å foreslå Tana som lokaliseringssted for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen.

Sametinget har hatt konsultasjoner med Miljøverndepartementet om mandat og sammensetning for utvalget som skal utarbeide forslag til oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 om Tana- og Neidenvassdraget. Det er ikke oppnådd enighet i saken, og saken er sendt på høring. Konsultasjonene forsetter når høringsfristen utløper.

I medhold av finnmarksloven § 4 har Sametinget i 2006 vedtatt midlertidige retningslinjer for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv av endret bruk av utmark skal bedømmes. Retningslinjene skal benyttes av offentlige myndigheter og Finnmarkseiendommen når de fatter vedtak. Retningslinjene gjelder fram til de endelige retningslinjene blir fastsatt, likevel ikke utover 1. juli 2007. Retningslinjene er sendt på høring, og Sametingsrådet lagt opp til en bred høringsprosess. Det er bl.a. gjennomført folkemøter om utformingen av de endelige retningslinjene.

Finmarkseiendommen

Sametinget oppnevnte i desember 2005 medlemmer til styret i Finnmarkseiendommen og til Finnmarkseiendommens kontrollkomité. Sametinget foreslo samtidig Porsanger som hovedadministrasjonssted til Finnmarkseiendommen.

Sametinget ønsker en god dialog med Finnmarkseiendommen og har jevnlig møter med Finnmarkseiendommens styre.

Olje og gass

Petroleumsvirksomhet i nord var et av hovedtemaene på et møte mellom statsråden i Olje- og energidepartementet og Sametingsrådet i august. Samenes rettigheter som urfolk må derfor bli uttrykt i hvordan petroleumssressursene fra Barentshavet planlegges utnyttet, hvordan aktiviteten gjennomføres og hvordan verdiene fordeles. Sametinget viser i denne forbindelse til at tradisjonell kystbosetting er den viktigste begrunnelsen for suverenitet og rettigheter til ressursene i havet - dette gjelder selvsagt også for samene som et eget folk. Etter folkeretten har samene som urfolk også rettigheter til olje og gass i sine tradisjonelle ressursområder. Det understrekes at Sametinget ikke hevder at disse rettighetene tilfaller samene alene. Regjeringen avviser at det foreligger folkerettslige forpliktelser i forhold til samene når det gjelder rettigheter til petroleumssressursene. På bakgrunn av disse tilbakemeldingene vil Sametinget igangsette prosesser for å få en uavhengig foleterrettslig vurdering av spørsmålene. Sametinget anser

petroleumsvirksomhet i de nære havområder i nord for å være en aktivitet i samenes historiske havområder. Sametinget hevder derfor rettigheter fra denne virksomheten. Sametinget vil arbeide for etablering av et eget urfolksfond finansiert av mineral- og petroleumsvirksomhet i urfolksområder.

Revisjon av reindriftsloven

For Sametinget har reindriftsloven vært en av de viktigste sakene i 2006 og har høy prioritet i forhold til videre oppfølging. Siden Reindriftslovutvalget avga sin innstilling (NOU 2001:35 Forslag til endringer i reindriftsloven) i 2001, har Sametinget ved flere anledninger anmodet Landbruks- og matdepartementet om å prioritere arbeidet med reindriftsloven. Sametinget ser det som svært positivt at Landbruks- og matdepartementet igangsatte konsultasjoner om reindriftsloven høsten 2005.

Sametinget har behandlet Landbruks- og matdepartementets utkast til reindriftslov på plenum i september 2006. Lovutkastet bygger i det alt vesentligste på NOU 2001:35, og de konsultasjoner som er ført mellom Landbruks- og matdepartementet, Norske reindriftssamers Landsforbund og Sametinget.

Konsultasjonspartene ble tidlig i prosessen enige om at denne revisjonen ikke skal omfatte forvaltningsmodellen for reindrift. Sametinget forutsetter at det igangsettes en prosess som ser på framtidig organisering av forvaltningen av reindrifta og at det i odelstingsproposisjonen gis forpliktende formuleringer om en slik oppfølging. Målsetningen må være en forvaltning som udiskutabelt er i tråd med folkerettens krav til blant annet selv- og medbestemmelse.

Ved behandlingen av lovutkastet har Sametinget ikke hatt tilgang til fullstendige merknader til lovutkastet. Ettersom merknadene ofte er av avgjørende betydning for lovtolkningen, er det ikke mulig for Sametinget å ha fullgod oversikt over konsekvensene av Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Sametinget mener at den manglende tilgangen til innholdet i dokumentene ikke er i samsvar med ILO konvensjonen og konsultasjonsavtalen. Sametinget har gjentatte ganger bedt om å få tilsendt lovutkastets merknader.

I sitt vedtak uttrykker Sametinget bekymring for at det rettsvernet reindriften har gjennom internasjonal lov, særlig ILO-konvensjon nr. 169, undergraves i Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Derfor er det en helt klar betingelse fra Sametingets side at følgende formulering må tas inn i § 1 annet ledd for å sikre at forholdet til folkeretten ikke svekkes sammenlignet med innholdet i finnmarksloven:

”Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.”

Sametinget forventer at de overnevnte betingelsene følges opp, samt de øvrige forutseneringer og merknader i Sametingets vedtak i forhold til revisjonen av reindriftsloven.

Bærekraftig miljøforvaltning

Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever en dynamisk- og sektorovergrepene politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for vår kultur. Her må urfolksrettigheter, kulturvern og naturforvaltning ses i sammenheng. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen, og urfolk er de første som merker konsekvensene av miljø- og klimaendringene. Derfor må internasjonale miljøkonvensjoner ses i sammenheng med urfolksrettighetene. Internasjonalt miljøsamarbeid er også den eneste løsningen for å møte de utfordringene som klimaendringer og langtransportert forurensning medfører.

Arealvern og verneplaner

I 2006 har Sametinget gjennomført konsultasjoner med Miljøverndepartementet om retningslinjer for vern i samiske områder. Det gjenstår fremdeles noen uløste problemstillinger, jf Sametingets forslag til retningslinjer for vern fra 2005, men konsultasjonspartene er innstilt på at saken avsluttes på nyåret i 2007.

Partene er videre enig om at nye verneprosesser etter naturvernloven i samiske områder ikke igangsettes før konsultasjonene om retningslinjene er sluttført.

Sametinget har i slutten av 2006 innledet konsultasjoner om den nye plan- og bygningsloven med Miljøverndepartementet. Sametinget har forhåpninger om at den nye loven skal kunne ivareta samiske interesser på en langt bedre måte. Den gjeldende plan- og bygningsloven er ikke tilstrekkelig til å sikre samiske interesser dersom andre sterke samfunnsinteresser påberopes og hvor det er tunge aktører på utbyggingssiden.

Reindriftsloven, slik den er per i dag og slik det er foreslått revidert av departementet, mangler et reelt og sektorovergripende arealvern for reindrifta. Til dette hører også at en rekke områder ikke er identifisert med hensyn til samiske rettigheter, noe som må avklares før inngrep kan gjøres. For Finnmarks vedkommende vil en kommisjon og særdomstol foreta en identifisering av bruks- og eierrettigheter. Sør for Finnmark avventer Sametinget Samerettsutvalget sine konklusjoner. Sametinget forventer derfor at det ikke gjøres store inngrep i samiske områder der samiske rettigheter er under utredning.

Det har også vært sluttført konsultasjoner om forslag til Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker i Finnmark fylke. Sametinget vil fremheve at konsultasjonene med Miljøverndepartementet har vært nyttig i arbeidet med å finne frem til omforente løsninger. Partene har i all hovedsak opptrådt ryddig, konstruktivt og løsningsorientert i samtlige konsultasjonsmøter, og ved annen kontakt i prosessen. Sametinget har på bakgrunn av både prosessen og innholdet i sakene, gitt sin tilslutning til vern av Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker. Sametinget forutsetter imidlertid at det skal kjøres nye prosesser dersom det, etter kartleggingen av eksisterende bruks- og eierrettigheter, viser seg at det er andre enn Finnmarkseiendommen som eier hoveddelen av grunnen som verneområdene er etablert på. Det forutsetter videre at Direktoratet for naturforvaltning i konsultasjoner med Sametinget, fastsetter hvem som skal være forvaltningsmyndighet av verneområdet, og at de samiske interessene sikres i den forvaltningsordningen som etableres. Sametinget poengterer videre at de løsninger som konsultasjonspartene kommer fram til på et senere stadium, blir harmonisert og implementert i det videre arbeidet med forvaltningsmodeller og forvaltningsplaner for Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker.

Sametinget og Forsvarsdepartementet har i 2006 gjennomført konsultasjoner om sammenbindingen av skytefeltene Mauken og Blåtind i Troms fylke. Parallelt med konsultasjonene har det foregått forhandlinger om en frivillig avtale mellom Mauken reinbeitedistrikt ved Oskal Siida, Forsvarsbygg og Hærens styrker om en alternativ korridor for sammenbindingen av Mauken og Blåtind skyte- og øvingsfelt. Avtalen mellom disse partene ble inngått høsten 2006.

Konsultasjonene har ført til enighet mellom Sametinget og Forsvarsdepartementet om at dersom forsvarets behov for området opphører, så skal området falle tilbake til samisk bruk. Det forutsettes således at forsvaret ikke kan disponere over området på en måte som gjør det praktisk eller formelt vanskelig eller umulig å foreta en slik tilbakeføring.

Sametinget er kjent med at det foreligger en rekke planer om vindkraftutbygginger i samiske områder, og at både enkeltstående utbyggingssaker og summen av alle varslede inngrep utgjør et massivt arealinngrep som vil få store konsekvenser for samisk næring og kultur. Sametinget er bekymret over utviklingen, og frykter at samiske interesser som helhet ikke blir godt nok ivaretatt hvis alle de planlagte utbyggingene blir realisert. Dette gjelder både så vel samiske primærnæringer som samiske kulturminner og kulturmiljøer. Det behov for samlede konsekvensutredninger av de virkninger som utbygging av all vindkraft i et område gir, dette uavhengig av hvor mange aktører som er virksomme innenfor det samme området. Utarbeiding av regionale vindkraftplaner vil kanskje også kunne være med å styre utbygginga på en god og mer forutsigbar måte. Sametinget forventer å bli konsultert før store utbyggingsplaner blir satt til verks. Sametinget har i 2006 tatt opp vindkraftsproblematikken i møter med både statsråden i Olje- og energidepartementet og statsråden i Miljøverndepartementet.

Sametinget uttrykker også bekymring over de avtaler som energiselskapene/tiltakshaverne gjør med berørte reindriftsgrupper. Bakgrunnen for at reindriften inngår slike avtaler er at de ofte ikke har andre alternativer. Hvis saken blir avgjort etter en skjønnsmessig vurdering, står reindriften i fare for å tape mer

enn om de ikke inngikk en slik avtale, eksempelvis om det foreligger trusler om ekspropriasjon. Det kan stilles spørsmål om reindriften kan forhandle vekk beiteland som de er forvaltere av i henhold til den kollektive, samiske retten. Her under kommer også retten for kommende generasjoner til å drive reindrift eller som andre distrikt/siida-grupper også har sedvanerett til. Forholdene må legges til rette for at reindriften fortsatt skal kunne forhandle om vilkårene for eventuelle tiltak. Det må samtidig legges til rette for at Sametinget som samenes folkevalgte organ skal konsulteres i slike prosesser.

Rovvilt

I etterkant av Stortingets behandling av rovviltpolitikken i 2004 er rovviltnemndene sammen med den øvrige forvaltningen i gang med å sette ut i livet ny rovviltpolitikk. Det er i dag for tidlig å fastslå hvordan de fastsatte bestandsmåltallene vil slå ut i praksis i den enkelte region. Stortingets målsettinger, bl.a. om mindre konflikter, mer forutsigbarhet, bedre dyrevelferd, raskere uttak av skadedyr etc, er i utgangspunktet et godt utgangspunkt for fremtidig forvaltning. Likevel gir de nylig avsluttede erstatningsoppgjørene et klart budskap om at tap og skader ikke blir lavere. De er like høye som før, eller høyere.

Den regionale forvaltningen mangler mange av de nødvendige verktøy som trengs for å løse sine oppdrag. Det er store forskjeller mellom antallet dyr som er søkt erstattet som drept av rovvilt og det antallet dyr som faktisk blir erstattet. Dette skyldes blant annet at fylkesmannen legger stor vekt på det dokumenterte tapet ved erstatningsutmålingen, og at det ofte er vanskelig å dokumentere at dyr er drept av rovvilt. Det gjelder spesielt i reindriften der dyrene går ute hele året. I Finnmark utgjorde det dokumenterte reintapet 0,9 % av det oppgitte tapet, og bare 13 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. I Nord-Trøndelag utgjorde det dokumenterte reintapet 3,1 % av det omsøkte tapet, og 62 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. Utfordringen fremover ligger i å utvikle hensiktsmessige dokumentasjonsordninger som det er mulig å praktisere uten at det oppstår slike forskjeller.

Sametinget mener at det må tildeles nødvendige ressurser, og legges tilrette for regionale jaktlag, som kan bli forvaltningens redskap for å effektivisere skadefellingstillatelser. I dag er de aller fleste skadefellingstillatelser resultatløse. Ett eksempel på dette kan være at det i tiden 20.november 2006 til 15.februar 2007 hele tiden har vært 2-3 gyldige skadefellingstillatelser på ulv i Kautokeino, Karasjok og Porsanger i Finnmark, uten at ulv er felt.

Man bør også sette i gang forsøksvirksomhet med å legge ut forvaltningsansvaret for bl.a. jerv og gaupe til reinbeitedistrikter eller siidaer, og til lokale sau- og geitavlslag.

Sametinget konstaterer at hele forvaltningen er bygd opp om dokumentasjon på ynglinger. Dersom det ikke er på plass et perfekt system som klarer å fremskaffe den nøyaktige oversikten på rovviltbestandene, kollapser hele forvaltningen, og man gjør vedtak på feil grunnlag. Sametinget krever at Statens Naturoppsyn og Det nasjonale overvåkningsprogrammet må ha alle nødvendige ressurser for å gjøre denne jobben i fremtiden.

Sametinget må få reell innflytelse på den overordnede rovviltpolitikken i samiske områder. Slik ordningen er i dag er den ikke i tråd med statens forpliktelser til å rådføre seg med urfolk i saker som berører dem, jf. ILO-konvensjonen 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, og ikke i tråd med konsultasjonsavtalen.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner er et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. På denne måten inngår også kulturminnene i en samisk samtidssammenheng ved at de i tillegg til å gi historisk kunnskap også bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan man både skal bruke og ferdes i naturen i dag.

Kulturminner og kulturminnetyper kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som samiske når levende eller nedtegnet samisk tradisjon er knyttet til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som

samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie. Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historisk kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samisk og ikke-samisk kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den samiske kulturarven.

Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven til å forvalte samiske kulturminner. Sametinget har ansvar for et stort geografisk område som strekker seg over 6 fylkeskommuner samt en del områder i Oppland og Møre og Romsdal.

Den myndighet som Sametinget per i dag er delegert etter kulturminneloven, er midlertidig og ble av Miljøverndepartementet (MD) 2004 inntil videre forlenget. For å få en permanent forvaltningsordning på plass ble det i 2005 opprettet en arbeidsgruppe som skal utrede den framtidige organiseringen og myndighetsfordelingen innenfor samisk kulturminneforvaltning. I gruppa deltar Sametinget, MD, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Riksantikvaren (RA). Sametinget ønsker en forvaltningsmodell som i stor grad gir en lojal oppfølging av internasjonale konvensjoner, ivaretar prinsippet om Sametingets selvstendighet og integritet, sikrer mekanismer for en ivaretagelse av en helhetlig og samlet kulturminnepolitikk (gjennom mål og budsjett), sikrer mekanismer for avgjørelse av uenighet og/eller uklarhet knyttet til ansvarsområde samt at rettsikkerheten til den enkelte ivaretas. Rapporten fra arbeidsgruppa forventes å bli ferdigstilt innen kort tid.

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å følge opp Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*. I meldingen behandles bl.a. temaer som bergkunst, samisk bygningsvern og verdiskapningsprogram for kulturminneområdet. Det har fortsatt ikke blitt tildelt de midler til samisk bygningsvern som var utlovt i meldingen, men med Riksantikvarens bistand har Sametinget på tross av dette hatt muligheten å starte opp et bygningsvernprosjekt i Tana kommune. Sentrale myndigheter har satset stort på å tilrettelegge for verdiskapning på kulturminneområdet. Samiske prosjekter har imidlertid ikke nådd fram hva gjelder tildeling av pilotprosjekter innenfor dette. Sametinget har hatt dialog med Riksantikvaren om oppfølgingen av stortingsmeldingen og vil fortsette å jobbe opp mot sentrale myndigheter for å få i gang de tiltak i meldingen som er positive for det samiske kulturminnevernet.

Ny forskrift om konsekvensutredninger av 1. april 2005 har lagt en del nye føringer på arealplanlegging. Her kreves det bl.a. at regional kulturminneforvaltning arbeider mer aktivt mot kommunene i forbindelse med revideringen av kommuneplanenes arealdeler. I 2006 har Sametinget behandlet to kommuneplaner, Evenes og Hemnes, i henhold til forskriften, der større områder har blitt avklart i forhold til samiske kulturminner. Målet med å sette inn større ressurser på dette stadiet i planprosessen er å få mer helhet i forvaltningsarbeidet og på sikt få mindre enkeltsaker til behandling.

Sametinget har i 2006 gitt innspill både til Tromsø Museums langtidsplan for skjøtsel og sikring av bergkunst i 2006 og årene fremover, samt til Bergkunstplan for Nordland. Hovedkonklusjonen er at Sametinget i første omgang ønsker et nærmere formalisert samarbeid med både Tromsø Museum og Nordland fylkeskommune om tilrettelegging, skjøtsel og formidling av bergkunsten. Videre har Sametinget utformet et skjøtelsprosjekt for helleristningene på Aldon i Unjárgga gielda/Nesseby kommune. Disse ristninger er høyst sannsynlig av yngre alder og kan knyttes til kilder som forteller om ofring på denne fjelltoppen. Det kan også være aktuelt med andre skjøtselstiltak, samt observasjon av utviklingen på feltet. Prosjektet vil søkes gjennomført i 2007.

Sametingets har fremmet forslag om Ceavccageadgi/Mortensnes som verdensarvområde. Forslaget har kommet videre til lista over de prosjektene som skal utredes videre.

2006 har vært en oppstartsfase i bruk av GIS-verktøy (geografisk informasjonssystem) i forbindelse med saksbehandling og feltarbeid. Dette arbeidet vil fortsette i 2007. Sametingets ansatte i kulturminneforvaltningen har i 2006 gjennomført GIS-kurs med 10 studiepoeng, i henhold til samarbeidsavtalen med Finnmark Fylkeskommune.

Kultur

Kultur innbefatter de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Samisk kultur danner derfor grunnlaget for det meste av det Sametinget arbeider med. Kultur blir klare uttrykt gjennom ulike former for kunst som litteratur, scenekunst, billedkunst/duodji og musikk. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten formidles, som kulturhus og festivaler. Kultur i en videre forstand inkluderer i tillegg idrett, museer, media og kirke.

Iverksettelse og videreutvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom ulike lover, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv. Dette ansvaret må den norske stat forvalte i dialog med Sametinget, og det er Sametingets føringer som må legges til grunn i arbeidet.

Sametinget gir tilskudd fra Samisk kulturfond i form av administrative vedtak og vedtak gjort av Tilskuddstyret. Det er registrert en betydelig økning i antall søknader om støtte fra Samisk kulturfond de senere årene, og søknader om støtte til litteratur og musikk i særdeleshet. Det er et tydelig misforhold mellom økonomiske bevilgninger fra staten til samisk kultur og de reelle behovene i dagens samiske samfunn.

Kulturelle uttrykk

Et tiltak i flere av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og de respektive fylkeskommunene er å tilrettelegge for samisk musikkformidling. I Finnmark har Norsk kulturråd har bevilget 1,5 mill. til prosjektet Musikk i Finnmark, mens Sametinget og fylkeskommunen vil bidra med den regionale andelen. Det er avholdt møter mellom Sametingsrådet og representanter for aktuelle samiske kunstnerorganisasjoner for å se på hvordan samiske kunstnerorganisasjoner på en best mulig måte kan innlemmes i arbeidet med prosjektet. Sametinget ønsker å styrke formidlingen av samisk musikk ytterligere ved å arbeide for å få etablert et etnomusikksenter.

Sametinget har registrert en merkbar økning i aktiviteten innen samisk film de senere år, hvor spesielt unge samiske filmskapere har gjort seg bemerket både nasjonalt og internasjonalt. En nærhet til miljøet og kjennskap til samisk språk, kultur og samfunn bidrar positivt til innhold og form i filmprosjektene. Sametinget registrerer at denne økningen i aktivitet innen samisk film ikke er blitt fulgt opp med tilfredsstillende tilrettelegging av rammevilkårene for produksjon av samisk film. Sametinget er opptatt av at dette skal bli bedre, og i den forbindelse vil Sametinget se på mulighetene for opprettelse av et eget internasjonalt samisk filmsenter.

Rammevilkårene for utgivelse av samisk skjønnlitteratur har vært lite tilfredsstillende over mange år. Sametinget er fornøyd med at en i 2006 har vært i stand til å foreta et betydelig løft når det gjelder bevilgningene til produksjon av skjønnlitteratur og til driftsstøtten til samiske forlag. Det vil likevel være behov for ytterligere prioritering av midler til dette feltet før man kommer på et nivå som kan sies å være tilfredsstillende.

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for opplevelse av samiske kunst- og kulturuttrykk og for bruk av samisk språk. Sametinget har hatt som målsetting å sikre at samisk teatervirksomhet har et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten, herunder at Beavváš Sámi Teáhter sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten som samisk nasjonalteater. Sametinget har i 2006 derfor prioritert økt driftsstøtte til teateret. Sametinget har i møte med Kirke- og kulturdepartementet også tatt opp saken om utbygging av nytt teaterbygg for Beavváš Sámi Teáhter.

Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk teater er viktig i styrkingen av sørsamisk kultur, språk, identitet og selvfølelse. Teateret har fra og med 2006 fått fast driftstilskudd over Sametingets budsjett. Det arbeides for at teateret skal sikres ytterligere støtte til sin virksomhet gjennom samarbeidsavtalen med fylkeskommunene i det sørsamiske området.

I teatersammenheng har Sametinget lagt vekt på støtte til amatørteatervirksomhet for barn og unge over Samisk kulturfond.

Kunstneravtalen

I henhold til Kunstneravtalen har Sametinget og Samisk kunstnerråd inngått avtale for 2007. Følgende fem samiske kunstnerforeninger er medlemmer av Sámi Dáiddárráddi/Samisk Kunstnerråd (SDR): Sámi Girječálliid Searvi/Samisk forfatterforening (SGS), Sámi Dáiddacehpiid Searvi/Samisk Kunstneres Forbund (SDS), Juoigiid Searvi (JS), Sámi Teáhtersearvi/Samisk teaterforening (STS), Foreningen Samiske Komponister (FSK).

Samisk kunstnerråd fordeler den økonomiske rammen til den enkelte organisasjon og til SDR. Kunstnerstipendet vil i sin helhet administreres av Samisk kunstnerråd i 2007. Retningslinjer for bruk av midler i kunstfondet godkjennes av Sametingsrådet etter drøfting mellom partene.

Sametinget har i mai i år fremforhandlet en avtale gjeldende for 2007 med en ramme på kr 4 350 000 til formålet. Dette er en økning på 350 000 i forhold til avtalen for 2006. Sametinget vil med dette bedre arbeidsvilkårene for samiske kunstnere, og på den måten fremme utviklingen av samisk kunst.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Kulturhus

De samiske kulturhusene er viktige arenaer for utvikling av det samiske samfunnet. De fungerer som arenaer for samisk kulturutøvelse, og de er møteplasser som har stor betydning for bevaring og styrking av samisk språk og kultur.

Sametinget bevilger driftsstøtte til samiske kulturhus over budsjettet. Flere samiske kulturhus har imidlertid behov også for utbygging for å kunne ivareta sin funksjon. Sametinget er tilfreds med at finansieringen av Østsamisk museum nå er sikret, og signalene om at Ája samisk senter, Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum er prioritert også fra Regjeringens og Stortingets side.

Sametinget vil understreke at samiske samfunn har behov for flere kulturhus. Várdobáiki samisk senter i Evenes/Skånland er godt i gang med planlegging av et nybygg. Dette er et prosjekt Sametinget vil følge opp framover.

Festivaler

De samiske festivalene spiller en viktig rolle i bevaring og utvikling av samisk identitet, språk og kultur. De er møteplasser på tvers av generasjoner og landegrenser, og arena for formidling av samisk musikk, kunst, kultur og film.

Sametinget gir fast grunntilskudd til flere samiske festivaler. Blant dem er Samisk Musikkfestival i Kautokeino, som er blitt en av de viktigste kulturinstitusjonene i Sápmi. Sametinget har i samarbeid med Troms og Nordland fylkeskommuner bidratt til at Markomeannu nå har et scenebygg.

Sametingsrådet har anbefalt Riddu Riđđu festivalen i Kåfjord som knutepunktinstitusjon overfor Kultur- og kirkedepartementet (KKD). Dette er en oppfølging av Sametingets årsmelding for 2005. En status som knutepunktfestival innebærer at festivalen vil få fast driftsstøtte over statsbudsjettet. Festivalen fikk ikke status som knutepunktfestival gjennom statsbudsjettet for 2007. Sametinget beklager dette, og forventer at det kommer inn på statsbudsjettet for 2008.

Media

Medienes rolle i et samfunn er å bringe informasjon og å skape opinion. I tillegg til dette er mediene med på å utvikle og synliggjøre samisk språk både muntlig og skriftlig, og på den måten fungerer de som språkmodeller.

For å sikre bredere nyhetsformidling og et bedre grunnlag for samisk og samiskspråklig samfunnsdebatt, er det behov for daglige nyheter på samisk, også i avisformat. Samtidig ser Sametinget at det er et stort behov for å utvikle og etablere egne tilbud på lule- og sørsamisk, samt et godt og tilfredsstillende tv-tilbud til samiske barn og ung

De norskspråklige landsdekkende medier er i henhold til sine konsesjonsvilkår pliktig til å gi et tilbud til den samiske befolkningen både i form av programmer på samisk eller med et samisk innhold. Sametinget har i 2006 registrert flere brudd på konsesjonsvilkårene, og mener at det bør reageres strengt på slike brudd.

Idrett

Samisk idrett har en sterk identitetsskapende effekt og er en møteplass som det vil være viktig å ta vare på og videreutvikle. Arbeidet med å få på plass rammevilkår som gjør samiske idrettsledere og utøvere i stand til å drive med idrett både på amatør- og toppidrettsnivå må prioriteres. Dette fordrer en betydelig økning av til spillemidler til samiske idrettsformål.

Sámiid Valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVI) og Sámi Spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) organiserer idrettsaktiviteter for den samiske befolkningen i de områder der samer bor, sett i et grenseoverskridende perspektiv. Ved å organisere samiske mesterskap og samiske landslag er forbundene med på å styrke og utvikle den samhørigheten som eksisterer mellom samene på tvers av landegrensene. Dette er etter Sametinget syn meget verdifullt for det samiske folk, og det vil være viktig å legge til rette for at denne aktiviteten kan bestå og videreutvikles. Det vil være viktig å få på plass en forutsigbar nordisk finansiering av samisk idrett.

Sápmi deltok med en tropp idrettsutøvere og kulturutøvere i Arctic Winter Games (AWG) som ble arrangert i Alaska i mars i år. AWG er et idretts- og kulturarrangement for ungdom fra arktiske områder og blir arrangert hvert andre år. Sápmis deltakelse i AWG ble finansiert med betydelig støtte fra Sametinget. De samiske deltakerne, både idrettsutøverne og kulturutøverne, representerte det samiske folk på en måte som Sametinget setter stor pris på. For Sametinget vil det være et mål å legge forholdene til rette for at samisk ungdom også i fremtiden skal få muligheten til å være med på disse arktiske vinterlekene. Idrettsaktiviteter er et godt eksempel på samarbeid ikke bare mellom samer, men også med andre urfolk, og det er nordområdepolitikk i praksis.

Sápmi deltok og vant i november 2006 VIVA World Cup, arrangert i Occitania i Frankrike. Dette er et verdensmesterskap i fotball for områder og nasjoner som ikke har oppnådd medlemskap i FIFA. Deltakelsen ble finansiert med tilskudd fra blant andre Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Sametinget og flere fylkeskommuner. Sametinget er, til tross for at mesterskapet ble noe amputeret på grunn av liten deltakelse, positiv til dette tiltaket.

Sametinget stiller seg bak Tromsøs søknad om å arrangere vinter-OL i 2018. Sametinget mener at et vinter-OL i nord kan bety mye for samisk samfunns- og identitetsbygging. Hvis Tromsø blir utpekt som søkerby vil Sametinget ta del i den internasjonale kampanjen for at Tromsø kan vinne kampen om å få arrangere vinter-OL i 2018. For Sametinget er det avgjørende at en i OL-prosjektet ivaretar samiske interesser. Sametinget er av den oppfatning at dette kan skje ved at en i søkerselskapets administrasjon og i de ulike beslutningsgruppene innehar relevant samisk kompetanse, og at det prioriteres interne ressurser til dette i alle faser av prosjektet.

Kirke

Kirkelivet har og har hatt en sentral plass hos mange samer. Foruten å være et trossamfunn har kirken også vært en viktig bærer av kulturelle og religiøse tradisjoner som har samlet mennesker i livets ulike faser. En stor del av den samiske befolkning i Norge er medlemmer av Den norske kirke, og spørsmål om fremtiden for statskirkeordningen og andre sentrale kirkespørsmål er derfor viktige for det samiske

samfunnet. I forbindelse med Sametingets behandling av NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke gikk et stort flertall i Sametinget inn for at statskirkeordningen skal bestå.

Uavhengig av framtidig tilknytningsform mellom stat og kirke er Sametinget opptatt av at den samiske dimensjonen skal ivaretas. For å ivareta den samiske dimensjonen må det blant annet utvikles kirkelig materiell, for eksempel salmebøker og bibler, på alle tre samiske språk, og det må utdannes flere samisktalende prester og andre som arbeider med kirkelige spørsmål.

Museer

Sametinget har siden overtakelsen av forvaltningsansvaret for de samiske museene og museumsreformens start, igangsatt en større konsolideringsprosess blant de samiske museene. I 2006 har dette arbeidet vist resultater, blant annet gjennom etablering av stiftelsene Saemien Sijte og Nordvestsamisk museumssiida i henholdsvis sørsamisk og nordsamisk område. Nordvestsamisk museumssiida har også fått tildelt ansvaret som nettverkskoordinator for det nasjonale samiske museumsnettverket. Som en følge av omorganiseringen har Sametinget styrket driftstilskuddet til de to museumssiidaene.

Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Troms og Nordre Nordland er også en del av museumsreformen. Utredningen skal gjennomgå forholdene i utredningsområdet og komme med strategier til oppbygging av museumsvirksomheten og nettverksetablering. Sametinget har arbeidet med denne i 2006, i tett samarbeid med en faglig referansegruppe oppnevnt av Sametinget, Troms fylkeskommune og Nordland fylkeskommune. Utredningen vil behandles i Sametingets plenum i februar 2007.

Grunnlaget for en framtidig samisk museumspolitik er at den økonomiske situasjonen for de samiske museene styrkes betydelig i forhold til nåværende nivå, og at de samiske museene blir inkludert i den nasjonale museumsreformen. Sametingets arbeid med de samiske museene i 2006 har i stor grad konsentrert seg om organisatoriske utfordringer. De faglige utfordringene er mange, men det er vanskelig å sette i gang tiltak som betinger økonomiske oppfølginger. Dette ser ut til å være en utfordring også i 2007. For 2006 har Sametingets bevilgninger til de samiske museene vært på 12 483 000 kr. Sametinget har siden reformens start uttalt at innen reformens utgang bør det samlede statlige tilskuddet til samiske museer være oppe i minimum 20 mill kr. Som tilskuddet for 2006 viser så er det er langt igjen til dette målet er nådd.

Gjennom statsbudsjettet for 2006 ble det bevilget 1 mill. kroner til Sametinget for å etablere forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord. Saken ble behandlet i Sametingets plenum i september 2006. I den forbindelse har Árran lulesamiske senter fått ansvar for etableringen, som skal skje i dialog med Sametinget. Det skal tas utgangspunkt i grenselostrafikken i Tysfjord og de omkringliggende områder, videre skal det være fokus på den generelle grenselostrafikken, og ikke på grenselosene som enkeltmennesker.

Sametinget har arbeidet for fullfinansiering av Interreg-prosjektet Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage. Prosjektets målsetting er å kartlegge den samiske kulturarven som finnes på institusjoner i Norden og Europa. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Varanger Samiske Museum, Siida-museet i Finland og Ájtte i Sverige, og ble igangsatt våren 2006. Sametinget sitter i prosjektets styringsgruppe, da det er et viktig prosjekt som berører et spørsmål som Sametinget er engasjert i. Prosjektet er fullfinansiert i alle land, og er på norsk side støttet av ABM-utvikling, Norsk kulturråd, Sametinget og EU-midler.

Sametinget ønsker faste årlige møter med ABM-utvikling, både for samarbeid, informasjonsutveksling og for å skape bedre forståelse for de spesielle behovene som finnes i det samiske samfunnet. Samarbeidet skal danne grunnlag for at de samiske museene blir integrert i den nasjonale museumsreformen i større grad. I den forbindelse ble det avholdt administrativt møte mellom Sametinget og ABM-utvikling i desember 2006. ABM-utvikling er også invitert til Sametinget i forbindelse med plenum i februar 2007.

Språk

Et levende språk forutsetter at det er i aktiv bruk, både i privat og offentlig sammenheng. I de senere årene har det vært en positiv utvikling med hensyn til mer bruk av samisk i det offentlige. Samisk språk i det offentlige rom har gjennom lover og forskrifter forholdsvis sterke rammevilkår. Sametinget er opptatt av at bruken av samisk språk i det sivile samiske samfunn skal styrkes. Det er viktig at samisk høres, ses og brukes i hverdagssituasjoner og på private arenaer.

Sametinget har avsluttet et femårig språkmotiveringsprosjekt i sørsamisk ved Elgå oppvekstsenter. Dette prosjektet har gitt gode resultater og har ført til at samisk igjen er blitt et levende språk i området. Det vil i forlengelsen av prosjektet være viktig at Elgå oppvekstsenter kan videreføre sitt arbeid, og at prosjektet utvikles til en permanent ordning. Sametinget er i dialog med Kunnskapsdepartementet og Hedmark fylkeskommune for å sikre en fortsatt finansiering av virksomheten. Det vil være viktig at den kunnskapen som er kommet fram i dette prosjektet, overføres til andre samiske områder.

Sametinget har i 2006 avsatt over 3,7 mill.kr. til språkprosjekt både innenfor og utenfor språkforvaltningsområdet. Ved tildeling av prosjektmidler har Sametinget prioritert tiltak som bidrar til økt satsing på innsamling, utvikling og registrering av terminologi, innsamling av samiske stedsnavn, utvikling av samiskspråklige arenaer for barn og unge og til økt muntlig bruk av samisk språk.

Forvaltningsområdet for samisk språk

I Norge er samiskspråklige gjennom Sameloven sikret grunnleggende rettigheter i forhold til det å bruke samisk språk.

I 2006 ble Tysfjord kommune og Nordland fylkeskommune innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Det er dermed syv kommuner og tre fylkeskommuner som er innlemmet i dette forvaltningsområdet. Innlemmelsen av Tysfjord kommune har medført at brukere av lulesamisk språk er sikret grunnleggende rettigheter ihht Sameloven. Dette er Sametinget godt fornøyd med. Sametinget mener at kommunene som er i forvaltningsområdet, må være sitt ansvar bevisst i forhold til å oppfylle målsetningen med språkloven.

For Sametinget er det en målsetting å få flere kommuner inn i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har holdt møter med Storfjord, Alta og Snåsa kommuner med tanke på en fremtidig innlemmelse av kommunene i forvaltningsområdet. Det vil fremover være spesielt viktig at også kommuner i sørsamisk område blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette vil kunne være med på å styrke og utvikle bruken av sørsamisk språk. Det er derfor svært positivt at Snåsa kommune i desember 2006 har vedtatt at de søker om innlemmelse i forvaltningsområdet. Sametinget har hatt informasjonsmøter med flere kommuner om befolkningens og kommunens rettigheter og plikter som følge av at en kommune innlemmes i forvaltningsområdet.

Sametinget er opptatt av å holde en tett dialog med kommunene og fylkeskommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk om de felles utfordringene en står overfor når det gjelder hvordan bruken av samisk språk kan fremmes. I den forbindelse ble det i januar avholdt et møte der Sametinget hadde invitert kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. I tillegg var Snåsa kommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune invitert til møtet. På møtet la kommunene og fylkeskommunene frem sine planer og visjoner og utfordringer en står overfor i forhold til bruken av samisk språk. Sametinget tok på møtet opp spørsmålet om rapportering av bruken av tospråklighetsmidler, evaluering av retningslinjer og en eventuell opprettelse av et tilsynsorgan for samisk språk.

Samiske språksentre

De samiske språksentrene er viktige arenaer og de gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samisk språk. Sametinget ønsker flere språksentre etablert, samt å videreutvikle de eksisterende. I 2006 ble Samisk språksenter i Alta etablert, og kom inn under ordningen om fast årlig tilskudd til samiske

språksentre fra Sameting. Det er nå ni språksentre som får årlig fast tilskudd fra Sametinget, fire av dem er i kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametingets språkstyre

Sametinget har i 2006 oppnevnt et nytt språkstyre. Sametingsrådet har hatt møte med språkstyret og diskutert styrets fremtidige strategier.

Terminologiarbeid

Arbeidet med terminologi i samisk har økt betraktelig da flere insitusjoner og andre aktivt begynner å bruke samisk. Sametingets orddatabank risten.no har en del datatekniske utfordringer som det arbeides med, slik at den samiske befolkningen skal få den hjelpa de trenger med bistand innen samisk språk. For å få en felles terminologi for de ulike samiske språkene over landegrensene har Sametinget i 2006 deltatt i oppnevningen av samnordiske termgrupper. Termgruppene samles etter behov for å gjennomgå termlister som lages av forskjellige aktører som bruker samisk i sin virksomhet. Termlistene som er godkjent av gruppene offentliggjøres og legges inn i orddatabanken risten.no.

Samiske stedsnavn

Arbeidet med samiske stedsnavn i Sametingets navnetjeneste i hht. til stedsnavnloven, gjelder primært rådgiving av skrivemåten av navn for det offentlige samt andre som trenger råd. Denne rådgivingen øker hvert år, noe som har tilknytning til at samisk etter hvert blir tatt mer og mer i offentlig bruk. Rådgivingen er også avhengig av et samisk stedsnavnarkiv som er grunnlag for all bakgrunnsinformasjon om navneformene, uttalen av navnene mm., men arbeidet med stedsnavnarkivet er ikke ennå satt i gang pga. ressursmangel. I 2006 har det pågått omfattende arbeid med forskrifter av stedsnavnloven og forskriftsarbeidet er ikke ennå avsluttet.

Barn og unge

Sametinget arbeider for å skape gode og stabile oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Samiske barn og unge er en viktig ressurs i utviklingen av samiske samfunn, og de er eksperter på egen hverdag. Opplevelse av innflytelse og medbestemmelse er viktige faktorer for rekruttering av unge til samfunnsengasjement. For Sametinget er det viktig å utvikle eksisterende og nye kanaler for dialog med barn og ungdom.

Tilskudd til barn og unge prioriteres av Sametinget. Blant annet fikk samiske festivaler som hadde innslag for eller med samiske barn og unge støtte over Samisk kulturfond. Også teatervirksomhet for og med barn og unge fikk støtte over kulturfondet, samt informasjonskontoret for samisk ungdom – Infonuorra.

Det finnes i dag ingen retningslinjer for samiske kulturskoler. Sametinget mener at det er behov for å formalisere eller strukturere arbeidet med kulturskoler slik at de kan være en kulturell arena for samiske barn og unge.

Sametinget har også bevilget betydelige midler til prosjekter for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Blant annet har mannsforeningen Dievddut i Kautokeino fått midler for å gjennomføre et prosjekt om holdningsskapende arbeid. Dievddut gjør et viktig arbeid for at menn skal ta ansvar for at overgrep ikke skjer.

I Sametingsrådets likestillingspolitisk redegjørelse ble det satt søkelys på betydningen av at gutter trenger menn som forbilder. Sametinget har vært med på å påvirke at det blant annet skal bli flere menn i barnehagene.

Sametinget beklager at verken Sametinget eller andre samiske institusjoner var høringsinstans under etableringen av Barnas Hus. Sametinget forventer at regjeringen følger opp dette i det videre arbeidet og ivaretar samiske barns interesser.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg

Sametingsrådet har oppnevnt nye medlemmer og varamedlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) for perioden 2006–2007. SUPU er en viktig del av Sametingets arbeid med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet, og utvalget gir gjennom sin virksomhet viktige bidrag til Sametingets arbeid med ulike saker i Sametinget. Sametingsrådet ønsker nær kontakt med ungdomspolitisk utvalg og avholder jevnlig møter med utvalget.

Sametingets femte ungdomskonferanse ”Funky business. Samiske næringer i gammel og ny kofte” ble avholdt på Svanhovd miljøsenter utenfor Kirkenes i oktober 2006. Tema for konferansen var samiske næringer og entreprenørskap. Ungdomskonferansen fremmet to uttalelser som dreide seg om å legge forholdene bedre til rette for samiske ungdommer som ønsker å etablere seg innenfor de tradisjonelle samiske næringene, og om midler til næringsformål forbeholdt samisk ungdom. Begge uttalelsene er fulgt opp i Sametingets budsjett for 2007.

Barneombudet

Sametinget har hatt det årlige møtet med barneombud Reidar Hjermmann i Kautokeino, der også Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) deltok. Tema var samiske barns oppvekstvilkår. Sametinget informerte om behovet for kunnskap om og kompetanse i samisk språk og kultur på alle nivåer i barnevernstjenesten, og samiske barn og unges rett og behov til et tjenestetilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur. Situasjonen for samiske barn i barnehage og skole, læremiddelsituasjonen og samarbeid mellom nordiske barneombud om samiske spørsmål ble også drøftet. Sametinget etterlyste videre samisk språk- og kulturkompetanse hos Barneombudet, noe det er enighet om å jobbe videre med. SUPU tok opp sakene om samisk ungdomsrepresentasjon i Barneombudets ungdomsråd, og uttalelsene fra Sametingets ungdomskonferanse 2005 om samisk som valgfritt sidemål for alle elever i Norge, og endring av Opplæringslovens § 6-2, samisk opplæring i grunnskolen.

Barnehage

Regjeringens barnehageløft gjelder også samiske barn. Revidert rammeplan for barnehagen trådte i kraft i 2006. Sametinget har registrert at mange barn likevel ikke får et barnehagetilbud tilpasset sin bakgrunn, språk og kultur, selv om den nye barnehageoven legger føringer for dette. Den reviderte rammeplanen legger ikke detaljerte føringer for arbeid i de samiske barnehager. Sametinget har derfor vært i kontakt med Kunnskapsdepartementet angående presisering av noen prinsipielle spørsmål i rammeplanen, som Sametinget ber departementet om en fortolkning av. Sametinget har utarbeidet to av temaheftene Kunnskapsdepartementet utgir i forbindelse med revidert rammeplan.

Sametinget har utgitt to utgaver av barnehagetidsskriftet ”Stullán”. Tidsskriftet er et fagtidsskrift for barnehager med samiske barn, er gratis og sendes til barnehager med samiske barn og andre interesserte. Sametinget har avholdt sin årlige samiske barnehagekonferanse og nettverksmøter for ansatte i samiske barnehager. Det er i 2006 også bevilget midler til både prosjektmidler og læremiddelprosjekter for samiske barnehager.

Opplæring

Skolen er en av de viktigste arenaer for barn og unge, og en god skole er en av de viktigste arenaer, for en god oppvekst og utvikling av en trygg identitet. Sametinget anser retten til selv å bestemme innhold og form i opplæringen på alle utdanningsnivå som grunnleggende for utformingen av samiske samfunn.

Gjennom samarbeid med skoleeiere og skolemyndigheter har Sametinget arbeidet for at informasjon om rettigheter til samisk opplæring i henhold til opplæringsloven når fram til brukere. Sametinget har også flere ganger tatt opp med myndighetene spørsmålene om endring av opplæringsloven slik at elevene kan få individuell rett til opplæring på samisk, uavhengig av bosted. Dette arbeidet har hittil ikke ført til noe resultat, og Sametinget forventer en snarlig løsning på saken.

Kunnskapsløftet - Samisk

Kunnskapsløftet er den nye reformen for hele grunnsopplæringen. Reformen medfører en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering fra første trinn i grunnskolen til siste trinn i videregående opplæring. Reformen startet i august 2006 for elevene på 1. – 9. trinn i grunnskolen og for første trinn i videregående opplæring.

For Sametinget har arbeidet med Kunnskapsløftet – Samisk vært svært omfattende. Dette er den største reformen innen opplæring som Sametinget har utviklet i samarbeid med sentrale myndigheter som Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet. Utvikling av og drøfting av Sametingets rolle og ansvar i forbindelse med utvikling og implementering av skolereformen, har vært et utfordrende arbeid for Sametinget og sentrale myndigheter.

I 2006 har Sametingets arbeid med Kunnskapsløftet i særlig grad vært konsentrert om høringsarbeid og endelig fastsetting av læreplanverkets ulike deler.

Samisk innhold i nasjonale læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Forslag til nasjonale læreplaner utarbeides av Utdanningsdirektoratet og fastsettes av Kunnskapsdepartementet, men fastsetting av læreplaner for felles programfag og valgfrie programfag er delegert til Utdanningsdirektoratet. Etter opplæringsloven § 6-4 skal læreplaner gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppen, om språket, kulturen og samfunnslivet til samer i tilknytning til de ulike fagområdene. Departementet kan også gi forskrift om andre særskilte læreplaner for opplæring i samiske distrikt og for elever utenfor samisk distrikt som får samisk opplæring. Disse læreplanene betegnes som henholdsvis nasjonale læreplaner og parallelle likeverdige samiske læreplaner.

Samisk innhold i nasjonale læreplaner er fastsatt av Sametingsrådet. Innarbeiding av samisk innhold i alle læreplaner har skjedd i dialog med direktoratet.

Utvikling av det nye Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk

Sametingets arbeid med Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk har i 2006 vært konsentrert om alle deler av læreplanverket med unntak av Generell del. Generell del utdyper det verdigrunnlag og menneskesyn som skal ligge til grunn for opplæringen. Den generelle delen fra L97/L97S videreføres i Kunnskapsløftet - Samisk.

Prinsipper for opplæringen

Sametinget vedtok i sak 19/06 samisk læringsplakat, og at det skal utarbeides en egen samisk prinsippdel. Prinsippdelen, Prinsipper og rammer for opplæringen i samisk skole og lærebedrift, er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk. Prinsippene skal tydeliggjøre skoleeiers ansvar for en helhetlig opplæring i samsvar med regelverket og skal være tilpasset lokale og individuelle forutsetninger og behov.

Læringsplakaten inngår i prinsippene og er en oppsummering av skolens og lærestedets grunnleggende forpliktelser. Samisk læringsplakat består av tolv punkter; herav et eget samisk punkt som lyder: *Den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.*

De øvrige elleve punktene er likelydende med læringsplakaten i det nasjonale Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Sametingets arbeid med Prinsipper for samisk opplæring i Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk ble påbegynt og sendt på høring høsten 2006. Sametinget i plenum skal behandle prinsippene i løpet av våren 2007, før Kunnskapsdepartementet fastsetter Prinsippene for samisk opplæring.

Fag- og timefordeling

Det er fastsatt en egen fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring og gjelder for alle elever i Norge som har samisk som første- eller andrespråk i grunnskole og videregående opplæring. De viktigste hovedpunktene er at timetallet til førstespråket (samisk/norsk) og andrespråket er økt sett i forhold til L97S.

Elever som har opplæring i og på samisk er unntatt for kravet om obligatorisk opplæring i fremmedspråk eller språklig fordypning. Dette fordi disse elevene allerede har opplæring i tre språk i grunnskolen. Disse har likevel rett til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning dersom de ønsker det.

Et tredje hovedpunkt er at det samlede timetallet for elever som får samisk opplæring er høyere enn for elever som følger den ordinære fag- og timefordelingen. Dette er gjort nettopp for å styrke opplæringen i førstespråket og andrespråket, og for å unngå at opplæringen i andre fag svekkes. Det er en unntaksbestemmelse som gjelder for elever som får samisk opplæring og som er bosatt utenfor samisk distrikt i opplæringsloven. Disse kan likevel bli fritatt for opplæring i andre fag med inntil 76 timer på barnetrinnet slik at timetallet ikke skal bli urimelig høyere enn for øvrige elever som ikke har opplæring i samisk. Det er viktig å organisere samiskopplæringa slik at den støtter opp om og forsterker elevenes motivasjon for å velge samisk.

Læreplaner for fag

Som en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk er det fastsatt nye læreplaner for de fleste fag i grunnskolen og for gjennomgående fag i grunnskole og videregående opplæring.

Sametinget har fastsatt læreplanene i samisk som førstespråk og samisk som andrespråk. Dette er gjennomgående læreplaner for opplæring i samisk språk for grunnskolen og videregående opplæring. Læreplanene foreligger på nordsamisk og norsk og er under oversetting til lulesamisk og sørsamisk. Læreplanene gir et helhetlig og gjennomgående opplæringsløp i samisk for hele grunnopplæringen og vil kunne bety en styrking av det samiske språket. Læreplanen i samisk som andrespråk har en unik struktur sammenlignet med andre læreplaner i Kunnskapsløftet - Samisk. Planen er nivåbasert og med to progresjonsløp slik at den bedre er tilpasset elever både med og uten forkunnskaper i samisk språk med den hensikt at alle elever skal bli motiverte til å lære samisk.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt parallelle likeverdige samiske læreplaner for grunnskolen i følgende fag: mat og helse, musikk, samfunnsfag, duodji, kristendoms-, religions- og livssynskunnskap. Departementet har videre fastsatt gjennomgående parallelle likeverdige læreplaner for grunn- og videregående opplæring i naturfag og norsk for elever med samisk som førstespråk. I forkant av fastsettingen har Sametinget i 2006 utført alt høringsarbeidet med disse læreplanene.

Sametinget har igangsatt arbeid med utvikling av læreplan i fordypning i samisk for ungdomstrinnet i grunnskolen. Sametinget har sammen med Utdanningsdirektoratet utarbeidet forslag til parallelle samiske læreplaner for fellesfag i videregående opplæring i fagene samfunnsfag, historie, religion og etikk, og geografi. Sametinget har videre utarbeidet forslag til læreplaner for studieforberedende programfag i følgende samiske fag: Samisk historie og samfunn, samisk musikk og scene og samisk visuell kultur. Alle disse er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk og vil slutføres i løpet av første halvdel av 2007.

Informasjonsarbeid i forbindelse med implementering av Kunnskapsløftet – Samisk

Sametinget har i 2006 gjennomført et omfattende informasjonsarbeid om Kunnskapsløftet med særlig vekt på Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk.

Sametinget har avholdt informasjonsmøter om Kunnskapsløftet - Samisk for grunnskolene i kommunene Kautokeino, Tysfjord, Porsanger, Tana og Nesseby. Sametinget har også deltatt på møter og konferanser

med informasjon om skolereformen i mange ulike fora, blant annet skolekonferanse i Karasjok, samarbeidsforum for fagene samisk og finsk i videregående opplæring i Finnmark, 7-kommuners og randkommuners møter og Utdanningsforbundet. Informasjon om Kunnskapsløftet – Samisk ble også publisert på Sametingets nettsider og på Samisk læringsnett.

I tillegg har Sametinget sammen med fylkesmennene i Finnmark, Troms og Nordland utarbeidet en informasjonsfolder om samisk opplæring som er tenkt for foresatte til elever utenfor samisk distrikt.

Grunnskole og videregående opplæring

Det er et mål at det skal finnes tilstrekkelig med samiske læremidler slik at samiske elever kan få opplæring i samsvar med gjeldende lover og planer. På grunnlag av nye læreplaner for Kunnskapsløftet – samisk har Sametinget tildelt midler til utvikling og produksjon av samiske ordinære og digitale læremidler på sør-, lule- og nordsamisk. Det er også tildelt midler til utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler, ut fra behov innberettet fra fagmiljøene.

Sametinget gjennomfører en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningen for utvikling av samiske læremidler, herunder produksjon og Sametingets ansvar, rolle og myndighet. Målet er å kartlegge effekten av samisk læremiddelutvikling, om målene i strategisk plan for samisk læremiddelutvikling er oppfylt og om det er behov for å endre tilskuddsordningen. Videre er det nødvendig at evalueringsrapporten kommer med forslag til videre læremiddelarbeid, samt gir råd for eventuell styrking av læremiddelutvikling.

Det er et mål at samiske barn med spesielle behov skal ha et godt spesialpedagogisk tilbud. Tilbudet til barn, og støtteapparatet bør styrkes, spesielt i sør – og lulesamisk område. Det støtteapparatet som foreldre møter i en sårbar situasjon, må ta hensyn til samiske barn og deres bakgrunn og behov. Det er nødvendig at det er tilstrekkelig og god kompetanse i de instansene i møte med samiske barn og foreldre.

Sametinget disponerer midler til forsknings – og utviklingsprosjekter og stipend innenfor fagområdet. Prioriterte områder for prosjektene har vært problemstillinger innenfor skriftspråklige vansker hos samiske elever, språkutvikling hos samiske barn og språk- og kommunikasjonsvansker hos flerspråklige barn i samisk eller flerkulturell kontekst. Prioriterte satsingsområder for stipendene har vært audiopedagogikk, synspedagogikk, logopedi, atferdsvansker, språk og kommunikasjon.

Lule- og sørsamiske områder, samt sør-Troms og nordre Nordland har vært satsingsområder, i samsvar med Sametingets plan for kompetanseheving i spesialpedagogikk for 2004-2006.

”Gi rom for lesing” er en tiltaks- og strategiplan for å stimulere leseglede og leseferdighet hos barn og unge. Fylkesmannen i Finnmark, Samisk høyskole og Sametinget har i samarbeid utarbeidet egen samisk handlingsplan/tiltaksplan ”Astta lohkat”, innen ”Gi rom for lesing”. Et av tiltakene som er gjennomført i 2006 er samisk leseleir for ungdom som i år ble arrangert i Øvre Soppero, Sverige. Det er også utlyst og tildelt midler til utviklingsprosjekt ”Leselyst og leseglede” for skoler som har samiske elever.

Sametinget har samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark på flere områder. ”Gutter i Finnmark” er et 3-årig prosjekt, hvor Fylkesmannen i Finnmark har det overordnede prosjektlederansvar. Prosjektets hovedmål er å bidra til å heve skolemotivasjonen og resultater for gutter i Finnmarksskolen, og etablere systemrettet arbeid i skolen så opplæringa blir lik for gutter og jenter ut i fra deres forutsetninger.

Det er stor mangel på lærere som kan undervise i og på samisk i skoler utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Fjernundervisning er derfor blitt et alternativ for samiskopplæring i store deler av landet. En slik undervisningsform er ny og ressurskrevende og det er et behov for nytt læremateriell, samt gode tekniske løsninger og utstyr. Utdanningsdirektoratet har gitt en arbeidsgruppe i oppgave å lage en ”Rapporteringsplan for samisk fjernundervisning som permanent ordning”. Sametinget deltar i denne gruppen.

Samisk læringsnett er Sametingets nettside for skoler og barnehager. Den er en del av Skolenettet, og er et samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Nettsiden har i 2006 tatt i bruk nytt publiseringsverktøy og fått nytt design.

Sametinget har samarbeidet med foreldreutvalget for grunnskolen og samisk foreldrenettverk. Det er blant annet i år avholdt en samisk foreldrenettverkskonferanse hvor Sametinget var en av arrangørene.

Høyere utdanning og forskning

Høyere utdanning

For å stimulere til å øke kompetansen på områder hvor det er behov, har Sametinget tildelt stipend til høyere utdanning. Prioritert område har vært samisk språk, med spesiell vekt på sør- og lulesamisk.

Kvalitetsreformen i høyere utdanning medførte et endret finansieringssystem for høyere utdanning som i større grad er resultatbasert. Høgskoler og universiteter får bevilgninger basert bl.a. på grunnlag av kandidatproduksjon. Sametinget er bekymret for at høgskoler og universiteter vil velge bort samiske studietilbud, som ofte har begrensete rekrutteringsgrunnlag, eller kreve større grad av egenfinansiering fra samiske studenter. Dette har for eksempel vært tilfelle for tilbud i sørsamisk språk. Sametinget understreker at Kunnskapsdepartementet har et ansvar for å sikre en oppgavefordeling og ansvars plassering i høyere utdanning som sikrer tilbud og faglig utvikling også innenfor små samiske fag.

Sametinget konstaterer med tilfredshet at byggingen av Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino er igangsatt. Vitenskapsbygget vil romme flere kunnskapsinstitusjoner, og samle samiske og samiskspråklige fagmiljø. Sametinget er opptatt av at den fysiske integrasjonen vil være et bidrag til å støtte opp om Samisk høgskoles og Nordisk Samisk Institutt strategier om å utvikle seg mot en vitenskapelig høgskole og et samisk universitet.

Forskning og kunnskapsutvikling

Kunnskapsbehov i det samiske samfunnet er stort. Det omfatter en rekke samfunnsområder, som rettsforhold, ressursforvaltning og næringsutvikling, språk, historie og kulturutøvelse, helse, sosiale forhold og skoleforhold/pedagogikk. Ved siden av at samisk forskning danner nødvendig kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og forvaltningsavgjørelser, er den utgangspunkt for forskningsbasert undervisning ved universiteter og høgskoler og utvikling av samisk som vitenskapsspråk.

Sametingsrådet har hatt god dialog med Norges forskningsråd (NFR). Det er inngått avtale om faste halvårige eller årlige møter mellom Sametinget og forskningsrådet. Sametingsrådet er tilfreds med at professor Ole Henrik Magga er oppnevnt i forskningsrådets hovedstyre, og ser fram til at dette følges opp med samisk representasjon også i divisjons- og programstyrene.

Sametinget har vært representert i programplanutvalget for et nytt samisk forskningsprogram. Ved siden av de viktige kunnskapsbehovene dette programmet retter seg mot, er det behov for at også andre av Norges forskningsråds programmer inkluderer samiske problemstillinger og kunnskapsutfordringer.

Sametingsrådet har tillit til at kunnskapsmålene i Regjeringens nordområdestrategi og Norges forskningsråds nordområdesatsing følges opp i miljøforskningsprogrammer i NFR. Miljøutfordringene inkluderer klimaendringer og de særlige konsekvensene slike kan ha for urfolks ressursutnyttelse, miljø- og samfunnsmessige konsekvenser av ny industriell utvikling i forbindelse med økt aktivitet i Barentshavet, økt press på reindriftens arealer og de virkninger utvikling av reiselivsnæringen kan ha på naturmiljø og kulturminner.

Sametinget er oppdragsgiver for et prosjekt om samiskrelatert statistikk i Norge ved Nordisk Samisk Institutt (NSI). Prosjektet utføres i samarbeid mellom NSI og Statistisk sentralbyrå. Det er stor mangel på talldata om dagens samiske samfunnsforhold, og det er viktig at statistikkprosjektet videreutvikles og sikres finansiering.

I lule- og sørsamisk område er de samiske forskningsinstitusjonene små. Sametinget har økt fokus på lule- og sørsamisk forskning, og på strategisk institusjonsbygging i disse områdene. Det har vært dialog med Árran lulesamisk senter om lule- og sørsamiske forskningsnettverk for å skape synergieffekter, og saken har også blitt tatt opp med Kunnskapsministeren.

Sametinget mener det er behov for mer kunnskap om helsetjenester og helsehjelp. Det er svært viktig at helsetjenesten har et best mulig kunnskapsgrunnlag for tiltak iverksettes. I en høringsuttalelse om norsk pasientregister har Sametinget merket seg at en av hovedbegrunnelsene for å opprette et personidentifiserbart pasientregister er de muligheter dette vil gi for forskning, planlegging og utforming av helsepolitikk. Fra Sametingets side vil dette knyttes opp mot mulighetene det kan gi for den samiske pasienten.

Ved siden av forskningsprosjekter er det behov for dokumentasjonsprosjekter, som innen kulturarv og tradisjonell kunnskap. Sametinget har i flere sammenhenger påpekt at de forpliktelsene som ligger i Konvensjon om biologisk mangfold Artikkel 8j om bevaring av tradisjonell kunnskap må følges opp med et dokumentasjonsprosjekt.

Næring

Sametinget har i 2006 arbeidet for at samiske næringer skal få bedret sine rammevilkår. Det har ikke kun skjedd gjennom virkemiddelbruken, men også ved direkte kontakt med sentrale myndigheter som har ansvar for beslutninger innen næringspolitikken. Det siste gjelder spesielt innen reindrift og fjordfiske. Det å bedre rammevilkårene for næringslivsutvikling er i mange sammenhenger vel så viktig som å gi tilskudd til næringsetableringer. Dette for å bedre produksjonsgrunnlaget for framtida.

Etterspørselen etter midler fra Samisk utviklingsfond er stor. Dette har ikke bare sammenheng med utvidelsen av virkeområdet i 2004, men også det forholdet at Sametinget prioriterer småskalaetableringer. Det medfører at Sametinget også må behandle en rekke mindre saker. Maksimal støttesats ble hevet i 2004, men ikke nedre grense for støtte. Ved å heve minimumsgrensa på kr 10.000 vil antall søknader reduseres.

Sametinget har i sin satsing på næringsutvikling prioritert kompetanseheving i 2006. Det er et stadig behov for å heve kompetansen blant etablerere – det gjelder spesielt samiske etablerere. I regi av Tana videregående skole er det gjennomført gründeropplæring. Foruten gründeropplæring er behovet stort bl.a. innen økonomi, regnskap, salg og markedsføring, nettverksbygging og generell bransjekunnskap.

Sametinget har prioritert arbeidet med å etablere kunnskapsbaserte bedrifter. Blant annet har Indre-Finnmark Utviklingsselskap mottatt 1,5 millioner kroner i tilskudd til utviklingskapital over en tre års periode, der 2006 var det siste året selskapet fikk slikt tilskudd. For øvrig har Sametinget bidratt med tilskudd til etablering av kreative sentre og næringshager i samiske områder. Det geografiske dekningsområdet for Samisk utviklingsfonds virkeområde ble utvidet ved den siste gjennomgangen av SUFs retningslinjer. Sametinget ser derfor behov for en betydelig økning av midlene til Samisk utviklingsfond.

Duodji

Sametinget har i samarbeid med duodjiorganisasjonene i 2005 utarbeidet en hovedavtale for duodjinæringen. Hvert år forhandler duodjiorganisasjonene og Sametinget om en årlig næringsavtale. Avtalen betyr at duodjiutøverne har muligheter for videreutvikling av den enkeltes virksomhet. Avtalen vil også bidra til å ivareta duodjitradisjonene og skape arbeidsplasser for unge duodjietablerere. Det er satt av midler til bl.a. driftsstøtte, velferdsordninger, investeringer, utviklingstiltak og merkevarebygging. I 2006 har ca 50 duodjiutøvere oppfylt kriteriene som kvalifiserer disse til å søke om driftstilskudd og eventuelle velferdsordninger. Avtalepartene er enige om å etablere et duodjiregister, men Datatilsynet må godkjenne etablering av et duodjiregister så lenge registeret er basert på etnisitet. Utfordringen ligger i å etablere et

enkelt system som er lett å håndtere. Både de som er med i et eventuelt duodjiregister og de som skal etablere seg i duodjinæringen har mulighet til å søke om tilskudd til investeringer og andre utviklingstiltak.

Det er satt i gang evaluering av salgsorganisasjonene i duodji og Duojáriid dállu. Hensikten er bl.a. å vurdere utviklingen av disse organisasjonene og hvilken betydning disse har for duodjiutøverne og lokalmiljøet.

Det er utarbeidet en rapport om duodjinæringens økonomiske situasjon. Siden det er første året rapporten lages finnes det ikke noe sammenligningsgrunnlag fra tidligere år. Analysegrunnlaget er basert på 34 duodjiutøvere. 88 % av disse er fra Kautokeino og Karasjok, og 71 % er kvinner. Driftsresultatet (vederlag til arbeid og egenkapital) viser et snitt på kr 37 138. Sametingets mål om å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji må fortsatt stå ved lag for å forbedre driftsresultatet og lønnsomheten i duodjinæringen.

Duodjinæringen står overfor store utfordringer både når det gjelder å finne nye markeder, merkevarebygging og heve kompetansen innen økonomi og regnskapsførsel. For Sametinget er det avgjørende at virkemidlene som er satt i næringsavtalen blir brukt til å fremme egenprodusert duodji og at midlene kommer duodjiutøverne til gode.

Opplæringskontoret for reindrift og duodji i Varangerbotn har ansvaret for å gjennomføre en lærlingeordning i duodji. Det to-årige prosjektet ble satt i gang i 2004 i samarbeid med fylkeskommunene i Troms og Finnmark. Målet med prosjektet er å sikre rekruttering til fagopplæring i duodji. I perioden 2004 - 2006 har det vært femten løpende kontrakter i duodji, og tre av disse har allerede tatt fagbrev. Ti av de som har kontrakt mangler yrkesteori, og må ta det før de kan avlegge fagbrev. Manglende yrkesteori fører til at det tar lenger tid før kandidaten kan ta fagbrev. Erfaringene viser også at de som har yrkesteori har større utbytte av læretida enn de som ikke har yrkesteori. Målet er at duodjilærlingordningen skal komme inn under de ordinære lærlingordningene. Duodjinæringens økonomiske situasjon har gjort at Sametinget har sett at det er et spesielt behov for tiltak for å sikre rekrutteringen til duodjinæringen. Den lave lønnsomheten i duodji kan være noe av forklaringen til at så få tar duodji på videregående skolenivå.

Det er viktig å bedre rammebetingelsene for duodjiutøverne. Det er utarbeidet en rapport om fritak fra moms for duodjiutøverne. Rapporten slår fast at fritak er et effektivt virkemiddel for å bedre lønnsomheten i duodjinæringen. Problemstillingen er fremmet overfor flere departementer uten at ordningen med momsfritak er realisert.

Reiseliv

I turistnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske kultur, kunst og samiske ytringsformer. En rekke aktører har basert sin virksomhet på slike produkter. Denne utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar til arbeidsplasser og samtidig sikrer bosetting i samiske områder. Endringen fra tilbud om overnatting til produksjon av opplevelser, aktiviteter og informasjon er en trend som er kommet samiske samfunn til gode. Potensialet for ytterligere utvidelse av virksomheter der samisk kultur inngår, er stort. Det er viktig at formidling av samisk leveste og produkter gjøres på en ekte og troverdig måte og at denne satsingen er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

I 2006 har Sametinget videreført prioritering av kompetanseheving og nettveksbygging innen kultur- og naturbasert turisme. Oppbygging av infrastruktur for vinterturisme er et annet prioritert område i reiselivssatsningen der tilrettelegging av scooter-, ski- og turløyper og tettere samarbeid mellom utvalgte fjellstuer er sentrale tiltak. Foruten disse tiltakene har Sametinget prioritert utvidelser av eksisterende reiselivsvirksomheter der samisk kultur og historie er en vesentlig del av driftskonseptet.

Jordbruk

Sametinget ser med bekymring på at mange legger ned gårdsbruk, spesielt i samiske områder. Etter utvidelsen av samisk utviklingsfond har det skjedd en økning i bevilgninger til jordbruk. Tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift fortsetter. Selv om tendensen med at flere utbyggere starter med

samdrift, vurderer Sametinget om fortsatt enebbruk er best egnet i de samiske områdene. For øvrig er det en avventende holdning blant bønder når det gjelder byggesaker i samiske områder. Det gir seg utslag i at vedlikehold av bygninger utsettes og at flere legger ned gårdsbruk. Det har sammenheng med flere forhold bl.a. at driftsresultatet er lavt for noen bruk og at alle større utbygginger av fjøs skal tilpasses løsdrift innen 2024.

Avtalepartene i jordbruket satte av 1 millioner liter ekstra melkekvote for Finnmark i 2006 etter et koordinert krav fra Sametinget og fylkesmannens landbruksavdeling. Sametinget ville prioritere økte melkekvoter til bruk i samiske områder som vil utvide driftsutbygging og som har kvoter på under 100 tonn. Sametinget foreslo også å innføre rekrutteringskvoter for unge og kvinner som vil overta melkeproduksjonsbruk uten å få gjennomslag for disse punktene.

Sametinget har i flere sammenhenger bedt landbruksministeren om å ta særlige hensyn til jordbruk i samiske områder i forbindelse med WTO-forhandlingene. Internasjonale og nasjonale avtaler forplikter den norske stat til å sørge for at avtalen ikke fører til negative konsekvenser for jordbruk i samiske områder. I den sammenheng har Sametinget lansert tanken om å etablere en urfolkssone blant annet for å sikre en sterkere lokal råderett over naturressursene. For øvrig har Sametinget vedtatt å utarbeide en egen jordbruksmelding, og denne er planlagt å behandles i plenum i 2007.

Marine levende ressurser

Sametinget har slått fast at samene har drevet fiske i havet så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Dette omfatter nærfiske, sesongfiske og havfiske. Samenes rett til ressursene i havet og retten til å utnytte disse er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og til bruken av sjøarealene.

Sametinget er tilfreds med at det ble innført en avgrenset stopp i strukturkvoteordningene. Sametinget har også registrert at det i løpet av 2006 har vært gjennomført flere omfattende arbeider i forhold til levende marine ressurser hvor det har vært deltagelse fra samisk side. Dette omfatter bl.a. evalueringen av forvaltningen av kongekrabbe, strukturvirkemidler i fiskeflåten og rekruttering til fiskeriyrket. Disse vil alle få stor betydning for det framtidige livsgrunnlaget i sjøsamiske områder. Videre er det avgjørende at kyst- og fiskeripolitikken bidrar til en rettferdig fordeling av ressursene. Sametinget vil derfor delta aktivt i de videre politiske prosessene i oppfølgingen av disse sakene.

Sametinget ønsker en ny og helhetlig kystpolitikk hvor Sametinget er en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Dette innebærer et regionalt forvaltningsnivå hvor Sametinget må ha en reell deltakelse og medbestemmelse. Dette gjelder også for forvaltningen av nye arter som kongekrabbe. I tillegg bør fordeling og refordeling av oppdrettskonsesjoner tillegges regionalt nivå. Sametinget ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeriene som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kyst- og fjordområder.

Sametinget er positiv til innføring av distriktskvoteordningen i torskefisket for 2006, og gjennom dette har styrket næringssvake områder leveranse av fisk. Distriktskvoteordningen i fiskeriene er et skritt i riktig retning for en positiv utvikling av næringssvake kyst- og fjordområder.

Sametinget er fornøyd med at Fiskeri- og kystdepartementet har igangsatt en evaluering av ordningen. Distriktskvoteordningen må være slik at fiskere og mindre mottaksanlegg kan nyte godt av reguleringene, gjennom en sikker leveranse fra de båtene som deltar i ordningen. Kvantumet av fisk som tildeles gjennom distriktskvoteordningen må økes, og ordningen må videreføres i 2007.

Det må innføres forpliktende leveringsavtaler som vil gi en sikkerhet i at de lokale fiskeressurser som tas ut, skaper den aktivitet som er ønskelig i mindre lokalsamfunn.

Sametinget er bekymret for det store antall rømninger i oppdrettsnæringen og krever at omfattende tiltak igangsettes. Næringen må ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske.

Myndighetene må stille miljøkrav til oppdrettsnæringa. Det må etableres beredskapstiltak for fangst av rømt oppdrettsfisk.

Den økende skipstrafikken og petroleumsvirksomheten i nordområdene er en økende trussel i forhold økosystemene og fiskerierne i nord. Det er derfor avgjørende at de forebyggende tiltakene er gode og at beredskapen er best mulig i tilfelle ulykker.

Reindrift

I årets reindrifftsoppgjør (reindrifftsavtale for 2006/2007) ble partene enige om at det nedsettes en statlig arbeidsgruppe som skal vurdere virkningen av omleggingen i 1982 fra avgiftsfritak til økt tilskudd over reindrifftsavtalen. Denne gruppa skal komme med sine vurderinger i god tid før reindrifftsforhandlinger for 2007/2008 starter.

Sametinget er opptatt av at reindrifta får de samme betingelsene ved anskaffelse og drift av fire- og tohjulsmotorsyssel og snøskuter som jordbruket har ved anskaffelse av traktor og andre driftsmidler, da motorsyssel og snøskuter er de mest sentrale driftsmidlene i reindriffts-næringa. Reindrifta har relativt store driftsutgifter som følge av behov for investeringer, vedlikehold og drift av nødvendige driftsmidler i næringa. Økonomisk utvalg har i sin rapport *Reindrifften - skatter og avgifter*, anslått en årlig kostnadsreduksjon på totalt 31,5 mill for reindriffts-næringa dersom næringa hadde sluppet engangsvgifter ved investering av driftsmidler og avgiftsfritak bensin.

Sametinget mener at reindriffts-næringa er best tjent med en individuell avgiftsfritaksordning, og ikke en generell kompensasjon som er innkorporert i reindrifftsavtalen. Skatte- og avgiftsordninger for reindrifta bør holdes utenfor reindrifftsavtalens rammer slik som praksisen er for andre primærnæringar.

Sametinget har på bakgrunn av overnevnte anmodet Finansdepartementet om å rette opp skjevhetene i skatte- og avgiftsordningene og å sikre likebehandling mellom primærnæringene. Sametinget vil fortsatt følge opp dette. Sametingets øvrige innspill til reindrifftsavtale for 2007/2008 knytter seg til utfordringer for likestilling i reindrifta, rekruttering og planmessige tiltak når det gjelder verdiskaping i reindrifta, reindriffts utviklingsfond, kostnadsenkende og direkte tilskudd, katastrofefond, arealvern og velferdsordning.

Næringskombinasjoner

Sametinget satte i verk midlertidige retningslinjer for driftsstøtte til utmarks-næring i 2006, som skal gjelde i 2006 og 2007. Målgruppen for denne ordninga er utøvere som driver med utmarks-næring.

Sametinget har tatt kontakt med Arbeids- og inkluderingsdepartementet angående Soria Moria-erklæringa der det heter at det skal settes i gang et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner og at småskala reiseliv i samiske områder skal prioriteres. Sametinget har ønsket å legge vekt på å prioritere utmarks-næringar, småskala reiseliv og duodji i et slikt program. I tillegg er det nødvendig å se på rammebetingelsene for å drive med næringskombinasjoner. Utfordringa ligger i å se dette programmet i forhold verdiskapningsprogrammene innen mat, reindrift og marine arter og marinbasert reiseliv.

Innlandsfiskeprosjektet i Kautokeino ble videreført med bl.a. støtte fra Sametinget. Målet med prosjektet er å skape en lønnsom næring og å opprettholde kvaliteten på fisk i vannene. Det er også viktig at det er god kvalitet på fisken som går til konsum. Det kan være vanskelig å skape en lønnsom næring med bare innlandsfiske. Mulighetene for helårig virksomhet er små, men ved å kombinere innlandsfiske med opplevelsesturisme kan det gi helårig sysselsetting. Erfaringene fra dette prosjektet vil være verdifulle ved etablering av et framtidig utviklingsprogram for utmarks-næringar.

Helse og sosial

Sametingets hovedmål for helse- og sosialpolitikken er en helhetlig og likeverdig helse og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkning. Dette er et mål Sametinget har felles med nasjonale myndigheter. Sametinget helse- og sosialpolitikk legger til grunn at samer som urfolk har rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Rettighetene sikrer blant annet rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. I ILO-konvensjon nr 169 artikkel 25 sikres samene rett til å være med på å utforme de aktuelle helsetilbud. Konvensjonen stadfester også samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester. Den nyere norske pasientlovgivningen åpner for større pasientmedvirkning og mer kommunikasjon mellom pasienten og helsevesen.

Sametinget mener at grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse i samisk språk og kultur. Det er fortsatt et stort behov for dette hos helse- og sosialfaglig personell på alle nivåer. Kvalitetssikringen av den samiske helse- og sosialtjenesten er i stor grad avhengig av enkeltpersoner på alle nivå. Disse må ha spesialkompetanse i eller en spesiell interesse for samisk språk og kultur. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur må prioriteres og forankres på et systemnivå. Det er svært viktig å løfte ansvaret fra enkeltpersoner til et overordnet nivå.

Sametingets arbeid innenfor helse og sosialtjenesten for 2006 har vært rettet mot å skape forståelse for hvordan målet om en likeverdig tjeneste til det samiske folk kan oppnås. Videre har Sametinget arbeidet for å øke kunnskapen om samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov. Det har også vært arbeidet for at ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet til samiske pasienter skal løftes til et overordnet nivå.

NAV-reformen

NAV-reformen er en av de største velferdsreformene som gjennomføres i Norge. Reformen innebærer at Aetat, trygdekontorene og deler av sosialtjenesten slås sammen til en velferdsstat. For Sametinget er det viktig at reformen ivaretar de samiske brukernes rettigheter når det gjelder språk, kultur og samfunnsnivå. Sametinget har derfor tatt opp dette med ansvarlig statsråd, der de samiske brukernes rettigheter påpekes og der det etterspørres en prosess i reformen som sikrer de samiske brukerne. Sametinget vil følge dette opp i det videre arbeidet.

Nasjonal helseplan

Regjeringen varslet i Soria Moria-erklæringen at Stortinget skal behandle en nasjonal helseplan hvert fjerde år. Nasjonal helseplan er et grunnlagsdokument for det fremtidige arbeidet i helsetjenesten på alle nivå. Planen vil etterfølges av planprosesser og nye budsjettvedtak. Sametinget har i flere møter med ansvarlig departement påpekt viktigheten av å få en nasjonal helseplan som inkluderer behovene og bidrar til å utvikle og sikre kvalitet på helse- og sosialtjenestene til den samiske befolkningen.

Nasjonal helseplan 2007 – 2010 ble lagt fram sammen med Statsbudsjettet for 2007. Det samiske perspektivet er ikke synliggjort, og planen gir heller ikke klare føringer for hvordan helsetilbudet til den samiske befolkningen skal kvalitetssikres. Planen mangler en vurdering av status og utfordringer. Den mangler også strategier og prioriteringer for hvordan helsetjenesten skal ivareta de samiske pasientenes demokratiske rett til et likeverdig tilbud.

Samiske tjenestemottakere har sine rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Av ILO-konvensjon nr 169 art 25 følger det at utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks eget ansvar og kontroll. Sametinget kan derfor ikke akseptere at det samiske perspektivet utelates i sentrale styringsdokumenter. Sametinget har derfor i møte med ansvarlig statsråd bedt om at det iverksettes grundige prosesser angående ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov i oppfølgingen av Nasjonal helseplan.

Spesialisthelsetjenesten

Sametinget har ved flere anledninger påpekt at for å ivareta de samiske pasientenes rettigheter er det viktig at samisk representasjon sikres i styrene for helseforetakene. Vi har også ment at Sametinget som et folkevalgt organ skal utnevne samiske representanter til styrene. På bakgrunn av dette har Sametinget foreslått styremedlemmer i de regionale helseforetak som ivaretar tjenestetilbudet til den største delen av de samiske tjenestemottakerne. Helse Nord RHF har fått representasjon i henhold til Sametingets forslag. Sametinget har også foreslått styremedlemmer til de underliggende helseforetakene i Helse Nord RHF. Tre utnevnelser i henhold til Sametingets forslag er foretatt. De samiske representantene er en viktig forsterkning av kompetansen i helseforetakenes styrer. Men Sametinget beklager samtidig at vårt forslag til kandidater i Helse Midt-Norge RHF og Helse Øst RHF ikke er fulgt opp. Begge disse helseforetakene har en betydelig samisk befolkning i sitt virkeområde og vil ha behov for den kompetansen Sametingets kandidater innehar. Sametinget har også bedt om en nærmere redegjørelse for departementets vurdering i denne saken.

Sametinget har i 2006 videreført arbeidet i samarbeidsorganet som Sametinget har med de regionale helseforetakene, og samarbeidsorganet med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeid og inkluderingsdepartementet. Ivaretagelsen av de samiske pasientenes rettigheter og behov i styrings- og plandokumentene og spesialisthelsetjenestens ”sørge-for ansvar” står sentralt i dette arbeidet.

Varsling og beredskap

Nødmelding og varsling til samiske brukere fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Sametinget er opptatt av at vi har en nasjonal beredskap som også tar høyde dette. Sametinget har derfor tildelt prosjektmidler til 110-sentralen i Finnmark for å etablere en forsøksordning med egen tolketjeneste. Prosjektet har avdekket flere utfordringer når det gjelder nødmeldinger til den samiske befolkningen. Disse utfordringene strekker seg utover ren tolketjeneste. Deriblant er forståelsen for samiske brukeres rett til å motta og gi nødmeldinger på eget språk varierende, og de regionale og lokale myndighetene må motiveres til å ta del i prosessen.

Sametinget har tidligere drøftet denne problematikken med sentrale myndigheter, men ser behovet for å sette fokus på dette igjen. Sametinget har derfor i møte med nasjonale myndigheter etterspurt hvordan beredskap og varsling skal ivareta og de samiske samfunn. Dette gjelder alle deler av systemene for varsling og beredskap.

Barnevern

Sametinget har flere ganger påpekt nødvendigheten av å ha tilstrekkelig samisk kompetanse i barnevernet. Samiske barn har rettigheter i henhold til norsk lov og internasjonale konvensjoner. Dette gjelder blant annet barnekonvensjonens artikkel 30 som nå er inkorporert i norsk lovgivning og har forrang foran norsk lovgivning. I samelovens §3-5 gis barn bosatt i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å bli betjent på samisk i helse- og sosialinstitusjoner.

Tilbudet til samiske barn er ikke tilfredsstillende. Samiske barn møter et barnevern med liten kompetanse i samisk språk og kultur. Det er mangel på samiske fosterhjem. Likeledes mangler det samisk språk- og kulturkompetanse i det kommunale, regionale og statlige barnevern. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre dette må prioriteres. Sametinget har i møte med ansvarlig statsråd påpekt at et likeverdig barnevernstilbud til samiske barn krever at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan dette målet skal nås. Sametinget har videre bedt om tilbakemelding på hvordan ansvarlige myndigheter skal ivareta samiske barns behov og rettigheter i barnevernet.

Faglig metodeutvikling med utgangspunkt i samiske samfunnsforhold står sentralt i utviklingen av et bedre tilbud til samiske barn. Sametinget har i 2006 tildelt prosjektmidler til flere prosjekter som har som hovedmål å kvalitetssikre tilbudet til samiske barn.

Prosjekter innenfor helse og sosial

Sametinget disponerer midler til oppfølging av regjeringens handlingsplan for helse og sosialtjenester til den samiske befolkningen: Mangfold og likeverd. Midlene blir i hovedsak tildelt helse og sosialprosjekter etter søknad. Midlene som er overført til Sametinget til dette formålet har vært tilnærmet uforandret siden 1999. Prosjektmidlene er et viktig bidrag i arbeidet med å gi et hjelpetilbud til samiske pasienter som er mer tilpasset samisk språk og kultur.

Flere kommuner har ved hjelp av prosjektmidlene arbeidet med prosjekter som har som mål å gi samiske rusmisbrukere et hjelpetilbud som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Det er også gjennomført flere prosjekter der det er satt fokus på hvordan metodene innenfor barnevernstjenesten er tilpasset samiske barn. Deriblant bidrar Sametinget med prosjektmidler til et arbeid med utvikling av modeller for slektsbaserte fosterhjem i de samiske områdene.

Sametinget ser behov for økt tildeling av midler til utvikling av en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkningen. I områder med sørsamisk bosetning er det særlig store utfordringer. Den sørsamiske befolkningen bor spredt innenfor flere fylker og kommuner. Sametinget har videre som mål å rekruttere samiske fagpersoner og tildeler i den forbindelse stipend innen rehabiliteringsrettede fag. For 2006 har Sametinget valgt å videreføre forebygging og ettervern innen rusomsorg som satsingsområder.

Sametinget vil i 2007 gjennomføre en evaluering av prosjektmidlene innenfor helse og sosial.

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 09.15

Originalspråk: Norsk

Sak 06/07

Delutredning om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms

Arkivsaknr.
05/3408

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.01.07	R 003/07
Oppvekst- og utdanningskomiteen	15.-16.02.07	003/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	06/07

Saken påbegynt onsdag 01. mars 2007 kl. 09.15

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1		Sametinget	Delutredning om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
2	09.01.07	Kultur- og kirke departementet	Svar – Høring – delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
3	20.12.06	ABM-utvikling	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
4	02.01.07	Bodø kommune	Innspill til delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
5	04.01.07	Kulturarv i Skjerstad, Pitesamisk Forum, Skjerstad Lokalutvalg (felles uttalelse)	Uttalelse til delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
6	04.01.07	Arran lulesamisk senter	Høringsuttalelse for ”Delutredning for samisk museumsvirksomhet i nordre Nordland og Troms”
7	10.12.06	Vesterålen og Omegn Sameforening	Innspill til museumsutredning
8	22.12.06	Ballangen kommune	Hørings svar – delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
9	22.12.06	Pippira Siida	Hørings svar – delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms

			Troms
10	22.12.06	Evenes kommune	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – Høring
11	14.12.06	Várdobáiki samisk senter	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – Høringsuttalelse
12	27.12.06	Inna ja Biras Sámiid Searvi – NSR (IBBS/NSR)	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – Høringsuttalelse
13	13.12.06	Sørreisa kommune	Høringsuttalelse til Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms (2 vedlegg)
14	12.12.06	Samisk Hus AS	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – Høring – ref. 05/3408-16 (i alt 2 vedlegg)
15	10.12.06	Storfjord Sameforening	Samisk museumsvirksomhet i Nord-Troms
16	12.12.06	Storfjord Sameforening	Høring samisk museumsplan i Nord-Troms (tilleggsuttalelse)
17	20.12.06	Stiftelsen Lásságammi	Høringsuttalelse delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – stiftelsen Lásságammi
18	27.12.06	Kåfjord Sameforening	Uttalelse til delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms
19	15.12.06	Aja Samisk Senter	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – høringsuttalelse (i alt 2 vedlegg)
20	15.12.06	Nord-Troms Museum	Høringsuttalelse til Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms (i alt 3 vedlegg)
21	13.12.06	Troms fylkeskommune	Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms – Høringsuttalelse

(Vedleggene / innspillene er listet opp geografisk, fra sør til nord, i tråd med presentasjonen av de ulike høringsuttalelsene nedenfor)

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen:

- I Sametinget merker seg at museene i Norge er inne i en konsolideringsprosess som innebærer en bærekraftig og faglig utvikling av virksomhetene fra nåværende nivå, og der museene er forespeilet en betydelig økning i deres ressurser. Ivaretagelsen av den samiske kulturarven er derimot i en oppbyggende fase der den samiske museumsvirksomheten må tilføres midler både til nyetableringer, oppbygging og konsolidering.
- II. Sametinget tar ”Delutredning om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms” til etterretning. Sametinget konstaterer at utredningen slår fast at de samiske museene i utredningsområdet er unge, har få ressurser og på mange måter ligger i startgropa når det gjelder å drive en faglig tilfredsstillende museumsvirksomhet. I Troms finnes det ingen samiske museer underlagt Sametingets forvaltning.

I utredningen presenteres ulike forslag til organisering. Sametinget legger til grunn at den samiske museumsvirksomheten kan utvikles som en del av de eksisterende kultursentrene. Sametinget kan åpne opp for en modell som kan utvikle både samisk museumsvirksomhet og de eksisterende kultursentrene. Ved valg av en tilpasset Sentermodell har Sametinget lagt til

grunn et helhetlig samisk perspektiv. Sametinget finner det viktig å støtte opp om utviklingen av de samiske kultursentrene som sentrale institusjoner i det samiske samfunn, og der museumsvirksomhet er en viktig og integrert del. Flere høringsuttalelser støtter dette synet. Sametinget velger en tilpasset Sentermodell for utviklingen av samisk museumsvirksomhet i utredningsområdet med potensiale til utvikling av en egen samisk museumssida. Dette innebærer følgende:

- a. Ája Samisk Senter tillegges samisk museumsansvar for Nord-Troms og nordlige Midt-Troms, som innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Dette innebærer å utvikle et samisk museum underlagt Sametingets forvaltning i dette området. Sametinget ser behovet for et eget samisk museum i dette området som underlegges Sametingets forvaltning og at dette etableres ved Ája Samisk Senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.
 - b. Várdobáiki samisk senter tillegges samisk museumsansvar for det markasamiske området i Nordre Nordland, det sørlige Midt-Troms, samt Lofoten og Vesterålen, som innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Dette innebærer å utvikle et samisk museum underlagt Sametingets forvaltning i dette området. Sametinget ser behovet for et eget samisk museum i dette området som underlegges Sametingets forvaltning og at dette etableres ved Várdobáiki samisk senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.
 - c. Árran luleamisk senter tillegges samisk museumsansvar for det lulesamiske området, noe som også innebærer museumsansvar for det pitesamiske området. Dette innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Sametinget ser behovet for en egen samisk museumssida i dette området under Sametingets forvaltning og at dette etableres gjennom utvikling av museet på Árran lulesamisk senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.
 - d. Når grunnlaget for en egen museumssida er etablert kan disse fortløpende vurderes og godkjennes av Sametingsrådet.
 - e. Valg av Sentermodellen, som innebærer utvikling av to nye samiske museer, skal ikke gå økonomisk utover de eksisterende samiske museene. Det må tilføres økte økonomiske ressurser for at gjennomføring av Sentermodellen skal kunne gjennomføres. Dersom Sentermodellen skal bli en realitet, må man justere ned de økonomiske forventningene i forhold til målsettingen om minimum 8-10 museumsfaglige stillinger innenfor hver siida. Dette fordrer et nærmere samarbeid om de faglige ressursene mellom de 3 sentrene, og andre museumsinstitusjoner.
- III. Sametinget ser det som positivt om det opprettes nettverk for sterkere samarbeid mellom de samiske museene, og mellom de samiske museene og de øvrige museene i utredningsområdet. Sametinget viser for øvrig til "Sametingsrådets melding om samiske museer 2004" hvor viktigheten av fellesløsninger blant de samiske museer fremheves. Fellesløsninger mellom samiske og øvrige museer bør imidlertid også vurderes i utredningsområdet. Sametinget viser til samarbeidsavtale mellom Sametinget og Nordland fylkeskommune hvor det heter: "Partene er enige om å vurdere felles faglige service- og tjenesteløsninger hvor også de samiske museene inngår som likeverdige parter". Samarbeidsavtalene og slike fellesløsninger vil kunne styrke de samiske museene.

- IV. Sametinget viser til utredningens konklusjon hva gjelder den økonomiske situasjonen til de samiske museene. Uten en økonomisk styrking av de samiske museene gjennom statsbudsjettet vil den samiske museumsutviklingen legges på is, dette omfatter all videre konsolidering og muligheten for deltagelse i nettverk. Det påligger derfor staten et ansvar i å sørge for at det tilføres tilstrekkelig med ressurser til gjennomføring av museumsreformen. Utviklingen av en tilfredsstillende samisk museumsvirksomhet er i en oppstartsfase, det må derfor tilføres midler både til etablering av nye samiske museer, samt utvikling og konsolidering av eksisterende.

Opplæring- og utdanningskomiteens innstilling

Merknader

Hele komiteen ved NSRs sametingsgruppe ved medlemmene Synnøve Solbakken-Härkonen, Kjersti Myrnes Balto, Tone Finnesen, Berit Anna Gaup, Tor Dalseng og Aili Keskitalo, SBS ved Ristin Guttorm, ÅL ved Kirsten Appfjell-Eira og Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved medlemmene Åge B. Pedesen, Jørn Are Gaski, Inger Jørstad, Per Ivar Henriksen og Josef Ingmar Vedhugnes

ser at Sametingsrådet gjennom sin innstilling tar hensyn til at samisk museumsvirksomhet i utredningsområdet er under utvikling. Ved å foreslå oppbygging av museum etter Sentermodellen tar Sametingsrådet i tillegg til museumsfaglige hensyn også hensyn til behovet for å forvalte egen historie og egne kulturminner. Komiteen er fornøyd med at en gjennom oppbygging av museum under Sentermodellen også bidrar til utvikling og styrking av Ája, Várdobáiki og Árran, de samiske sentrene i utredningsområdet. Utviklingen av en tilfredsstillende samisk museumsvirksomhet er i en oppstartsfase, det må derfor tilføres midler både til etablering av nye samiske museer, samt utvikling og konsolidering av eksisterende.

I Sametingsrådets melding om samiske museer 2004, vedtatt - februar 2005, har Sametinget vedtatt en definisjon på samiske museer som blant annet krever at det skal være minst ett årsverk innen museumsfaglig arbeid.

Gállogiedde i Nordre Nordland oppfyller ikke dette kravet, men er likevel å betrakte som et samisk museum etter Sametingets definisjon. Årsaken til dette er at museet ble tatt inn under Sametingets forvaltning før museumsmeldingen med Sametingets krav ble vedtatt. Sametinget vil arbeide for at Gállogiedde skal styrkes økonomisk, slik at de oppfyller kravene for å være et samisk museum.

Komiteen kjenner til at Gállogieddes styre, Evenes kommune og Várdobáiki arbeider å finne en ny driftsmodell hvor Gállogiedde blir en del av Várdobáiki museum. Komiteen ser positivt på arbeidet med endring av driftsmodell og vil arbeide for at museumsvirksomheten utvikles, slik at den oppfyller sametingets krav for Museum. Når grunnlaget for egen museumssiida er etablert vil dette vurderes og godkjennes av Sametingsrådet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader eller forslag til saken og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets innstilling

III Votering

Av 43 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Opplærings- og utdanningskomiteens forslag ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Per Ivar Henriksen, saksordfører	
2	Kjersti Myrnes Balto	
3	Vibeke Larsen	
4	Tone Finnesen	
5	Tor Mikalsen	
6	Johan Mikkel Sara	Anders Urheim
	Johan Mikkel Sara	
7	Johan Mikkel Sara	Anders Urheim
	Johan Mikkel Sara	
8	Aili Keskitalo	
	Per Ivar Henriksen, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

- I. Sametinget merker seg at museene i Norge er inne i en konsolideringsprosess som innebærer en bærekraftig og faglig utvikling av virksomhetene fra nåværende nivå, og der museene er forespeilet en betydelig økning i deres ressurser. Ivaretagelsen av den samiske kulturarven er derimot i en oppbyggende fase der den samiske museumsvirksomheten må tilføres midler både til nyetableringer, oppbygging og konsolidering.
- II. Sametinget tar ”Delutredning om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms” til etterretning. Sametinget konstaterer at utredningen slår fast at de samiske museene i utredningsområdet er unge, har få ressurser og på mange måter ligger i startgropa når det gjelder å drive en faglig tilfredsstillende museumsvirksomhet. I Troms finnes det ingen samiske museer underlagt Sametingets forvaltning.

I utredningen presenteres ulike forslag til organisering. Sametinget legger til grunn at den samiske museumsvirksomheten kan utvikles som en del av de eksisterende kultursentrene. Sametinget kan åpne opp for en modell som kan utvikle både samisk museumsvirksomhet og de eksisterende kultursentrene. Ved valg av en tilpasset Sentermodell har Sametinget lagt til grunn et helhetlig samisk perspektiv. Sametinget finner det viktig å støtte opp om utviklingen av de samiske kultursentrene som sentrale institusjoner i det samiske samfunn, og der museumsvirksomhet er en viktig og integrert del. Flere høringsuttalelser støtter dette synet. Sametinget velger en tilpasset Sentermodell for utviklingen av samisk museumsvirksomhet i utredningsområdet med potensiale til utvikling av en egen samisk museumssida. Dette innebærer følgende:

- a. Ája Samisk Senter tillegges samisk museumsansvar for Nord-Troms og nordlige Midt-Troms, som innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Dette innebærer å utvikle et samisk museum underlagt Sametingets forvaltning i dette området. Sametinget ser behovet for et eget samisk museum i dette området som underlegges Sametingets forvaltning og at dette etableres ved Ája Samisk Senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.
- b. Várdobáiki samisk senter tillegges samisk museumsansvar for det markasamiske området i Nordre Nordland, det sørlige Midt-Troms, samt Lofoten og Vesterålen, som innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Dette innebærer å utvikle et samisk museum underlagt Sametingets forvaltning i dette området. Sametinget ser behovet for et eget samisk museum i dette området som underlegges

Sametingets forvaltning og at dette etableres ved Várdobáiki samisk senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.

- c. Árran luleamisk senter tillegges samisk museumsansvar for det lulesamiske området, noe som også innebærer museumsansvar for det pitesamiske området. Dette innebærer utarbeidelse av utviklings- og konsolideringsløsninger for samisk museumsvirksomhet i området. Sametinget ser behovet for en egen samisk museumssida i dette området under Sametingets forvaltning og at dette etableres gjennom utvikling av museet på Árran lulesamisk senter. Alle andre samiske museumsinitiativ i området som planlegges lagt under Sametingets forvaltning trekkes inn i arbeidet. Det forventes at museer med samisk museumsvirksomhet trekkes inn i arbeidet med en fremtidig museumsstruktur for området.
 - d. Når grunnlaget for en egen museumssida er etablert kan disse fortløpende vurderes og godkjennes av Sametingsrådet.
 - e. Valg av Sentermodellen, som innebærer utvikling av to nye samiske museer, skal ikke gå økonomisk utover de eksisterende samiske museene. Det må tilføres økte økonomiske ressurser for at gjennomføring av Sentermodellen skal kunne gjennomføres. Dersom Sentermodellen skal bli en realitet, må man justere ned de økonomiske forventingene i forhold til målsettingen om minimum 8-10 museumsfaglige stillinger innenfor hver siida. Dette fordrer et nærmere samarbeid om de faglige ressursene mellom de 3 sentrene, og andre museumsinstitusjoner.
- III. Sametinget ser det som positivt om det opprettes nettverk for sterkere samarbeid mellom de samiske museene, og mellom de samiske museene og de øvrige museene i utredningsområdet. Sametinget viser for øvrig til "Sametingsrådets melding om samiske museer 2004" hvor viktigheten av fellesløsninger blant de samiske museer fremheves. Fellesløsninger mellom samiske og øvrige museer bør imidlertid også vurderes i utredningsområdet. Sametinget viser til samarbeidsavtale mellom Sametinget og Nordland fylkeskommune hvor det heter: "Partene er enige om å vurdere felles faglige service- og tjenesteløsninger hvor også de samiske museene inngår som likeverdige parter". Samarbeidsavtalene og slike fellesløsninger vil kunne styrke de samiske museene.
- IV. Sametinget viser til utredningens konklusjon hva gjelder den økonomiske situasjonen til de samiske museene. Uten en økonomisk styrking av de samiske museene gjennom statsbudsjettet vil den samiske museumsutviklingen legges på is, dette omfatter all videre konsolidering og muligheten for deltagelse i nettverk. Det påligger derfor staten et ansvar i å sørge for at det tilføres tilstrekkelig med ressurser til gjennomføring av museumsreformen. Utviklingen av en tilfredsstillende samisk museumsvirksomhet er i en oppstartsfase, det må derfor tilføres midler både til etablering av nye samiske museer, samt utvikling og konsolidering av eksisterende.

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 10.00.

Originalspråk: Norsk

Sak 07/07

Retningslinjer for verneplanarbeid etter naturmangfoldloven i samiske områder

Arkivsaknr.
04/5575

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.01.07	R 012/07
Nærings- og kulturkomiteen	15.-16.02.07	002/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	07/07

Saken påbegynt torsdag 01. mars 2007 kl. 10.00

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1		Sametingsrådet	R 012/07
2	1999	Miljøverndepartementet	Rundskriv T-3/99: Saksbehandling etter naturvernloven (§18)
3	28.02.03	Sametinget	Sak 12/03: Opprettelse og utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder
4	28.06.04	Miljøverndepartementet	Arbeidet med retningslinjer for verneprosesser som berører samiske interesser – oppfølgingspunkter fra møtet 27. april 2004
5	18.01.05	Sametinget	Sak 003/05: Retningslinjer for verneplanarbeid i samiske områder
6	07.02.05	Sametinget	Verneplanarbeid i samiske områder
7	23.02.05	Sametinget	Sak 13/05: Retningslinjer for verneplanarbeid i samiske områder
8	15.03.05	Sametinget	Anmodning om møte med Miljøverndepartementet ved statsråden
9	15.03.05	Sametinget Miljøverndepartementet	Anmodning om møte med Miljøverndepartementet ved statsråden
10	29.06.05	Sametinget Miljøverndepartementet	Konsultasjoner og verneplaner for rik lauvskog i Finnmark
11	26.08.05	Sametinget Miljøverndepartementet	Rutiner for verneplanarbeid i samiske områder – Protokoll konsultasjon 26-8-05
12	26.09.05	Sametinget	Verneplanarbeid

		Miljøverndepartementet	
13	29.11.05	Sametinget Miljøverndepartementet	Vedrørende retningslinjer for verneplanarbeid i samiske områder
14	24.02.06	Sametinget Miljøverndepartementet	Vedr. avtalt møte med statsråd Bjørnøy i Oslo den 24.februar 2006
15	03.04.06	Miljøverndepartementet Sametinget	Forslag av 03. april 2006 til retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder
16	24.06.06	Sametinget Miljøverndepartementet	SV: Konsultasjonsprosedyre - utkast av 3. april 2006 til Sametinget
17	10.08.06	Sametinget Miljøverndepartementet	Møte om nasjonalparker i samiske områder m.m.
18	05.09.06	Sametinget Miljøverndepartementet	Referat fra møtet mellom miljøvernminister Helen Bjørnøy og visepresident i Sametinget Johan Mikkel Sara om vernearbeid etter naturvernloven m.m.
19	27.09.06	Sametinget Miljøverndepartementet	Protokoll fra konsultasjonsmøte mellom Sametinget og miljøverndepartementet 27. september 2006
20	02.10.06	Miljøverndepartementet Fylkesmennene	Det videre arbeid med verneplaner etter naturvernloven i samiske områder
21	08.11.06	Miljøverndepartementet Sametinget	Utkast til konsultasjonsprosedyrer for vernesaker etter naturvernloven i samiske områder.
22	15.01.07	Miljøvernminister Helen Bjørnøy og sametingspresident Aili Keskitalo	Utkast - Avtale mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder.
23	17.01.07	Sametinget Miljøverndepartementet	Protokoll fra konsultasjon mellom Sametinget og Miljøverndepartementet 17. januar 2007

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen:

- I Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 31.01.07 mellom miljøvernminister Helen Bjørnøy og sametingspresident Aili Keskitalo om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder.
- II Avtalen om retningslinjer for verneplanarbeid innebærer at Sametinget på en forutsigbar, helhetlig og faglig forsvarlig måte skal konsultere tre ulike forvaltningsnivå, samtidig som man skal ha kontakt og dialog med samiske interesser og lokalsamfunn. Dette innebærer en betydelig økning i Sametingets arbeidsmengde, og går ut over den kapasiteten som innehas i dag. Sametinget må settes ressursmessig i stand til å arbeide med vern, bærekraftig bruk og forvaltning av verneområder i samiske områder på en helhetlig måte. Sametinget krever at det bevilges midler over statsbudsjettet slik at disse oppgavene blir tilfredsstillende løst.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

På grunn av feil tittel i den norske versjonen i Sametingsrådets forslag endrer komiteen tittelen på saken til Retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder.

Forslag

Komiteens flertall, medlemmene Lene Hansen, Ánne Márjá G. Eira, Jarle Jonassen, Tor Mikalsen, Miriam Paulsen fra Norske samers riksforbund, Marianne Balto, Henrik Eriksen, Marie Therese Nordsetta Aslaksen, Knut Store, Bjarne Store-Jakobsen, Per Edvind Varsi fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Per Andersen Bæhr fra Kautokeino flyttsamelite, Olaf Eliassen fra Senterpartiet

har ingen merknader eller forslag til saken og innstiller Sametinget til å vedta følgende:

Forslag 1

Sametinget støtter Sametingsrådets forslag til innstilling.

Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti, fremmet følgende forslag:

Forslag 2

Saken utsettes og behandles politisk i Sametingets plenum når Samerettsutvalget II har fremlagt sin innstilling, forventningsvis i løpet av 2007.

Forslag 3

En av målsetningene med avtalen er at samene som urfolk overtar også et helhetlig ansvar for også verneplanarbeid.

Avtalen som sametingspresidenten og miljøvernministeren underskrev den 17. januar 2007 kan ikke gjøres gjeldende før Samerettsutvalget II har forelagt sin endelige innstilling, og kan eventuelt tre i kraft etter politisk behandling av denne i Sametingets plenum.

III Votering

Av 43 representanter var 31 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 fra Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti ble forkastet med 28 mot 3 stemmer.

Av 43 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3 fra Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti ble forkastet med 35 mot 2 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag ble vedtatt med 33 mot 4 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Protokolltilførsel fra Samisk Sosialdemokratisk Parti v. Anders Urheim

Samisk Sosialdemokratisk Parti kan ikke støtte flertallsvedtaket i saken under Sametingets plenum. Dette fordi avtalen som er inngått mellom sametingspresident og miljøvernministeren av 31. januar 2007 i forkant av politisk behandling i Sametingets plenum 01. mars 2007 ikke er i samsvar med Sametingets enstemmige vedtak i plenumssak 13/05 - "Retningslinjer for verneplanarbeid i samiske områder", vedtatt i Jokkmokk 23. februar 2005.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Tor Mikalsen, saksordfører	
2	Olaf Eliassen	Anders Urheim
		Toril Bakken
	Olaf Eliassen	
3	Per Edvin Varsi	Olaf Eliassen
		Johan Mikkel Sara
	Per Edvin Varsi	
4	Anders Urheim	Johan Mikkel Sara
	Anders Urheim	
5	Gunn-Britt Retter	
6	Isak Mathis O. Hætta	Johan Mikkel Sara
7	Egil Olli	
8	Anders Urheim	
9	Toril Bakken	
10	Per Andersen Bæhr	
11	Klemet Erland Hætta	
12	Johan Mikkel Sara	
13	Tor Mikalsen, saksordfører	
	Anders Urheim, forr.orden	

VI Sametingets vedtak

- I Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 31.01.07 mellom miljøvernminister Helen Bjørnøy og sametingspresident Aili Keskitalo om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder.
- II Avtalen om retningslinjer for verneplanarbeid innebærer at Sametinget på en forutsigbar, helhetlig og faglig forsvarlig måte skal konsultere tre ulike forvaltningsnivå, samtidig som man skal ha kontakt og dialog med samiske interesser og lokalsamfunn. Dette innebærer en betydelig økning i Sametingets arbeidsmengde, og går ut over den kapasiteten som innehas i dag. Sametinget må settes ressursmessig i stand til å arbeide med vern, bærekraftig bruk og forvaltning av verneområder i samiske områder på en helhetlig måte. Sametinget krever at det bevilges midler over statsbudsjettet slik at disse oppgavene blir tilfredsstillende løst.

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 11.45.

Originalspråk: Norsk

Sak 08/07

Melding om utvikling av utmarksnæringer - drøfting

Arkivsaknr.
04/2713

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.01.07	R 005/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	08/07

Saken påbegynt 01.03.07 kl. 13.30.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	16.01.07	Sametingsrådet	R 005/07
2		Sámi bivdo- ja meahcástansearvi	Strategijat meahcce-ealáhusaid ovdánahttimii
3	02.03.06	Plenum	Sak 09/06 Midlertidige retningslinjer for driftsstøtte til utmarksnæring
4	22.24.04.02	Sametingsrådet	Melding om næringskombinasjoner

I samsvar med plenumsvedtaket i sak 09/06 Midlertidige retningslinjer for driftsstøtte til utmarksnæring fremmes melding om utvikling av utmarksnæringer som drøftingssak. Endelig behandling av meldingen vil skje i maiplenumet.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for meldingen

Sametinget har i næringspolitikken prioritert næringer som drives i kombinasjon med hverandre. Utnyttelse av utmarksressurser har vært en del av denne politikken samtidig som bruken av utmarka har vært et sentralt tema i forbindelse med forarbeidene til Finnmarksloven og Finnmarkseiendommen. De virkemidlene som Sametinget har bevilget til utmarksnæringer har i hovedsak vært driftsstøtte. Noen utviklingsutviklingsprosjekter er gjennomført deriblant to innlandsfiskeprosjekter og finansiering av fiskebåter for innlandsfiske på 1990-tallet. Næringskombinasjonsordningen ble evaluert i 2001 av NIBR. Driftsstøtteordningen ble avsluttet i 2005 som følge av at virkemiddelbruken ikke nådde målsettingene for bruken av midlene. I Melding om næringskombinasjoner 22. - 24. april 2002 heter det:

Prioritering av produktutvikling, kompetansebeving, nettverksdanning innen salg og markedsføring og nyskapende virksomhet vil være en bedre måte å skape en fremtidsrettet næringsutvikling på enn gjennom en ren driftsstøtteordning. Virkemiddelordningene til investeringer, etablererstipend, tilskudd til utnyttelse av utmarksnæringer og kompetansebeving videreføres.

Ved behandlingen av meldingen vedtok plenum følgende i sak 33/02:

"Sametinget tar til orientering melding om næringskombinasjoner og støtter de forslag til retningslinjer som framkommer i meldingen. Sametinget ber om at det utarbeides forslag til nye retningslinjer i samsvar med meldingen, og at disse legges fram for plenum."

Plenum vedtok i sak 09/06 Midlertidige retningslinjer for driftsstøtte for utmarksnæring. I vedtaket heter det bl.a.

Sametinget må vurdere om det er behov for en varig driftsstøtteordning for utmarksnæringer. Samtidig skal det lages strategier for utvikling av en levedyktig utmarksnæring og rammevilkårene for utmarksnæringen.

1.2 Gjennomføring av utredningsarbeidet

Bedrifter som omsetter utmarksprodukter er bedt om å komme med oversikt over virksomheten. Det har vært avholdt et møte med Goahtegearret og Sámi bivdo- ja meahcástansearvi den 09.01.07. Innspillene er ikke innarbeidet i planen.

1.3 Avgrensninger

Utmarksnæring er omfattende begrep. For å avgrense omfanget av strategidelen må det foretas en klargjøring og avgrensning av begrepet. Utmarksnæring omfatter innlandsfisk, utnyttelse og videreforedling av ville bær, urter og sopp og kultivering av ville vekster og fiskevann. Det finnes allerede virksomheter som videreforedler utmarksprodukter som saft av krøkebær, vin av krøkebær, syltetøy og gele. Innlandsfisk der fangst og videreforedling inngår, er et av de sentrale elementene i utmarksnæringen. Oppdrett av innlandsfisk og oppføring av innlandsfisk kan være aktuelt i et langsiktig perspektiv. Utmarksbasert turisme inkluderes i denne meldingen siden bruken av utmark danner grunnlaget for denne type turisme.

Det er mange ulike brukere av og brukerinteresser i utmarka:

- Reindriftsutøvere
- Jordbrukere
- Vedhogst for eget bruk og for salg
- Uttak av råvarer til duodji
- Sportsfiskere
- Elgjegere
- Rypejegere og andre småviltjegere
- Vårjakt på ender
- Laksefiskere
- Innlandsfiskere
- Bærplukkere
- Sankere av egg, urter, sopp og andre ville vekster
- Reiselivsvirksomheter der utmarksressurser inngår
- Rekreasjon
- Andre virksomheter så som mineralvirksomhet og andre byggeinteresser

I denne sammenheng omfattes verken skogbruk, reindrift, jordbruk eller ordinært hagebruk i utmarksbegrepet. Vedhogst er en del av det tradisjonelle skogbruket. Goahtegearret har fremmet forslag om at vedhogst skal være en del av satsningen på utmarksnæringer og innarbeides i denne meldingen.

Noen duodjiutøvere er avhengig av råvarer i utmarka - det gjelder spesielt rikuler og andre produkter av tre. Innhenting av råvarer til duodji inngår i begrepet utmarksnæring.

Fjordfiske og andre marine aktiviteter omfattes ikke av begrepet utmark, men aktiviteter som foregår i strandsonen gjør det så som utnyttelse av tang og tare og egg- og dunsanking.

En strategiplan må ha en tidshorisont på 5 år. Strategier i denne meldingen vil inngå i en helhetlig næringsplan for samiske områder. Tiltaksdelen innarbeides i de årlige budsjettene.

Denne meldingen har ikke tatt seg som mål å redegjøre for rettighetene til utmarksbruk.

Sámi bivdo- ja meahcánstansearvi har sin egen oppfatning om hva utmark er (fritt oversatt fra samisk):

Bruken av utmark har vært og er fortsatt en del av vårt daglige livsgrunnlag (birgejupmi). Folk har i uminnelige tider dratt nytte av utmarksressursene. Fastboende har plukket bær, fisket, sanket mose, jaktet på småvilt, jaktet på fugler, drevet med snarefangst, felt ved og jaktet elg. Fastboende samer holdt også kjøreinflokker i utmark. Det er vår tradisjon og utmark har vært og er fortsatt vårt hjem og grunnlag for vår identitet. Denne tradisjonen lever fortsatt i full monn for eksempel i Kautokeino. Vi vet at befolkningen i Kautokeino har en av de laveste inntektene i Norge. Vi kan imidlertid ikke si at folk her er fattige. Det er nettopp bruken av utmarka som fortsatt skaper et livsgrunnlag for oss. Bruken av utmarka medfører også at folk trives her.

Som basis for å klare seg er at folk har kunnskap om og trygghet i utmarka og i bruken av utmark, og at folk også har kunnskap i hvordan utnytte ressursene i utmarka og at han kjenner utmarka. Den typen kunnskap er tradisjonell kunnskap.

I begrepet birgejupmi (det å klare seg) er det snakk om tre deler:

- 1. Økonomisk - nemlig det at man klarer seg økonomisk i det daglige liv*
- 2. Kunnskap - at man kan og bebersker å utføre nødvendig arbeid, tradisjoner, oppgaver, områder og under alle værforhold slik at man klarer seg*
- 3. Sosialt - at man kommer overens med andre og deler med andre slik tradisjonen har vært f.eks. i verdevuobta*

Bruken av utmark har vært og er en del av folks økonomiske livsgrunnlag. Det kom som et tillegg til det daglige virket og økte inntekter i husholdet. Utmarksressurser bringer med seg et tillegg til det daglige virket til folk i Kautokeino og av den grunn klarer de seg til tross for at den økonomiske inntjeningen ikke er så høy. Bruken av utmark har stor betydning for livsgrunnlaget også for de som har hovedinntekt fra fast jobb, men som ikke er knyttet til primærnæringer. Vi kan dermed si at bruken av utmarka fortsatt er en naturlig levemåte blant befolkningen i Kautokeino.

1.4 Forhold som har betydning for utmarksnæringer

Landbruks- og matdepartementet har utarbeidet en handlingsplan for innlandsfiske i 2006. Det er en målrettet handlingsplan for økt satsning på innlandfisk i Norge. Det har prioritert tiltak for yrkesfiske og fisketurisme der også produktutvikling, markedsføring, salg, distribusjon, forskning, parasittbehandling og tynningsfiske inngår. Departementet har også foreslått samarbeidsmodeller innen innlandsfiske. I planen er det definert tre verdikjeder innenfor innlandsfisk; yrkesfiske etter innlandsfisk, innlandsoppdrett og fisketurisme. Alle verdikjedene består av fire ledd, ressursgrunnlag/råvare, produktutvikling, markedsføring og distribusjon og salg.

I Regjeringens Soria Moria-erklæring heter det:

- Regjeringen vil sette i verk et verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner i samiske strøk
- Satse på samisk reiselivsutvikling som skal sikre og styrke næringslivet i samiske områder.

Begge satsningene vil ha betydning for utviklingen i utmarksnæringer i samiske områder hvis disse blir realisert. I begrepet næringskombinasjoner er utmarksnæringer et sentralt element etter Sametingets syn.

Foruten eksisterende planer har tidligere gjennomførte prosjekter betydning for fremtidig satsning på utmarksnæringer. Innlandsfiskeprosjektet som bl.a. Sametinget finansierte ble avsluttet i 1996. Finnmarksforskning (1996) konkluderte med følgende:

- Det må arbeides med å oppnå ei bedre organisering mellom fangstledd og mottaksleddene og av fiskerne selv.
- Bedriftene må intensivere arbeidet med produktutvikling og markedsretta tiltak.
- Det er viktig å arbeide videre med bedre utnyttelse av ressursen (kultiveringsarbeid) generelt.
- Bedriftene må arbeide med sine indre forhold m.h.t. å øke sin generelle fiskekompetanse og økonomikompetanse.
- Det vil fortsatt være behov for opplæring av fiskere.
- Utviklingsarbeid m.h.t. fangstredskapet og ny teknologi må gjøres kontinuerlig.

2. En oversikt over omfanget av utmarksnæringsvirksomheten

2.1 Omsetning av utmarksprodukter og salg av jakt- og fiskekort

Utmarksnæring drives i begrenset omfang. Selv i landssammenheng er det et fåtall som har utmarksnæring som helårig virksomhet. Det finnes imidlertid ingen statistikk over antall sysselsatte i utmarksnæring i samiske områder. Det vil være vanskelig å få en fullstendig oversikt over det siden ingen offentlige organer har ansvar for å samle slik informasjon. Nedenfor er det listet opp tilfeldige oppgaver som angår samiske områder. Disse viser til en viss grad hvor stor aktiviteten er i de ulike virksomhetene.

Kautokeino kommune gjennomførte et innlandsfiskeprosjekt i perioden 2002 - 2006. Prosjektet ble finansiert med midler fra Kommunaldepartementet, Sametinget og Kautokeino kommune. Endelig rapport vil foreligge i januar 2007.

Tabell 1. Kvoter og resultater ved utfisking av 7 utvalgte fiskevann i Kautokeino:

År	Kvote kg	Fisket kg
2002	43 000	29 241
2003	31 533	29 906
2004	20 042	22 838

Antall solgte fiskekort og jaktkort viser til en viss grad omfanget av den typen virksomhet. Det gir imidlertid ingen indikasjoner på mengden av ressursuttaket og heller ikke varigheten av fisket eller jakta.

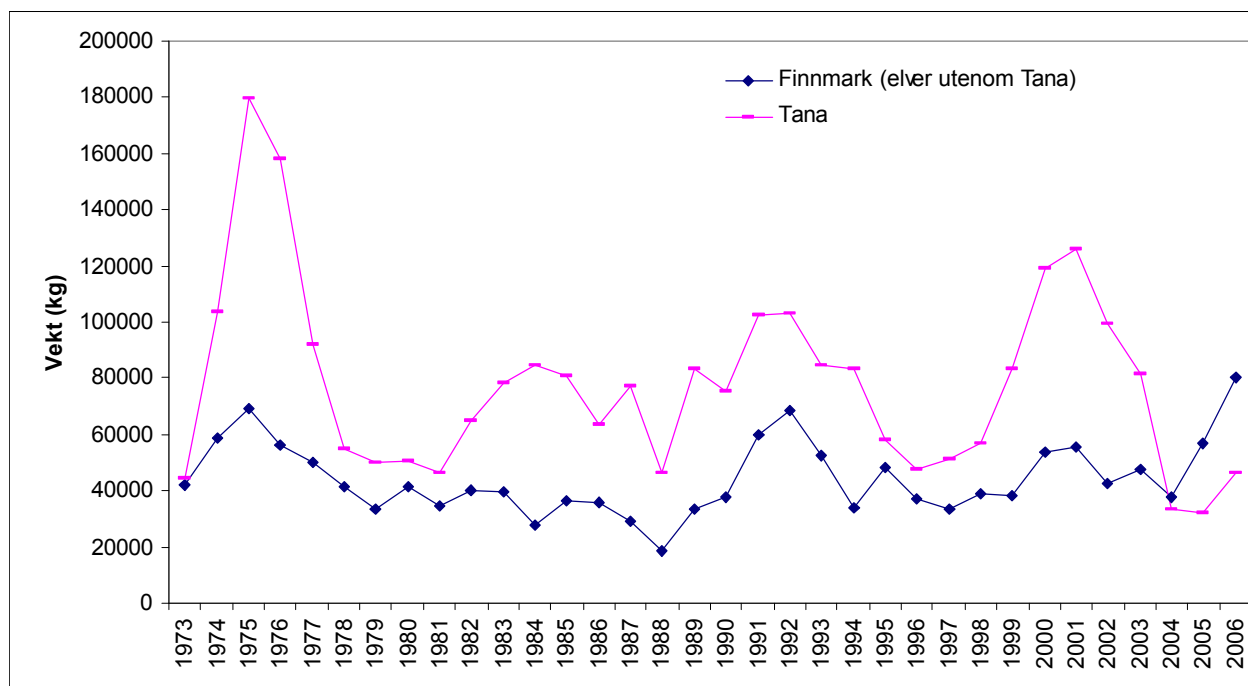
Tabell 2. Antall solgte innlandsfiskekort (eksklusiv laks) og jaktkort i Troms og Finnmark (Statsskog)

År	Finnmark				Troms	
	Fiskekort uten finnmarkinger		Småviltjakt		Fiskekort	Småviltjakt
	Totalt	Utlendinger	Totalt	Utenfor Finnmark		
2002	3379	2775	4919	1789	5163	3649
2003	3929	3095	5782	2592	5184	3008
2004	4158	3308	6340	3066	4841	2709
2005	4293	3223	7138	3596	5389	3168

Tabellen viser en kraftig økning i antall småviltjegere i Finnmark. Det har skjedd en fordobling av solgte jaktkort til personer utenfor Finnmark siden 2002. Fiskekortsalget viser også en økende tendens, men ikke

i samme grad som småvilt. Tabellen viser også at det er utlendinger som kjøper flest fiskekort (75-80 %) i forhold til fiskekort kjøpt av personer utenom Finnmark. Personer i Finnmark trenger ikke å løse fiskekort for innlandsfiske slik at tabellen ikke viser det totale bildet for det som har med innlandsfisk å gjøre.

Mengden fanget laks varierer sterkt fra år til år. Figuren viser antall kilo laks som er fanget i elvene i Finnmark og i Tana fra 1973 til 2006.

Antall kilo fanget laks sank markert fra 2001 til 2006 i Tanavassdraget. Mengden av laks befinner seg på lavere nivå enn i bunnårene 1996 og 1997. Det kan være ulike årsaker til det som naturlige svingninger i tilvekst og tilsig av laks til vassdraget, sterk beskatning av laksen både i selve vassdraget og i fjorden, sykdommer, parasitter etc.

Tabell 3. Antall kilo laks som er fanget i Tanavassdraget (Fylkesmannen i Finnmark)

År	Totalt kg	Norsk side kg	Finsk side kg
2001		125 910	
2002		99 547	
2003	153 741	81 423	72 318
2004	69 997	33 184	36 813
2005	76 468	32 015	44 453
2006		46 039	

Når det gjelder omsetningen i laksefiske utgjør fiskekortsalget i den norske delen av Tanavassdraget mellom 6-7 millioner kroner. I Altaelva skaper laksefiske en verdiskapning på rundt 9 millioner kroner - i det beløpet inngår bl.a. fiskekort, overnatting, transport og inntekter fra roing. Om vi ser på det totale omfanget laksefiske i Finnmark utgjorde det i 2001 247 066 kg laks i sjøen og 181 538 kg i elvene. I 2006 ble det fanget 126 000 kg laks i elvene i Finnmark.

2.2 Offentlig driftsstøtte til utmarksnæringer

Sametinget har hatt driftsstøtteordninger til kombinasjonsutøvere og en midlertidig ordning for utmarksnæringer i 2006 og 2007. Oppgaver fra disse statistikkene kan til en viss grad vise omfanget av

virksomheten i utmarksnæringen. I perioden 2002 - 2005 gjaldt de samme retningslinjene, men med unntak av prosentsatsen som ble redusert fra 50 til 25 de to siste årene.

Tabell 4. Søkere til driftsstøtte til utmarksnæringer (Kilde: Sametinget)

År	Ordning og prosentsats	Antall som har størst omsetning	Antall søkere der utmarksnæring inngår	Totalt omsetningsbeløp	Tilskudd
2002	Næringskombinasjoner 50 %	15	39	792 000	396 000
2003	Næringskombinasjoner 50 %	12	49	653 600	326 800
2004	Næringskombinasjoner 25 %	7	28	403 000	101 500
2005	Næringskombinasjoner 25 %	2	18	583 804	39 600

Tabellen viser det totale omsetningsbeløpet som søkere om driftsstøtte har oppgitt på næringsoppgavene. Fordelingen av tilskudd på de ulike næringene er basert på at den næringen som har størst omsetning også blir påført dette tilskuddet. I 2005 har kun to søkere oppgitt utmarksnæring som sin største omsetningskilde. Totalt 18 søkere oppga omsetning i utmarksnæring. Fram til 2005 har hovedparten av tilskuddsmottakerne vært reindriftsutøvere.

Nye midlertidige retningslinjer for utmarksnæringer trådte i kraft i 2006. Kravene til dokumentasjon og registrering som utmarksutøver ble skjerpet da.

Tabell 5. Søkere til driftsstøtte til utmarksnæringer i 2006 (Kilde: Sametinget)

År	Ordning og prosentsats	Antall som har størst omsetning	Antall søkere der utmarksnæring inngår	Totalt omsetningsbeløp	Tilskudd
2006	Midlertidige retningslinjer 50 %	4	4	232 800	116 400

2.3 Utmarksbedrifter

Det finnes et fåtall utmarksbedrifter i samiske områder som har det som helårig virksomhet. De som tar i mot utmarksprodukter har disse i tillegg til annen virksomhet. Aage Pedersen forklarer dette på følgende måte:

For Aage Pedersen As er kjøp av utmarksprodukter like mye en service til utøverne som det er inntekt for bedriften. (Dvs nettoinntekten etter fradrag for lønn og frakt er liten).

Av seks forespurte virksomheter som bruker utmark i sin virksomhet har fire bedrifter gitt opplysninger om utmarksnæringsvirksomheten. AVEC (Arntzen vin og cigar) i Porsanger tar i mot krøkebær hvorav mesteparten går til videreslag og det resterende til vinproduksjon. Under bærmottaket er det mellom 35-50 personer som leverer krøkebær for kr 350 000 - kr. 400 000. Det er kun en person som er ansatt i bedriften. I tillegg tar han inn folk etter behov ved bærmottak og vinsetting slik at det totalt utføres det 2 årsverk i bedriften. Foruten bær har bedriften vinproduksjon, vinimport og import av olivenolje og risottoris. Den totale omsetningen i bedriften er på 3,1 millioner kroner.

Midnattssol produkter i Skibotn tar i mot krøkebær for ca kr 120 000 i året. Antall plukkere varierer mellom 10 og 15 personer. Eierens anslår at det er ett årsverk i bedriften og kanskje to.

Tabell 6. Oversikt over verdien av omsatte utmarksprodukter (Aage Pedersen A/S)

	2004		2005		2006	
	Beløp	Personer	Beløp	Personer	Beløp	Personer
Ryper	90.000	25	204.000	38	38.000	20
Multer	176.200	100	89.400	31	45.300	21
Sum omsetning	266.200		293.400		83.300	

Aage Pedersen i Tana sysselsetter en person i en måned for å ta i mot og ekspedere disse utmarksproduktene.

Tabell 7. Oversikt over verdien av omsatte utmarksprodukter (Nordlysmat)

	2005	2006
	Beløp kr.	Beløp kr.
Utmarksnæring	417.000	570.000

Bakken AS/Nordlysmat driver utmarksnæring, og videreforedler produkter fra utmarka. Bedriften bruker i utgangspunktet følgende ressurser:

- Bær: krøkebær, multer, tyttebær, blåbær.
- Urter: Mjødurtt, einer, kvann, gressløk, fjellbjørkeløv, skierri-løv, karve etc.
- Fisk: røye.

Produktene foredles til geleer, saft, gløgg, chutney, rakfisk, oljer, urte-eddiker osv. Mesteparten av bær, urter og fisk sankes/fiskes sjøl.

Bakken AS/Nordlysmat er eid og drevet av Toril Bakken, og driver moderne kombinasjonsnæring, hvor utmarksnæring kombineres med rådgivning innenfor næringsutvikling i arktiske områder, reiseliv, matproduksjon og miljøeffektivisering. Bedriften har 1,5 årsverk hvorav alle er kvinnearbeidsplasser.

2.3 Interesseorganisasjoner og næringsorganisasjoner

Det er to organisasjoner som har utmarksutøvere eller kombinasjonsutøvere som sin målgruppe. Goahtegearret får en årlig driftsstøtte på kr 250.000 over Sametingets budsjett.

Tabell 8. Oversikt over medlemmer i interesseorganisasjoner og næringsorganisasjoner som har brukere av utmark eller kombinasjonsutøvere som sin målgruppe

År	Goahtegearret	Sámi bivdo- ja meahcástansearvi
2004	105	
2005	39	0
2006	?	139

Sámi bivdo- ja meahcástansearvi - Samisk fangst og utmarksforening er en nyetablert forening i 2006 med 139 medlemmer. Foreningen er en politisk nøytral interesseforening som har til målsetning å fremme og videreføre tradisjonell samisk kulturbasert utmarksbruk og utmarksutøvelse i samiske områder. Foreningens formål er bl.a. å ivareta og videreføre tradisjonell samisk jakt, fiske, fangst, veidekultur, kulturbasert høsting og øvrig tradisjonell utmarksbruk. Foreningen skal også sikre en bærekraftig høsting av utmarksressurser, vilt- og fiskeressurser basert på tradisjonell samiske kulturbasert naturbruk. Den skal også sikre lokalbefolkningen retten til naturbruk/-utøvelse i sine tradisjonelle utmarksområder.

Kontoradresse er Kautokeino.

Goahtegearret (Samenes naturressursforbund - SNF) ble etablert i 2002. I vedtektene heter det:

1. SNF's formål er å fremme og ivareta utmarks- og kombinasjonsutøverens interesser i de samiske bosettingsområder, økonomisk, sosialt og kulturelt.
2. SNF skal arbeide for sambold blant utmarks- og kombinasjonsutøvere og for å styre utviklingen i næringen. Dette må skje på grunnlag av den sedvanemessige rettsoppfatning og de prinsipper næringsvirksomheten tradisjonelt bygger på.
3. SNF skal arbeide for å fremme samenes rett til tradisjonell ressursutnyttelse av naturen.

Kontoradresse er i Karasjok.

Bivdi er en sjøsamisk fangst- og fiskeriorganisasjon med formål å fremme og ivareta sjøsamenes interesser og rettigheter til og i sjøen. Det geografiske virkeområdet er alle steder der det bor sjøsamere. Bivdis ideologi er knyttet mot den kjensgjerning at de marine ressurser er ikke bare et næringsanliggende, men også et samfunnsanliggende, og at hele bosetting og kultur grunner på de marine ressursene, og disse ressursene tilhører befolkningen.

Bivdi ble etablert 24. april 2005. Bivdi hadde 35 medlemmer i 2005. Kontoradresse er i Porsanger.

3. Hovedutfordringer og muligheter innen utmarksnæringen

Det er en rekke forhold som må være på plass før en kan oppnå en positiv utvikling av utmarksnæringen. Det dreier seg om forhold som den enkelte utmarksutøver kan løse, som næringen som helhet må løse eller forhold der det offentlige har ansvaret for.

Kvalitet:

- Sentralt i hele verdikjeden er at de krav som Mattilsynet setter til hygiene og kontrollrutiner både ved fangst/høsting, transport, videreforedling og salg.
- God kvalitet på produkter eller råvarer som markedet vil ha. I det ligger blant annet at fisk er fri for parasitter og sykdommer, at størrelsen er tilpasset markedet og den holder en sensorisk kvalitet (lukt, smak, konsistens og lignende).
- Ved høsting av utmarksressurser er tilgjengelighet en utfordring for å sikre rask og skånsom transport. Spesielt gjelder det innlandsfisk der rask avkjøling eventuelt nedfrysing er en forutsetning for god kvalitet på råvarene.
- Effektivisering av ressursuttak vil kunne forkorte innhøstingstida betraktelig og heve kvaliteten på råvarene. Det dreier seg også om å ta i bruk nye teknikker så som rusefangst av fisk.
- Kompetanseheving i alle ledd fra ressursuttak til salg kan motivere utmarksutøvere til å heve kvaliteten på utmarksproduktene.

Sikre råvareleveranser

- Det må finnes et mottakssystem som sørger for rask behandling og salg av råvarer eller videreforedlede varer.
- Å få tilstrekkelig tilgang til råvareleverandører. Høsting av utmarksprodukter er tidkrevende. Det å få tilstrekkelig bærplukkere kan være en stor utfordring i og med at lønnsomheten er lav i utmarksnæringen.
- Utøvere må ha forutsigbare rammevilkår å forholde seg til. En vesentlig del av fiskevannene og andre utmarksressurser i samiske områder er ikke i privat eie, men er enten på statsgrunn eller eies av Finnmarkseiendommen der allmenningsretten gjelder. Om en utøver skal basere sin virksomhet på utmarksressurser som for eksempel fisk i et område må vedkommende vite at han er sikret ressursen for lenger tid.

Pris

- Utmarksprodukter må konkurrere med andre matvarer som er billigere og enklere å produsere. Profiling av utmarksprodukter som arktiske produkter kan gjøre det enklere å oppnå en høyere pris. Høyere pris på utmarksprodukter vil gjøre utmarksnæringen mer lønnsom og attraktiv.
- I og med at utmarksnæring er en liten næring skjer det lite nyskapende aktivitet og liten produktutvikling. Produktutvikling av utmarksprodukter må prioriteres for å oppnå høyere pris og for å få flere forskjellige produkter.

Nye virksomheter i utmarka

- Utvikling av utmarksbasert turisme og tradisjonell bruk av utmark kan skje samtidig. Utfordringen ligger i å unngå å komme i konflikt med den tradisjonelle bruken av utmarka og lokalbefolkningens bruk av områdene. Utviklingen må skje på lokalbefolkningens premisser og styres deretter.
- Formidling av utmarksbaserte reiselivsprodukter er lite koordinert i dag. Salg og markedsføring skjer via Internet, gjennom tidsskrifter eller gjennom bekjente. En eventuell større satsning på denne type produkter betinger at markedsføring og salg skjer gjennom etablerte nettverk.

Kvinner

- Da næringskombinasjonsordningen ble evaluert i 2001 viste evalueringen at kun 27 % av driftstilskuddet gikk til kvinnelige søkere. Spesielt innen innlandsfiske er hovedparten mannlige utøvere. I strategiarbeidet må hensynet til kvinnelige etablerere veie tungt for å unngå slike skjeve forhold som i næringskombinasjonsordningen.

Potensialet for utmarksnæringer er best estimert for innlandsfisk i Finnmark. Skotvold m.fl. (1991) anslår potensialet for innlandsfisk til 170 tonn når man tar hensyn til innsjøer over 4 km². Bare for Kautokeino ligger estimatet på 67 tonn innlandsfisk. Markedspotensialet for innlandsfisk i Skandinavia er beregnet til 43 000 tonn hvorav Norge utgjør 4 974 tonn (Skotvold m. fl. 1991). (Laks inngår ikke i disse tallene). Omsatt kvantum av innlandsfisk i hele Norge var på 176 tonn i 2001.

De muligheter som ligger i kombinasjonen mellom utmarksprodukter og reiseliv er på langt nær utnyttet. Det forholdet at naturen i samiske områder er preget av "villmark" virker tiltrekkende både for norske og utenlandske turister. Det er imidlertid ulik preferanse for hvor organisert og tilgjengelig et produkt skal være. Utenlandske turister foretrekker ferdig pakkede turer der selve opplevelsen er sentral, mens norske foretrekker å organisere selv slike turer.

Koblingen med innlandsfisk og reiseliv skjer i større og større grad i områder som er privatisert i Sør-Norge og i andre nordiske land. Interessen for den type opplevelser er stigende og potensialet antas å være stort. Det dreier seg ikke bare om formidling av turer, men også overnatting, matservering, guiding. Salg av fiskekort er en annen inntektskilde der det er mulig.

Vi har i dag en utstrakt rypefangst i høstmånedene i samiske områder. Jakten er lite organisert og er ikke koordinert i det hele. Det har ført til et stort jakttrykk i områder nærheten av vei og i områder som er letttilgjengelige. Antall rypejegere er høyest den første jaktuka. Lokale reiselivsbedrifter har muligheter til å øke inntjeningen ved en bedre organisering og samarbeid om rype- og småviltjakta. Samarbeid med grunneiere og Finnmarkseiendommen om forvaltningen kan være et tiltak som kan øke det økonomiske utbyttet for lokale bedrifter i den tida.

4. Vurdering av grunnlaget for en varig driftsstøtteordning for utmarks næringer

Vedtaket i plenum i sak 09/06 innebærer at det skal foretas en vurdering av behovet for en driftsstøtteordning. Det må skje en avveining mellom behovet for en driftsstøtteordning, utviklings- og investeringstiltak og andre rammebetingelser som har betydning for utmarks næringer.

Økonomiske virkemidler kan i enkelte tilfeller være en løsning for å få en positiv utvikling ved nye satsninger. Driftsstøtte er benyttet for å øke det økonomiske grunnlaget for en virksomhet. Slike ordninger finnes i jordbruket, reindriften og i duodjinæringen. Innen fiskeriene ble slik støtte avviklet på 1990-tallet til fordel for salgs- og markedsfremmende tiltak. Erfaringene fra duodjiavtalen viser at selv etter at duodjiavtalen er inngått er det fortsatt vanskelig å dokumentere omsetning i duodji så lenge det ikke finnes noen godkjenningssystem for omsetning av duodji produkter. Det samme forholdet vil gjelde for utmarks næringer. Det finnes ikke felles salgsorganisasjoner som kan gå god for omsetning av utmarksprodukter. Det er heller ikke mulig å skille ut utmarks næringer på likningsdokumentene. Til det er oppgaver basert på likningsdokumenter for lite detaljerte. Den midlertidige ordningen, som gjelder i to år, med driftsstøtte er basert på likningsdokumenter, og allerede nå kan vi konkludere med at det er mangler ved dokumentasjonen.

I de midlertidige retningslinjene for driftsstøtte for utmarks næringer heter det i punkt 5 - Tildelingskriterier:

Omsetningen i utmarks næring skal være minimum kr 25 000. Lønnsinntekter for den som driver med utmarks næring skal ikke utgjøre mer enn kr 200 000.

Med begrepet omsetning forstås brutto omsetning fratrukket merverdiavgift og offentlige tilskudd. Omsetningen skal dokumenteres av omsetningsledd, så som mottaksanlegg. Omsetning utenom disse leddene kan godkjennes om søkeren kan fremlegge regnskap og næringsoppgave.

Av de fire som har mottatt driftstilskudd i 2006 har ingen lagt ved dokumentasjon fra mottaksanlegg eller regnskap, men kun næringsoppgave. Det er ikke definert i retningslinjene nærmere om hvilke type regnskap som kan godkjennes. Ved krav om revidert regnskap vil kostnadene til regnskap bli store i forhold til et eventuelt driftstilskudd. Innføringen av den nye bokføringsloven i 2006 vil nok forbedre noe på kvaliteten av regnskap, men det vil fortsatt være for dårlig som grunnlag for en driftsstøtteordning. Det eneste vi står igjen med er at godkjente mottaksanlegg går god for omsetningsoppgavene. Det finnes imidlertid ikke slike anlegg annet enn et anlegg for mottak av fisk i Kautokeino. Et annet forhold med utmark er at det ikke finnes egen næringskode for det slik det er for duodjivirksomheter - utmark går vanligvis inn under begrepene fiske eller jordbruk og er således ikke mulig å skille med en egen næringskode i Brønnøysundregistrene.

Bruttoomsetningen i utmarks næringen er meget liten. Den gjennomsnittlige leveransen pr utmarksutøver til AVEC i Porsanger har vært på ca kr. 10.000. Kravet til minste omsetning på kr 25.000 for å oppnå driftstilskudd, er lite når man i tillegg tar i betraktning at kostnader må trekkes i fra for å fram det reelle overskuddet. Hvis målet er å få til en levedyktig utmarks næring må bruttobeløpet inklusive tilskudd i hvert fall være på minst kr. 350.000 - 400.000-. Det vil i så fall tilsvare en helårs inntekt. Med de begrensede utmarksressurser som er tilgjengelige og det forholdet at utmarks næring er sesongbetont så er det et urealistisk mål. Ved å sammenlikne med jordbruket, som også er en arbeidsintensiv næring, viser avgangen i jordbruket at selv om omsetningen er høyere enn kr 350.000 så slutter gårdbrukere med jordbruk nettopp av den dårlige inntjeningen.

Ved vurdering om det skal etableres en varig driftsstøtteordning må det også tas med i betraktningen om hvor mye ressurser som skal settes inn for å forvalte og kontrollere ordningen. Det må ikke etableres ordninger som fordrer bruk av store ressurser. I dette tilfelle vil det ikke være regningsssvarende å etablere en driftsstøtteordning der omfanget av utmarks næringsvirksomheten er så liten.

Da NIBR evaluerte ordningen med næringskombinasjoner i 2001 var en av konklusjonene at aktivitetene i duodji og utmarksnæring hadde stagnert i den perioden driftsstøtten ble gitt, og at lønnsinntektene økte i betydelig grad - driftsstøtten bidro ikke til økning i næringsaktiviteten i disse to næringene. Det avgjørende spørsmålet blir da om det er mulig å øke verdiskapningen i utmarksnæringen uten å innføre subsidieordninger. Ved å ta tak i de hovedutfordringene som næringen står overfor er det mulig å få en gunstig utvikling i utmarksnæringen. Det betinger imidlertid at det finnes økonomiske virkemidler til bla. å heve kvaliteten på produktene, å effektivisere ressursuttak, etablere mottak, drive med produktutvikling og drive markedsretta arbeid. Foruten disse økonomiske tiltak er det nødvendig å sikre lettere tilgang til ressursene i utmarka. Alternativet til en driftsstøtteordning er å bruke ressurser på utviklings- og markedsretta arbeid og styrke rammebetingelsene for å kunne drive med utmarksbasert virksomhet.

5. Mål for utviklingen av utmarksnæringen

Målet med utvikling av utmarksnæringer er å øke verdiskapningen i samiske områder på grunnlag av bedre utnyttelse av utmarksprodukter.

Ved å utnytte utmarksressursene på en bedre måte kan det bidra til å skape større inntekter i samiske områder. Det vil også kunne sikre sysselsettingen i områder som er preget av lite variert næringsliv. Utnyttelse av utmarksressurser er sesongbetont. Det er av den grunn lite realistisk å regne med helårig virksomhet på kort sikt. Denne satsning innebærer at utmark i de fleste tilfellene må drives i kombinasjon med andre næringer.

Utmarksbaserte reiselivsvirksomheter inkluderes også i planen. I denne planen avgrenses utmarksbaserte reiselivsvirksomheter til virksomheter der innlandsfiske og småvilt inngår. Ved å inkludere utmarksbaserte reiselivsprodukter vil utmarksressursene danne grunnlag for økt verdiskapning som ellers ville ha vært vanskelig å oppnå. Du får igjen det mangedobbelte ved å selge en lavpriset utmarksprodukt som en del av en større pakke eller i form av tilleggstjenester. Slike tilleggstjenester kan være transport, overnatting, servering, guiding, salg av kart og andre hjelpemidler, naturopplevelser, lokal historie og kultur etc.

Målgruppen vil av den grunn være todelt; tradisjonell utnyttelse av utmarksnæring og utnyttelse av utmarksnæring i reiselivssammenheng.

6. Satsningsområder og strategier

En strategiplan vil måtte foreta en avgrensning der hensikten må være å prioritere satsninger som kan gi det samiske næringslivet økt inntjening eller økt sysselsetting. Kulturbasert høsting av utmarksprodukter er viktig i en kulturell kontekst, men i denne sammenheng må næringsutvikling og økt verdiskapning være i fokus. Kulturbasert høsting er også viktig ved at det skjer en overføring av gamle tradisjoner til unge så som notfiske, stengselsfiske etter laks og fangst med snarer. Rekreasjonsturer der høsting av utmarksprodukter inngår har stor betydning for velvære og trivsel, men det må ikke være hovedmålgruppen for Sametingets prioriteringer. Det vil heller ikke være nødvendig å ta med reindrift, jordbruk eller vedsalg siden disse er etablerte næringer/virksomheter. I denne sammenheng avgrenses meldingen til å omfatte produkter der innlandsfiske, småvilt, bær, høsting av urter og andre ville vekster inngår enten som råvare eller for videreforedling av disse og utmarksbasert turisme.

Satsningen på utmarksnæringer må kobles opp mot Regjeringens verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner i samiske strøk, Regjeringens satsning på samisk reiseliv og Landbruks- og matdepartementets handlingsplan for innlandsfiske.

Når det gjelder utmarksbasert reiseliv er økoturisme et sentralt begrep bl.a. for å sikre at naturen ikke får varige skader etter slik virksomhet og at det er lokal kultur som formidles. FN's anbefaling til reiselivsbedrifter som ønsker å profilere seg som økoturismebedrifter er at de følger prinsippene i Quebec-deklarasjonen fra 2002. En økoturisme-bedrift er i følge Quebec-deklarasjonen en bedrift som

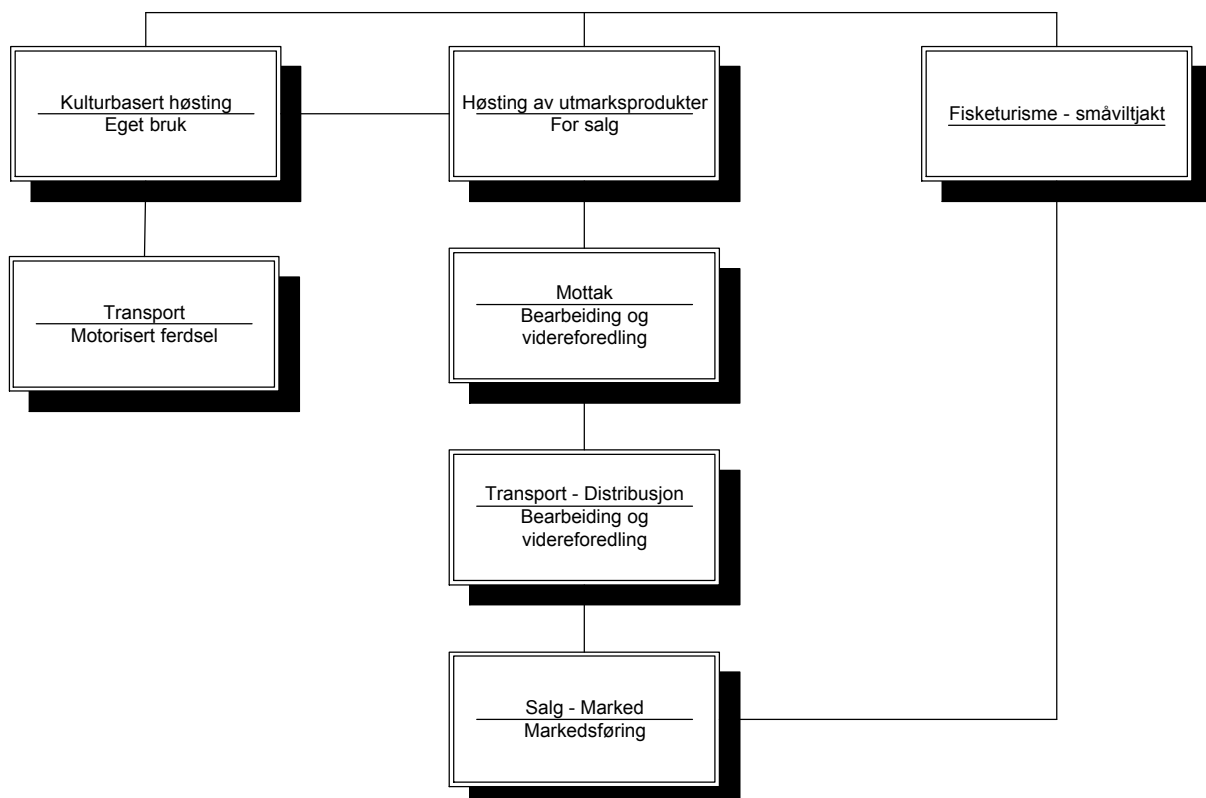
- tilbyr naturbaserte opplevelser
- bidrar aktivt til natur- og kulturvern
- tar hensyn til den lokale kulturen
- tjener lokalsamfunnet
- tilbyr opplevelser som inneholder et læringskonsept der gjestene får kunnskap om natur, miljø og lokal kultur.
- alltid sørger for å påvirke natur, kultur og miljø minst mulig

Det er ikke nok å tilby naturbaserte reiselivsopplevelser, man må i tillegg vise at man på en helhetlig og overbevisende måte er en økoturismebedrift. Økoturisme handler som oftest om småskala reiseliv, som retter seg mot individuelle turister eller små grupper. De krav som Quebec-deklarasjonen setter vil i stor grad kunne oppfylles av samiske reiselivsbedrifter. Utfordringen ligger i å skåne naturen for naturødeleggelser forårsaket av barmarkskjøring og annen transport.

Utviklingen i utmarksnæringen skal i størst mulig grad skje uten offentlig driftsstøtte.

Utviklingen av utmarksnæringen skal skje etter tre verdikjeder; kulturbasert høsting til eget bruk, høsting av utmarksprodukter for salg og utmarksbasert reiseliv. For utmarksprodukter for salg er det viktig å prioritere mottak av råvarer, transport og distribusjon og salg og markedsføring. Det utmarksbaserte reiselivet avgrenses i denne sammenheng til fisketurisme og småviltjakt. Figuren nedenfor viser de tre verdikjedene i utmarksnæringen:

Næringsmessig utnyttelse av utmarksprodukter

Sametingets politikk innen utviklingen av utmarksnæringer skal basere seg på å prioritere produktutvikling, kompetanseheving, nettverksdanning innen salg og markedsføring og nyskapende virksomhet. Det vil være en bedre måte å skape en fremtidsrettet næringsutvikling på enn gjennom en ren driftsstøtteordning. Virkemiddelordningene til investeringer, etablererstipend, tilskudd til utnyttelse av utmarksnæringer og kompetanseheving videreføres.

6.1 Rammebetingelser for utmarksnæringer

Flere regelverk er til hinder for å drive utmarksnæringer så som begrensninger i barmarkskjøring og vinterkjøring, begrensninger i bruken av fiskevann. Utfordringen er å fjerne hindringer for å drive med utmarksvirksomhet i samiske områder samtidig som man sikrer en bærekraftig miljø- og naturbruk. I den sammenheng er det viktig å ha for øye å sikre et tett samarbeid med reindrifts- og jordbruksnæringen der disse interesser er i bildet.

Eventuelle kultiveringstiltak og andre fysiske tiltak betinger et nært samarbeid med Finnmarkseiendommen og med andre grunneiere utenom Finnmark. Utmarksutøvere som setter i gang virksomheter må ha en viss forutsigbarhet og langsiktighet ved planlegging og ved investeringer. Det å få tilgang til fiskevann på langsiktige vilkår vil være avgjørende spesielt der det er investert mye i markedsarbeid og i kultivering.

Strategi: Sikre utmarksutøvere tilgang til utmarksressursene på en bærekraftig måte.

6.2 Kvalitetssikring

Ved kvalitetssikring er det viktig å se hele verdikjeden i utmarksnæringen under ett fra innhøsting, redskapsbruk, transport, mottak, bearbeiding, markedsføring og til salg. Om det svikter i ett ledd vil det få konsekvenser for resten av verdikjeden. Det gjelder spesielt der mat er inne i bildet og der mat hygiene er avgjørende for matvaresikkerheten. Samarbeid med Mattilsynet er en forutsetning for at gamle samiske produksjonsmetoder av mat kan videreføres samtidig som produksjonen ikke går på bekostning av matvaresikkerhet. Mottak må kunne ta i mot råvarer når innhøstingen skjer. Mottaket må samtidig vite at de har sikre leveranser fra råvareleverandørene. Forutsetning for å få oppegående mottaksanlegg er å finne personer eller interessenter som tar ansvar og vil drive mottak. Kvalitetssikring gjelder ikke bare selve produktet, men også de tilleggstjenester som er knyttet til utmarksproduktet så som service, transport etc.

Det siste tiåret er det utført to store kultiveringsprogrammer for innlandsfisk. Målet har vært å forbedre kvaliteten på fisken og forbedre mottaksforholdene for innlandsfisk. En kritisk suksessfaktor ved slike prosjekter er at det finnes personer eller miljøer som ser egeninteresse i å drive fram prosjekter slik at disse kan videreføres etter at prosjektperioden er over. Hvis man ikke får varige effekter av slike prosjekter er det ikke rett bruk av offentlige prosjektmidler. Det er lettest å se nettopp i prosjekter der kultivering av fiskevann er sentrale tiltak. Hvis det ikke skjer fiske etter at slike tiltak er avsluttet, vil parasittbefengt og småfallen fisk begynne å dominere igjen etter et par år.

Strategi 1: Kvalitetssikre tiltak i alle ledd i verdikjeden i utmarksnæringen

Strategi 2: Koordinere mottak av utmarksprodukter for å sikre matvarekvaliteten.

Strategi 3: Videreføre samiske mattradisjoner i samarbeid med Mattilsynet.

6.3 Kompetanseheving, forskning og utvikling

Det er behov for kompetanseheving på en rekke områder. Ved behandling av utmarksprodukter er kvalitet og hygiene avgjørende ved salg og videreforedling av disse produktene. Det er liten kunnskap om markedsforståelse der utmark inngår i reiselivssatsningen. Fiskeguiding er et nytt begrep i Norge – det er behov for å utdanne flere fiskeguidere der også samisk kulturforståelse og næringsliv inngår.

Ved omfattende inngrep eller endret ressursforvaltning i utmark er det nødvendig å ha fokus på forskning og utvikling. Det er nødvendig for å ha et faglig grunnlag for å vurdere å gjennomføre slike tiltak. FoU må ha som fokus på etablering av nye arbeidsplasser basert på utmarksressurser.

Det har skjedd lite produktutvikling innen utmarksnæringer. Større grad av produktutvikling er ofte en betingelse for å drive med videreføring. Ved økt videreføring vil en kunne øke inntjeningen og verdiskapningen i en bedrift. Som eksempel kan nevnes en utmarksbedrift som har utviklet mange, nye produkter bare fra sik. Bedriften tilbyr følgende produkter; fersk sik, fersk filet, varmrøkt hel, varmrøkt filet m/peppermix, varmrøkt filet m/sitronpepper, varmrøkt filet m/urter, kaldrøkt filet, gravet filet, tomatsik, sennepsik, sursik, sikkaker, sikkpudding, sikkmousse og sikkaviar.

Nye produksjonsteknikker og metoder kan effektivisere produksjonen. Det kan være hermetisering, vakuumpakking etc.

Strategi: Styrke kompetansen blant utmarksutøvere slik at disse er i stand til å produsere utmarksprodukter av god kvalitet

6.4 Salg og markedsarbeid

Det er ulike utfordringer innen de ulike verdikjedene for det som har med salg å gjøre. Småskala næringsutøvere har verken økonomiske eller arbeidsressurser til å drive med salg og markedsføring. Utfordringen ligger i å sørge for at produkter fra småskala næringsvirksomhet kan selges på nye markeder på en rimelig måte. Konkurransen innen villfisk er stor fra oppdrettsnæringsvirksomheten. Lavere pris fra oppdrettsfisk og god kvalitet på slik fisk skaper store utfordringer for villfisk. Lavere pris har også betydning for bær som importeres fra utlandet. I denne sammenheng er det naturlig å trekke fram sik som er vanskelig å selge til områder eller til tilreisende som ikke er vant med hvit fisk. Oppdrettslaks er den dominerende fiskeart på norske restauranter, og det ligger en stor utfordring for næringslivet å få solgt stedegne produkter lokalt.

En vesentlig del av reiselivsaktivitetene skjer i korte perioder på en til to måneder. For å sikre et bedre inntektsgrunnlag må de lokale reiselivsaktørene gi et mer variert produkttilbud enn det som er tilfelle i dag. Markedet må bearbeides slik at det er mulig å selge utmarksprodukter i skuldersesongene dvs utenom de vanlige sesongene.

I markedsføring av utmarksbaserte reiselivsprodukter må det ha fokus på økoturisme der det legges spesielt mye vekt på hensynet til samiske tradisjoner. En slik strategi vil være i samsvar med samisk naturbruk og bidra til en økologisk bærekraftig utvikling i naturbruk.

Organisering av salget av rypejakta er tilfeldig. Ved å kanalisere rypejegere til områder hvor jakttrykket er mindre vil en kunne garantere sikrere fangst og derved få en høyere pris for produktet. Ved å gi slike garantier vet markedet hvilke forventninger de kan ha ved kjøp av slike tjenester.

Strategi 1: Fokuser på utmarksprodukter både som økologiske og arktiske produkter for å oppnå høyere pris.

Strategi 2: Fokuser på økoturisme i reiselivsutviklingen.

Strategi 3: Utvide reiselivstilbudet av utmarksprodukter utenom de vanlige sesongene.

6.5 Nettverk og samarbeid

Utmarksutøvere er en liten og uensarta gruppe. Det er behov for å etablere nettverk mellom disse slik at disses interesser blir ivaretatt. Det gjelder både i felles redskapsbruk, samarbeid om mottak og felles transport der det er mulig å koordinere. Det gjelder ikke minst et samarbeid om salg og markedsføring av utmarksprodukter. Som følge av at det er få som driver med utmarksnæringsvirksomhet er det nødvendige å samarbeide for å øke verdiskapningen i utmarksnæringsvirksomheten.

Det finnes noe kompetanse i Norge om utmarksnæringsvirksomhet. Utfordringen ligger i å etablere kontakt mellom disse miljøene og samiske utmarksutøvere.

Satsningen på utmarksbaserte reiselivsprodukter betinger at det etableres kontakt med norske aktører som allerede er på markedet. Det gjelder både aktører som har spesialisert seg på jakt og fiske, andre utmarksprodukter og det øvrige reiselivet i regionen. Det er ikke grunnlag for å etablere en egen samisk reiselivsorganisasjon som har utmark som sine hovedprodukter.

Strategi: Nettverk og samarbeid for å øke verdiskapningen i utmarksnæringen.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

Rammene i Sametingets budsjett er for små til å dekke de utfordringer som er for å få til en positiv utvikling innen utmarksnæringen. Av den grunn er det en forutsetning for å sette i verk meldingen at finansieringen skjer gjennom Regjeringens verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner og satsningen på samisk reiseliv. Samarbeidet med sentrale myndigheter må være høyt prioritert slik at det settes av midler over statsbudsjettet til utvikling av utmarksnæringen i samiske områder. Oppfølging av strategiene i meldingen kan ikke skje før finansieringen er i orden.

8. Oppfølging, resultatvurdering og evaluering av meldingen for utmarksnæringen

Det skal utarbeides årlig tiltaksplan for iverksetting av strategiene i melding for utvikling av utmarksnæringen. Strategiene i meldingen skal gjelde i fem år. Sametingets budsjett vil være styrende for de årlige aktivitetene. Hvert år foretas en gjennomgang av framdriften av programmet. Det foretas en evaluering av gjennomføringen etter fem år.

III Votering

Av 43 representanter var 28 til stede. Det ble ikke votert i denne saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen, saksordfører	
2	Egil Olli	Toril Bakken Jarle Jonassen Jánoš Trosten
3	Egil Olli	
4	Jánoš Trosten	Toril Bakken Olaf Eliassen Kjell Svein Skog Jánoš Trosten
5	Isak Mathis O. Hætta	Toril Bakken Per Andersen Bæhr
	Isak Mathis O. Hætta	
6	Toril Bakken	Olaf Eliassen Terje Tretnes

	Olaf Eliassen, til forretningsorden	
		Anders Urheim
	Toril Bakken	
7	Gunn-Britt Retter	
8	Olaf Eliassen	
9	Terje Tretnes	
10	Per Andersen Bæhr	
11	Anders Urheim	
12	Per Edvin Varsi	Jánoš Trosten
13	Kjersti Myrnes Balto	
14	Magnhild Mathisen	
15	Kjell Svein Skog	
16	Berit Anna Gaup	
17	Klemet Erland Hætta	
18	Jarle Jonassen	

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 15.45.

Originalspråk: Norsk

Sak 09/07

Kongekrabbe, ressurs eller problem

Arkivsaknr.
04/247

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.01.07	R 007
Nærings- og kulturkomiteen	15.-16.02.07	003/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	09/07

Saken påbegynt 01.03.07 kl. 15.45.

I Vedlegg

Nr.		Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1		16.01.07	Sametingsrådet	R 007/07
2	I	10.05.2006	Fiskeridirektoratet	Høringsnotat – Forslag til regulering av og adgang til å delta i fangst av kongekrabbe øst for 26° øst i 2006/2007
3	U	29.05.2006	Fiskeri- og kystdepartementet	Høringsuttalelse angående Forslag til regulering av og adgang til å delta i fangst av kongekrabbe øst for 26°Ø i 2006/2007
4	I	01.03.2006	Fiskeri- og kystdepartementet	Evalueringsrapport om forvaltningen av kongekrabbe
5	V	Div. 1996	Sametinget	Rådsvedtak, plenumsvedtak 96

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen:

Sametinget vil i forhold til stortingsmeldingen om kongekrabbeforvaltningen som skal fremlegges for Stortinget våren 2007 vise til noen aspekter ved den framtidige forvaltningen av kongekrabbe.

- I Sametinget ønsker på det nåværende tidspunkt å videreføre et regime med ulike forvaltningsstrategier for fangst av kongekrabbe øst og vest for 26°Ø. Det er viktig å hindre videre spredning av kongekrabbe. Dette krever økt innsats i desimeringsfisket vest for 26°Ø. Sametinget går derfor inn for fortsatt fritt fiske av kongekrabbe vest for 26°Ø. Det må videre vurderes å fastsette en nordlig grense for utbredelsen av kongekrabben. Det er behov for

forskning på hvordan man kan strategisk kan nedfiske kongekrabbebestanden med tanke på både økonomiske virkninger og effektive beskatnings/fangststrategier, og det bør vurderes en å innføre en kompensasjonsordning/pristilskudd for kongekrabbe fanget vest for 26°Ø.

- II Sametinget ønsker en fortsatt kommersiell fangst av kongekrabbe øst for 26°Ø. Sametinget mener det er avgjørende å prioritere forskning på hvordan kongekrabben innvirker på økosystemet i nordområdene. Det anbefales økt forskningsinnsats knyttet til økologiske, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av kongekrabben som introdusert art i Barentshavet. Forskningen må se på de langsiktige konsekvensene av innføringen av kongekrabben. Dette må sees i relasjon til andre kommersielt viktige arters bestandsutvikling og hvordan dette påvirker det øvrige fiskeri i de berørte områdene.
- III I forhold til et fremtidig forvaltningsregime vil Sametinget understreke følgende momenter:
- a. For å sikre og styrke bosetningsstrukturen er det av stor betydning at alle fiskere bosatt øst for 26°Ø som søker om det gis tilgang til å fiske kongekrabbe. Dette gjelder for fartøy under 15 meter.
 - b. For fartøy under 15 meter bør fangst av kongekrabbe følge det ordinære kvoteåret. Dvs. at det bør tillates fangst hele året. En utvidelse av kvoteåret vil kunne lette fisket for de mindre båtene både ut fra bedre sikkerhet (mindre værutsatt) og mulighet til å drive krabbefiske når tilgangen på andre arter er vanskelig. Ved å spre tilgangen på kongekrabbe over en lengre periode på verdensmarkedet, kan dette være med på å sikre en bedre pris til fisker på krabben i og med at Russland og Alaska nå åpner fisket samtidig som Norge.
 - c. Det bør vurderes en egen reguleringsgruppe uten aktivitets og deltakerkrav for fartøy under 6-7 meter. Dette for å ivareta hensynet til kombinasjonsutøvere og til fiskere i fjordområder hvor det kan være vanskelig å innfri kravet til aktivitet. Det bør vurderes å innføre en rekrutteringskvote for denne gruppen.
 - d. Sametinget anbefaler ikke at det etableres en kvotestige i fisket etter kongekrabbe.
 - e. Sametinget ønsker et omsetningsforbud for krabbekvoter. Deltageradgangen skal ikke "automatisk" tillates overført til ny eier ved salg av fartøy.
- IV Forvaltning.
- Samefolket har rett til ressursene i egne områder og har i utgangspunktet også en rett til å forvalte disse ressursene. Sametinget betrakter kongekrabben som en ny art som er introdusert i samiske områder. Som en art i samiske områder har Sametinget en rett og plikt til å vurdere artens utbredelse og om dette er en ressurs eller problem for området. Sametinget ønsker gjennom konsultasjoner å bli enige med nasjonale myndighetene om en felles forvaltningsstrategi for kongekrabben. Denne forvaltningsstrategien bør ta utgangspunkt i at fangst på kongekrabben er begrenset til et mindre geografisk område på kysten av Finnmark og gir dermed muligheten til å etablere et regionalt forvaltningsnivå. Sametinget ønsker å etablere et regionalt forvaltningsnivå for kongekrabben. Etableringen av et slikt forvaltningsnivå betinger at også Sametinget har utøvende myndighet, i form av ordninger som inngår i utvikling av kriterier for deltakelse i og utøvelse av kongekrabbefisket, men også ansvar utover dette. Sametinget ser for seg et forvaltningsnivå med deltagelse fra Sametinget og regionalt nivå.
- Spørsmål knyttet til hvordan Sametinget skal involveres i forhandlinger og internasjonale avtaler, fastsettelse av norsk kvote, avsetning av kvoteandel til forskningsformål, tiltak for å begrense utbredelse og forekomst og til fastsettelse av eventuelt område for bærekraftig fangst vil være gjenstand for konsultasjoner.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling:

Forslag

Komiteen, medlemmene Lene Hansen, Ánne Márjá G. Eira, Jarle Jonassen, Tor Mikalsen, Miriam Paulsen, Norske samers riksforbund, Marianne Balto, Henrik Eriksen, Marie Therese Nordsletta Aslaksen, Knut Store, Bjarne Store-Jakobsen, Per Edvind Varsi, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Per Andersen Bæhr, Kautokeino flyttsamelite, Olaf Eliassen, Senterpartiet, Anders Urheim, Samisk Sosialdemokratisk Parti, fremmer følgende endringsforslag:

Forslag 1

Første avsnitt utgår og erstattes med punkt IV i rådets forslag der følgende endres:

Første setning skal lyde:

Samefolket har rett til ressursene i egne områder og har derved også en rett til å forvalte disse.

Tredje setning skal lyde:

Med bakgrunn i dette har Sametinget en rett og plikt til å vurdere artens utbredelse og om dette er en ressurs eller et problem for området.

To nye kapitler:

Nåværende forvaltning

Dagens forvaltning av kongekrabben tar ikke hensyn til de minoritets- og urfolksmessige prinsippene Norge er bundet av. Vi viser her til at en stor del av fjordbefolkningen i fjordene fra og med Porsanger og østover, er samer. Myndighetene er derfor i henhold til folke- og urfolksretten, forpliktet til å sikre det materielle grunnlaget for bosetningen i området.

Allerede den 9. juli 1990 framla høyesterettsjustitiarius Carsten Smith sin sakkyndige rapport til Fiskeridepartementet, som omhandlet marine ressurser og urfolksrettslige forhold.

Rapporten omhandlet myndighetenes rettslige forpliktelser når det gjelder å sikre sjøfisket som et materielt grunnlag i samiske områder. Han understreket allerede da at sjøsamene befant seg i en fem på tolv situasjon, og at dette forpliktet norske myndigheter til å føre en fiskeripolitikk for å sikre det materielle grunnlaget for denne kulturen.

Smiths utredning ble fulgt opp av Regjeringen, som i Stortingsmelding nr. 58, 1991-92, slo fast at:

"De retningslinjene som utredningen gir med hensyn til den samiske befolkningens rettsstilling i forbindelse med fiskerireguleringer, må tas hensyn til ved framtidige reguleringer som vil berøre denne folkegruppens næringsgrunnlag." (Jf. St. meld. nr. 58, 1991-92, s. 107.).

Stortingets næringskomité sier 19. mai 2005, i innstillingen om Stortingsmelding nr. 19 (2004-2005), Marin Næringsutvikling - Den blå åker. (Jf. kap. 12, Urbefolknings spørsmål, Samepolitikk).;

"... det tradisjonelle fjordfisket i kombinasjon med andre næringer, er en viktig bærer av den samiske kulturen og en av forutsetningene for bosetting på mange av de minste stedene."

Når det gjelder kongekrabben, beskriver Næringskomiteen situasjonen, og man henstiller til Regjeringen om å kompensere dette gjennom kvote også til de minste båtene:

"Komiteen konstaterer at mengden av kongekrabbe, særlig innerst i fjordene i Øst-Finnmark, er så stor at det tradisjonelle fisket med line og garn er meget sterkt hemmet. For de minste båtens vedkommende er fisket til dels umuliggjort. Komiteen finner det derfor ikke urimelig at dette kompenseres, og ber om at det vurderes å gi kvote på kongekrabbe til båter under 7 meter."

Status i dag

Det tradisjonelle garn- og linefisket er langt på vei umuliggjort, særlig i de indre fjordstrøkene, blant annet på grunn av krabben. Dette betyr at de minste båtene med liten aksjonsradius og mobilitet, ikke lenger er i stand til å oppfylle Fiskeridirektoratets kvalifiseringskrav av torsk og rognkjeks, for å få rett til å fange krabbe.

De som fisker med de minste båtene i dette området er uten tvil de fiskerne i landet som er aller mest plaget av krabben. Samtidig er det altså laget et regelverk som hindrer disse å fange krabbe.

Realiteten er at de som prøver å livnære seg av tradisjonelt småskalafiske og kombinasjonsnæringsvirksomhet langs fjordene i kongekrabbeområdene, ikke får mulighet til å utnytte denne lokale ressursen til inntekts ervervelse. Dette er en stor trussel mot det materielle grunnlaget for den sjøsamiske kulturen i området.

I forbindelse med utarbeidelsen av en ny nasjonal forvaltning av kongekrabben skal de folkerettslige prinsipper hva angår urfolk, legges til grunn.

Overskrift til punktene i rådets forslag:

Forvaltning

I punkt I endres siste setning til å lyde:

Det er behov for forskning på hvordan man kan strategisk kan nedfiske kongekrabbebestanden med tanke på både økologi, økonomiske virkninger og effektive beskatnings-/fangststrategier. En kompensasjonsordning/pristilskudd for kongekrabbe fanget vest for 26°Ø bør også vurderes.

Punkt a. endres slik:

For å sikre og styrke bosetningsstrukturen er det av stor betydning at alle fiskere bosatt øst for 26°Ø, etter søknad, gis adgang til å fiske kongekrabbe i kyst- og fjordstrøk. Dette gjelder for fartøy under 15 meter. Større fartøy skal ikke ha adgang til fiske i fjordene.

Punkt c. Ny setning føyes til som siste setning:

En særskilt ungdomskvoter bør også innføres for å sikre rekruttering av ungdom til fiskeryrket.

Punkt e. Siste setning strykes og erstattes med:

I det videre arbeidet må overføring av kvoter ved arv vurderes.

Nye bokstaver føyes til under punkt:

f. For å ivareta sikkerhetsperspektivet, bør det vurderes at fiskere med små båter får formell mulighet til å fiske sine krabbekvoter på andre lokale fartøy av tilstrekkelig størrelse.

g. Et begrenset fritidsfiske kan tillates.

h. I det videre arbeid med forvaltningsstrategier må et fiske på hunnkrabbe vurderes.

Nytt siste kapittel:

Nærhets- og avhengighetsprinsippet

Sametinget konstaterer at den forvaltningen som i dag finner sted når det gjelder kongekrabben, er sterkt i strid med rettsoppfatningen til folk i de mest utsatte krabbeområdene. Derfor må man legge nærhetsprinsippet til grunn, noe som altså er fullt mulig også etter dagens lov- og regelverk. Det må erkjennes at det tradisjonelle fisket etter torsk, rognkjeks, hyse, kveite og andre arter er sterkt desimert og delvis ødelagt i disse fjordområdene, blant annet på grunn av kongekrabben. På bakgrunn av dette bør de stedlige fiskerne og kombinasjonsnæringsutøverne som er blitt rammet, ha en ubetinget rett til å fange den arten som ødelegger deres øvrige fiske, og dermed også deres livsgrunnlag.

Både ut fra det rettsgrunnlaget og de sterke politiske styringssignalene som foreligger, finnes det ingen juridiske eller politiske skranker for å innføre et system hvor alle som er skadelidende i krabbeområdene, blir tildelt sin rimelige og rettmessige andel av denne ressursen.

Komiteen har for øvrig ingen merknader eller forslag til saken og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 43 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag om for øvrig å støtte Sametingsrådets forslag til innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Olaf Eliassen, saksordfører	
2	Knut Store	
3	Tor Mikalsen	
4	Magnhild Mathisen	
5	Jarle Jonassen	Magnhild Mathisen
	Jarle Jonassen	
6	Solfrid Pettersen	
7	Gunn-Britt Retter	
8	Jánoš Trosten	Ann-Mari Thomassen
	Jánoš Trosten	
9	Josef Vedhugnes	Per Ivar Henriksen Terje Tretnes
	Josef Vedhugnes	
10	Ann-Mari Thomassen	
11	Olaf Eliassen, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Samefolket har rett til ressursene i egne områder og har derved også en rett til å forvalte disse. Sametinget betrakter kongekrabben som en ny art som er introdusert i samiske områder. Med bakgrunn i dette har Sametinget en rett og plikt til å vurdere artens utbredelse og om dette er en ressurs eller et problem for området.

Sametinget ønsker gjennom konsultasjoner å bli enige med de nasjonale myndighetene om en felles forvaltningsstrategi for kongekrabben. Denne strategien bør ta utgangspunkt i at fangst på kongekrabben er begrenset til et mindre geografisk område på kysten av Finnmark og gir dermed muligheten til å etablere et regionalt forvaltningsnivå.

Sametinget ønsker å etablere et regionalt forvaltningsnivå for kongekrabben.

Etableringen av et slikt forvaltningsnivå betinger at Sametinget har utøvende myndighet i form av ordninger som inngår i utviklingen av kriterier for deltakelse i og utøvelse av kongekrabbefisket, men også et ansvar utover dette. Sametinget ser for seg et forvaltningsnivå med deltakelse fra Sametinget og regionale myndigheter.

Spørsmål knyttet til hvordan Sametinget skal involveres i forhandlinger og internasjonale avtaler, fastsettelse av norsk kvote, avsetning av kvoteandel til forskningsformål, tiltak for å begrense utbredelse og forekomst og til fastsettelse av eventuelt område for bærekraftig fangst, vil være gjenstand for konsultasjoner.

Nåværende forvaltning

Dagens forvaltning av kongekrabben tar ikke hensyn til de minoritets- og urfolksmessige prinsippene Norge er bundet av. Vi viser her til at en stor del av fjordbefolkningen i fjordene fra og med Porsanger og østover, er samer. Myndighetene er derfor i henhold til folke- og urfolksretten, forpliktet til å sikre det materielle grunnlaget for bosetningen i området.

Allerede den 9.juli 1990 framla høyesterettsjustitiarius Carsten Smith sin sakkyndige rapport til Fiskeridepartementet, som omhandlet marine ressurser og urfolksrettslige forhold.

Rapporten omhandlet myndighetenes rettslige forpliktelser når det gjelder å sikre sjøfisket som et materielt grunnlag i samiske områder. Han understreket allerede da at sjøsamene befant seg i en fem på tolv situasjon, og at dette forpliktet norske myndigheter til å føre en fiskeripolitikk for å sikre det materielle grunnlaget for denne kulturen.

Smiths utredning ble fulgt opp av Regjeringen, som i stortingsmelding nr. 58, 1991-92, slo fast at:

"De retningslinjene som utredningen gir med hensyn til den samiske befolkningens rettsstilling i forbindelse med fiskerireguleringer, må tas hensyn til ved framtidige reguleringer som vil berøre denne folkegruppens næringsgrunnlag." (Jf. St. meld. nr. 58, 1991-92, s. 107.).

Stortingets næringskomité sier 19. mai 2005, i innstillingen om stortingsmelding nr. 19 (2004-2005), Marin Næringsutvikling - Den blå åker. (Jf. kap. 12, Urbefolknings spørsmål, Samepolitikk);

"... det tradisjonelle fjordfisket i kombinasjon med andre næringer, er en viktig bærer av den samiske kulturen og en av forutsetningene for bosetting på mange av de minste stedene."

Når det gjelder kongekrabben, beskriver Næringskomiteen situasjonen, og man henstiller til Regjeringen om å kompensere dette gjennom kvote også til de minste båtene:

"Komiteen konstaterer at mengden av kongekrabbe, særlig innerst i fjordene i Øst-Finnmark, er så stor at det tradisjonelle fisket med line og garn er meget sterkt hemmet. For de minste båtens vedkommende er fisket til dels umuliggjort. Komiteen finner det derfor ikke urimelig at dette kompenseres, og ber om at det vurderes å gi kvote på kongekrabbe til båter under 7meter."

Status i dag

Det tradisjonelle garn- og linefisket er langt på vei umuliggjort, særlig i de indre fjordstrøkene, blant annet på grunn av krabben. Dette betyr at de minste båtene med liten aksjonsradius og mobilitet, ikke lenger er i stand til å oppfylle Fiskeridirektoratets kvalifiseringskrav av torsk og rognkjeks, for å få rett til å fange krabbe.

De som fisker med de minste båtene i dette området er uten tvil de fiskerne i landet som er aller mest plaget av krabben. Samtidig er det altså laget et regelverk som hindrer disse å fange krabbe.

Realiteten er at de som prøver å livnære seg av tradisjonelt småskalafiske og kombinasjonsnæringsvirksomhet langs fjordene i kongekrabbeområdene, ikke får mulighet til å utnytte denne lokale ressursen til inntekts ervervelse. Dette er en stor trussel mot det materielle grunnlaget for den sjøsamiske kulturen i området.

I forbindelse med utarbeidelsen av en ny nasjonal forvaltning av kongekrabben skal de folkerettslige prinsipper hva angår urfolk, legges til grunn.

Forvaltning

Sametinget ønsker på det nåværende tidspunkt å videreføre et regime med ulike forvaltningsstrategier for fangst av kongekrabbe øst og vest for 26°Ø. Det er viktig å hindre videre spredning av kongekrabbe. Dette krever økt innsats i desimeringsfisket vest for 26°Ø. Sametinget går derfor inn for fortsatt fritt fiske av kongekrabbe vest for 26°Ø. Det må videre vurderes å fastsette en nordlig grense for utbredelsen av kongekrabben. Det er behov for forskning på hvordan man kan strategisk kan nedfiske kongekrabbebestanden med tanke på både økologi, økonomiske virkninger og effektive beskatnings-/fangststrategier. En kompensasjonsordning/pristilskudd for kongekrabbe fanget vest for 26°Ø bør også vurderes.

Sametinget ønsker en fortsatt kommersiell fangst av kongekrabbe øst for 26°Ø. Sametinget mener det er avgjørende å prioritere forskning på kongekrabbens innvirkning på økosystemet i nordområdene. Det anbefales økt forskningsinnsats knyttet til økologiske, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av kongekrabben som introdusert art i Barentshavet. Forskningen må se på de langsiktige konsekvensene av innføringen av kongekrabben. Dette må sees i relasjon til andre kommersielt viktige arters bestandsutvikling og hvordan dette påvirker det øvrige fiskeri i de berørte områdene.

I forhold til et fremtidig forvaltningsregime vil Sametinget understreke følgende momenter:

- a. For å sikre og styrke bosetningsstrukturen er det av stor betydning at alle fiskere bosatt øst for 26°Ø, etter søknad, gis adgang til å fiske kongekrabbe i kyst og fjordstrøk. Dette gjelder for fartøy under 15 meter. Større fartøy skal ikke ha adgang til fiske i fjordene.
- b. For fartøy under 15 meter bør fangst av kongekrabbe følge det ordinære kvoteåret. Dvs. at det bør tillates fangst hele året. En utvidelse av kvoteåret vil kunne lette fisket for de mindre båtene både ut fra bedre sikkerhet (mindre værutsatt) og mulighet til å drive krabbefiske når tilgangen på andre arter er vanskelig. Ved å spre tilgangen på kongekrabbe over en lengre periode på verdensmarkedet, kan dette være med på å sikre en bedre pris til fisker på krabben i og med at Russland og Alaska nå åpner fisket samtidig som Norge.
- c. Det bør vurderes en egen reguleringsgruppe uten aktivitets og deltakerkrav for fartøy under 6-7 meter. Dette for å ivareta hensynet til kombinasjonsutøvere og til fiskere i fjordområder hvor det kan være vanskelig å innfri kravet til aktivitet. Det bør videre vurderes å innføre en rekrutteringskvote for denne gruppen. En særskilt ungdomskvoteprosent bør også innføres for å sikre rekruttering av ungdom til fiskeryrket.
- d. Sametinget anbefaler ikke at det etableres en kvotestige i fisket etter kongekrabbe.
- e. Sametinget ønsker et omsetningsforbud for krabbekvoter. I det videre arbeidet må overføring av kvoter ved arv vurderes.
- f. For å ivareta sikkerhetsperspektivet, bør det vurderes at fiskere med små båter får formell mulighet til å fiske sine krabbekvoter på andre lokale fartøy av tilstrekkelig størrelse.

g.. Et begrenset fritidsfiske kan tillates.

h. I det videre arbeid med forvaltningsstrategier må et fiske på hokrabe vurderes.

Nærhets- og avhengighetsprinsippet

Sametinget konstaterer at den forvaltningen som i dag finner sted når det gjelder kongekrabben, er sterkt i strid med rettsoppfatningen til folk i de mest utsatte krabbeområdene

Derfor må man legge nærhetsprinsippet til grunn, noe som altså er fullt mulig også etter dagens lov- og regelverk. Det må erkjennes at det tradisjonelle fisket etter torsk, rognkjeks, hyse, kveite og andre arter er sterkt desimert og delvis ødelagt i disse fjordområdene, blant annet på grunn av kongekrabben. På bakgrunn av dette bør de stedlige fiskerne og kombinasjonsnæringsutøverne som er blitt rammet, ha en ubetinget rett til å fange den arten som ødelegger deres øvrige fiske, og dermed også deres livsgrunnlag.

Både ut fra det rettsgrunnlaget og de sterke politiske styringssignalene som foreligger, finnes det ingen juridiske eller politiske skranker for å innføre et system hvor alle som er skadelidende i krabbeområdene, blir tildelt sin rimelige og rettmessige andel av denne ressursen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 16.40.

Originalspråk: Norsk

Sak 10/07

Sametingsrådets politiske program for perioden 2006-2009

Arkivsaknr.
05/2172

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet		R
Oppvekst- og utdanningskomiteen	15.-16.02.07	004/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	010/07

Saken påbegynt 2. mars 2007 kl. 09.00

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen:

Sametinget

Visjon: *mangfoldige samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet*

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge og er valgt av og blant samer. Det første valget til Sametinget i Norge ble gjennomført i 1989. I perioden som omfattes av dette politiske programmet er Sametinget inne i sin femte valgperiode. Landet er delt inn i 13 valgdistrikt, og hvert distrikt har tre representanter. I tillegg har de fire valgdistriktene som hadde flest godkjente stemmer ved valget i 2005 ett utjevningsmandat. Totalt utgjør dette 43 representanter. Kvinner og menn er i perioden likt representert på Sametinget. Som parlament skal Sametinget arbeide for å bevare en felles samisk identitet og utvikle og bygge samiske samfunn.

Det samiske folket må selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for framtiden. Dette innebærer at staten Norge fullt ut anerkjenner samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse som folk og urfolk i Norge.

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette setter det samiske folket i en spesiell stilling som Norges urfolk. Våre rettigheter som samer, folk, og urfolk med en egen kultur er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for de samiske samfunn.

Vi har rett til selvbestemmelse, likeverd, beskyttelse og styrking av felles identitet, kultur, samfunnsliv og språk. Vi har rett til våre landområder og de ressursene som danner vårt felles materielle kulturgrunnlag.

Sametingsrådet vil arbeide for å utvikle framtidige samiske samfunn med kulturell oppblomstring og utfoldelse bygd på samiske verdier. Vår visjon er åpne og inkluderende samfunn der det vises respekt for menneskeverdet, der menneskene har muligheter til personlig utvikling, og der det legges til rette for at folk kan delta aktivt i samfunnsbyggingen. Vi ønsker å utvikle verdier som likeverd, likestilling, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk. Dette vil vi for å kunne delta og virke i det mangfoldet av kulturelle uttrykksformer, verdisyn og livssyn, religiøse og ideologiske ståsteder vårt samfunnsliv representerer.

For Sametingsrådet er det viktig å kunne ta gode politiske beslutninger på bakgrunn av kunnskap om samiske samfunn. Dette innebærer tallmateriale og kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag som kan gi et bilde av hvor vi er. Målet med politikken er å fortelle hvor vi skal, og hvordan vi skal komme dit. Statistikk og forskning er verktøy som både kan fortelle oss hvor vi er, og måle effekten av politiske tiltak.

Statistikk anses i dag for å være en selvfølge for vekst og utvikling av samfunnet. I samisk sammenheng har det vært begrenset forskning og lite statistikk. I 2006 ble det for første gang utgitt en egen samisk statistisk årbok. Dette var en viktig milepæl og markerte starten på utviklingen av gode beslutningsverktøy for Sametinget.

Sametinget og statlige myndigheter

Sametingsrådet legger stor vekt på forsoning, samarbeid og å utvikle partnerskap med landets myndigheter. Med den politikken som er iverksatt på dette området, ligger det bedre til rette for at vi i fellesskap med myndighetene etter hvert kan legge bak oss en del historiske hendelser og konsentrere oss om framtiden.

Sametinget har siden opprettelsen utviklet seg i kraft av nasjonal og internasjonal rettsutvikling, og framfor alt i kraft av å være et folkevalgt organ av og for samene i Norge. Dette har medført at Sametinget i stadig større grad er blitt et utøvende myndighetsorgan. Nasjonalt har vi fått formalisert en økende anerkjennelse av Sametingets posisjon gjennom finnmarkslovsprosessen og gjennom konsultasjonsavtalen som ble inngått mellom Sametinget og statlige myndigheter i 2005. Avtalen er fastsatt ved kongelig resolusjon og innebærer først og fremst en anerkjennelse av de allerede eksisterende forpliktelsene statlige myndigheter har påtatt seg overfor samene gjennom ratifiseringen av ILO-konvensjon 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater.

Konsultasjonsavtalen pålegger statlige myndigheter en plikt til å søke å komme til enighet med Sametinget i alle saker som spesielt angår samene, før vedtak fattes. Det er ikke tilstrekkelig med ordinære høringsprosesser der samiske interesser har anledning til å uttale seg. Dette innebærer et stort ansvar både for statlige myndigheter og Sametinget. Partene skal være fleksible og konstruktive i dette arbeidet. Konsultasjonsordningen innebærer at Sametinget og statlige myndigheter sammen skal utvikle et partnerskapsperspektiv. Dette er noe som vil bli fulgt opp og fortløpende evaluert fra Sametingets side. Sametingets stilling skal også følges opp og utvikles i et gjensidig samarbeid med sikte på forhandlinger om utvalgte samfunnsområder, som for eksempel Sametingets budsjett.

Sametingsrådets regionalpolitikk

Det overordnede målet for Sametingsrådets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen. For å nå disse målene er det nødvendig at det finnes stabile og forutsigbare rammebetingelser i de samiske områdene. Dette vil sikre et robust næringsliv og sysselsetting i samiske lokalsamfunn. I tillegg må man ha kunnskap om hva

som er viktige verdier for det samiske folket. Samiske samfunn er ikke homogene med hensyn til kultur eller næringsliv. Sametingets virksomhet må både ivareta og utvikle de fellesverdiene samene har som folk, og samtidig gi rom for forskjeller.

Sametingsrådet mener at samfunnsoppgaver skal løses på et lavest mulig forvaltningsnivå i forhold til brukere. Kommunene må ha ansvar, kompetanse og ressurser til å gjennomføre uttalte mål i samepolitikken. Det er derfor viktig at kommunene sikres de nødvendige rammebetingelser.

Samarbeidet på regionalt nivå har siden Sametingets opprettelse utviklet seg i positiv retning. Sametingets rolle som regionalpolitisk aktør har blitt styrket de siste årene. I forrige periode ble det inngått flere samarbeidsavtaler med fylkeskommunene i de tradisjonelle samiske bosettingsområdene. Målet med avtalene er å etablere felles forståelse, bygge allianser og komme fram til omforente løsninger på utvalgte politikkområder.

Sentrale myndigheter vil i løpet av perioden arbeide fram en ny forvaltningsmodell for regionene. Både geografi og innhold skal endres. Endring av regioninndelingen i Norge vil påvirke Sametingets samhandling med regionene. Det forutsettes at endringer av oppgavefordelingen mellom stat og region og Sametinget gjennomføres på grunnlag av reelle konsultasjoner mellom partene som ivaretar statens forpliktelser når det gjelder samene. Regioninndelingen vil være avhengig av hvor stor makt og myndighet de nye regionene får. Sametingets rolle og myndighet når det gjelder til den samiske befolkningen må ikke svekkes men styrkes ved en myndighetsoverføring til regionene. Det må derfor legges til rette for at det gjennomføres reelle og effektive trepartsforhandlinger mellom staten, regionen og Sametinget for å sikre at Norge overholder sine forpliktelser overfor samene i henhold til folkeretten. Det framtidige regionale nivået må ha et grunnleggende avklart forhold til samenes rettigheter som folk og urfolk.

Samisk samarbeid og Sametingets internasjonale posisjon

Samene er bosatt i fire stater, og det er viktig å styrke og videreutvikle det samiske samarbeidet på tvers av nasjonalstatenes grenser.

Det er en sentral oppgave for Sametinget å fremme urfolkssaker både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom et internasjonalt engasjement kan Sametinget være med å bidra til at urfolksdimensjonen blir ivare tatt i internasjonale fora. Sametinget vil være både premissleverandør og aktiv deltaker i dette arbeidet.

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes på den internasjonale arenaen. Dette gjøres av Sametinget alene, gjennom norske delegasjoner og gjennom samarbeid med andre urfolk. Norsk og nordisk samepolitikk formes blant annet gjennom avtaler og konvensjoner som forplikter enkeltstater. Sametinget skal fortsatt bidra aktivt til den internasjonale rettsutviklingen for urfolk. Historien har vist at det er gjennom dette arbeidet Sametinget har maktet å forplikte norske myndigheter når det gjelder samiske krav og behov.

Arbeidet med en nordisk samekonvensjon er en særlig viktig prosess med hensyn til anerkjennelse, sikring og samordning av samiske rettigheter og for utviklingen av samiske samfunn over landegrensene. Sametinget forventer derfor at en nordisk samekonvensjon vil representere et historisk framskritt i anerkjennelsen av urfolks rettigheter, og at konvensjonen vil opprettholde, sikre og styrke eksisterende folkerettslige normer for urfolks rettigheter.

I den videre prosessen er det naturlig at alle sametingene deltar som likeverdig part i de mellomstatlige forhandlingene om en endelig konvensjonstekst. For Sametinget er det svært viktig at det gjennomføres en rask og forsvarlig prosess. Det må forutsettes at resultatet skal godkjennes av sametingene forut for vedtak av en endelig konvensjon.

Samefolkets fond

Samefolkets fond ble opprettet i 2000. Formålet med fondet var fra myndighetenes side å bidra til å rette opp i de språklige og kulturelle tapene og forsakelsene tidligere tiders fornorskningspolitikk har påført det samiske folket.

Fornorskningspolitikkenes konsekvenser for det samiske folket er nærmest ubeskrivelse. Tap av selvrespekt, åndelige verdier, morsmål og kultur og tap av troen på samefolkets framtid, kan ikke bare ses i et historisk og et samtidig perspektiv. Fornorskningspolitikken vil også få konsekvenser for framtidige generasjoner samer. Størrelsen på fondet som staten har satt som en erstatning for denne ugjerningen, kan bare ses på som en symbolsk sum.

Sametinget har i tidligere vedtak satt to forutsetninger for å motta Samefolkes fond.⁽³⁾ Det ene var at staten i samarbeid med Sametinget iverksatte et arbeid for å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak overfor samene. Det andre var at regjeringen satte i gang arbeid for å løse saken for de utdanningskadelidende etter andre verdenskrig. Sametingsrådet anser disse forutsetningene for å være oppfylt ved at konsultasjonsordningen er etablert, og at Stortinget har vedtatt erstatningsordninger for de utdanningskadelidende.

Sametinget forvalter nå Samefolkets fond. Sametingsrådet mener at Sametinget bør bruke disse midlene i en aktiv politikk for å styrke samisk språk og kultur. Målet med tiltakene er å skape sterke og levedyktige samiske lokalsamfunn med et levende samisk språk og en bærekraftig kultur.

Rettighetsgrunnlag

Mål: selvbestemmelse på grunnlag av samenes rettigheter som folk og urfolk

På det overordnede planet handler Sametingets virksomhet om rettigheter innenfor alle politikkområder. Samer har rettigheter som individ, som eget folk, som egen kultur og som urfolk. Samer har rett til land og vann og rett til de ressursene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg også til en rekke andre områder som for eksempel språk, kultur, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner og i nasjonal rett. Et viktig eksempel på dette er ILO-konvensjon 169 som dekker et bredt spekter av rettigheter på de fleste livsområder. Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samer har rett til beskyttelse og styrking av sin felles identitet og rett til likhet og likeverd med andre på alle områder.

Selvbestemmelse

Samene har rett til selvbestemmelse. Vi har en kollektiv rett til å bestemme over egen framtid. Det er samene selv som skal bestemme hvilke livsområder det samiske folket skal styre, kontrollere og forvalte. Dette omfatter også retten til å gi fra seg beslutningsmyndighet.

Sametinget tar utgangspunkt i at samene er et folk – et urfolk – med lang historisk tilknytning til egne områder. Folkenes rett til selvbestemmelse er et vesentlig prinsipp og en grunnleggende rettighet som er nedfelt i rettslig bindende internasjonale konvensjoner. Sentralt i denne sammenhengen er FN-konvensjonene av 1966 om henholdsvis sivile og politiske rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Grensene for selvbestemmelse gis av internasjonal rett. Derfor kan ikke sentrale myndigheter alene definere eller avgrense selvbestemmelsesretten.

Etter etableringen av FN har rett til selvbestemmelse blitt formulert som en rettighet for alle folk.

Folkenes rett til selvbestemmelse er et ideologisk, politisk og rettslig prinsipp som er dynamisk og under stadig utvikling. I likhet med urfolk over hele verden hevder også samene at de har rett til

3 Sametingets vedtak i sak 23/02

selvbestemmelse, og at denne retten derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet og de respektive nasjonalstatene. Situasjonen for urfolk er imidlertid at nasjonalstatene ikke fullt ut anerkjenner deres rett til selvbestemmelse. Dette er også situasjonen i Norge, likeså i Finland, Russland og Sverige.

Den seneste utviklingen viser at stadig flere FN-organer uttrykkelig anerkjenner urfolks rett til selvbestemmelse. På nordisk nivå har et ekspertutvalg oppnevnt av sametingene og sameministrene i fellesskap konkludert med at samene omfattes av retten til selvbestemmelse ved framleggingen av utkastet til Nordisk samekonvensjon. Nasjonale myndigheter forsvarer også urfolks rett til selvbestemmelse internasjonalt og har i arbeidet med FNs urfolkserklæring vært en av pådriverne for dette.

Likestilling

Likestillings spørsmål bør alltid være i fokus for å sikre et rettferdig samfunn. Likestilling mellom kvinne og mann handler om selvbestemmelse, rettferdighet og likeverd, både kollektivt og individuelt. Ingen skal diskrimineres på grunn av sin seksuelle legning. Kvinner og menn skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene på alle samfunnsområder i samiske samfunn. Det betyr ikke at alle, uavhengig av kjønn, skal behandles likt eller bli like. Det handler om respekt for individet. Like muligheter handler ofte om å iverksette ulike tiltak for kvinner og menn.

Likestilling berører alle samfunnsområder. Likestilling er derfor en integrert del av Sametingsrådets politikk.

Immaterielle rettigheter

Retten til selvbestemmelse omfatter mye mer enn retten til landområdene. Det handler om retten til å fortelle sin egen historie, snakke sitt eget språk, utøve sin egen kultur, definere innholdet i egen opplæring og forvalte sine egne kulturminner. Sametingsrådet vil derfor arbeide for at slike immaterielle rettigheter skal sikres på lik linje med de materielle rettighetene. Duodji er i en særstilling som en samisk kulturbærende næring. Derfor må denne næringen ha et spesielt rettsvern. Rettsvernet skal bidra til at ingen skal kunne misbruke duodji i kommersielt øyemed.

Territorielle rettigheter og ny lovgivning

Nordområdenes rike naturressurser gir utfordringer både av sikkerhetspolitisk, økonomisk og miljømessig karakter. Ingen av disse utfordringene kan møtes uten at urfolksperspektivet har en sentral og selvfølgelig plass i analyser og utforming av mål og tiltak i en nordområdepolitikk. Helt sentralt i dette arbeidet er integrering av urfolksperspektivet. Dette innebærer anerkjennelse av land- og ressursrettigheter og selvbestemmelse i beslutninger, kapasitets- og kompetanseutvikling og samarbeid mellom stater og urfolk.

Sametinget har siden opprettelsen erfart at samiske rettigheter, interesser og hensyn har blitt gjort til gjenstand for en marginalisering og skjøvet ned som en særinteresse i lovgivningsprosessene. Særlig gjelder dette når en større ressurslovgivning skal utformes eller revideres.

Sametingsrådet forutsetter at de overordnede prinsippene for all ressurslovgivning skal være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. Dette vil omfatte ny ressurslovgivning. Det er avgjørende at det i slike lover helt konkret innarbeides regler som sikrer samenes tilgang til ressursene. Det må innarbeides regler som sikrer reell deltakelse og medbestemmelse i forvaltningen av ressursene. Sametingsrådet mener forvaltningen av ressursene bør bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet for å sikre det samiske materielle kulturgrunnlaget.

Situasjonen er fortsatt at samiske rettigheter til land, vann og ressurser trenger en lovmessig styrking og anerkjennelse. Det er et stort behov for sektorovergrepene arealvernregler som verner om urfolks rettigheter og samiske næringer. Alle tidligere inngrep, uansett art, må tas i betraktning. Det er videre behov for strukturer som gjelder for all forvaltningsutøvelse. Disse skal sikre at samiske hensyn alltid vektlegges i tilstrekkelig grad. Et annet grunnleggende forhold som må på plass, er regler om samisk selv- og medbestemmelse i en ressursforvaltning som også er basert på nærhets og avhengighetsprinsippet.

Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at dette skjer i lovs form, enten i form av en ny samisk ressursgrunnlagslov, et nytt kapittel i sameloven eller at det gjennomgående innarbeides i særlovgivningen.

Finmarksloven

Finmarksloven inneholder viktige prinsipielle avklaringer som på flere områder må betraktes som en generell anerkjennning av samiske rettigheter. Loven anerkjenner at samene gjennom bruk har etablert rettigheten til grunnen i Finnmark. Sametingsrådet har store forventninger til det videre arbeidet med identifisering av samiske bruks- og eiendomsrettigheter i Finnmark. Identifiseringen skal finne sted ved opprettelsen av finnmarkskommisjonen og en særdomstol i Finnmark. Sametingsrådet forventer at samiske sedvaner og rettsoppfatninger legges til grunn for dette arbeidet.

Finmarksloven gjelder bare så langt utenfor strandlinjen som den private eiendomsretten strekker seg. Sametingsrådet mener at samer har rettigheter til ressursene i havet. Havet utenfor Finnmark har vært viktig for sjøsamisk kultur og næringsutvikling. Samene har aldri gitt avkall på disse ressursene. Rettighetene til ressursene i havet utenfor Finnmark skal avklares i forbindelse med arbeidet til Utvalget for å utrede samers og andres rett til fiske utenfor Finnmarks-kysten. Arbeidet vil være av sentral betydning for det videre rettighetsarbeidet. Sametingsrådet forutsetter at utvalget legger folkeretten til grunn, i tråd med lovens særskilte formål.

Etter etableringen av Finnmarkseiendommen har Sametinget fått en helt ny rolle som grunnforvalter. Dette fordrer at Sametinget tar ansvar i arbeidet med å forvalte grunnen i Finnmark. Samtidig skal ikke dette være et hinder for å ivareta samisk rettsoppfatning og sedvaner. Det er viktig å inkludere hele befolkningen i området. Forvaltningen skal være i tråd med finnmarkslovens formål, og etter de retningslinjer som legges til grunn.

Samerettsutvalget

Arbeidet til Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet vil være av sentral betydning i perioden. Gjennom en grundig prosess, hvor også den øvrige befolkningen i de aktuelle områdene er inkludert, skal rettighetsdebatten følges opp med konkrete løsninger. Et mål må være å sikre og videreføre naturgrunnlaget for samisk kultur med næringer og samfunnsliv for nye generasjoner. Sametingsrådet forventer og vil aktivt arbeide for at den prinsipielle anerkjennelsen av samiske rettigheter som følger av finnmarksloven vil utvikles videre.

Ikke-fornybare ressurser

Mineral- og petroleumsaktiviteter i og utenfor urfolks tradisjonelle bruks- og bosettingsområder vil ha direkte betydning for samer og andre urfolk i nordområdene. Utnyttelsen av ikke-fornybare ressurser som olje og gass åpner for nye muligheter. Men den utgjør også en trussel mot urfolks kultur og levesett. Det er viktig å ha et grenseoverskridende urfolksperspektiv, spesielt overfor Russland, når utnyttelsen av naturressursene vurderes i forhold til nordområdeutviklingen. Det må utvikles felles standarder, såkalte etiske retningslinjer, som ivaretar urfolks interesser og deltakelse ved ressursutnyting.

Klimaendringer fører til at ikke-fornybare ressurser vil være mer tilgjengelige for utnyting. Økningen i utvinning og transport av olje og gass i Barentshavet fører til en økt risiko for forurensning. Den økologiske sammenhengen i dette havområdet har til alle tider vært av direkte betydning for utvikling av samisk kultur og samfunn. Faren for forurensning gjør at standarder med hensyn til miljø, sikkerhet, teknologi og fiskerier må utvikles. Utviklingen av den framtidige olje- og gassvirksomheten i Barentshavet og i Russland for øvrig stiller særlige krav til operatører, transportører og statene. Det er viktig at alle bidrar til å redusere risikoen for miljøskader. Historien har gitt urfolk erfaringer med at utvinning av mineralske ressurser ikke bare medfører trusler knyttet til miljødeleggelser og arealbeslag. Det har også ført til fremvekst av en ny økonomisk struktur med økt mobilitet og endret infrastruktur. Det er derfor viktig at alle de ulike sosiale konsekvensene som følger en slik utvikling vurderes nøye. Urfolks medbestemmelse og innflytelse, rettferdig fordeling og sosial bærekraftighet er nøkkelford i slike sammenhenger.

Det påligger norske myndigheter å ta hensyn til samiske interesser og synspunkter ved utformingen av planer for ressursutnyttelse. Det samiske folk har etter folkeretten rettigheter til mineral- og petroleumsressursene i samiske områder. Disse rettighetene må ligge til grunn for planlegging og utvinning av disse ressursene, og hvordan verdiene fordeles. Det er viktig at utvinningen ikke skjer på bekostning av samisk kultur og levesett. En rettmessig andel av de verdier som utvinnes fra samiske områder må føres tilbake til de berørte samfunn.

Reindrifftslovgivningen

Reindriften er en sentral samisk næring og en viktig kulturbærer. Dette gir reindriften et internasjonalt rettslig vern. Sametingsrådet er spesielt opptatt av at det rettsvernet reindriften har gjennom internasjonal lov, særlig ILO-konvensjon nr. 169, ikke undergraves. En helt klar betingelse og minimumsløsning fra Sametingets side er at reindrifftslovens § 1 annet ledd gis et tillegg slik at loven får en tilsvarende formulering som i finnmarkslovens § 3. Dette for å sikre at forholdet til folkeretten ikke svekkes sammenlignet med innholdet i finnmarksloven.

Deler av reindrifftsloven er nå under revidering. Sametinget forventer at en revisjon av reindrifftsloven følges hurtig opp med en revidering av resterende reindrifftslov i perioden.

Sametingsrådet vil arbeide for at reindriftens deltakelse i styringsorganene styrkes slik at utøverne sikres tilstrekkelig innflytelse. Dette betinger en lovhjemmel om reindriftssamisk flertall og lederskap i reindriftens organer.

Det er viktig at en ny helhetlig reindrifftslov ivaretar reindriftens behov for et tvisteløsningsorgan som har tillit i næringen. Det innebærer at samiske rettsoppfatninger og sedvaner må gis den vekt og relevans de skal ha når en endelig avgjørelse skal fattes i tvistesporsmål. Sametingsrådet mener at det bør etableres et eget tvisteløsningsorgan med særskilt kompetanse på blant annet samiske rettskilder og rettsoppfatninger.

Sametingsrådet beklager at reindrifftsutøverne skal belastes med aktsomhetsplikt og erstatningsansvar som har sin sammenligning med virksomheter som utøver særlig risikofylt eller farlig virksomhet. Spørsmål knyttet til reindriftens erstatningsansvar bør derfor endres i neste revidering av reindrifftsloven.

Sametingsrådet forutsetter at Landsbruksdepartementet iverksetter snarlig oppfølgende prosesser når det gjelder revidering av de delene av reindrifftsloven som nå ikke er gjenstand for revisjon. Det er viktig at vi i nær fremtid får en helhetlig reindrifftslov tilpasset dagens virkelighet. Ved utarbeidelsen må det blant annet foretas en gjennomgang av utkast til nordisk samekonvensjon, plan- og bygningsloven, norsk-svensk reinbeitekonvensjon og Samerettsutvalgets innstilling.

Sametingsrådet mener at det må iverksettes snarlige oppfølgende prosesser hva angår en fremtidig organisering av reindrifftsforvaltningen.

Miljø- og kulturvern

Mål: å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur og å verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk identitet og kultur

Samiske land- og ressursrettigheter har også et historisk aspekt. Samene har gjennom lang tids bruk av naturen opparbeidet seg rettigheter til sine bruksområder. Denne bruken har satt sine spor i form av samiske kulturminner. Bruken har også gitt oss kunnskap om naturen og hvor sårbar den er.

Samiske samfunn er fortsatt nært knyttet til naturen. Naturen er grunnlaget for næringsvirksomhet, rammen for livsområde, opplevelse av fortiden, kunnskap og levemåte. Samenes kultur er spesielt avhengig av naturen, landskapet og naturressursene. De grunnleggende verdiene har sitt opphav i samenes verdensforståelse, og det samiske samfunnslivet er nært knyttet til de verdier og tradisjonelle kunnskaper som overføres muntlig fra generasjon til generasjon.

Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever en dynamisk- og sektorovergrepene politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for vår kultur. Her må urfolksrettigheter, kulturvern og naturforvaltning ses i sammenheng. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen og fordi internasjonale miljøkonvensjoner må ses i sammenheng med urfolksrettighetene. Internasjonalt miljøsamarbeid er også den eneste løsningen for å møte de utfordringene som klimaendringer og langtransportert forurensning medfører.

Sametingsrådet mener barmarkskjøring skal foregå i kontrollerte former. Sametingsrådet vil arbeide for å få en gjennomgang og endring av motorferdselsloven. Dette for å tilpasse loven og behov knyttet til samiske næringer og samisk naturalhusholdning. Det samiske kulturgrunnlaget sikres best ved en lokal forvaltning av utmarksressursene, bygd på nærhets- og avhengighetsprinsippet.

Kjøring i natur og reinbeiteområder med motoriserte kjøretøy bør begrenses. Ferdsel i utmark skal ikke være til hinder for utøvelse av primærnæringer. Sametingsrådet vil arbeide for planmessig forvaltning av motorisert ferdsel.

Kulturminnevernet må inngå som en selvsagt del av debatten om forvaltning av arealer og naturressurser. Miljøarbeid, økonomisk utvikling og rettigheter henger sammen og gir føringer for en framtidig forvaltningsordning og myndighetsfordeling for kulturminner i samiske områder. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for en helhetlig arealpolitikk for samiske interesser.

Biologisk mangfold

De nordlige områdene er spesielt sårbare på grunn av sitt harde klima og skjøre økosystem. Det betyr også at områdene er sårbare for konsekvensene av klimaendringer. Nordområdene er nå i ferd med å utvikle seg til å bli en framtidig energiregion. Befolkningen i nordområdene står overfor utfordringer som økt ferdsel og transport og økt risiko for utslipp og forurensning. På vegne av befolkningen her nord vil Sametingsrådet stille krav til en strengere miljø- og klimapolitikk.

Utvikling av energiregionen i nord kan bety utbygginger av store landanlegg. Dette medfører konsekvenser spesielt for de som nyttiggjør seg av naturressursene. Etableringer av slike anlegg vil legge beslag på arealer både på sjø og land for primærnæringsene, både i anleggsfasen, driftsfasen og når det gjelder tilhørende infrastruktur. Sametingsrådet vil arbeide for at energiuttak i området ikke går på bekostning av eksisterende næringsvirksomhet og miljøet. Felles bruk av områder krever en grundig gjennomgang av konsekvensene, eksempelvis ved olje- og gassvirksomhet. Sametingsrådet vil påse at det er et helhetsperspektiv i denne vurderingen.

Interessen for bruk av naturressurser, herunder genressurser, øker kraftig og det er knyttet store globale økonomiske interesser til utnyttelsen. Samtidig er tap av biologisk mangfold et alvorlig globalt problem. Sametingsrådet vil arbeide for at det biologiske mangfoldet opprettholdes gjennom reguleringer og forskrifter. FN-konvensjonen om biologisk mangfold av 1992 er den første store internasjonale miljøavtalen som klart retter fokus mot sammenhengen mellom bruk og vern samt fordelingsproblemer. Sametingsrådet stiller seg bak konvensjonens 2010-mål og vil arbeide for en bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet. Sametingsrådet mener at bevaring av levestedet og kulturen til urfolk bidrar til bevaring av biologisk mangfold, og omvendt.

I samiske næringer og virke finnes det mengder med viten som sorterer inn under begrepet tradisjonell kunnskap. Sametingsrådet vil legge forholdene til rette for at den tradisjonelle kunnskapen synliggjøres og legitimeres som en viktig kilde i natur- og miljøvernarbeid. I dette arbeidet er det viktig å få fram at disse kunnskapene er viktige for bevaring av det biologiske mangfoldet, som indikator på klimaendringer, og når det gjelder å utvikle positive tilpasningsstrategier for samisk kultur i lys av klimaendringer. Områdevern er et godt virkemiddel for å verne om det biologiske mangfoldet. Vern i samiske områder kan medvirke til å beskytte de materielle forutsetningene for opprettholdelse, utvikling og videreføring av samisk kultur. Dette forutsetter imidlertid at verneprosess, innhold og forvaltningsregime ikke virker fremmedgjørende, men styrkende for samisk kultur. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at verneprosesser i samiske områder gjennomføres på samiske premisser. Sametinget må settes ressursmessig i stand til å arbeide med miljøspørsmål i samiske områder på en helhetlig måte.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner forteller oss noe om hvem vi er, hvem våre forfedre var, hva de drev med og hvor de bodde. Dette har derfor stor betydning for samisk identitet. Det er viktig å vektlegge vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Kulturmiljøbegrepet dekker ulike områder som bygningsmiljøer og kulturlandskap hvor kulturminner står i sammenheng med hverandre. Kulturmiljøbegrepet inneholder også landskapssammenhenger som hendelser, tro og tradisjon er knyttet til. Kulturmiljø vil kunne tilskrives ulik betydning avhengig av kulturelt ståsted. Ofte har det samme landskapet til forskjellige tider vært benyttet av mennesker med ulik kulturell tilhørighet.

Samiske kulturminner er viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie. Kulturminnene vitner om hvordan samene har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene. Dette gjelder også landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. Kulturminnene bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan vi i dag skal bruke naturen og ferdes i den.

Mangfoldet av samiske kulturminner i Sápmi forteller om en langvarig samisk bruk av områdene. I den rådende historieskrivningen er imidlertid samisk historie sterkt underkommunisert. Det er stor mangel på kunnskap om samiske forhold og samisk historie i storsamfunnet. Norske myndigheter har over lang tid ikke villet anerkjenne samiske kulturminner som faktiske. Staten Norge har underkommunisert samenes historiske eksistens i visse områder, for eksempel i kystområder. Gjennom aktivt arbeid med kulturminner og kulturmiljøer vil Sametingsrådet dokumentere den samiske historien på samenes egne premisser.

Sametinget forvalter samiske kulturminner og kulturmiljøer i henhold til gjeldende lovverk. Samiske kulturmiljøer må vies særlig oppmerksomhet i arealplanarbeidet. Det er nødvendig med en systematisk registrering av samiske kulturminner som en del av dette arbeidet. Sametinget har på kort tid bygd opp betydelig kompetanse på kulturminneforvaltning generelt og samiske kulturminner spesielt. Dette innbefatter også kompetanse innenfor arealplanlegging. I Norge er det to parallelle kulturminneforvaltninger fra sørsamisk område og nordover. Sametingsrådet mener at Sametinget har kompetanse til å forvalte alle kulturminner og vil i perioden arbeide for å overta ansvaret for forvaltning av alle kulturminner i store deler av forvaltningsområdet.

Kultur

Mål: å fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv og sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling

Kultur er de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Samisk kultur danner derfor grunnlaget for det meste av det Sametinget arbeider med. Kultur blir klart uttrykt gjennom ulike former for kunst som litteratur, scenekunst, billedkunst/duodji og musikk. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten formidles, som kulturhus og festivaler. Kultur i en videre forstand inkluderer i tillegg idrett, museer og media.

Samisk kunst og kulturliv er mangfoldig, og Sametingsrådet skal legge til rette for at dette mangfoldet blir ivaretatt og videreutviklet. Iverksettelse og videreutvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom ulike lover, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv. Dette ansvaret må den norske stat forvalte i dialog med Sametinget, og det er Sametingets føringer som må legges til grunn i arbeidet.

Samenes rett til eget kulturuttrykk har også en kommersiell side. De siste årene har vi opplevd at samiske symboler blir tatt i bruk av store selskaper som en salgbar vare. Det er også forsøkt tatt patent på symboler. Stadig flere urfolk opplever dette når det gjelder sine symboler. Symboler er sterkt knyttet til urfolks identitet og verdier. Dette er derfor en utvikling som Sametingsrådet vil sette et større fokus på gjennom sin kommende kulturmelding og som vil bli fulgt opp i internasjonale fora.

Samiske livssynsverdier må ses både i et fortidig og et nåtidig aspekt. Samisk førkristen religion er sterkt knyttet til samisk identitet i dag. Folk har kjennskap til og respekt for hellige steder og offerplasser, og mange av de symbolene vi omgir oss med er hentet fra vår førkristne religion. Kristendommen står sterkt i samiske samfunn i dag, men mangfoldet av livssynsverdier er stort også blant samer. Det er viktig å utvise åpenhet og toleranse for alle typer livssyn i samiske samfunn.

Sametinget og fylkeskommunene har gjennom samarbeidsavtalene synliggjort fylkeskommunenes ansvar for utviklingen av den samiske kulturen i regionene. Gjennom aktiv og samordnet virkemiddelbruk er Sametinget og fylkeskommunene i fellesskap med på å utvikle det samiske kulturtilbudet. Dette dreier seg også om formidling av samisk kultur. På denne måten skapes det en felles forståelse mellom de tradisjonelle norske institusjonene og Sametinget om hvilke behov samiske samfunn har på kulturområdet.

Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer for utviklingen av samiske samfunn. Det er helt nødvendig å bygge opp samiske møteplasser. Den samiske institusjonsbyggingen startet først på slutten av 70-tallet og har vært i en rask utvikling. Sametinget har i de senere årene fått overført en del ansvar for institusjoner og ordninger som skal fremme samisk kunst og kultur. Gjennom forvaltning har Sametinget i dialog med utøverne, organisasjonene og institusjonene ønsket å være med på å legge føringer på politikktutviklingen innenfor kulturfeltet. I tillegg har det vært viktig at samene selv har hatt muligheten til å formidle sin egen kultur på egne premisser. Også samiske forlag og produksjonsselskaper har en viktig rolle for å utvikle og formidle samisk kultur.

Det er imidlertid et stort behov for å utvikle de eksisterende institusjonene og etablere nye. Sametingsrådet ser det som helt nødvendig at disse nå blir prioritert og realisert og sikret et godt driftsgrunnlag. Sametingsrådet vil derfor i perioden legge fram en institusjonsmelding. Norske myndigheter kan ikke fraskrive seg ansvaret for samisk kultur gjennom å overføre forvaltningsoppgavene til Sametinget. Det er deres plikt å gi Sametinget gode nok rammevilkår til å drive og videreutvikle samiske kulturorganisasjoner og -institusjoner.

Film

Film er en kunstnerisk uttrykksform som har fått større og større gjennomslagskraft. Film er et medium som kan favne vidt, og som i kraft av sin form kan formidle et budskap uten å bli forhindret av geografiske, kulturelle og språklige grenser. Tidligere er samene blitt skildret på film gjennom andres øyne og ofte med et romantiserende og stereotypisk blikk. Etter hvert har film som kunstnerisk uttrykksform fått et sterkt fotfeste også innenfor samisk kultur. For å kunne videreutvikle samisk film må samiske filmkunstnere få gode arbeidsvilkår og ha arenaer for produksjon og presentasjon av film.

Det å vise sin egen stemme gjennom film er viktig. Behovet for flere samiske film- og tv-produksjoner er stort. Film er en forholdsvis ny kunstnerisk uttrykksform blant samene. Det er et klart ønske fra det samiske filmmiljøet å rette oppmerksomheten spesielt mot samisk og urfolks spillefilm.

I dag støter samiske filmskapere på mange fordommer innen norske filmorganisasjoner når det gjelder hvilke temaer de ønsker å formidle. Samiske filmskapere ønsker ofte å skildre temaer som kan støte den norske selvfølelsen og dette gjør at det er vanskelig å få finansiert samiske filmprosjekter. Sametingsrådet vil derfor i perioden arbeide for å få etablert et eget samisk filmsenter. Et filmsenter vil være et redskap for prosjektutvikling og et miljø hvor man kan få utviklet de gode prosjektene. I tillegg vil et slikt senter være viktig for å sikre rekrutteringen innen samisk film.

Det er viktig at de økonomiske forutsetningene for samisk film er gode. Norsk filmfond har et ansvar for å finansiere samiske filmer. Dette ansvaret må filmfondet bli mer bevisst på.

Litteratur

De første skriftlige utgivelsene på samisk var åndelige verk som Bibelen og salmebøker. Disse bøkene har fremdeles en sterk posisjon i samisk kultur. Samisk litteratur har ikke lang skriftlig tradisjon og er en videreføring av muntlig fortellertradisjon. Den kan trekke sine linjer langt tilbake i tid. I nyere tid beskriver

Samisk litteratur mange ulike tema. Mange av dagens samiske forfattere er anerkjente og har fått oppmerksomhet også utenfor Sápmi. Utgivelse av litteratur på samisk og med samiske forfattere er en av forutsetningene for å styrke samisk identitet og for å utvikle samisk språk. Det vil være spesielt viktig at samiskspråklige barn og unge blir stimulert til å lese bøker på morsmålet. For å oppnå denne målsettingen vil Sametingsrådet arbeide for at også populærlitteratur for barn og unge blir oversatt til samisk. Like viktig er det å stimulere barn og unge til å skrive på samisk. Samtidig må Sametingsrådet legge til rette for å få utgitt litteratur av samiske forfattere som ikke skriver på samisk. I de eksisterende støtteordningene til samisk litteratur blir skjønnlitteratur prioritert. For å styrke mangfoldet av samisk litteratur vil Sametingsrådet arbeide for støtteordninger til utgivelse av samisk fagprosa.

Det skrives mye god samisk litteratur som bør være tilgjengelig for flere lesere. Eksisterende støtteordninger for oversettelse fra originalspråk til andre språk må i større grad prioritere oversettelse også fra samisk. Det er svært vanskelig å få tak i bøker som gis ut på samisk. Sametingsrådet vil arbeide videre for at myndighetene på nordisk nivå tar ansvar for etablering av innkjøpsordning for ny samisk litteratur.

Teater og scenekunst

Samisk teater og scenekunst er et annet kulturuttrykk som viderefører samisk fortellertradisjon. Teater og scenekunst har etter hvert fått en sentral rolle i den samiske kulturen. De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for formidling og opplevelse av scenekunst. Scenekunsten strekker seg over et vidt spekter slik som dans, drama, sang og andre kunstneriske uttrykksformer. Teateret er med på å heve det samiske språkets status og spre kunnskap om og interesse for samiske kultur. Gjennom samarbeid med regionale og sentrale myndigheter vil Sametingsrådet legge til rette for at det samiske nasjonalteater, Beaviváš Sámi Teáhter, sikres et fundament som gjør teateret i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet. Samtidig skal Sametingsrådet arbeide for å sikre et forsvarlig driftsgrunnlag for Áarjelhsaemien Teatere. Det må også legges til rette for at det rekrutteres nye samiske skuespillere og teaterarbeidere. Dette må skje både gjennom styrking av rammevilkårene og gjennom etablering av et utdanningsløp for samiske skuespillere.

Musikk

Samisk musikk har bidratt til å synliggjøre og løfte samisk kultur både i den samiske befolkningen og i verden for øvrig. Joiken har en særegen plass i samisk samfunnsliv. Den er ikke bare en musikalsk uttrykksform, men også tradisjonsbærer, identitetsmarkør og litterær tekst. Joiketradisjonen har krav på egne finansieringsordninger og vern på lik linje med norsk folkemusikk. Samisk musikkmiljø må styrkes gjennom egne institusjonelle satsingsfelt med sterk samisk forankring.

Samisk musikk er ikke bare knyttet til joiketradisjonen. Utviklingen av samisk musikk på 1970- og 80-tallet har forent joik med andre sjangere som rock, country, jazz og etnomusikk. I arbeidet med å tilrettelegge og videreutvikle samisk musikkformidling er en opprettelse av et etnomusikksenter og formidling av joik i skolene noen av områdene Sametingsrådet vil fokusere på. Det regionale samarbeidet bidrar også til å styrke formidlingen av samisk musikk. I samarbeidsavtalene med fylkeskommunene er et av tiltakene at samisk musikkformidling skal være en integrert del av støtteordningene.

Billedkunst og andre kunstuttrykk

I tillegg til det tradisjonelle maleriet inkluderer billedkunst og andre kunstuttrykk kunsthåndverk, skulptur, design, foto, arkitektur og tekstilkunst. De samiske kunstuttrykkene har utviklet seg fra å være identitetsmarkerende til å bli mer eksperimentelle i uttrykket. Særlig gjelder dette blant yngre samiske kunstnere. Samiske kunstnere har fått større anerkjennelse også internasjonalt. For å fremme et mangfoldig kunstliv må det arbeides med innsamling, bevaring, formidling og forskning om samisk billedkunst og urfolkskunst. Sametingsrådet vil legge tilrette for at samisk kunst forblir i samiske institusjoner og i samiske bosettingsområder. Det er blant samiske billedkunstnere og kunsthåndverkere det finnes flest utøvere som har kunst som en viktig inntektskilde. Sametingsrådet vil arbeide for at de samiske kunstnere får samme rammevilkår som de øvrige kunstnerne i landet.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Sametingsrådet ser det som svært viktig å opprettholde og videreutvikle arenaer for samisk kulturutøvelse. Sametingsrådet gir derfor et fast tilskudd til samiske kulturhus, museer og festivaler. Idrett er en del av det utvidete kulturbegrepet, og idrettsarrangement er en viktig møteplass, spesielt for barn og unge.

Arenaer for formidling av samisk kunst

Formidling av samisk kunst er en betydningsfull del av Sametingsrådets kunstpolitikk. Å sikre enkeltindivider og samfunnet for øvrig tilgang til samisk kunst er viktig for å gi mennesker kunnskaps- og kunstopplevelser. Sametingsrådet mener det bør finnes et mangfold av arenaer for formidling av samisk kunst. Eksempler på slike arenaer er festivaler, gallerier, utstillinger, utsmykninger, kataloger og formidling av litteratur på bibliotek.

Ny teknologi skaper flere muligheter for kunstneriske uttrykksformer enn tidligere. Framstillingsform ved hjelp av digitale verktøy benyttes også av stadig flere kunstnere i deres arbeid. Sametingsrådet vil arbeide for at dette mangfoldet i arenaer for formidling av samisk kunst synliggjøres og sikres et økonomisk fundament.

Museer

Samiske museer er viktige arenaer for formidling av samisk kunst, kultur og historie. Museene skal i tillegg til å være formidlere, ivareta oppgaver knyttet til innsamling og bevaring av samisk kunst og kultur og samisk kulturarv. I mange tilfeller fungerer de samiske museene som kulturelle møteplasser i små samiske lokalsamfunn. Sametingsrådet vil arbeide videre for at disse aspektene ved de samiske museene blir ivaretatt og videreutviklet.

Sametingsrådets overordnede målsetting for de samiske museene er å sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Et av virkemidlene for å nå denne målsettingen er den landsdekkende museumsreformen som de samiske museene er i ferd med å iverksette. Reformen innebærer at de samiske museene konsolideres i større museumssidaer med felles drift, samtidig som den lokale museale aktiviteten opprettholdes og utvikles. Det er i forbindelse med reformen gitt lovnader fra sentrale myndigheter om økonomisk vekst til museene. Sentrale myndigheter må sørge for at de samiske museene også tar del i denne økonomiske veksten slik at arbeidet med museumsreformen kan slutføres.

Bygging av nye museer og utbygginger av allerede eksisterende museer bør være et satsingsområde i samiske samfunn. Realiseringen av samisk tusenårssted, Østsamisk museum, viser at det er meget vanskelig og tidkrevende å få gehør for denne satsningen. Sentrale myndigheter har ikke fulgt opp sitt ansvar i disse sakene. Sametingsrådet vil imidlertid arbeide videre for at byggingen av museet igangsettes snarest, og etter de avtaler som er inngått. Sametingsrådet kan ikke godta ytterligere reduksjon i museets arealer. Ája samisk senter, Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum er andre prosjekter som må sikres realisering. Sametingsrådet må også arbeide for å sikre finansieringen av Várrdobáiki og andre utbyggingsprosjekter. Det er et stort behov for ressurser for å kunne gi de samiske institusjonene et løft slik at samiske samfunn kan komme opp på et institusjonelt nivå som er akseptabelt. Dette er en konsekvens av stadig utsettelse og krav om kutt i byggeprosjekter fra sentrale myndigheter over mange år.

Samiske gjenstander har de siste århundrene blitt ført bort fra Sápmi gjennom salg eller ved at de har blitt fjernet fra sin opprinnelige plass. En rekke samiske gjenstander er lokalisert på museer, universiteter og forskningsinstitusjoner i Norden og Europa. De siste årene har kravet fra samene som urfolk om at deres kulturarv må føres tilbake til Sápmi blitt stadig sterkere. De samiske museene ønsker tilgang til samisk musealt gjenstandsmateriale. De opplever imidlertid at de ikke får tilgang til samiske gjenstander ved andre institusjoner til bruk i utstillinger. I samarbeid med samiske museer i Sverige og Finland har Sametingsrådet bidratt til at det er igangsatt et prosjekt som skal kartlegge samisk gjenstandsmateriale i institusjoner i Norden og Europa. Dette skal danne grunnlaget for en tilbakeføring av samiske gjenstander til samiske områder.

Idrett

Idrett og idrettslige aktiviteter har en lang tradisjon i samiske samfunn. I den gamle veidekulturen bar hele den daglige virksomheten preg av fysisk aktivitet. Mange av aktivitetene fra den gang er videreført og er i dag aktiviteter og idrettsgrener det arrangeres konkurranser i. Det arrangeres egne samiske mesterskap i blant annet reinkappkjøring og lassokasting. Samer deltar også i internasjonale konkurranser gjennom samelandslaget i fotball og i de arktiske vinterlekene for ungdom (Arctic Winter Games). Slike internasjonale konkurranser styrker samholdet mellom samer samtidig som de knytter bånd med andre urfolk. Mesterskapene er også en anerkjennelse av våre egne og andre urfolks idrettsgrener. Det er viktig at landene med tradisjonell samisk bosetting tar et felles ansvar for deltakelse i og finansiering av slike mesterskap. Samisk idrett har en sterkt identitetsskapende effekt og er en møteplass som det vil være viktig å ta vare på og videreutvikle. Sametingsrådet vil arbeide for å få på plass rammevilkår som gjør samiske idrettsledere og utøvere i stand til å drive med idrett både på amatør- og toppidrettsnivå. Dette fordrer en betydelig økning i spillemidlene til samisk idrett.

Medier

Medienes rolle i et samfunn er å bringe informasjon og å skape opinion. I tillegg til dette er mediene med på å utvikle og synliggjøre samisk språk både muntlig og skriftlig, og på den måten fungerer de som språkmodeller. Sametingsrådet mener at samiske medier skal være viktige språklige forbilder, og rammevilkårene for de samiske mediene er derfor meget viktig for å sikre god kvalitet.

De samiske mediene er ofte relativt små og blir lite synlige i dagens medietilbud. For å kunne være mer synlig i mediebilde i dag er det behov for en samiskspråklig dagsavis. Sametingsrådet vil arbeide for å styrke pressestøtteordningen til samiske aviser for å oppnå dette målet.

Sametingsrådet ser det som viktig at det gis mulighet til å bruke samisk i alle sammenhenger. Dette gjelder også i lule- og sørsamiske områder. Medietilbudet på disse samiske språkene er ikke tilfredsstillende og det er derfor et stort behov for å få utviklet og etablert egne tilbud på lule- og sørsamisk.

Medietilbudet for barn og unge må styrkes. Samiske barn og unge har i dag begrenset medietilbud til ulike aldersgrupper. Når vi vet hvor stor påvirkning media og spesielt tv har er det meget viktig med et godt og tilfredsstillende tv-tilbud på samisk.

Betydningen av nettbaserte medier blir stadig større. Det forventes at det finnes et samiskspråklig medietilbud på nett. Gjennom Internett har man mulighet til å formidle nyheter og meninger langt raskere og med et større nedslagsfelt enn gjennom de tradisjonelle papirbaserte mediene. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at det samiskspråklige medietilbudet på nett styrkes og utvikles.

De norskspråklige landsdekkende medier er i henhold til sine konsesjonsvilkår pliktig til å gi et tilbud til den samiske befolkningen både i form av programmer på samisk eller med et samisk innhold. Det avdekkes dessverre stadig brudd på konsesjonsvilkårene. Sametingsrådet mener dette er alvorlig og vil arbeide for at reaksjonene mot de som ikke oppfyller vilkårene må bli strengere.

Språk

Mål: *å synliggjøre og fremme bruken av samisk språk*

Morsmålet er hjertets språk. Gjennom styrking av samisk språk løftes statusen både hos enkeltmennesket og i samfunnet som helhet. Språk er et skattkammer for anvendt kunnskap.

Bevaring og utvikling av samisk språk må skje kontinuerlig. Følgelig er det nødvendig og naturlig å legge langsiktige mål for dette arbeidet. I de fleste sammenhenger er samisk et minoritetsspråk. Samtidig som språket må vernes, må det også revitaliseres og vitaliseres, spesielt i de områdene hvor en hel generasjon har mistet sitt språk. Sametingsrådets mål er å føre en aktiv språkpolitikk tilpasset ulike områder. Selv om østsamisk ikke er et offisielt språk i Norge, vil Sametingsrådet i perioden arbeide for at også dette språket

får høynet sin status og at det blir mer synlig. I Sápmi finnes det mange samiske språk og dialekter som viser et språklig og kulturelt mangfold.

Lovgrunnlag

Den norske stat er i henhold til ulike gjeldende lover og forskrifter forpliktet til å ta ansvar for det samiske språket. Samisk og norsk er likestilte språk i Norge. Det prinsipielle grunnlaget for bruken av samisk språk i Norge er samelovens språkregler og i Grunnlovens § 110a. Hovedmålsettingen med samelovens språkregler er å fremme og bevare samisk språk og på den måten styrke bruken av samisk i offentlige sammenhenger. Loven må fornyes i takt med samfunnsutviklingen. Samelovens språkregler skal evalueres, og Sametingsrådet skal delta i dette arbeidet.

I ILO-konvensjon 169 heter det at ”det skal treffes tiltak for å bevare og fremme utvikling og bruk av de opprinnelige språk for vedkommende folk”. Norge har sluttet seg til Europeisk pakt om regions- og minoritetsspråk. Formålet med pakten er å verne om urfolks- og minoritetsspråk. De tilsluttede statene skal rapportere om politikken og tiltak som kreves gjennomført. Pakten pålegger videre nasjonalstatene å gjennomføre konkrete tiltak for bevaring av regions-, urfolks- og minoritetsspråk.

Samisk som offisielt språk i Norge

Et levende språk forutsetter at det er i aktiv bruk, både i hjemmet og i det offentlige rom. Bruk av samisk i offisielle sammenhenger, som i medier, kunst og i offentlig forvaltning, bidrar til å øke språkets status. Sametinget bør oppmuntre folk til å bruke det samisk språk på alle nivåer og i alle sammenhenger i samiske samfunn, og offentlige institusjoner til å anvende samisk språk. Flerspråklige skilter og plakater i det offentlige rom er eksempler på tiltak som kan være med på å synliggjøre samisk i folks hverdag.

Offentlige myndigheters bruk av samisk høyner språkets status. I de senere årene har det vært en positiv utvikling mot mer bruk av samisk i det offentlige. Vi har fått flere offentlige nettsider på samisk.

Samisk språk i det offentlige rom har gjennom lover og forskrifter forholdsvis sterke rammevilkår. Sametingsrådet vil ha fokus på bruken av samisk språk også i det sivile samiske samfunn. Det er viktig at samisk høres, ses og brukes i hverdagssituasjoner og på private arenaer. Forholdene må legges til rette for at lokal bruk av samisk språk fanges opp i den offisielle samiske språkutviklingen.

Det ligger spesielle utfordringer i å utvikle helhetlige språkstrategier og planer for sør- og lulesamisk. Arbeidet med felles språkmålsettingsprogram må prioriteres høyt for lule- og sørsamisk. Det er viktig at alle institusjoner som arbeider med sør- eller lulesamisk deltar i dette arbeidet.

Sametingsrådet har avsluttet et femårig språkmotiveringsprosjekt ved Elgå oppvekstsenter. Dette prosjektet har gitt gode resultater og har ført til at samisk igjen er blitt et levende språk i området. Sametingsrådet vil i forlengelsen av prosjektet bidra til at Elgå oppvekstsenter kan videreføre sitt arbeid. Det er viktig at den kunnskapen som er kommet fram i dette prosjektet overføres til andre samiske områder.

Forvaltningsområdet for samisk språk

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er viktige institusjoner for utvikling og bevaring av samisk språk. For å styrke kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med tospråklige tjenester tildeles årlige tospråklighetsmidler. Midlene skal bidra til oppbygging av et tospråklig tjenestetilbud for innbyggerne. Det er kommunene og fylkeskommunene som har ansvaret for å legge til rette for at samiske barn, unge og voksne gis mulighet til å bruke språket aktivt. Sametingsrådet skal arbeide for at formålet med midlene oppnås og vil derfor i perioden evaluere bruken av tospråklighetsmidlene.

I 2006 ble Tysfjord kommune innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametingsrådet vil arbeide for at flere kommuner i hele det samiske bosetningsområdet blir innlemmet, spesielt er det viktig å

få med kommuner i sørsamisk område. Det ligger store utfordringer i å utvikle offentlige tjenester på samisk i de kommunene som er med i forvaltningsområdet, spesielt gjelder dette i lule- og sørsamisk område. Til tross for at arbeidet med utvikling av nordsamisk språk er kommet langt, er det fortsatt mye som gjenstår også her.

Etter hvert som forvaltningsområdet for samisk språk utvides, vil kompetansebehovet øke. Kommunene har i utgangspunktet ulike utfordringer, og behovene i den enkelte kommune må kartlegges. Det er viktig at det tilrettelegges for et målrettet og helhetlig utdanningsforløp, der samisk opplæring tilbys både til ansatte i offentlig sektor og til alle samiske barn og unge fra barnehage til videregående opplæring. Sametingsrådets største utfordring når det gjelder sørsamisk språk er å initiere en politikk der kompetanseheving er en nøkkelfaktor. Det er mulig å kanalisere ressursene der behovet er størst ved å arbeide fram en språkutviklingsplan og et målsetningsprogram for samisk språk i hele det sørsamiske området.

Språksentrene

I samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene inngår språkutviklingsarbeid som en del av avtalen. De samiske språksentrene er nødvendige og hensiktsmessige arenaer for utvikling og bevaring av samisk språk. Derfor ønsker samarbeidspartene at det etableres flere funksjonelle samiske språksentre i de ulike områdene.

De samiske språksentrene er viktige språkarenaer, spesielt der samisk språk står svakt. Opprettelse av språksentrene er initiert av lokale aktører, og ideen bak opprettelsene har vært behovet for å samle ressursene og opprette språkarenaer. Språksentrene bør være forankret i kommunen eller i eksisterende institusjon, og det er viktig med lokal styring av sentrene.

Språksentre som allerede er etablert, bør kunne utvide sitt virkeområde slik at de fungerer som regionale språksentre. Samiske språksentre skal gi tjenester både til den samiske befolkning og til kommunale og offentlige myndigheter. Samiske språksentre skal være selvstendige enheter med lokal styring og fungere som koordinatorene for språkprosjekter innenfor sine områder.

Termarbeid og moderne teknologi

Det er behov for utvikling av ny samisk terminologi for å kunne kommunisere på samisk i det moderne samfunnet. Etter hvert som bruken av samisk språk øker, både i offentlig og privat sammenheng, vil det bli økt behov for rådgivning og tilrettelegging for bruk av samisk. Sametingets orddatabase www.risten.no har stor betydning for formidlingen av samiske ord, termer og stedsnavn. Det er viktig at orddatabasen utvikles slik at den blir lett tilgjengelig for brukerne.

Korrekturprogrammet Divvun som er utviklet for nord- og lulesamisk må bli en permanent ordning. Rammebetingelsene må utvides, slik at programmet også omfatter sørsamisk. Målet i perioden er å styrke utviklingen av de elektroniske språkressursene i samisk.

Sametingsrådet vil arbeide for at det skal etableres et ressursenter for samisk språk som spesielt skal fungere når det gjelder de utfordringer informasjons- og kommunikasjonsteknologien medfører. Senteret skal være et overordnet forsknings- og fagsenter samt et rådgivende organ både for offentlige institusjoner og for befolkningen i spørsmål om samisk språk. Målet er å skape en større vitenskapelig arena for samisk språk og stimulere forskere til å bruke samisk som forskningspråk.

I perioden vil Sametingsrådet digitalisere stedsnavnsarkivet. Sametingsrådet vil videre samarbeide over landegrensene slik at det etableres et nordisk samisk stedsnavnarkiv.

Samene i Norge, Sverige og Finland har felles utfordringer når det gjelder bevaring og utvikling av samisk språk. Sametingsrådet vil ta del i det nordiske språksamarbeidet og har som mål at www.risten.no utvikles til en nordisk samisk orddatabase.

Barn og unge i sentrum

Mål: *et helhetlig og likeverdig oppvekstmiljø for samiske barn og unge*

Sametingsrådet vil arbeide for å skape gode og stabile oppvekstvilkår for alle samiske barn og unge. Utgangspunktet er at barna skal kunne vokse opp i trygge og gode nærmiljøer. Her må de gis mulighet til å utvikle og styrke sin samiske identitet og tilknytning til samiske samfunn.

Norge ratifiserte i 1991 FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen). Konvensjonen har forrang foran andre nasjonale lover og bestemmelser som berører barn og unge, og forplikter norske myndigheter og Sametinget. Dette betyr blant annet at barna gjennom utdanningen skal utvikle respekt for egen kultur, identitet, språk og verdier. Et barn skal heller ikke nektes retten til å nyte godt av sin kultur, utøve sin religion eller bruke sitt eget språk.

Samiske barn og unge er ingen ensartet gruppe, verken med hensyn til bosted eller erfaringsbakgrunn. Betydelige og raske endringer har skjedd og skjer i samiske samfunn. Kulturell identitet og tilhørighet blant dagens barn og unge er kompleks. I tillegg er det utfordringer når det gjelder endrede kjønnsroller. Identitet og tilhørighet er et produkt av kulturelle bånd både til det samiske lokalsamfunnet, det norske samfunnet og internasjonal kultur. Spørsmålet om hva det vil si å være samisk eller ikke-samisk vil derfor ha mange ulike svar.

Mange samiske barn og unge vokser i dag opp i og bor i større byer over hele landet. Det er viktig for Sametinget å bidra til at disse barna kan etablere og utvikle en samisk identitet og tilhørighet. De må gis mulighet til opplæring i samisk språk og kultur, og flere elever må få opplæringen på samisk. Det er viktig at samisktalende barn og unge over hele landet får utviklet sitt samiske språk. Dette gjelder også samiske barn som kommer i kontakt med barnevernet. Barnevernstjenesten må ha kunnskap om samisk kultur og samfunn.

Møteplasser

For å styrke samiske barn og unges identitet må det legges til rette for relevante arenaer, møteplasser og fritidsaktiviteter. Disse må appellere til dagens unge og være tilpasset både jenter og gutters behov. Det må tas hensyn til mangfoldet og variasjonene i den samiske kulturen og oppvekstmiljøene i Sápmi. Det er viktig å opprettholde de tradisjonelle arenaene for at det samiske sosiale og kulturelle fellesskapet skal utvikle seg. Her må møter mellom generasjoner, sosialisering, og overføring og formidling av kunnskap være sentralt. Nye arenaer er et supplement for bevaring og utvikling av samisk identitet, språk og kultur. Sametingsrådet ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige i denne sammenhengen. Samiske festivaler, idrettsarrangementer for unge og liknende tiltak er eksempler på møteplasser for synliggjøring av samisk kultur for ungdom, også over landegrensene.

Barnehager

Samiske barnehager har en viktig rolle i samiske barns oppvekst. Mange barn tilbringer mye av sin hverdag der. Barnehagene har betydning for barns utvikling både når det gjelder språk- og kulturlæring og i deres identitetsutvikling. Det er viktig at samiske barnehager har gode vilkår i sitt arbeid med formidling av samisk språk og kultur.

Norge fikk i 2006 ny lov og nasjonal rammeplan for barnehager. Den nye rammeplanen påpeker at barnehagen skal støtte barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Rammeplanen understreker at samiske barnehager må ha personell som kan samisk. Barnehagen er en av de viktigste arenaene for språkopplæring, og det er nødvendig at barn som snakker samisk kan kommunisere med ansatte på samisk. Den nye barnehageloven understreker kommunens ansvar når det gjelder samiske barn og foreldre. I følge den nye rammeplanen skal alle landets barnehager gi barna kunnskap om samer. Sametingsrådet forventer at alle barn i Norge, uavhengig av bosted, får oppfylt retten til å få et barnehagetilbud som er i tråd med barnehageloven og internasjonale konvensjoner.

Samisk språk må daglig bli benyttet i barnehagen. På den måten kan språket videreformidles og vitaliseres. Påvirkningen fra media og storsamfunnet er merkbar også der samisk språk er dagligspråk. Det er viktig å ha tiltak for å motvirke at bruken av samisk språk reduseres. Sametingsrådet vil arbeide for at det utarbeides læremidler som kan hjelpe barnehagene i deres arbeid med samisk språk og kultur. Sametingsrådet vil at alle samiske barn sikres barnehageplass og skal i perioden evaluere egne tilskuddordninger til samiske barnehager.

Den nye barnehageloven gir foreldre større rett til å kreve at deres barn får tilbud om samisk opplæring i barnehagen. Loven gjelder både for private og offentlige barnehager. Det kulturelle mangfoldet skal gjenspeiles i barnehagen. Samisk kultur skal være en del av barnehagens innhold. Sametingsrådet vil i perioden igangsette tiltak for å styrke tilbudet om kompetanseheving blant barnehageansatte.

Sametingsrådet vil at barnehagene i sitt arbeid har fokus på kjønnsrollene og likestilling. En bedre fordeling av kvinner og menn blant barnehagens ansatte er et tiltak for å nå dette målet. For barn er rollemodeller viktig, og derfor bør begge kjønn være representert blant barnehagens ansatte. I rammeplanen heter det at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. I barnehagen skal gutter og jenter ha like muligheter.

Grunnskole og videregående opplæring

Skolen er en av de viktigste arenaer for barn og unge, og en god skole er avgjørende for en god oppvekst og utvikling av en trygg identitet. Sametingsrådet anser retten til selv å bestemme innhold og form i opplæringen på alle utdanningsnivåer som grunnleggende for utformingen av samiske samfunn.

I samiske samfunn er det spesielle ferdigheter som skolen skal videreføre og utvikle. I Kunnskapsløftet - samisk er tradisjonell kunnskap innført som kompetansemål i flere fag. Det må foregå en kompetanseheving blant lærerne når det gjelder implementeringen av Kunnskapsløftet - samisk.

Alle som ønsker å lære seg samisk skal gis mulighet til det. Samiske elever skal ha rett til å få opplæring i og på samisk. Som en følge av dette må samiskopplæringen styrkes, både som første- og andrespråk. Hvis målsettingen om funksjonelt tospråklige elever skal oppnås, må samisk i større grad brukes som opplæringspråk. Elevene må få individuell rett til opplæring på samisk, uavhengig av bosted. Opplæringsloven må endres slik at dette kan muliggjøres.

Sametingsrådet vil i samarbeid med skoleeiere og skolemyndigheter arbeide for at informasjon om rettigheter til samisk opplæring i henhold til opplæringsloven når fram til brukere.

Sametinget har myndighet til å fastsette rammer for opplæring i visse fag. Samiske læreplaner skal være likeverdige med de nasjonale læreplanene, men ikke identiske. De skal ivareta urfolks verdier og vise hvordan den samiske skolen skal kunne møte en ny tid med nye krav. Læreplanene må ta utgangspunkt i en helhetlig kompetanse som er basert på samisk språk og kultur. Styrking av samisk identitet, språk og kulturkunnskap skal ha en sentral plass i skolen. Forutsetningen for å bestemme innholdet i opplæringen er at samene selv definerer innholdet i de samiske læreplanene. Derfor må Sametinget gis denne myndigheten.

Den nye skolereformen Kunnskapsløftet skal sikre at elever og lærlinger bedre skal kunne takle kunnskapssamfunnets utfordringer. Sametingsrådet vil arbeide aktivt for at Kunnskapsløftet utvikler en samisk skole og samiske elevers kompetanse i en helhetlig grunnopplæring. Kunnskapsløftet gir skolene frihet til lokaltilpasning av opplæringsmetoder. Sametingsrådet vil påse at dette gjennomføres. En av intensjonene med innføring av Kunnskapsløftet er at det skal bli større helhet mellom opplæringen i henholdsvis grunnskole og den videregående skolen. Sametingsrådet vil arbeide for at det videregående samiske opplæringstilbudet styrkes.

Sametinget har fastsatt samisk innhold i de nasjonale læreplanene. Det er viktig at lærere i den nasjonale skolen får kompetanseheving i forhold til dette.

Når de blir foretatt evaluering av Kunnskapsløftet, vil Sametingsrådet følge nøye med i dette arbeidet for å sikre at Kunnskapsløftet – samisk også blir evaluert.

For å oppfylle læreplanene og realisere et samisk 13-årig utdanningsløp må det utvikles samiske læremidler innenfor alle fag. Sametingsrådet vil spesielt satse på utvikling av digitale læremidler. Det er viktig at læremidlene blir tilrettelagt slik at flere brukergrupper kan utnytte dem. Læremiddelutviklingen er viktig i arbeidet med en god samisk skole. Oppfølging og evaluering av dette arbeidet vil stå sentralt i perioden. I tillegg bør det vektlegges at samiske barn og unge bør få møte samisk språk gjennom moderne teknologi, som for eksempel dataspill, internett og andre typer media.

Kommunene er i følge opplæringsloven pålagt å ha et frivillig tilbud om skolefritidsordning (SFO) før og etter skolestart for elever på 1. - 4. trinn og for funksjonshemmede elever til og med 7. trinn. SFO skal gi elevene omsorg og tilsyn og legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter. Den enkelte kommune skal utforme tilbudet ut fra lokale forutsetninger og behov, og det er viktig at elever får et tilbud med samisk innhold.

Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt utviklingstiltak for mer kunst og kultur i skolen. Tiltaket skal legge til rette for at elever i grunnskolen får lettere tilgang til kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Samisk kunst og kultur må formidles i skolen slik at samiske barn får tilgang til samiske kunst- og kulturuttrykk, og at alle barn gis et innblikk i samisk kunst og kultur. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at et samisk innhold i Den kulturelle skolesekken sikres og videreutvikles. Dette innebærer at Sametinget og andre samiske institusjoner skal få del i de nasjonale midlene som er avsatt til dette formålet.

Ungdomspolitik

Å ivareta og utvikle samiske samfunn fordrer et helhetlig og tverrsektorielt perspektiv der både individ, samfunn og geografi settes i søkelyset. Sametingsrådets prinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses samiske samfunn og de ulike behovene. Sametingsrådet ønsker å ivareta og sikre samiske barn og unges interesser både i en helhetlig planlegging og i gjennomføringen av ulike tiltak. Virkemiddelbruken skal gjenspeile mangfoldet i samiske barn og unges oppvekstmiljø og språksituasjon. Det er derfor nødvendig å bedre kontakten med og kunnskapen om de ulike barne- og ungdomsmiljøene. I denne prosessen bør barn og unge ha innflytelse og være deltakere.

Samiske barn og unge er en viktig ressurs i utviklingen av samiske samfunn, og de er eksperter på egen hverdag. Sametingsrådet vil videreføre og iverksette tiltak for å sikre og stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse, engasjement og innflytelse for samiske barn og unge. Sametingets årlige ungdomskonferanse er i denne forbindelse sentral. Ungdomskonferansen er en møteplass og et forum for meningsutveksling mellom samisk ungdom fra hele landet. Konferansen gir viktige innspill i utformingen av Sametingets ungdomspolitik. Innspillene fra ungdomskonferansen vil bli tatt med i Sametingsrådets videre arbeid innenfor de aktuelle tema ungdomskonferansen har behandlet.

Opplevelse av innflytelse og medbestemmelse er viktige faktorer for rekruttering av unge til samfunnsengasjement. Spesielt ser Sametingsrådet utfordringen i å engasjere unge samiske menn i det politiske arbeidet. Sametingsrådet vil fortsatt arbeide for å utvikle eksisterende og nye kanaler for dialog med barn og ungdom. Sametingets ungdomspolitiske utvalg vil være en viktig del av Sametingsrådets arbeid med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet. Sametingsrådet vil ta initiativ til også å rekruttere flere ungdom under 18 år til utvalget ved neste oppnevningrunde. Dette for å stimulere og styrke også denne aldersgruppens engasjement og innflytelse. Arbeidet til Sametingets ungdomspolitiske utvalg er et viktig bidrag til Sametingsrådets arbeid med alle saker i Sametinget.

Høyere utdanning og forskning

Mål: et reelt kunnskapsløft for samer gjennom økt satsning på samisk forskning

Samiske samfunn står overfor stadig raskere endringer. Kravene til fornying og innovasjon blir sterkere. Samisk forskning er av stor betydning for å sikre en bærekraftig utvikling av samiske samfunn, og for å styrke samers evne til å mestre framtidens utfordringer. Samisk forskningspolitikk må også ses på som en del av den totale nasjonale og nordiske forskningspolitikken. Derfor må samisk forskning også ses i sammenheng med andre forskningsområder innenfor sentrale myndigheters forskningspolitikk. Det er viktig at det er samsvar mellom sentrale myndigheters politiske signaler innenfor samisk forskning og de midler som stilles til disposisjon fra bevilgende myndigheter.

For å sikre levedyktige samiske samfunn må samene selv være i besittelse av kunnskap og kompetanse. Det samiske folket og samiske samfunn har rett til kunnskap, og en stor del av denne kunnskapen må være egenprodusert. Kunnskap om samiske forhold må ikke være framskaffet kun av forskere utenfra og ut fra andres premisser. For samisk identitet er selvbeskrivelse viktig. Samene må derfor selv delta i og utføre forskningen.

Det er et stort behov for kunnskap om samiske forhold, både i samiske samfunn, men også i storsamfunnet. For å dekke behovet er det viktig at den totale samiske forskningsinnsatsen økes. Det må satses enda mer på fagområder det forskes på i dag, samtidig må samisk forskning bli bredere, slik at den omfatter flere fagfelt. I tillegg til sterkere satsing på et samisk forskningsprogram og økt prosjektfinansiering, er det nødvendig med koordinert institusjonssatsing og institusjonsoppbygging, samt utvikling av samisk som vitenskapsspråk.

Økt internasjonalisering og globalisering medfører økte krav til kunnskapsbasert verdiskapning. Derfor blir forskning og utdanning helt sentral for å kunne dokumentere og utvikle den kunnskapen det samiske folket innehar. Både samisk grunnforskning og anvendt forskning må styrkes. Da er det nødvendig å styrke samiske forsknings- og utdanningsinstitusjoner. De samiske forskningsinstitusjonene er ofte små. Derfor ønsker Sametingsrådet å legge til rette for at det utvikles samiske forskningsnettverk som gir positive ringvirkninger for samiske samfunn.

De samiske forskningsmiljøene er relativt små og er derfor spesielt utsatt for endringer av rammevilkår, både strukturelle og økonomiske. Sametingsrådet vil arbeide for at forutsigbarheten for samisk forskning økes, og at samisk forskning blir en naturlig del av øvrig nasjonal og internasjonal forskning. Kontakt med andre urfolk er også viktig både for samiske forskere og for samiske studenter. Derfor må det legges til rette for økt mulighet for forsker- og studentutveksling med andre urfolksinstitusjoner. Det må søkes felles språkarenaer slik at kunnskapen og publikasjonene man framskaffer ved slike utvekslinger er tilgjengelige for de det berører og for det internasjonale samfunn som også har behov for slik kunnskap.

Menneskene er samiske samfunns største ressurs. Behovet for fagpersoner med innsikt i samiske forhold og kompetanse i samisk språk er betydelig. Derfor må det sikres konkurransedyktige rammevilkår slik at rekruttering til samisk forskning sikres. Det er positivt at kvinner er godt representert innenfor samisk forskning og høyere utdanning. Samiske samfunn må møte utfordringen for å rekruttere flere menn til høyere utdanning. Dette kan bidra til å skape likestilte samiske samfunn. Kandidater med høyere utdanning vil i fremtiden besitte sentrale posisjoner innenfor samfunns- og næringsliv. For å nå likestillingspolitiske mål er det derfor viktig at begge kjønn er godt representert innenfor høyere utdanning.

Det finnes ikke et eget samisk forskningsråd, og heller ikke et samisk forskningsfond. Det er derfor spesielt viktig at Sametinget har tett kontakt med Norges forskningsråd og med øverste forskningspolitiske myndighet i Norge. Sametingsrådet ønsker større faglig bredde i samiske forskningsprogrammer. Sametingsrådet vil arbeide for samisk representasjon i Norges forskningsråds styrende organer. Sametingsrådet arbeider for at det på sikt opprettes et eget samisk forskningsråd.

Språksituasjonen for lule- og sørsamisk er veldig utfordrende. Lule- og sørsamisk språkforskning er en viktig del av arbeidet for å styrke disse språkene. Spesielle tiltak for rekruttering innen disse fagfeltene vil være viktig. Samtidig er det en stor mangel på forskere som behersker lule- og sørsamisk språk. Sametingsrådet vil arbeide for at det settes inn særlige tiltak for å øke rekrutteringen til disse fagområdene.

Sametingsrådet vil i perioden gå inn for at det opprettes et eget samisk etikkutvalg som skal vurdere samisk forskning og forskning på samiske samfunn. Dette for å sikre at forskningen blir utført på en etisk forsvarlig måte.

Opplæringstilbud for voksne

Mål: *at voksne samer får oppfylt sin rett til grunnutdanning*

Læring skjer hele livet, både gjennom formell utdanning, opplæring i arbeid og i fritid, samhandling med andre og gjennom praktisk erfaring. Både nasjonalt og internasjonalt stilles det jevnlig krav om fornyet og endret kompetanse. Siden slutten av 1990-tallet har det vært en pågående kompetansereform med overordnet mål å bidra til å dekke samfunnets, arbeidslivets og den enkeltes behov for kompetanse.

I følge opplæringsloven har voksne rett til grunn- og videregående opplæring. Derav følger individuell rett til opplæring i samisk. Det er sentrale myndigheters ansvar å sikre at opplæringstilbudet for voksne blir ivaretatt. Dette gjelder spesielt de som har mistet sitt samiske språk. Sametingsrådet vil bistå sentrale myndigheter med å bygge opp et landsdekkende tilbud som har som hovedmål å gi voksne opplæring i samisk.

Opplæringsretten for voksne omfatter også rett til å få vurdert og dokumentert realkompetanse uten å måtte gå veien om tradisjonelle prøveordninger. Et grunnleggende prinsipp er verdsetting av kompetanse uavhengig av hvor og hvordan den er tilegnet. Hensikten er at godkjenning av kompetanse skal kunne gi avkortet opplæring, opptak til høyere utdanning eller innpass i arbeidslivet.

Den eksisterende tilskuddsordningen for utgifter til opplæring i og på samisk gjelder bare for samiske elever i grunnskolen. Det må foretas en grundig gjennomgang av hele tilskuddsordningen for voksne samer som tar grunnutdanning.

Næringsutvikling

Mål: *sterke og levende samiske samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- kultur- og samfunnsliv*

Gode rammebetingelser for bosetting, næringsliv og sysselsetting styrker det materielle kulturgrunnlaget. Betydningen av økonomisk vekst står ofte i sentrum når man snakker om velferdsutvikling. Økonomisk vekst er ett av flere virkemidler for å få en positiv samfunnsutvikling. For Sametingsrådet er målet å forbedre levevilkårene for det samiske folket. Dette er en sammensatt prosess.

I samarbeidsavtalene med fylkeskommunene vil man sammen arbeide med utvikling, synliggjøring og konkretisering av samisk næringspolitikk. Partene vil sammen tilrettelegge for småskalavirksomhet i samiske områder slik at man bedre gjennom virkemiddelordningene treffer og imøtekommer de behov næringslivet har i samiske områder. Egenkapital, kompetanse og nyskapning er ofte utfordringer man står overfor hva gjelder verdiskapning og utvikling av levedyktige enkeltforetak og små lokale bedrifter.

Næringsutvikling i samiske områder er i stor grad avhengig av de rammene som sentrale myndigheter fastsetter. Reguleringer gjennom lovverk, skatte- og avgiftspolitik, markedsregulerende tiltak og liknende har i flere tilfeller større betydning enn økonomiske virkemiddelordninger. Det er derfor av avgjørende betydning at Sametinget har innflytelse på utformingen av kultur- og næringspolitikken i Norge.

Et godt fungerende næringsliv er en av forutsetningene for å få til god samfunnsutvikling. Næringslivet er avhengig av god infrastruktur og effektiv kommunikasjon og transport. Næringsstrukturen i samiske områder er preget av en stor andel primærnæringsutøvere og små bedrifter. Sametingsrådet vil gjennom sin næringspolitikk i størst mulig grad bevare dagens næringsstruktur som grunnlag for en stabil bosetting. Utviklingen fra industrisamfunnet til kunnskapssamfunnet har gjort at kunnskapsnæringer vil få økt betydning, også i samiske områder. Dette er en næring Sametingsrådet vil prioritere i perioden.

Sametingets næringspolitikk har hatt en viktig betydning for næringsutvikling i samiske samfunn. Dette er fordi Sametinget har prioritert å gi tilskudd til prosjekter med forholdsvis lav kapitalavkastning. Samiske samfunn har andre forutsetninger for å utvikle et bærekraftig næringsliv enn sentrale strøk.

Bedriftene i samiske områder har i stor grad få ansatte og lav egenkapital. Både formell kompetanse og sterk egenkapital er viktige faktorer for å kunne møte de utfordringer rasjonalisering, strukturendringer og internasjonalisering gir. Spesielt er utfordringene store i bransjer hvor innovasjon, nyskapning og produktutvikling står sentralt. Det er derfor viktig å satse på kompetanseheving, nyskapning og innovasjon i bedriftene. Sametingsrådet vil fortsette å gi tilskudd til bedrifter der kapitalavkastningen er lav. Det er fordi vi vurderer den samfunnsøkonomiske verdien av å skape og utvikle sin egen arbeidsplass i samiske områder som stor. Sametingsrådet vil arbeide for at også unge etablerere gis muligheter til å starte egen virksomhet.

Næringslivet i samiske bosettingsområder, som i landet forøvrig, er kjønnsdelt. Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv. Dårlige rammevilkår og velferdsordninger i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Trykderettigheter ved svangerskap, sykdom og omsorg for små barn er lite tilfredsstillende for selvstendig næringsdrivende. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at trykderettighetene for samiske næringsutøvere bedres.

Sametingsrådet har fått analysert bruken av midlene i Samisk utviklingsfond sett i et kjønnsperspektiv. Resultatene av analysen viser at kvinneandelen blant fondets søkere er lav. Dette gjenspeiler til en viss grad strukturen i næringslivet og Sametingets prioriteringer innenfor næringsutvikling. Sametingsrådet har en målsetting om en jevn fordeling av midlene mellom kjønnene. For å kunne oppnå denne målsettingen må støtteordningene innenfor Samisk utviklingsfond endres. Sametingsrådet vil i perioden iverksette dette tiltaket.

Primærnæringer

Primærnæringene har en viktig plass i samiske samfunn, både som næringer og kulturbærere. I samiske samfunn er sammenhengen mellom næring og kultur sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å utvikle og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Selv om samer deltar i det moderne diffensierte yrkeslivet, har likevel primærnæringene særlig betydning for bo- og sysselsettingen i samiske områder. Tradisjonelt har produksjonen innenfor jordbruk, fiske, reindrift, utmark, duodji og kombinasjoner av disse dannet grunnlaget for bo- og sysselsettingen. Det er en klar sammenheng mellom samisk bygdebosetting og primærnæringenes stilling som sysselsettingsfaktor. Det er en tett binding mellom folk, bygd og sysselsetting. Yrkesvalg er for mange i samiske samfunn sterkt knyttet til ønsket om lokalt tilhold i bygdene. Derfor står fortsatt primærnæringsvirksomhet sterkt lokalt i bygdene.

I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Innføringen av reindriftsloven har hatt en negativ innvirkning på kvinnenenes deltakelse i reindriften. Både innen primærnæringene og i næringslivet for øvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene.

Reindrift

Reindrift er en viktig faktor både for økonomien og for sysselsettingen i samiske områder og for mange samfunn representerer den livsnerven i den samiske kulturen. Reindriftpolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Sametingsrådets målsetting for reindriftpolitikken er en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift. Denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren må sikres, utvikles og styrkes. Beitearealer danner grunnlaget for framtidens reindrift. Disse områdene er sterkt truet av offentlige og andre private interesser.

Økende grad av arealinngrep, økt ferdsel, utbredelse av rovdyrbestanden og annen forringelse av reindriften tradisjonelle områder viser at det i dag ikke finnes et tilstrekkelig vern av disse områdene. Det har vært mange rettslige tvister der det har vært strid om reindriften rettigheter, spesielt i sørsamiske

områder. Sametingsrådet mener at staten ved alle inngrepssaker i reinbeiteområder må vurdere å ekspropriere tidligere tapte områder, eller eventuelt nye områder, som erstatning for tapte beiteområder. I perioden vil Sametingsrådet bidra til at reindriftens arealer sikres i arealplanprosesser og i lovgivning.

Reindrifftsloven er den viktigste loven i reguleringen av reindriften. Loven må være et verktøy for å sikre reindriften økt medbestemmelse i interne saker. Loven må være i tråd med reindriften egen rettsoppfatning.

Sametingsrådet er spesielt opptatt av å styrke kvinnes deltakelse i reindriften. Deres politiske og administrative innflytelse i næringen er viktig for å ivareta reindriftskulturen slik vi kjenner den i dag. Kvinnene er sentrale i arbeidet med organisering av hushold og barneoppdragelse. De har ansvaret for en stor del av de administrative oppgavene i reindriften. Reindriftskvinnene bidrar mye i rekruttering, opplæring og verdiskapning innenfor duodji og matproduksjon. Kvinnene er derfor viktige bidragsytere når det gjelder den daglige drift, og for de fleste betyr dette tilleggssarbeid. Bare en av seks driftsenheter innenfor reindriftnæringen eies av kvinner. Flesteparten av dagens reindriftskvinner får sin inntekt utenfor næringen. Disse kvinnes tilhørighet til reindriften er gjennom eierskap av rein registrert i brors, ektemannens, partners eller sønns driftsenhet. Deres reelle deltakelse i reindriften begrenses på grunn av annet arbeid. Det er viktig å etablere rammevilkår som stimulerer til kvinnelig deltakelse i reindriften.

Reindriftnæringen produserer i tillegg til kjøtt en rekke andre varer og tjenester. For den framtidige reindriften er det viktig at en størst mulig andel av verdiskapningen kommer utøverne til gode.

For å kunne opprettholde og utvikle en levedyktig samisk reindrift er det viktig å sikre rekruttering innenfor yrket. Sametingsrådet er derfor opptatt av at fagopplæringen i reindrift styrkes, og at det opprettholdes gode lærlingordninger.

Jordbruk

Jordbruket spiller en sentral rolle i å opprettholde samiske kulturtradisjoner og er en viktig sysselsettingsfaktor i samiske områder. Sametingsrådets hovedmål for næringen er å opprettholde sysselsettingen og bruksstrukturer vi har i dag. For å oppnå dette må eksisterende melkeproduksjonsbruk sikres økte melkekvoter. For småfeprodusenter er det viktig at arealene for utmarksbeite sikres mot inngrep. På samme måte som i reindriften må denne næringen vernes mot arealinngrep, økt ferdsel, utbredelse av rovviltbestanden og annen forringelse av arealene. Økt videreføring av egne produkter vil kunne være en viktig strategi for å øke verdiskapningen på gårdsbruk i samiske områder. For å kunne opprettholde et levende landbruk i samiske områder må det iverksettes tiltak som motiverer ungdom til å overta gårdsbruk. Særlig er utfordringen stor når det gjelder å motivere unge kvinner.

I WTO-forhandlingene forpliktet Norge seg til å redusere tollsatser og subsidier. Dette gjør at landbruket i samiske områder er spesielt utsatt for reduksjon i økonomiske overføringer. Landbruket i samiske områder vil derfor trenge særskilt beskyttelse. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at landbruket som eneyrke og som kombinasjonsnæring opprettholdes. Rammevilkårene for jordbruket i samiske strøk har endret seg betraktelig de siste årene. Sametingsrådet vil derfor i perioden utarbeide en ny jordbruksmelding som skal sikre og utvikle det samiske jordbruket. I meldingen er det viktig å fokusere på opprettholdelse av jordbruksdrift og nyskaping i tilknytning til jordbruket.

Fiskeri

Samene har drevet fiske i havet så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Dette omfatter nærfiske, sesongfiskeri og havfiske. Samenes rett til ressursene i havet og retten til å utnytte disse er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Sametingsrådet ønsker en ny og helhetlig kystpolitikk hvor Sametinget må ha en mer selvstendig rolle. Sametinget må delta på ulike nivåer i forvaltningen av ressursene. Dette vil sikre en bedre ivaretagelse og vektlegging av samiske hensyn i beslutningsprosessene. Kyst- og fiskeripolitikken skal bidra til rettferdig fordeling av ressursene. Sametingsrådet vil arbeide for helhetlige løsninger der de overordnede

rettighetsprinsippene er på plass. Sametinget skal være en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og bruk av sjøarealene skal derfor prioriteres.

Grunnlaget for forvaltningen av de marine ressursene må bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet. Dette innebærer et regionalt forvaltningsnivå hvor Sametinget må ha en reel deltakelse og medbestemmelse. Dette gjelder også forvaltningen av nye arter som kongekrabbe. I tillegg bør fordeling og refordeling av oppdrettskonsesjoner tillegges regionalt nivå. Sametingsrådet ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeriene som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kyst- og fjordområder. I forlengelsen av dette vil opprettelsen av en marin urfolkssone være naturlig.

Sametingsrådet vil at verdiskapningen fra de marine ressursene i størst mulig grad skal komme kyst- og fjordsamfunnene til gode. Gjennom ulike strukturordninger er rettighetene til fiskeressursene gjort omsettelige. De er i økende grad blitt privatisert og fordelt på færre rettighetshavere. I tillegg har det over tid funnet sted en utvikling med overføring av rettigheter fra mindre til større fartøy. Dette har ført til at kostnadene for å delta i fisket har utelukket mange utøvere. Deler av de marine ressursene tilhører kollektivt det samiske folket, og ingen skal kunne eie en fast andel av fastsatte kvoter. Sametingsrådet mener derfor at framtidige strukturtiltak må ivareta utviklingen av en hensiktsmessig flåtestruktur hvor det tas hensyn til langsiktighet og en forsvarlig forvaltning av fiskeressursene. Framtidige strukturtiltak må også bidra til å sikre bosetting og sysselsetting langs kysten. Sametingsrådet mener derfor at flåten under 15 meter har stor betydning for samiske kyst- og fjordområder. En skjerming mot reduksjon i antall av denne flåten vil bidra til å motvirke en negativ utvikling i samiske områder.

For oppdrettsnæringen i samiske områder må lokalt eierskap sikres. Dette kan gjøres gjennom tilrettelegging av forvaltnings- og finansieringsordninger. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske. Næringen må heller ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at konsesjonsavgiften skal tilfalle områder som stiller arealer til disposisjon for konsesjonene.

Utmarksnæringer

Høsting av utmarksressurser og primærnæringenes bruk av lokale ressurser har vært viktig i utviklingen av samisk kultur. En næringstilpasning basert på kombinasjonsdrift er mindre sårbar for økonomiske svingninger. Kombinasjoner av ulike næringer gir muligheter for bedre utnyttelse av ressursene, jevn inntekt og muligheter for inntektsøkninger. Utfordringen er å utvikle kombinasjons- og primærnæringene som attraktive alternativer som gir grunnlag for nyrekruttering. Sametinget vil arbeide for å få etablert et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner i samiske områder.

Markedet for utmarksprodukter er stort i Norden. Sametingsrådet mener derfor at en bedre tilrettelegging for transport, mottak og salg av utmarksprodukter vil kunne bidra til en attraktiv tilleggsnæring. Utmarksnæringene er gjerne sesongbetont. Det betinger at virksomheten må drives i kombinasjon med andre næringer. Produkter der samisk kultur, overnatting, mat og opplevelser i utmark inngår, har et potensial som markedet etterspør. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for å styrke rammebetingelsene for utmarksnæringene. En ny samisk ressurslovgivning vil være et tiltak for å bedre på dette. Som et ledd i dette vil Sametingsrådet i perioden igangsette arbeidet med en egen samisk næringslov.

Rovvilt

De folkerettslige forpliktelsene som Norge er bundet av når det gjelder samiske interesser angår også den nasjonale rovviltpolitikken. Etter Sametingsrådets oppfatning prioriteres verneinteressene i altfor stor grad. Dette er til stor skade for de som utnytter beiteressursene i utmarken. Sametingsrådet må være med i utformingen av forvaltningspraksisen slik at næringsinteressene i større grad blir ivarettatt.

Staten må påta seg ansvar for de kostnader og ulemper som påføres næringene ved at rovdyr gjør skade på beitende dyr. Dette innebærer i hovedsak at antall rovdyr må reduseres i spesielt utsatte områder. Sametingsrådet vil bidra til at rovviltnemndene innehar kompetanse om samiske næringers behov og

utfordringer i rovviltspørsmål. Innen hver rovviltregion må det etableres rovviltfrie soner hvor de regionale nemndene kan ta ut rovdyr. Reindriften er mer utsatt for tap på grunn av rovvilt enn andre næringer. Dette er en følge av at rein beiter ute hele året. Det medfører at man får en mindre andel av de reelle tapene erstattet i reindriften. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for å få til en mer aktiv bestandsforvaltning, samtidig som man sikrer gode erstatningsordninger for tap som skyldes rovvilt.

Handels- og servicenæringen

En stor del av bedriftene i samiske områder er knyttet til servicenæringen. Mange kvinner arbeider innenfor handels- og servicenæringen, og disse har tradisjonelt ikke hatt høy status innenfor virkemiddelapparatet. Utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar både til arbeidsplasser og sikrer samtidig bosetting i samiske områder. Reiselivet har utviklet seg til en basisnæring i distriktene. Dette sikrer arbeidsplasser i samiske områder.

Utfordringen er å skape et differensiert arbeidsmarked også i distriktene. Dette gjelder spesielt når det gjelder å skape arbeidsplasser for kvinner. Kvinner har generelt høyere utdanning enn menn i de samiske områdene. Det må stimuleres til et mer robust privat næringsliv med større bredde i type virksomheter. Mange høyt utdannede kvinner arbeider i liten grad i privat sektor, og det er et potensiale å trekke disse kvinnene sterkere inn i innovasjon og nyskaping. Arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt, og for å bidra til sterkere likestilling i det lokale næringslivet må virkemiddelbruken tilrettelegge for næringsvirksomhet hvor kvinner blir prioritert.

I reiselivsnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske levemåte. Det har vært en endring fra produksjon av varer til produksjon av opplevelser. Dette er en trend som har kommet samiske samfunn til gode. Potensialet for ytterligere produksjon av slike produkter er stort. Det vil i denne sammenheng være en utfordring å kunne formidle samiske opplevelsesprodukter på en ekte og troverdig måte som også er etisk forsvarlig. Samiske reiselivsaktører er små og har ikke tilstrekkelige nettverk for å kunne utnytte potensialet i markedet. Samarbeid med større reiselivsaktører vil gi gjensidig nytte.

Samiske områder har en relativ høy andel offentlige arbeidsplasser. Utfordringen ligger i å skape et variert privat næringsliv. Differensiert arbeidsgiveravgift er et fortrinn som områder i nord har og som kan nyttes aktivt i etablering av ny virksomhet. Det er blant annet viktig å få etablert kunnskaps- og kulturarbeidsplasser som har et bredt marked og som ikke er avhengig av offentlig engasjement.

Duodji

Tradisjonelt har man sett på duodji som produksjon av bruksgjenstander. I dag er duodji en skapende virksomhet med verdi både som næring og som kunst. Overføring av tradisjonell kunnskap er et nøkkelbegrep når det gjelder duodji. Barn og unge er framtidens bærere og forvaltere av samisk kultur. Duodji er en viktig del av samisk kultur. Det er nødvendig å tilrettelegge slik at barn og unge får muligheter til opplæring i duodji. I områder hvor det samiske språket står svakt, er duodji med på å bevare samisk kultur og samfunnsnivå. Det må legges til rette for nyskaping innenfor duodji. Dette omfatter både nye produksjonsmetoder og teknikker samtidig som tradisjonelle duodjitradisjoner ivaretas og videreføres.

Opplæringen i duodji har tradisjonelt blitt overført fra eldre til yngre generasjoner i hjemmet. Denne opplæringsmetoden passer ikke inn i dagens samfunn. Det er viktig at det tilrettelegges slik at duodjibedrifter kan ta inn lærlinger, og at ungdom motiveres til en slik utdanning. Sametingsrådet er opptatt av at opplæringen i duodjifaget styrkes, blant annet gjennom gode lærlingordninger.

Sametingsrådet vedtok i 2005 en næringsavtale for duodji. Formålet med næringsavtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at man fokuserer sterkt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg.

Næringsavtalen skal bedre rammevilkårene for utøverne og bidra til at duodjimidlene i større grad møter utøvernes behov. Duodjinæringen sliter med rekruttering. Det er fordi næringen ofte blir fremstilt som en næring med dårlig lønnsomhet og lav status. Dersom nye generasjoner ikke ser de mulighetene som ligger i duodji, er det fare for at disse tradisjonene forsvinner. Derfor vil det være viktig for Sametingsrådet å støtte opp om tiltak som styrker utviklingsmulighetene i næringen.

De virkemidlene som kanaliseres gjennom næringsavtalen, skal komme den enkelte duodjiutøver til gode. Sametingsrådet ser nødvendigheten av å samarbeide med lokale, regionale og sentrale aktører for å utvikle duodji til en bærekraftig og kulturell næring. Gjennom årlige forhandlinger får duodjinæringen selv være med på å utvikle næringen i positiv retning. Sametingsrådet vil at næringsavtalen skal bidra til å styrke sysselsettingen og bosettingen i de samiske områdene. En positiv vekst i duodjinæringen skaper entusiasme og motivasjon blant utøverne og bidrar til økt rekruttering.

Helse og sosial

Mål: et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen

Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud er en viktig premisse for et godt samfunn. Samer som urfolk har rettigheter regulert i nasjonal lovgivning og internasjonale konvensjoner. Rettigheter sikrer blant annet rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. Det er en overordnet nasjonal oppgave å sikre likeverdige tilbud til samer på lik linje med den øvrige befolkningen.

En sentral målsetting i Sametingsrådets arbeid for en likeverdig helse- og sosialtjeneste er å øke kunnskapen og forståelsen for behov og rettigheter til samiske tjenestemottakere. Kvaliteten til samisk helse- og sosialtjeneste er i dag i stor grad avhengig av enkeltpersoner med kompetanse i eller interesse for samisk språk og kultur. Det er ofte opp til den enkelte samiske tjenestemottaker å definere sitt behov for tilrettelagte helse- og sosialtjenester. Sametingsrådet ser det som svært viktig å arbeide for å løfte ansvaret bort fra enkeltpersoner og opp på et overordnet nivå. I flerkulturelle miljøer, som i de samiske samfunn, er det påkrevd at helse- og sosialpersonell innehar tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse. Dette gjelder også i områder hvor samisk tidligere har vært i bruk. Språklige vanskeligheter skal ikke være et hinder for yting av tjenester som brukerne har behov for. Dette fordrer at kunnskap om samisk språk og kultur og flerkulturell forståelse implementeres i grunnutdanningene innen helse- og sosialfag.

Sametingsrådet vil arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folket skal nås. Ansvaret for satsingen på integrering av samiske perspektiver i helse- og sosialtjenesten ligger hos statlige, fylkeskommunale og kommunale institusjoner. Dette fordrer at disse institusjonene prioriterer et tilbud der samisk språk og kulturforståelse er integrert.

Sametingsrådet har i samarbeid med sentralt og regionalt nivå etablert samarbeidsorganer som skal sikre at alle samiske brukere gis et likeverdig tilbud. Sametingsrådet mener sannsynligheten for realiseringen av målsettingen med en samisk helse- og sosialtjeneste vil øke gjennom å utvikle gode arenaer for integrering på sentralt nivå. Det er viktig at styrene i de regionale helseforetakene har samisk representasjon for å gi muligheter til påvirkning av aktuelle helsepolitiske saker sett i samisk perspektiv. For å oppnå et likeverdig helse- og sosialtilbud må det samiske perspektivet vektlegges og innarbeides i den eksisterende helse- og sosialtjenesten. Dette utelukker ikke egne samiske tilbud. For å oppnå likeverd vil det på mange områder være behov for særskilte tiltak rettet mot samer. Det har derfor vært nødvendig å etablere institusjoner som ivaretar behovet til samiske brukere der det ordinære tilbudet ikke strekker til. Sametingsrådet vil arbeide for å heve institusjonenes status og å styrke disse økonomisk og personellmessig.

Rehabiliteringstilbudet til samiske brukere er i dag lite utviklet. Dette gjelder for alle samiske brukere uavhengig av sykdom og behov. Mangelen på språklig og kulturell kunnskap hos fagpersonell kan være hemmende på rehabiliteringsprosessen. Den samme utfordringen gjelder utvikling av faglig kompetanse og strategier for behandling og forebygging innen rusmisbruk. Det bør utvikles forebyggings- og behandlingsstrategier som spesielt er innrettet mot samiske brukere.

Samiske barn og unge har krav på at helse- og sosialtjenester tilbys i omgivelser som ivaretar samisk kultur og tenkemåte. Det er hensynet til barnets beste som skal være avgjørende for det tilbudet som blir gitt. Dette gjelder spesielt barnevernstjenesten. Sametingsrådet vil arbeide for at barnevernstjenesten sikrer samiske barn en fortsatt oppvekst i samiske omgivelser.

Forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste må være tilgjengelig som grunnlag for framtidige politiske beslutninger. Samiske samfunn mangler mye av det beslutningsgrunnlaget som ellers anses som en selvfølge. Det må en organisert satsing til for å oppnå resultater på disse feltene. Det er viktig at man innenfor samisk helse- og sosialforskning arbeider ut fra et likestillingsperspektiv både når det gjelder forskere og forskningsområder.

Sametingsrådet ser behov for økt internasjonalt engasjement når det gjelder urfolksrelaterte helse- og sosialpolitiske spørsmål. Sametingsrådet kan på denne måten innhente kunnskap om tilpasning av helse- og sosialtjenesten fra andre urfolk, og eventuelt tilføre erfaringer fra samiske områder.

Sametinget har siden 1999 bevilget penger til prosjekter innefor helse og sosialsatsingen. Det har vært et stort spenn av prosjekttemaer. Forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste må være tilgjengelig som grunnlag for fremtidige politiske beslutninger. Tilskuddsmidlene innenfor helse og sosial skal derfor evalueres i perioden. Dette for å fremskaffe kunnskap om i hvilken grad satsingsområdene ivaretar det behovet samiske brukere har i kontakt med helse- og sosialtjenesten.

Samisk samarbeid

Mål: et samisk samarbeid på tvers av landegrensene

Samene er ett folk som bor i fire land. For å styrke og videreutvikle samarbeidet mellom samene på tvers av landegrensene, vil Sametingsrådet fortsette deltakelsen i de opprettede samarbeidsfora og medvirke til at rammebetingelsene for disse blir ivaretatt.

Samisk parlamentarisk råd

I 2000 ble Samisk parlamentarisk råd (SPR) etablert som et permanent samarbeidsorgan for sametingene. Samene fra Russland er permanente deltakere i SPR. SPR skal ivareta samenes interesser på tvers av landegrensene, og styrke samarbeidet. Samisk parlamentarisk råd samordner den samiske stemme overfor andre urfolk i verden og i det internasjonale samarbeidet. Dette gjelder blant annet i etablerte fora som Barentssamarbeidet, det arktiske samarbeidet, EU og i FNs arbeid med urfolksspørsmål.

Det ble vedtatt en felles erklæring under det første fellesmøtet mellom alle sametingene og samene fra Russland i Jokkmokk i 2005 (Jokkmokk-erklæringen). Erklæringen understreker at Finland, Norge, Russland og Sverige er forpliktet til å anerkjenne og sikre samenes urfolksrettigheter. Dette innebærer at nasjonalstatene anerkjenner og respekterer det samiske folkets rett til selv å bruke og forvalte egne naturrikdommer og ressurser. I perioden vil oppfølgingen av Jokkmokk-erklæringen være en av hovedutfordringene til SPR.

Sametingsrådet vil arbeide for en samordning og et samarbeid mellom sametingene innenfor flest mulig områder. En viktig felles sak er ivaretagelse og utvikling av samisk språk. SPR har det overordnede politiske ansvaret for dette arbeidet.

Samisk parlamentarisk råd vil prioritere arbeidet med likestilling og saker som berører barn og unge. SPR vil vurdere om det er behov for etablering av et grenseoverskridende samarbeidsforum for samisk ungdomsarbeid. Det er viktig å skape arenaer der samisk ungdom kan møtes for å bygge felles nettverk. Felles ungdomskonferanse er et tiltak som kan være med på å bidra til dette.

For å sikre det samepolitiske samarbeidet gjennom SPR er det viktig at nasjonalstatene i samarbeid med sametingene finner en økonomisk løsning for permanent drift.

Fellesmøte mellom sameministrene og sametingspresidentene

I 2000 besluttet de nordiske sameministrene å etablere et samarbeid tilknyttet Nordisk Ministerråd. Som et ledd i samarbeidet mellom regjeringene og sametingene i Norden avholdes det årlige fellesmøter mellom sameministrene og sametingspresidentene samt regelmessige møter på administrativt nivå for oppfølging og forberedelse av disse møtene. Sametingsrådet vil i perioden bruke disse møtene som et redskap for å utvikle det samiske samarbeidet i Norden.

Nordiske konvensjoner

Forslag til Nordisk samekonvensjon ble lagt fram i 2005. Forslaget skal behandles i Norge, Sverige og Finland i samråd med sametingene. Sametingsrådet har store forventninger til innholdet i konvensjonen. Det er naturlig at Nordisk samekonvensjon går et skritt videre i forhold til ILO-konvensjon 169, i tråd med den internasjonale rettsutviklingen forøvrig. Sametingsrådet vil i perioden fortsatt ha en sentral rolle i prosessen og vil bidra til at konvensjonen blir et best mulig instrument for det samiske folk.

Reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige av 1972 opphørte å gjelde 1. mai 2005, uten at en ny konvensjon var ferdig framforhandlet. Sverige og Norge er enige om et utkast til mandat for å gjenoppta forhandlingene. Mandatet inkluderer Sametingsrådet og Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) på norsk side. Denne konvensjonen har stor betydning for reindriften i Norge og Sverige, og Sametingsrådet vil arbeide for at en ny konvensjon er på plass så snart som mulig.

Internasjonalt engasjement

Mål: å ivareta urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora

Sametingsrådet vil aktivt delta i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Internasjonalt er det økende anerkjennelse og styrking av urfolksrettigheter. Utviklingen på dette området skjer hurtig. Internasjonalt engasjement er viktig både for det samiske folket og av hensyn til solidaritet med andre urfolk. Sametingsrådets internasjonale engasjement er med på å understøtte Norges arbeid for menneskerettigheter og folkeretten. Sametingsrådet må være premissleverandør og aktiv deltaker. Kunnskapen og de erfaringer Sametingsrådet har opparbeidet seg, må kunne nyttes i urfolksarbeid, særlig i bistanden.

Sametingsrådets mål om aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid innebærer en videreutvikling av eksisterende og nye samarbeid. Sametingsrådets rolle som selvstendig aktør i samspill med andre er en overordnet strategi når det gjelder det internasjonale engasjementet. Sametingsrådet har en selvstendig autoritet og plass innenfor den norske stat, i det norske samfunn og på den internasjonale arenaen. En viktig målsetting er at samene skal kunne representere seg selv i internasjonale fora og ikke utelukkende gjennom statsdelegasjonene.

Sametingsrådets tre hovedsatsingsområder i det internasjonale arbeidet er styrkingen av menneskerettighetene for urfolk, utvikling av miljøstandarder som trykker det materielle grunnlaget for samisk og andre urfolks kultur, og utvikling i nordområdene som styrker samer og andre urfolks kultur og samfunn. For å kunne oppfylle den rolle Sametingsrådet har som en internasjonal aktør, må det sikres ressurser til arbeidet.

De Forente Nasjoner (FN)

Det er en rekke organer i FN-systemet som behandler spørsmål av relevans for urfolk. Sametingsrådet vil i perioden prioritere innsatsen overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Saker som Sametingsrådet vil vektlegge er arbeidet med FNs urfolkserklæring, FN-konvensjonen om biologisk mangfold og arbeidet i FNs permanente forum for urfolk. Sametingsrådet vil arbeide for at urfolkserklæringen på sikt utvikles til å bli en konvensjon.

Sametingsrådet vil følge opp arbeidet med FN's andre tiår for verdens urfolk (2005–2014) og gjøre en spesiell innsats for å bedre forholdene for urfolkskvinner.

Den europeiske union (EU)

Svensk og finsk medlemskap i EU har etablert nye rammevilkår for det samiske folk. Det er derfor behov for større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor politiske organer i EU. Selv om Norge ikke er medlem i EU, vil også samene på norsk side bli berørt av de politiske vedtak som fattes innenfor EU-systemet. Dette blant annet gjennom Norges medlemskap i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Sametingsrådet legger vekt på å delta aktivt i det grenseregionale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette forutsetter en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolk generelt og det samiske folket spesielt.

Sametingsrådets arbeid med europapolitiske spørsmål skjer via Samisk parlamentarisk råd og Sametingsrådets kontakt med sentrale og regionale myndigheter i Norge.

Nytt Interreg-program for programperioden 2007–2013 er under utarbeidelse. Sametinget ønsker et eget samisk delprogram for å kunne ivareta det helhetlige samiske perspektivet.

Nordområdene

Virksomhetene i nordområdene må ses i et grenseoverskridende urfolksperspektiv. Målet må være å utvikle en sosial, kulturell, næringsmessig og politisk bærekraftig utvikling for alle samfunn i nord. Både urfolks- og kulturdimensjonen må få en sentral plass i den videre utviklingen og integreres på en grunnleggende måte. Dette handler om hvordan mennesker og kulturer møtes og utvikles med utgangspunkt i geografisk nærhet og historie. Strategier for nordområdene må utvikles i partnerskap mellom aktuelle aktører. Det er etablert fast dialog mellom Sametingsrådet og Utenriksdepartementet vedrørende nordområdespørsmålene.

Arktisk Råd

Arktisk Råd er etablert som et forum for å fremme samarbeid, koordinering og samhandling i felles arktiske saker. Spesielt har forholdet til bærekraftig utvikling og miljøvern stått sentralt. Anerkjennelse av urfolkens spesielle kunnskaper og den betydning videreføringen av disse har for forståelsen av de arktiske samfunn, var viktig ved etableringen av Arktisk Råd. Miljøvernssamarbeidet i Arktisk Råd har gitt betydelig merverdi utover hva de enkelte landene har kunnet oppnå alene.

Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at urfolksdimensjonen inkluderes i alle satsingsområder under Arktisk Råd. Spesielt gjelder dette i arbeidet med klimaendringer og en helhetlig ressursforvaltning. Sametingsrådet vil arbeide for at sekretariatet for Arktisk Råd innehar en særdeles høy urfolkskompetanse, inkludert kompetanse om samiske forhold.

Barentssamarbeidet

Barentsrådet er grunnlagt for å utvikle det regionale samarbeidet i de nordligste delene av Sverige, Norge, Finland og Nordvest-Russland. Urfolkene i barentssamarbeidet (samer, vepsere og nenetsere) er representert i det regionale nivået med en felles representant. Arbeidsgruppen for urfolk, etablert av Regionrådet, har rådgivende status både når det gjelder regionalt og sentralt nivå i Barentsrådet.

Det er viktig at urfolkens rolle i barentssamarbeidet styrkes, og at urfolkene trekkes med på alle nivå i arbeidet. Dette innebærer at urfolkene må sikres økonomiske muligheter til likeverdig deltakelse i barentssamarbeidet. Sametingsrådet vil arbeide for at det settes av flere eksterne ressurser til urfolkens deltakelse, kapasitetsoppbygging og at institusjoner innen ulike samfunnsområder utvikles.

Opplæring- og utdanningskomiteens innstilling

Merknader

Merknad fra hele komiteen ved NSRs sametingsgruppe ved medlemmene Synnøve Solbakken-Härkönen, Kjersti Myrnes Balto, Tone Finnesen, Berit Anna Gaup, Tor Dalseng og Aili Keskitalo, SBS ved Ristin Guttorm, ÅL ved Kirsten Appfjell-Eira og Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved medlemmene Åge B. Pedesen, Jørn Are Gaski, Inger Jørstad, Per-Ivar Henriksen og Josef Ingmar Vedhugnes

Miljø og kulturvern

Klimaendringer

FN's klimarapport av 3.2.07 viser at temperaturen på jordkloden stiger. Arktis gjennomgår noen av de raskeste og kraftigste klimaendringene globalt. Havsnivået ser ut til å stige til ett høyere nivå enn tidligere antatt på grunn av uventet rask smelting av isbreer og polaris. Klimaendringene i Arktis betyr bl.a. at artsmangfold og økosystem endres.

I tillegg til effektene i våre nærområder gir klimaendringene dramatiske utslag som flere tropiske stormer og orkaner og at bebodde øyer blir vasket bort av stigende havnivå. Dette rammer også urfolk i høy grad. Når situasjonen er så alvorlig er det viktig at samene som et av de mest ressursrike urfolkene i verden er aktive i klimaarbeidet.

I melding om Sametingets internasjonale satsingsområder (sak 49/07) har Sametinget prioritert blant annet: Å bistå i arbeidet under FN's klimakonvensjon, oppfølging av nasjonal handlingsplan for klimaforskning, arbeide for å styrke samhandlingen mellom norske myndigheter og samiske institusjoner på feltet som omhandler klimaendringer. Sametinget ønsker å øke bevisstheten om klimapolitikk gjennom å utarbeide interne strategier som blant annet omfatter energibruk og reisevirksomhet.

Barn og unge i sentrum

Prosjektet "Barnas hus"

Prosjektet "Barnas hus" er et pilotprosjekt om nye avhørsmodeller av barn som har vært utsatte for seksuelle overgrep, fysisk vold eller vært vitne til vold i familien. Komiteen vil arbeide for at det samiske perspektivet ivaretas i prosjektet. Samer har rett til å bli forstått, både språklig og kulturelt i sitt møte med institusjoner. Særlig i slike alvorlige saker som seksuelle overgrep er det viktig at samiske barn og unge får et tilbud med samisk språk- og kulturkompetanse. Komiteen vil arbeide for at det settes klare rammer for hvordan de samiske familier, barn og ungdom skal ivaretas under slike vanskelige situasjoner.

Grunnskole og videregående opplæring

Kunnskapsløftet –samisk er en viktig milepæl for utviklingen av en samisk skole. Dagens skole i samiske distrikt er en norsk skole med enkelte samiske elementer. Komiteen vil derfor arbeide med å utvikle en samisk grunnsopplæring (grunnskole og videregående opplæring) som har sterk forankring i samisk språk, kultur og samfunnsliv og som gir samiske elever en opplæring som gjør dem i stand til å fungere både i det samiske, norske og internasjonale samfunnet. Overføring av tradisjonell kunnskap så vel som nyskaping må ha en sentral plass i den samiske skolen. Skolen må både fysisk og organisatorisk tilrettelegge for en opplæring slik at vi får en samisk skole med et samisk innhold. Den samiske skolen må sette både den samiske elevens og det samiske samfunnets behov i sentrum. Videre er det viktig at også urfolksperspektivet vektlegges i opplæringa.

De samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino mangler en klar målformulering.

Dette hindrer utvikling av skolene som samiske skoler. Sametinget vil bidra til at det utarbeides et mandat for de samiske videregående skolene slik at skolenes roller og oppgaver avklares. En slik avklaring vil kunne gi svar på hvilken tilknytningsform de samiske videregående skolene skal ha i fremtiden. Komiteen vil for øvrig arbeide med utviklingen av samiske videregående opplæring i andre språkområder.

Næringer

Reindrift

Komiteen er opptatt av at reindriften får de samme betingelser ved anskaffelse av driftsmidler som andre primærnæringer. Reindriften har store driftsutgifter til investeringer, vedlikehold og drift av maskiner og utstyr til bruk i reindriftnæringa. Bedre og rettferdige rammebetingelser er den viktigste faktoren for en langsiktig positiv utvikling og en mer lønnsom reindriftnæring. Komiteen mener at reindriftnæringen skal gis en individuell avgiftsfritaksordning, slik praksis er for andre primærnæringer. Komiteen forventer at regjeringen retter opp de strukturelle skjevhetene i avgiftsordningene slik at reindriften likebehandles med andre primærnæringer.

Rekruttering av ungdom til primærnæringene

Komiteen mener det er viktig å rekruttere ungdom til primærnæringene; jordbruk, reindrift og fiske. Primærnæringene har dannet grunnlaget for bosettingen i mange bygdesamfunn i samiske områder og har en sentral betydning for den samiske kulturen. Kravene og kostnadene som nyetablerte ungdom i primærnæringene stilles ovenfor er ofte vanskelige å oppfylle. Komiteen vil arbeide for at det tilrettelegges for at samisk ungdom skal få bedre muligheter til å etablere seg i primærnæringene.

Sametinget vil også arbeide for at det tilrettelegges for at ungdom i primærnæringene kan inngå kombinasjonsdrift med både moderne og tradisjonelle elementer.

Merknader fra komiteens mindretall ved medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe; Jørn Are Gaski, Inger Jørstad, Åge B. Pedersen, Per-Ivar Henriksen og Josef Ingmar Vedhugnes
Mindretallet fremmer følgende merknader til Sametingsrådets politiske program slik det fremgår i punktene nedenfor. Sametingsrådet anmodes å ta hensyn til dette i sin politiske virksomhet.

Sametinget og statlige myndigheter

Tillegg i første avsnitt:

Sametinget er det eneste representative organet for det samiske folk i landet. Sametinget er således det sentrale organ til å representere samene i offisielle nasjonale og internasjonale sammenhenger der urfolksspørsmålet er involvert.

Sametingets rolle som samenes eget parlament, må være å utvikle en politikk som ganger det samiske samfunn. Samtidig må Sametinget få reell innflytelse til å iverksette denne politikken på områder som er viktig for de samiske samfunn.

Sametingsrådets regionalpolitikk

Siste setning i 1. avsnitt erstattes med følgende:

Sametingsrådet vil aktivt følge opp disse avtaler og videreutvikle dem der dette er naturlig.

Samefolkets fond

I 2. avsnitt 4. setning erstattes ordet *ugjerningen* med ordet *politikken*. Setningen blir da å lyde: Størrelsen på fondet som staten har satt som en erstatning for denne *politikken* kan bare ses på som en symbolsk sum.

Tillegg i siste avsnitt:

Sametingsrådet forventer at regjeringen forserer arbeidet med behandlingen av registrerte søknader i billighetserstatningsutvalget.

Likestilling

Tillegg i 1. avsnitt:

En viktig forutsetning for å utvikle demokratiske samfunn, er at det er en større kjønnsmessig balanse i politikkutformingen og i beslutningsprosessen. Det er et sterkt ønske at begge kjønn, unge og eldre, deltar på den politiske arenaen.

Territorielle rettigheter og ny lovgivning

Ny siste setning 1. avsnitt: *Dette innebærer anerkjennelse av land- og ressursrettigheter.*

Ikke-fornybare ressurser

Tillegg i 1. avsnitt:

Sametinget understreker at bergverksindustrien representerer betydelige verdier i form av sysselsetting og verdiskapning. Kartlegging av mineralressursene frembringer kunnskaper som er helt nødvendige for en forsvarlig og fremtidsrettet forvaltning av ressursene. Etablering av ny virksomhet må ta hensyn til tradisjonelle samiske næringer og bevaringen av samiske kulturminner. Konsekvensanalyser bør foretas før undersøkning, leting og utvinning finner sted. Uttak av mineralske ressurser må komme samiske lokalsamfunn til gode.

Tillegg/endring etter 1. avsnitt siste setning - ny setning:

Det må vurderes å utvikles en sertifiseringsordning knyttet til kunnskaper om urfolks rettslige, sosiale og kulturelle situasjon for selskaper som ønsker å utvinne ressurser på urfolks tradisjonelle områder.

Tillegg etter siste avsnitt:

Det vil verken være etisk eller moralsk forsvarlig hvis verdiene som hentes ut av urfolksområdene, ikke bidrar til en styrking og konsolidering av urfolksamfunnene.

En forsvarlig etisk utnyttning av ressurser i store deler av nordområdene, i urfolkenes sentrum, krever en aktiv og likeverdig deltakelse fra deres side.

Miljø- og kulturvern

Tillegg:

Selv om mulighetene for arbeid og utdanning er særdeles avgjørende for bosetningen, spiller kulturaktiviteter en viktig rolle i denne sammenheng. Kulturaktiviteter skaper tilhørighet som gir viktige ringvirkninger i form av trivsel og økt livskvalitet.

Tillegg i nest siste avsnitt:

Sametingsrådet vil at det føres en restriktiv praksis når det gjelder motorferdsel i utmark og vassdrag. Men loven må tilpasses lokale tradisjoner og næringer. Høsting av naturressurser er en viktig del av det samiske næringsbegrepet. De rike utmarksressursene har stor betydning rent husholdsøkonomisk, kulturelt og trivselsmessig for innbyggerne, og danner også grunnlag for nye og spennende arbeidsplasser.

Nytt siste avsnitt: *Sametingsrådet vil arbeide for at det etableres ordninger som sikrer miljøet ved omlastning av olje med hensyn på oljesøl og for rensing av ballastvann.*

Arenaer for formidling av samisk kunst

Tillegg etter første avsnitt:

I dag mangler det lokaler som kan ta vare på unike samiske kunstsamlinger. Arbeidet med prosjektering og realisering av et eget bygg for kunstsamlingene må forseres, slik at bygget kan stå ferdig innen utgangen av år 2009.

Museer

Tillegg etter første setning i første avsnitt:

Bevaring av kulturminner er en del av statens ansvar, regulert gjennom kulturminneloven og er en forutsetning for formidling, forskning og framtidig kunnskap. Hovedmålet i bevaringsarbeidet er å sikre kildematerialet for fremtiden.

Språksentrene

I første setning erstattes ordet *Sametingsrådet* med ordet *Sametinget*. Setningen blir da å lyde: *I samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene inngår språkutviklingsarbeid som en del av avtalen.*

Første setning i siste avsnitt omskrives til: *Språksentre som allerede er etablert, bør kunne utvide sitt virkeområde. (siste del av setningen utgår, slik at de fungerer som regionale språksentre)*

Grunnskole og videregående opplæring

Tillegg etter tredje siste avsnitt:

Dette kan være en måte å stimulere bruken av de samiske språkene.

Ungdomspolitik

Tillegg – nytt siste avsnitt:

Sametingets ungdomspolitiske utvalg skal velges av Sametinget i plenum etter forholdsstallsprinsippet.

Handels- og servicenæring

Ny 1. og 2. setning 3. avsnitt: *I reiselivsnæringen er det en økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samisk kultur, kunst og samiske yringsformer. Reiselivssatsingen må også skje via de fylkeskommunale samarbeidsavtalene.*

Jordbruk

Endring 1. avsnitt - ny setning nummer 2 og 3: *Vi må legge til rette for fortsatt landbruksdrift i Nord-Norge, blant annet gjennom gårdsturisme, nisjeproduksjon og merkevarebygging av "Arktiske Landbruk". Eksisterende melkeproduksjonsbruk må sikres ved hjelp av økte melkekvoter.*

Fiskeri

Tillegg/ending første setning 1. avsnitt omskrives til: *Samene har alltid drevet fiske i havet.*

Tillegg etter første avsnitt:

Fiskeriressursene må forvaltes og fordeles på en slik måte at en ivaretar hensynet til bosetting og sysselsetting, også i samiske kyst- og fjordområder. Nærhet til fiskeressursene må gi rett og være det bærende prinsipp i fiskeforvaltningen. Strukturvirkemidler i fiskeflåten må derfor ha disse prinsippene som en viktig pilar i det videre arbeid. I arbeidet med strukturpolitikken må man ha den urfolksmessige dimensjonen for øyet, og også arbeidet til Carsten Smith-utvalget om retten til fiske i havet utenfor Finnmark. Barentshavet og norskehavet er blant verdens rikeste havområder. Vi må legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av havet og dets ressurser. Sametingsrådets mål er at en større del av verdiskapingen med basis i de marine ressursene skal komme nordområdene til gode. Store deler av Barentshavet ligger under norsk fiskerijurisdiksjon, og tjuvfiske er trolig den største trusselen mot fiskeressursene i nord.

Tillegg etter siste avsnitt:

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo - og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder.

Etter Sametingets oppfatning må fiskeriforvaltningen bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet, slik at det materielle grunnlaget for samisk kultur i samiske kyst- og fjordområder sikres. Kyst- og fjordflåten som skaper størst sysselsetting må derfor prioriteres.

Laks og ørret på rommen er en miljøforurensing for våre laksevassdrag. Myndighetene må umiddelbart sette frem miljøkrav til oppdrettsnæringen. Videre må man etablere en landsomfattende beredskapsenhet for fangst av romt oppdrettsfisk. Denne skal finansieres av oppdrettsnæringen.

Det skulle ikke herske tvil om at det er den som har oppdrettsfisk i fangenskap i sjøen som har ansvar for å forebygge og forhindre romming. Videre kan det være påkrevd at oppdrettsnæringen blir pålagt av myndighetene å iverksette tiltak, gjerne som en fellesordning for å fange romt oppdrettsfisk. En mulig modell kan være å etablere en felles beredskapsenhet med utstyr og kompetanse for rask innsats.

Distriktskvoteordningen i fiskeriene er en god fremtidig løsning for næringsvake kyst- og fjordområder. Det må innføres forpliktende leveringsavtaler som vil gi en sikkerhet i at de lokale fiskeresressurser som tas ut, skaper den aktivitet som er ønsket i mindre lokalsamfunn.

Sametinget er tilfreds med at det er innført distriktskvoter i torskefiskeet for 2006, og gjennom dette har sikret næringsvake områder leveranse av fisk.

I ettertid ser vi at retningslinjene som Finnmark fylkeskommune utarbeidet, klart kunne ha vært formet på en annen måte slik at man oppnådde de praktiske og politiske målene ordningen skulle ivareta.

Distriktskvoteordningen må tilpasses slik at fiskere og mindre mottaksanlegg kan nyte godt av reguleringen, gjennom en sikker leveranse fra de båtene som deltar i ordningen. Kvantumet av fisk som tildeles gjennom distriktskvoteordningen må økes, og ordningen må videreføres i 2007.

Sametinget må derfor i dialog med Finnmark fylkeskommune jobbe for å justere reglene, slik at fiskere og fiskekjøpere som bor i de næringsvake fjord- og kystområdene kan nyte godt av ordningen. Denne må være bindende for både fiskere og kjøpere, dette for å sikre at lokalsamfunnene oppnår den aktivitet som ligger til grunn for ordningen.

Tillegg nytt siste avsnitt:

Kongekrabbe:

I forhold til et fremtidig forvaltningsregime vil Sametinget understreke følgende momenter:

a. For å sikre og styrke bosetningsstrukturen er det av stor betydning at alle fiskere bosatt øst for 26°Ø, etter søknad, gis adgang til å fiske kongekrabbe i kyst og fjordstrøk. Dette gjelder for fartøy under 15 meter. Større fartøy må henvises til områdene utenfor 4 mils hangrense.

b. For fartøy under 15 meter bør fangst av kongekrabbe følge det ordinære kvoteåret. Dvs. at det bør tillates fangst hele året. En utvidelse av kvoteåret vil kunne lette fisket for de mindre båtene både ut fra bedre sikkerhet (mindre værutsatt) og mulighet til å drive krabbefiske når tilgangen på andre arter er vanskelig. Ved å spre tilgangen på kongekrabbe over en lengre periode på verdensmarkedet, kan dette være med på å sikre en bedre pris til fisker på krabben i og med at Russland og Alaska nå åpner fisket samtidig som Norge.

c. Det bør vurderes en egen reguleringsgruppe uten aktivitets og deltakerkrav for fartøy under 6-7 meter. Dette for å ivareta hensynet til kombinasjonsutøvere og til fiskere i fjordområder hvor det kan være vanskelig å innfri kravet til aktivitet. Det bør videre vurderes å innføre en rekrutteringskvote for denne gruppen. En særskilt ungdomskvote bør også innføres for å sikre rekruttering av ungdom til fiskeryrket.

d. Sametinget anbefaler ikke at det etableres en kvotestige i fisket etter kongekrabbe.

e. Sametinget ønsker et omsetningsforbud for krabbekvoter. Krabbekvoten skal ikke kunne omsettes. Ved arvetilfeller bør det være en god dispensasjonsadgang.

f. For å ivareta sikkerhetsperspektivet, bør fiskere med små båter få formell mulighet til å fiske sine krabbekvoter på andre lokale fartøy av tilstrekkelig størrelse.

g.. Et begrenset fritidsfiske kan tillates.

Duodji

Tilleggsord i siste setning i 1. avsnitt:

Dette omfatter både nye produktjonsmetoder, design og teknikker samtidig som tradisjonelle duodjitradisjoner ivaretas og videreføres.

Tillegg etter 1. avsnitt:

Og det bør opprettes samarbeid med fylkeskommunene via samarbeidsavtalene om de spesielle behovene som fagopplæringen i duodji har.

Tilleggsord i siste setning i 3. avsnitt: *Produktutvikling, design.....*

Tilleggsord i siste setning 2. avsnitt: *Det bør derfor vies mer oppmerksomhet til veiledning for økt verdiskapning for sysselsetning.*

Den europeiske union

Tredje avsnitt erstattes med:

EU gjennomfører et antall partnerskapsprogrammer sammen med sine naboland, der iblant med Norge. Et slikt program er Interreg IV A Nord, som gjelder for perioden 2007-2013. Ansvar for den praktiske gjennomføringen av dette og de andre relevante programmene ligger på forskjellige offentlige aktører i Norge. Sametinget vil derfor arbeide aktivt for at programmene blir tilgjengelige for lokale aktører og avstedkommer prosjekter over hele det samiske område.

Arktisk råd

Tillegg 2. avsnitt 1. setning

...under arktisk råd og være et koordinerende organ for å fremme arbeidet med urfolks rettigheter.

Komiteen har for øvrig ingen merknader eller forslag til saken og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets innstilling

III Votering

Av 43 representanter var 32 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Opplæring- og utdanningskomiteens forslag ble enstemmig vedtatt

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, saksordfører	Aili Keskitalo
		Kjersti Myrnes Balto
		Solfrid Pettersen
	Jørn Are Gaski	
2	Synnøve Solbakken-Härkönen	Jørn Are Gaski
	Synnøve Solbakken-Härkönen	
3	Inger Jørstad	Jørn Are Gaski

		Terje Tretnes
		Olaf Eliassen
	Inger Jørstad	
4	Jánoš Trosten	Aili Keskitalo
		Kjersti Myrnes Balto
		Ann-Mari Thomassen
	Jánoš Trosten	
5	Per Ivar Henriksen	Josef Vedhugnes
6	Olaf Eliassen	Per Edvin Varsi
	Olaf Eliassen	
7	Per Andersen Bæhr	
8	Terje Tretnes	Inger Jørstad
		Per Ivar Henriksen
	Terje Tretnes	
9	Kjersti Myrnes Balto	Jánoš Trosten
		Jørn Are Gaski
	Kjersti Myrnes Balto	
10	Solfrid Pettersen	Terje Tretnes
		Johan Mikkel Sara
	Solfrid Pettersen	
11	Johan Mikkel Sara	
12	Tor Mikalsen	
13	Kjell Skog	
14	Ann-Mari Thomassen	
15	Roger Pedersen	
16	Per Edvin Varsi	
17	Johan Mikkel Sara	
18	Egil Olli	
19	Jarle Jonassen	
20	Berit Anne Gaup	
21	Terje Tretnes	
22	Synnøve Solbakken-Härkönen	
23	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	

VI Sametingets vedtak

Visjon: *mangfoldige samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet*

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge og er valgt av og blant samer. Det første valget til Sametinget i Norge ble gjennomført i 1989. I perioden som omfattes av dette politiske programmet er Sametinget inne i sin femte valgperiode. Landet er delt inn i 13 valgdistrikt, og hvert distrikt har tre representanter. I tillegg har de fire valgdistriktene som hadde flest godkjente stemmer ved valget i 2005 ett utjevningsmandat. Totalt utgjør dette 43 representanter. Kvinner og menn er i perioden likt representert på Sametinget. Som parlament skal Sametinget arbeide for å bevare en felles samisk identitet og utvikle og bygge samiske samfunn.

Det samiske folket må selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for framtiden. Dette innebærer at staten Norge fullt ut anerkjenner samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse som folk og urfolk i Norge.

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette setter det samiske folket i en spesiell stilling som Norges urfolk. Våre rettigheter som samer, folk, og urfolk med en egen kultur er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for de samiske samfunn.

Vi har rett til selvbestemmelse, likeverd, beskyttelse og styrking av felles identitet, kultur, samfunnsliv og språk. Vi har rett til våre landområder og de ressursene som danner vårt felles materielle kulturgrunnlag.

Sametingsrådet vil arbeide for å utvikle framtidige samiske samfunn med kulturell oppblomstring og utfoldelse bygd på samiske verdier. Vår visjon er åpne og inkluderende samfunn der det vises respekt for menneskeverdet, der menneskene har muligheter til personlig utvikling, og der det legges til rette for at folk kan delta aktivt i samfunnsbyggingen. Vi ønsker å utvikle verdier som likeverd, likestilling, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk. Dette vil vi for å kunne delta og virke i det mangfoldet av kulturelle uttrykksformer, verdisyn og livssyn, religiøse og ideologiske ståsteder vårt samfunnsliv representerer.

For Sametingsrådet er det viktig å kunne ta gode politiske beslutninger på bakgrunn av kunnskap om samiske samfunn. Dette innebærer tallmateriale og kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag som kan gi et bilde av hvor vi er. Målet med politikken er å fortelle hvor vi skal, og hvordan vi skal komme dit. Statistikk og forskning er verktøy som både kan fortelle oss hvor vi er, og måle effekten av politiske tiltak.

Statistikk anses i dag for å være en selvfølge for vekst og utvikling av samfunnet. I samisk sammenheng har det vært begrenset forskning og lite statistikk. I 2006 ble det for første gang utgitt en egen samisk statistisk årbok. Dette var en viktig milepæl og markerte starten på utviklingen av gode beslutningsverktøy for Sametinget.

Sametinget og statlige myndigheter

Sametingsrådet legger stor vekt på forsoning, samarbeid og å utvikle partnerskap med landets myndigheter. Med den politikken som er iverksatt på dette området, ligger det bedre til rette for at vi i fellesskap med myndighetene etter hvert kan legge bak oss en del historiske hendelser og konsentrere oss om fremtiden.

Sametinget har siden opprettelsen utviklet seg i kraft av nasjonal og internasjonal rettsutvikling, og framfor alt i kraft av å være et folkevalgt organ av og for samene i Norge. Dette har medført at Sametinget i stadig større grad er blitt et utøvende myndighetsorgan. Nasjonalt har vi fått formalisert en økende anerkjennelse av Sametingets posisjon gjennom finnmarkslovsprosessen og gjennom konsultasjonsavtalen som ble inngått mellom Sametinget og statlige myndigheter i 2005. Avtalen er fastsatt ved kongelig resolusjon og innebærer først og fremst en anerkjennelse av de allerede eksisterende forpliktelsene statlige myndigheter har påtatt seg overfor samene gjennom ratifiseringen av ILO-konvensjon 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater.

Konsultasjonsavtalen pålegger statlige myndigheter en plikt til å søke å komme til enighet med Sametinget i alle saker som spesielt angår samene, før vedtak fattes. Det er ikke tilstrekkelig med ordinære høringsprosesser der samiske interesser har anledning til å uttale seg. Dette innebærer et stort ansvar både for statlige myndigheter og Sametinget. Partene skal være fleksible og konstruktive i dette arbeidet. Konsultasjonsordningen innebærer at Sametinget og statlige myndigheter sammen skal utvikle et partnerskapsperspektiv. Dette er noe som vil bli fulgt opp og fortløpende evaluert fra Sametingets side. Sametingets stilling skal også følges opp og utvikles i et gjensidig samarbeid med sikte på forhandlinger om utvalgte samfunnsområder, som for eksempel Sametingets budsjett.

Sametingsrådets regionalpolitikk

Det overordnede målet for Sametingsrådets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen. For å nå disse målene er det nødvendig at det finnes stabile og forutsigbare rammebetingelser i de samiske områdene. Dette vil sikre et robust næringsliv og sysselsetting i samiske lokalsamfunn. I tillegg må man ha kunnskap om hva som er viktige verdier for det samiske folket. Samiske samfunn er ikke homogene med hensyn til kultur

eller næringsliv. Sametingets virksomhet må både ivareta og utvikle de fellesverdiene samene har som folk, og samtidig gi rom for forskjeller.

Sametingsrådet mener at samfunnsoppgaver skal løses på et lavest mulig forvaltningsnivå i forhold til brukere. Kommunene må ha ansvar, kompetanse og ressurser til å gjennomføre uttalte mål i samepolitikken. Det er derfor viktig at kommunene sikres de nødvendige rammebetingelser.

Samarbeidet på regionalt nivå har siden Sametingets opprettelse utviklet seg i positiv retning. Sametingets rolle som regionalpolitisk aktør har blitt styrket de siste årene. I forrige periode ble det inngått flere samarbeidsavtaler med fylkeskommunene i de tradisjonelle samiske bosettingsområdene. Målet med avtalene er å etablere felles forståelse, bygge allianser og komme fram til omforente løsninger på utvalgte politikkområder.

Sentrale myndigheter vil i løpet av perioden arbeide fram en ny forvaltningsmodell for regionene. Både geografi og innhold skal endres. Endring av regioninndelingen i Norge vil påvirke Sametingets samhandling med regionene. Det forutsettes at endringer av oppgavefordelingen mellom stat og region og Sametinget gjennomføres på grunnlag av reelle konsultasjoner mellom partene som ivaretar statens forpliktelser når det gjelder samene. Regioninndelingen vil være avhengig av hvor stor makt og myndighet de nye regionene får. Sametingets rolle og myndighet når det gjelder til den samiske befolkningen må ikke svekkes men styrkes ved en myndighetsoverføring til regionene. Det må derfor legges til rette for at det gjennomføres reelle og effektive trepartsforhandlinger mellom staten, regionen og Sametinget for å sikre at Norge overholder sine forpliktelser overfor samene i henhold til folkeretten. Det framtidige regionale nivået må ha et grunnleggende avklart forhold til samenes rettigheter som folk og urfolk.

Samisk samarbeid og Sametingets internasjonale posisjon

Samene er bosatt i fire stater, og det er viktig å styrke og videreutvikle det samiske samarbeidet på tvers av nasjonalstatenes grenser.

Det er en sentral oppgave for Sametinget å fremme urfolkssaker både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom et internasjonalt engasjement kan Sametinget være med å bidra til at urfolksdimensjonen blir ivare tatt i internasjonale fora. Sametinget vil være både premissleverandør og aktiv deltaker i dette arbeidet.

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes på den internasjonale arenaen. Dette gjøres av Sametinget alene, gjennom norske delegasjoner og gjennom samarbeid med andre urfolk. Norsk og nordisk samepolitikk formes blant annet gjennom avtaler og konvensjoner som forplikter enkeltstater. Sametinget skal fortsatt bidra aktivt til den internasjonale rettsutviklingen for urfolk. Historien har vist at det er gjennom dette arbeidet Sametinget har maktet å forplikte norske myndigheter når det gjelder samiske krav og behov.

Arbeidet med en nordisk samekonvensjon er en særlig viktig prosess med hensyn til anerkjennelse, sikring og samordning av samiske rettigheter og for utviklingen av samiske samfunn over landegrensene. Sametinget forventer derfor at en nordisk samekonvensjon vil representere et historisk framskritt i anerkjennelsen av urfolks rettigheter, og at konvensjonen vil opprettholde, sikre og styrke eksisterende folkerettslige normer for urfolks rettigheter.

I den videre prosessen er det naturlig at alle sametingene deltar som likeverdig part i de mellomstatlige forhandlingene om en endelig konvensjonstekst. For Sametinget er det svært viktig at det gjennomføres en rask og forsvarlig prosess. Det må forutsettes at resultatet skal godkjennes av sametingene forut for vedtak av en endelig konvensjon.

Samefolkets fond

Samefolkets fond ble opprettet i 2000. Formålet med fondet var fra myndighetenes side å bidra til å rette opp i de språklige og kulturelle tapene og forsakelsene tidligere tiders fornorskningspolitikk har påført det samiske folket.

Fornorskningspolitikkenes konsekvenser for det samiske folket er nærmest ubeskrivelig. Tap av selvrespekt, åndelige verdier, morsmål og kultur og tap av troen på samefolkets framtid, kan ikke bare ses i et historisk og et samtidig perspektiv. Fornorskningspolitikken vil også få konsekvenser for framtidige generasjoner samer. Størrelsen på fondet som staten har satt som en erstatning for denne ugierningen, kan bare ses på som en symbolsk sum.

Sametinget har i tidligere vedtak satt to forutsetninger for å motta Samefolkes fond.⁽⁴⁾ Det ene var at staten i samarbeid med Sametinget iverksatte et arbeid for å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak overfor samene. Det andre var at regjeringen satte i gang arbeid for å løse saken for de utdanningsskadelidende etter andre verdenskrig. Sametingsrådet anser disse forutsetningene for å være oppfylt ved at konsultasjonsordningen er etablert, og at Stortinget har vedtatt erstatningsordninger for de utdanningsskadelidende.

Sametinget forvalter nå Samefolkets fond. Sametingsrådet mener at Sametinget bør bruke disse midlene i en aktiv politikk for å styrke samisk språk og kultur. Målet med tiltakene er å skape sterke og levedyktige samiske lokalsamfunn med et levende samisk språk og en bærekraftig kultur.

Rettighetsgrunnlag

Mål: selvbestemmelse på grunnlag av samenes rettigheter som folk og urfolk

På det overordnede planet handler Sametingets virksomhet om rettigheter innenfor alle politikkområder. Samer har rettigheter som individ, som eget folk, som egen kultur og som urfolk. Samer har rett til land og vann og rett til de ressursene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg også til en rekke andre områder som for eksempel språk, kultur, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner og i nasjonal rett. Et viktig eksempel på dette er ILO-konvensjon 169 som dekker et bredt spekter av rettigheter på de fleste livsområder. Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samer har rett til beskyttelse og styrking av sin felles identitet og rett til likhet og likeverd med andre på alle områder.

Selvbestemmelse

Samene har rett til selvbestemmelse. Vi har en kollektiv rett til å bestemme over egen framtid. Det er samene selv som skal bestemme hvilke livsområder det samiske folket skal styre, kontrollere og forvalte. Dette omfatter også retten til å gi fra seg beslutningsmyndighet.

Sametinget tar utgangspunkt i at samene er et folk – et urfolk – med lang historisk tilknytning til egne områder. Folkenes rett til selvbestemmelse er et vesentlig prinsipp og en grunnleggende rettighet som er nedfelt i rettslig bindende internasjonale konvensjoner. Sentralt i denne sammenhengen er FN-konvensjonene av 1966 om henholdsvis sivile og politiske rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Grensene for selvbestemmelse gis av internasjonal rett. Derfor kan ikke sentrale myndigheter alene definere eller avgrense selvbestemmelsesretten.

Etter etableringen av FN har rett til selvbestemmelse blitt formulert som en rettighet for alle folk. Folkenes rett til selvbestemmelse er et ideologisk, politisk og rettslig prinsipp som er dynamisk og under

4 Sametingets vedtak i sak 23/02

stadig utvikling. I likhet med urfolk over hele verden hevder også samene at de har rett til selvbestemmelse, og at denne retten derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet og de respektive nasjonalstatene. Situasjonen for urfolk er imidlertid at nasjonalstatene ikke fullt ut anerkjenner deres rett til selvbestemmelse. Dette er også situasjonen i Norge, likeså i Finland, Russland og Sverige.

Den seneste utviklingen viser at stadig flere FN-organer uttrykkelig anerkjenner urfolks rett til selvbestemmelse. På nordisk nivå har et ekspertutvalg oppnevnt av sametingene og sameministrene i fellesskap konkludert med at samene omfattes av retten til selvbestemmelse ved framleggingen av utkastet til Nordisk samekonvensjon. Nasjonale myndigheter forsvarer også urfolks rett til selvbestemmelse internasjonalt og har i arbeidet med FNs urfolkserklæring vært en av pådriverne for dette.

Likestilling

Likestillingsspørsmål bør alltid være i fokus for å sikre et rettferdig samfunn. Likestilling mellom kvinne og mann handler om selvbestemmelse, rettferdighet og likeverd, både kollektivt og individuelt. Ingen skal diskrimineres på grunn av sin seksuelle legning. Kvinner og menn skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene på alle samfunnsområder i samiske samfunn. Det betyr ikke at alle, uavhengig av kjønn, skal behandles likt eller bli like. Det handler om respekt for individet. Like muligheter handler ofte om å iverksette ulike tiltak for kvinner og menn.

Likestilling berører alle samfunnsområder. Likestilling er derfor en integrert del av Sametingsrådets politikk.

Immaterielle rettigheter

Retten til selvbestemmelse omfatter mye mer enn retten til landområdene. Det handler om retten til å fortelle sin egen historie, snakke sitt eget språk, utøve sin egen kultur, definere innholdet i egen opplæring og forvalte sine egne kulturminner. Sametingsrådet vil derfor arbeide for at slike immaterielle rettigheter skal sikres på lik linje med de materielle rettighetene. Duodji er i en særstilling som en samisk kulturbærende næring. Derfor må denne næringen ha et spesielt rettsvern. Rettsvernet skal bidra til at ingen skal kunne misbruke duodji i kommersielt øyemed.

Territorielle rettigheter og ny lovgivning

Nordområdenes rike naturressurser gir utfordringer både av sikkerhetspolitisk, økonomisk og miljømessig karakter. Ingen av disse utfordringene kan møtes uten at urfolksperspektivet har en sentral og selvfølgelig plass i analyser og utforming av mål og tiltak i en nordområdepolitikk. Helt sentralt i dette arbeidet er integrering av urfolksperspektivet. Dette innebærer anerkjennelse av land- og ressursrettigheter og selvbestemmelse i beslutninger, kapasitets- og kompetanseutvikling og samarbeid mellom stater og urfolk.

Sametinget har siden opprettelsen erfart at samiske rettigheter, interesser og hensyn har blitt gjort til gjenstand for en marginalisering og skjøvet ned som en særinteresse i lovgivningsprosessene. Særlig gjelder dette når en større ressurslovgivning skal utformes eller revideres.

Sametingsrådet forutsetter at de overordnede prinsippene for all ressurslovgivning skal være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. Dette vil omfatte ny ressurslovgivning. Det er avgjørende at det i slike lover helt konkret innarbeides regler som sikrer samenes tilgang til ressursene. Det må innarbeides regler som sikrer reell deltakelse og medbestemmelse i forvaltningen av ressursene. Sametingsrådet mener forvaltningen av ressursene bør bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet for å sikre det samiske materielle kulturgrunnlaget.

Situasjonen er fortsatt at samiske rettigheter til land, vann og ressurser trenger en lovmessig styrking og anerkjennelse. Det er et stort behov for sektorovergripende arealvernregler som verner om urfolks rettigheter og samiske næringer. Alle tidligere inngrep, uansett art, må tas i betraktning. Det er videre behov for strukturer som gjelder for all forvaltningsutøvelse. Disse skal sikre at samiske hensyn alltid vektlegges i tilstrekkelig grad. Et annet grunnleggende forhold som må på plass, er regler om samisk selv-

og medbestemmelse i en ressursforvaltning som også er basert på nærhets og avhengighetsprinsippet. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at dette skjer i lovs form, enten i form av en ny samisk ressursgrunnlagslov, et nytt kapittel i sameloven eller at det gjennomgående innarbeides i særlovgivningen.

Finmarksloven

Finmarksloven inneholder viktige prinsipielle avklaringer som på flere områder må betraktes som en generell anerkjennelse av samiske rettigheter. Loven anerkjenner at samene gjennom bruk har etablert rettigheten til grunnen i Finnmark. Sametingsrådet har store forventninger til det videre arbeidet med identifisering av samiske bruks- og eiendomsrettigheter i Finnmark. Identifiseringen skal finne sted ved opprettelsen av finnmarkskommisjonen og en særdomstol i Finnmark. Sametingsrådet forventer at samiske sedvaner og rettsoppfatninger legges til grunn for dette arbeidet.

Finmarksloven gjelder bare så langt utenfor strandlinjen som den private eiendomsretten strekker seg. Sametingsrådet mener at samer har rettigheter til ressursene i havet. Havet utenfor Finnmark har vært viktig for sjøsamisk kultur og næringsutvikling. Samene har aldri gitt avkall på disse ressursene. Rettighetene til ressursene i havet utenfor Finnmark skal avklares i forbindelse med arbeidet til Utvalget for å utrede samers og andres rett til fiske utenfor Finnmarks-kysten. Arbeidet vil være av sentral betydning for det videre rettighetsarbeidet. Sametingsrådet forutsetter at utvalget legger folkeretten til grunn, i tråd med lovens særskilte formål.

Etter etableringen av Finnmarkseiendommen har Sametinget fått en helt ny rolle som grunnforvalter. Dette fordrer at Sametinget tar ansvar i arbeidet med å forvalte grunnen i Finnmark. Samtidig skal ikke dette være et hinder for å ivareta samisk rettsoppfatning og sedvaner. Det er viktig å inkludere hele befolkningen i området. Forvaltningen skal være i tråd med finnmarkslovens formål, og etter de retningslinjer som legges til grunn.

Samerettsutvalget

Arbeidet til Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet vil være av sentral betydning i perioden. Gjennom en grundig prosess, hvor også den øvrige befolkningen i de aktuelle områdene er inkludert, skal rettighetsdebatten følges opp med konkrete løsninger. Et mål må være å sikre og videreføre naturgrunnlaget for samisk kultur med næringer og samfunnsliv for nye generasjoner. Sametingsrådet forventer og vil aktivt arbeide for at den prinsipielle anerkjennelsen av samiske rettigheter som følger av finnmarksloven vil utvikles videre.

Ikke-fornybare ressurser

Mineral- og petroleumsaktiviteter i og utenfor urfolks tradisjonelle bruks- og bosettingsområder vil ha direkte betydning for samer og andre urfolk i nordområdene. Utnyttelsen av ikke-fornybare ressurser som olje og gass åpner for nye muligheter. Men den utgjør også en trussel mot urfolks kultur og leveste. Det er viktig å ha et grenseoverskridende urfolksperspektiv, spesielt overfor Russland, når utnyttelsen av naturressursene vurderes i forhold til nordområdeutviklingen. Det må utvikles felles standarder, såkalte etiske retningslinjer, som ivaretar urfolks interesser og deltakelse ved ressursutnyttning.

Klimaendringer fører til at ikke-fornybare ressurser vil være mer tilgjengelige for utnyttning. Økningen i utvinning og transport av olje og gass i Barentshavet fører til en økt risiko for forurensning. Den økologiske sammenhengen i dette havområdet har til alle tider vært av direkte betydning for utvikling av samisk kultur og samfunn. Faren for forurensning gjør at standarder med hensyn til miljø, sikkerhet, teknologi og fiskerier må utvikles. Utviklingen av den framtidige olje- og gassvirksomheten i Barentshavet og i Russland for øvrig stiller særlige krav til operatører, transportører og statene. Det er viktig at alle bidrar til å redusere risikoen for miljøskader. Historien har gitt urfolk erfaringer med at utvinning av mineralske ressurser ikke bare medfører trusler knyttet til miljøødeleggelser og arealbeslag. Det har også ført til fremvekst av en ny økonomisk struktur med økt mobilitet og endret infrastruktur. Det er derfor viktig at alle de ulike sosiale konsekvensene som følger en slik utvikling vurderes nøye. Urfolks

medbestemmelse og innflytelse, rettferdig fordeling og sosial bærekraftighet er nøkkelord i slike sammenhenger.

Det påligger norske myndigheter å ta hensyn til samiske interesser og synspunkter ved utformingen av planer for ressursutnyttelse. Det samiske folk har etter folkeretten rettigheter til mineral- og petroleumsressursene i samiske områder. Disse rettighetene må ligge til grunn for planlegging og utvinning av disse ressursene, og hvordan verdiene fordeles. Det er viktig at utvinningen ikke skjer på bekostning av samisk kultur og leveste. En rettmessig andel av de verdier som utvinnes fra samiske områder må føres tilbake til de berørte samfunn.

Reindrifftslovgivningen

Reindrifften er en sentral samisk næring og en viktig kulturbærer. Dette gir reindrifften et internasjonalt rettslig vern. Sametingsrådet er spesielt opptatt av at det rettsvernet reindrifften har gjennom internasjonal lov, særlig ILO-konvensjon nr. 169, ikke undergraves. En helt klar betingelse og minimumsløsning fra Sametingets side er at reindrifftslovens § 1 annet ledd gis et tillegg slik at loven får en tilsvarende formulering som i finnmarkslovens § 3. Dette for å sikre at forholdet til folkeretten ikke svekkes sammenlignet med innholdet i finnmarksloven.

Deler av reindrifftsloven er nå under revidering. Sametinget forventer at en revisjon av reindrifftsloven følges hurtig opp med en revidering av resterende reindrifftslov i perioden.

Sametingsrådet vil arbeide for at reindrifftens deltakelse i styringsorganene styrkes slik at utøverne sikres tilstrekkelig innflytelse. Dette betinger en lovhjemmel om reindrifftssamisk flertall og lederskap i reindrifftens organer.

Det er viktig at en ny helhetlig reindrifftslov ivaretar reindrifftens behov for et tvisteløsningsorgan som har tillit i næringen. Det innebærer at samiske rettsoppfatninger og sedvaner må gis den vekt og relevans de skal ha når en endelig avgjørelse skal fattes i tvistesporsmål. Sametingsrådet mener at det bør etableres et eget tvisteløsningsorgan med særskilt kompetanse på blant annet samiske rettskilder og rettsoppfatninger.

Sametingsrådet beklager at reindrifftsutøverne skal belastes med aktsomhetsplikt og erstatningsansvar som har sin sammenligning med virksomheter som utøver særlig risikofylt eller farlig virksomhet. Spørsmål knyttet til reindrifftens erstatningsansvar bør derfor endres i neste revidering av reindrifftsloven.

Sametingsrådet forutsetter at Landsbruksdepartementet iverksetter snarlig oppfølgende prosesser når det gjelder revidering av de delene av reindrifftsloven som nå ikke er gjenstand for revisjon. Det er viktig at vi i nær fremtid får en helhetlig reindrifftslov tilpasset dagens virkelighet. Ved utarbeidelsen må det blant annet foretas en gjennomgang av utkast til nordisk samekonvensjon, plan- og bygningsloven, norsk-svensk reinbeitekonvensjon og Samerettsutvalgets innstilling.

Sametingsrådet mener at det må iverksettes snarlige oppfølgende prosesser hva angår en fremtidig organisering av reindrifftsforvaltningen.

Miljø- og kulturvern

Mål: å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur og å verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk identitet og kultur

Samiske land- og ressursrettigheter har også et historisk aspekt. Samene har gjennom lang tids bruk av naturen opparbeidet seg rettigheter til sine bruksområder. Denne bruken har satt sine spor i form av samiske kulturminner. Bruken har også gitt oss kunnskap om naturen og hvor sårbar den er.

Samiske samfunn er fortsatt nært knyttet til naturen. Naturen er grunnlaget for næringsvirksomhet, rammen for livsområde, opplevelse av fortiden, kunnskap og levemåte. Samenes kultur er spesielt

avhengig av naturen, landskapet og naturressursene. De grunnleggende verdiene har sitt opphav i samenes verdensforståelse, og det samiske samfunnslivet er nært knyttet til de verdier og tradisjonelle kunnskaper som overføres muntlig fra generasjon til generasjon.

Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever en dynamisk- og sektorovergripende politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for vår kultur. Her må urfolksrettigheter, kulturvern og naturforvaltning ses i sammenheng. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen og fordi internasjonale miljøkonvensjoner må ses i sammenheng med urfolksrettighetene. Internasjonalt miljøsamarbeid er også den eneste løsningen for å møte de utfordringene som klimaendringer og langtransportert forurensning medfører.

Sametingsrådet mener barmarkskjøring skal foregå i kontrollerte former. Sametingsrådet vil arbeide for å få en gjennomgang og endring av motorferdselsloven. Dette for å tilpasse loven og behov knyttet til samiske næringer og samisk naturalhusholdning. Det samiske kulturgrunnlaget sikres best ved en lokal forvaltning av utmarksressursene, bygd på nærhets- og avhengighetsprinsippet.

Kjøring i natur og reinbeiteområder med motoriserte kjøretøy bør begrenses. Ferdsløse i utmark skal ikke være til hinder for utøvelse av primærnæringer. Sametingsrådet vil arbeide for planmessig forvaltning av motorisert ferdsel.

Kulturminnevernet må inngå som en selvstendig del av debatten om forvaltning av arealer og naturressurser. Miljøarbeid, økonomisk utvikling og rettigheter henger sammen og gir føringer for en framtidig forvaltningsordning og myndighetsfordeling for kulturminner i samiske områder. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for en helhetlig arealpolitikk for samiske interesser.

Biologisk mangfold

De nordlige områdene er spesielt sårbare på grunn av sitt harde klima og skjøre økosystem. Det betyr også at områdene er sårbare for konsekvensene av klimaendringer. Nordområdene er nå i ferd med å utvikle seg til å bli en framtidig energiregion. Befolkningen i nordområdene står overfor utfordringer som økt ferdsel og transport og økt risiko for utslipp og forurensning. På vegne av befolkningen her nord vil Sametingsrådet stille krav til en strengere miljø- og klimapolitikk.

Utvikling av energiregionen i nord kan bety utbygginger av store landanlegg. Dette medfører konsekvenser spesielt for de som nyttiggjør seg av naturressursene. Etableringer av slike anlegg vil legge beslag på arealer både på sjø og land for primærnæringsene, både i anleggsfasen, driftsfasen og når det gjelder tilhørende infrastruktur. Sametingsrådet vil arbeide for at energiuttak i området ikke går på bekostning av eksisterende næringsvirksomhet og miljøet. Felles bruk av områder krever en grundig gjennomgang av konsekvensene, eksempelvis ved olje- og gassvirksomhet. Sametingsrådet vil påse at det er et helhetlig perspektiv i denne vurderingen.

Interessen for bruk av naturressurser, herunder genressurser, øker kraftig og det er knyttet store globale økonomiske interesser til utnyttelsen. Samtidig er tap av biologisk mangfold et alvorlig globalt problem. Sametingsrådet vil arbeide for at det biologiske mangfoldet opprettholdes gjennom reguleringer og forskrifter. FN-konvensjonen om biologisk mangfold av 1992 er den første store internasjonale miljøavtalen som klart retter fokus mot sammenhengen mellom bruk og vern samt fordelingsproblemer. Sametingsrådet stiller seg bak konvensjonens 2010-mål og vil arbeide for en bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet. Sametingsrådet mener at bevaring av levestedet og kulturen til urfolk bidrar til bevaring av biologisk mangfold, og omvendt.

I samiske næringer og virke finnes det mengder med viten som sorterer inn under begrepet tradisjonell kunnskap. Sametingsrådet vil legge forholdene til rette for at den tradisjonelle kunnskapen synliggjøres og legitimeres som en viktig kilde i natur- og miljøvernarbeid. I dette arbeidet er det viktig å få fram at disse kunnskapene er viktige for bevaring av det biologiske mangfoldet, som indikator på klimaendringer, og når det gjelder å utvikle positive tilpasningsstrategier for samisk kultur i lys av klimaendringer.

Områdevern er et godt virkemiddel for å verne om det biologiske mangfoldet. Vern i samiske områder kan medvirke til å beskytte de materielle forutsetningene for opprettholdelse, utvikling og videreføring av

samisk kultur. Dette forutsetter imidlertid at verneprosess, innhold og forvaltningsregime ikke virker fremmedgjørende, men styrkende for samisk kultur. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at verneprosesser i samiske områder gjennomføres på samiske premisser. Sametinget må settes ressursmessig i stand til å arbeide med miljøspørsmål i samiske områder på en helhetlig måte.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner forteller oss noe om hvem vi er, hvem våre forfedre var, hva de drev med og hvor de bodde. Dette har derfor stor betydning for samisk identitet. Det er viktig å vektlegge vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Kulturmiljøbegrepet dekker ulike områder som bygningsmiljøer og kulturlandskap hvor kulturminner står i sammenheng med hverandre. Kulturmiljøbegrepet inneholder også landskapssammenhenger som hendelser, tro og tradisjon er knyttet til. Kulturmiljø vil kunne tilskrives ulik betydning avhengig av kulturelt ståsted. Ofte har det samme landskapet til forskjellige tider vært benyttet av mennesker med ulik kulturell tilhørighet.

Samiske kulturminner er viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie. Kulturminnene vitner om hvordan samene har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene. Dette gjelder også landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. Kulturminnene bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan vi i dag skal bruke naturen og ferdes i den.

Mangfoldet av samiske kulturminner i Sápmi forteller om en langvarig samisk bruk av områdene. I den rådende historieskrivningen er imidlertid samisk historie sterkt underkommunisert. Det er stor mangel på kunnskap om samiske forhold og samisk historie i storsamfunnet. Norske myndigheter har over lang tid ikke villet anerkjenne samiske kulturminner som faktiske. Staten Norge har underkommunisert samenes historiske eksistens i visse områder, for eksempel i kystområder. Gjennom aktivt arbeid med kulturminner og kulturmiljøer vil Sametingsrådet dokumentere den samiske historien på samenes egne premisser.

Sametinget forvalter samiske kulturminner og kulturmiljøer i henhold til gjeldende lovverk. Samiske kulturmiljøer må vies særlig oppmerksomhet i arealplanarbeidet. Det er nødvendig med en systematisk registrering av samiske kulturminner som en del av dette arbeidet. Sametinget har på kort tid bygd opp betydelig kompetanse på kulturminneforvaltning generelt og samiske kulturminner spesielt. Dette innbefatter også kompetanse innenfor arealplanlegging. I Norge er det to parallelle kulturminneforvaltninger fra sørsamisk område og nordover. Sametingsrådet mener at Sametinget har kompetanse til å forvalte alle kulturminner og vil i perioden arbeide for å overta ansvaret for forvaltning av alle kulturminner i store deler av forvaltningsområdet.

Kultur

Mål: å fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv og sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling

Kultur er de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Samisk kultur danner derfor grunnlaget for det meste av det Sametinget arbeider med. Kultur blir klart uttrykt gjennom ulike former for kunst som litteratur, scenekunst, billedkunst/duodji og musikk. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten formidles, som kulturhus og festivaler. Kultur i en videre forstand inkluderer i tillegg idrett, museer og media.

Samisk kunst og kulturliv er mangfoldig, og Sametingsrådet skal legge til rette for at dette mangfoldet blir ivaretatt og videreutviklet. Iverksettelse og videreutvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom ulike lover, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv. Dette ansvaret må den norske stat forvalte i dialog med Sametinget, og det er Sametingets føringer som må legges til grunn i arbeidet.

Samenes rett til eget kulturuttrykk har også en kommersiell side. De siste årene har vi opplevd at samiske symboler blir tatt i bruk av store selskaper som en salgbar vare. Det er også forsøkt tatt patent på

symboler. Stadig flere urfolk opplever dette når det gjelder sine symboler. Symboler er sterkt knyttet til urfolks identitet og verdier. Dette er derfor en utvikling som Sametingsrådet vil sette et større fokus på gjennom sin kommende kulturmelding og som vil bli fulgt opp i internasjonale fora.

Samiske livssynsverdier må ses både i et fortidig og et nåtidig aspekt. Samisk førkristen religion er sterkt knyttet til samisk identitet i dag. Folk har kjennskap til og respekt for hellige steder og offerplasser, og mange av de symbolene vi omgir oss med er hentet fra vår førkristne religion. Kristendommen står sterkt i samiske samfunn i dag, men mangfoldet av livssynsverdier er stort også blant samer. Det er viktig å utvise åpenhet og toleranse for alle typer livssyn i samiske samfunn.

Sametinget og fylkeskommunene har gjennom samarbeidsavtalene synliggjort fylkeskommunenes ansvar for utviklingen av den samiske kulturen i regionene. Gjennom aktiv og samordnet virkemiddelbruk er Sametinget og fylkeskommunene i fellesskap med på å utvikle det samiske kulturtilbudet. Dette dreier seg også om formidling av samisk kultur. På denne måten skapes det en felles forståelse mellom de tradisjonelle norske institusjonene og Sametinget om hvilke behov samiske samfunn har på kulturområdet.

Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer for utviklingen av samiske samfunn. Det er helt nødvendig å bygge opp samiske møteplasser. Den samiske institusjonsbyggingen startet først på slutten av 70-tallet og har vært i en rask utvikling. Sametinget har i de senere årene fått overført en del ansvar for institusjoner og ordninger som skal fremme samisk kunst og kultur. Gjennom forvaltning har Sametinget i dialog med utøverne, organisasjonene og institusjonene ønsket å være med på å legge føringer på politikktutviklingen innenfor kulturfeltet. I tillegg har det vært viktig at samene selv har hatt muligheten til å formidle sin egen kultur på egne premisser. Også samiske forlag og produksjonsselskaper har en viktig rolle for å utvikle og formidle samisk kultur.

Det er imidlertid et stort behov for å utvikle de eksisterende institusjonene og etablere nye. Sametingsrådet ser det som helt nødvendig at disse nå blir prioritert og realisert og sikret et godt driftsgrunnlag. Sametingsrådet vil derfor i perioden legge fram en institusjonsmelding. Norske myndigheter kan ikke fraskrive seg ansvaret for samisk kultur gjennom å overføre forvaltningsoppgavene til Sametinget. Det er deres plikt å gi Sametinget gode nok rammevilkår til å drive og videreutvikle samiske kulturorganisasjoner og -institusjoner.

Film

Film er en kunstnerisk uttrykksform som har fått større og større gjennomslagskraft. Film er et medium som kan favne vidt, og som i kraft av sin form kan formidle et budskap uten å bli forhindret av geografiske, kulturelle og språklige grenser. Tidligere er samene blitt skildret på film gjennom andres øyne og ofte med et romantiserende og stereotypisk blikk. Etter hvert har film som kunstnerisk uttrykksform fått et sterkt fotfeste også innenfor samisk kultur. For å kunne videreutvikle samisk film må samiske filmkunstnere få gode arbeidsvilkår og ha arenaer for produksjon og presentasjon av film.

Det å vise sin egen stemme gjennom film er viktig. Behovet for flere samiske film- og tv-produksjoner er stort. Film er en forholdsvis ny kunstnerisk uttrykksform blant samene. Det er et klart ønske fra det samiske filmmiljøet å rette oppmerksomheten spesielt mot samisk og urfolks spillefilm.

I dag støter samiske filmskapere på mange fordommer innen norske filmorganisasjoner når det gjelder hvilke temaer de ønsker å formidle. Samiske filmskapere ønsker ofte å skildre temaer som kan støte den norske selvfølelsen og dette gjør at det er vanskelig å få finansiert samiske filmprosjekter. Sametingsrådet vil derfor i perioden arbeide for å få etablert et eget samisk filmsenter. Et filmsenter vil være et redskap for prosjektutvikling og et miljø hvor man kan få utviklet de gode prosjektene. I tillegg vil et slikt senter være viktig for å sikre rekrutteringen innen samisk film.

Det er viktig at de økonomiske forutsetningene for samisk film er gode. Norsk filmfond har et ansvar for å finansiere samiske filmer. Dette ansvaret må filmfondet bli mer bevisst på.

Litteratur

De første skriftlige utgivelsene på samisk var åndelige verk som Bibelen og salmebøker. Disse bøkene har fremdeles en sterk posisjon i samisk kultur. Samisk litteratur har ikke lang skriftlig tradisjon og er en videreføring av muntlig fortellertradisjon. Den kan trekke sine linjer langt tilbake i tid. I nyere tid beskriver samisk litteratur mange ulike tema. Mange av dagens samiske forfattere er anerkjente og har fått oppmerksomhet også utenfor Sápmi. Utgivelse av litteratur på samisk og med samiske forfattere er en av forutsetningene for å styrke samisk identitet og for å utvikle samisk språk. Det vil være spesielt viktig at samiskspråklige barn og unge blir stimulert til å lese bøker på morsmålet. For å oppnå denne målsettingen vil Sametingsrådet arbeide for at også populærlitteratur for barn og unge blir oversatt til samisk. Like viktig er det å stimulere barn og unge til å skrive på samisk. Samtidig må Sametingsrådet legge til rette for å få utgitt litteratur av samiske forfattere som ikke skriver på samisk. I de eksisterende støtteordningene til samisk litteratur blir skjønnlitteratur prioritert. For å styrke mangfoldet av samisk litteratur vil Sametingsrådet arbeide for støtteordninger til utgivelse av samisk fagprosa.

Det skrives mye god samisk litteratur som bør være tilgjengelig for flere lesere. Eksisterende støtteordninger for oversettelse fra originalspråk til andre språk må i større grad prioritere oversettelse også fra samisk. Det er svært vanskelig å få tak i bøker som gis ut på samisk. Sametingsrådet vil arbeide videre for at myndighetene på nordisk nivå tar ansvar for etablering av innkjøpsordning for ny samisk litteratur.

Teater og scenekunst

Samisk teater og scenekunst er et annet kulturuttrykk som viderefører samisk fortellertradisjon. Teater og scenekunst har etter hvert fått en sentral rolle i den samiske kulturen. De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for formidling og opplevelse av scenekunst. Scenekunsten strekker seg over et vidt spekter slik som dans, drama, sang og andre kunstneriske uttrykksformer. Teateret er med på å heve det samiske språkets status og spre kunnskap om og interesse for samiske kultur. Gjennom samarbeid med regionale og sentrale myndigheter vil Sametingsrådet legge til rette for at det samiske nasjonalteater, Beaivváš Sámi Teáhter, sikres et fundament som gjør teateret i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet. Samtidig skal Sametingsrådet arbeide for å sikre et forsvarlig driftsgrunnlag for Áarjelhsaemien Teatere. Det må også legges til rette for at det rekrutteres nye samiske skuespillere og teaterarbeidere. Dette må skje både gjennom styrking av rammevilkårene og gjennom etablering av et utdanningsløp for samiske skuespillere.

Musikk

Samisk musikk har bidratt til å synliggjøre og løfte samisk kultur både i den samiske befolkningen og i verden for øvrig. Joiken har en særegen plass i samisk samfunnsliv. Den er ikke bare en musikalsk uttrykksform, men også tradisjonsbærer, identitetsmarkør og litterær tekst. Joiketradisjonen har krav på egne finansieringsordninger og vern på lik linje med norsk folkemusikk. Samisk musikkmiljø må styrkes gjennom egne institusjonelle satsingsfelt med sterk samisk forankring.

Samisk musikk er ikke bare knyttet til joiketradisjonen. Utviklingen av samisk musikk på 1970- og 80-tallet har forent joik med andre sjangere som rock, country, jazz og etnomusikk. I arbeidet med å tilrettelegge og videreutvikle samisk musikkformidling er en opprettelse av et etnomusikksenter og formidling av joik i skolene noen av områdene Sametingsrådet vil fokusere på. Det regionale samarbeidet bidrar også til å styrke formidlingen av samisk musikk. I samarbeidsavtalene med fylkeskommunene er et av tiltakene at samisk musikkformidling skal være en integrert del av støtteordningene.

Billedkunst og andre kunstuttrykk

I tillegg til det tradisjonelle maleriet inkluderer billedkunst og andre kunstuttrykk kunsthåndverk, skulptur, design, foto, arkitektur og tekstilkunst. De samiske kunstuttrykkene har utviklet seg fra å være identitetsmarkerende til å bli mer eksperimentelle i uttrykket. Særlig gjelder dette blant yngre samiske kunstnere. Samiske kunstnere har fått større anerkjennelse også internasjonalt. For å fremme et

mangfoldig kunstliv må det arbeides med innsamling, bevaring, formidling og forskning om samisk billedkunst og urfolkskunst. Sametingsrådet vil legge tilrette for at samisk kunst forblir i samiske institusjoner og i samiske bosettingsområder. Det er blant samiske billedkunstnere og kunsthåndverkere det finnes flest utøvere som har kunst som en viktig inntektskilde. Sametingsrådet vil arbeide for at de samiske kunstnere får samme rammevilkår som de øvrige kunstnerne i landet.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Sametingsrådet ser det som svært viktig å opprettholde og videreutvikle arenaer for samisk kulturutøvelse. Sametingsrådet gir derfor et fast tilskudd til samiske kulturhus, museer og festivaler. Idrett er en del av det utvidete kulturbegrepet, og idrettsarrangement er en viktig møteplass, spesielt for barn og unge.

Arenaer for formidling av samisk kunst

Formidling av samisk kunst er en betydningsfull del av Sametingsrådets kunstpolitikk. Å sikre enkeltindivider og samfunnet for øvrig tilgang til samisk kunst er viktig for å gi mennesker kunnskaps- og kunstopplevelser. Sametingsrådet mener det bør finnes et mangfold av arenaer for formidling av samisk kunst. Eksempler på slike arenaer er festivaler, gallerier, utstillinger, utsmykninger, kataloger og formidling av litteratur på bibliotek.

Ny teknologi skaper flere muligheter for kunstneriske uttrykksformer enn tidligere. Framstillingsform ved hjelp av digitale verktøy benyttes også av stadig flere kunstnere i deres arbeid. Sametingsrådet vil arbeide for at dette mangfoldet i arenaer for formidling av samisk kunst synliggjøres og sikres et økonomisk fundament.

Museer

Samiske museer er viktige arenaer for formidling av samisk kunst, kultur og historie. Museene skal i tillegg til å være formidlere, ivareta oppgaver knyttet til innsamling og bevaring av samisk kunst og kultur og samisk kulturarv. I mange tilfeller fungerer de samiske museene som kulturelle møteplasser i små samiske lokalsamfunn. Sametingsrådet vil arbeide videre for at disse aspektene ved de samiske museene blir ivaretatt og videreutviklet.

Sametingsrådets overordnede målsetting for de samiske museene er å sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Et av virkemidlene for å nå denne målsettingen er den landsdekkende museumsreformen som de samiske museene er i ferd med å iverksette. Reformen innebærer at de samiske museene konsolideres i større museumssidaer med felles drift, samtidig som den lokale museale aktiviteten opprettholdes og utvikles. Det er i forbindelse med reformen gitt lovnader fra sentrale myndigheter om økonomisk vekst til museene. Sentrale myndigheter må sørge for at de samiske museene også tar del i denne økonomiske veksten slik at arbeidet med museumsreformen kan slutføres.

Bygging av nye museer og utbygginger av allerede eksisterende museer bør være et satsingsområde i samiske samfunn. Realiseringen av samisk tusenårssted, Østsamisk museum, viser at det er meget vanskelig og tidkrevende å få gehør for denne satsningen. Sentrale myndigheter har ikke fulgt opp sitt ansvar i disse sakene. Sametingsrådet vil imidlertid arbeide videre for at byggingen av museet igangsettes snarest, og etter de avtaler som er inngått. Sametingsrådet kan ikke godta ytterligere reduksjon i museets arealer. Åja samisk senter, Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum er andre prosjekter som må sikres realisering. Sametingsrådet må også arbeide for å sikre finansieringen av Várrdobáiki og andre utbyggingsprosjekter. Det er et stort behov for ressurser for å kunne gi de samiske institusjonene et løft slik at samiske samfunn kan komme opp på et institusjonelt nivå som er akseptabelt. Dette er en konsekvens av stadig utsettelse og krav om kutt i byggeprosjekter fra sentrale myndigheter over mange år.

Samiske gjenstander har de siste århundrene blitt ført bort fra Sápmi gjennom salg eller ved at de har blitt fjernet fra sin opprinnelige plass. En rekke samiske gjenstander er lokalisert på museer, universiteter og forskningsinstitusjoner i Norden og Europa. De siste årene har kravet fra samene som urfolk om at deres

kulturarv må føres tilbake til Sápmi blitt stadig sterkere. De samiske museene ønsker tilgang til samisk musealt gjenstandsmateriale. De opplever imidlertid at de ikke får tilgang til samiske gjenstander ved andre institusjoner til bruk i utstillinger. I samarbeid med samiske museer i Sverige og Finland har Sametingsrådet bidratt til at det er igangsatt et prosjekt som skal kartlegge samisk gjenstandsmateriale i institusjoner i Norden og Europa. Dette skal danne grunnlaget for en tilbakeføring av samiske gjenstander til samiske områder.

Idrett

Idrett og idrettslige aktiviteter har en lang tradisjon i samiske samfunn. I den gamle veidekulturen bar hele den daglige virksomheten preg av fysisk aktivitet. Mange av aktivitetene fra den gang er videreført og er i dag aktiviteter og idrettsgrener det arrangeres konkurranser i. Det arrangeres egne samiske mesterskap i blant annet reinkappkjøring og lassokasting. Samer deltar også i internasjonale konkurranser gjennom samelandslaget i fotball og i de arktiske vinterlekene for ungdom (Arctic Winter Games). Slike internasjonale konkurranser styrker samholdet mellom samer samtidig som de knytter bånd med andre urfolk. Mesterskapene er også en anerkjennelse av våre egne og andre urfolks idrettsgrener. Det er viktig at landene med tradisjonell samisk bosetting tar et felles ansvar for deltakelse i og finansiering av slike mesterskap. Samisk idrett har en sterkt identitetsskapende effekt og er en møteplass som det vil være viktig å ta vare på og videreutvikle. Sametingsrådet vil arbeide for å få på plass rammevilkår som gjør samiske idrettsledere og utøvere i stand til å drive med idrett både på amatør- og toppidrettsnivå. Dette fordrer en betydelig økning i spillemidlene til samisk idrett.

Medier

Medienes rolle i et samfunn er å bringe informasjon og å skape opinion. I tillegg til dette er mediene med på å utvikle og synliggjøre samisk språk både muntlig og skriftlig, og på den måten fungerer de som språkmodeller. Sametingsrådet mener at samiske medier skal være viktige språklige forbilder, og rammevilkårene for de samiske mediene er derfor meget viktig for å sikre god kvalitet.

De samiske mediene er ofte relativt små og blir lite synlige i dagens medietilbud. For å kunne være mer synlig i mediebilde i dag er det behov for en samiskspråklig dagsavis. Sametingsrådet vil arbeide for å styrke pressestøtteordningen til samiske aviser for å oppnå dette målet.

Sametingsrådet ser det som viktig at det gis mulighet til å bruke samisk i alle sammenhenger. Dette gjelder også i lule- og sørsamiske områder. Medietilbudet på disse samiske språkene er ikke tilfredsstillende og det er derfor et stort behov for å få utviklet og etablert egne tilbud på lule- og sørsamisk.

Medietilbudet for barn og unge må styrkes. Samiske barn og unge har i dag begrenset medietilbud til ulike aldersgrupper. Når vi vet hvor stor påvirkning media og spesielt tv har er det meget viktig med et godt og tilfredsstillende tv-tilbud på samisk.

Betydningen av nettbaserte medier blir stadig større. Det forventes at det finnes et samiskspråklig medietilbud på nett. Gjennom Internett har man mulighet til å formidle nyheter og meninger langt raskere og med et større nedslagsfelt enn gjennom de tradisjonelle papirbaserte mediene. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at det samiskspråklige medietilbudet på nett styrkes og utvikles.

De norskspråklige landsdekkende medier er i henhold til sine konsesjonsvilkår pliktig til å gi et tilbud til den samiske befolkningen både i form av programmer på samisk eller med et samisk innhold. Det avdekkes dessverre stadige brudd på konsesjonsvilkårene. Sametingsrådet mener dette er alvorlig og vil arbeide for at reaksjonene mot de som ikke oppfyller vilkårene må bli strengere.

Språk

Mål: å synliggjøre og fremme bruken av samisk språk

Morsmålet er hjertets språk. Gjennom styrking av samisk språk løftes statusen både hos enkeltmennesket og i samfunnet som helhet. Språk er et skattkammer for anvendt kunnskap.

Bevaring og utvikling av samisk språk må skje kontinuerlig. Følgelig er det nødvendig og naturlig å legge langsiktige mål for dette arbeidet. I de fleste sammenhenger er samisk et minoritetsspråk. Samtidig som språket må vernes, må det også revitaliseres og vitaliseres, spesielt i de områdene hvor en hel generasjon har mistet sitt språk. Sametingsrådets mål er å føre en aktiv språkpolitikk tilpasset ulike områder. Selv om østsamisk ikke er et offisielt språk i Norge, vil Sametingsrådet i perioden arbeide for at også dette språket får høynet sin status og at det blir mer synlig. I Sápmi finnes det mange samiske språk og dialekter som viser et språklig og kulturelt mangfold.

Lovgrunnlag

Den norske stat er i henhold til ulike gjeldende lover og forskrifter forpliktet til å ta ansvar for det samiske språket. Samisk og norsk er likestilte språk i Norge. Det prinsipielle grunnlaget for bruken av samisk språk i Norge er samelovens språkregler og i Grunnlovens § 110a. Hovedmålsettingen med samelovens språkregler er å fremme og bevare samisk språk og på den måten styrke bruken av samisk i offentlige sammenhenger. Loven må fornyes i takt med samfunnsutviklingen. Samelovens språkregler skal evalueres, og Sametingsrådet skal delta i dette arbeidet.

I ILO-konvensjon 169 heter det at ”det skal treffes tiltak for å bevare og fremme utvikling og bruk av de opprinnelige språk for vedkommende folk”. Norge har sluttet seg til Europeisk pakt om regions- og minoritetsspråk. Formålet med paktens er å verne om urfolks- og minoritetsspråk. De tilsluttede statene skal rapportere om politikken og tiltak som kreves gjennomført. Paktens pålegger videre nasjonalstatene å gjennomføre konkrete tiltak for bevaring av regions-, urfolks- og minoritetsspråk.

Samisk som offisielt språk i Norge

Et levende språk forutsetter at det er i aktiv bruk, både i hjemmet og i det offentlige rom. Bruk av samisk i offisielle sammenhenger, som i medier, kunst og i offentlig forvaltning, bidrar til å øke språkets status. Sametinget bør oppmuntre folk til å bruke det samisk språk på alle nivåer og i alle sammenhenger i samiske samfunn, og offentlige institusjoner til å anvende samisk språk. Flerspråklige skilter og plakater i det offentlige rom er eksempler på tiltak som kan være med på å synliggjøre samisk i folks hverdag.

Offentlige myndigheters bruk av samisk høyner språkets status. I de senere årene har det vært en positiv utvikling mot mer bruk av samisk i det offentlige. Vi har fått flere offentlige nettsider på samisk.

Samisk språk i det offentlige rom har gjennom lover og forskrifter forholdsvis sterke rammevilkår. Sametingsrådet vil ha fokus på bruken av samisk språk også i det sivile samiske samfunn. Det er viktig at samisk høres, ses og brukes i hverdagsituasjoner og på private arenaer. Forholdene må legges til rette for at lokal bruk av samisk språk fanges opp i den offisielle samiske språkutviklingen.

Det ligger spesielle utfordringer i å utvikle helhetlige språkstrategier og planer for sør- og lulesamisk. Arbeidet med felles språkmålsettingsprogram må prioriteres høyt for lule- og sørsamisk. Det er viktig at alle institusjoner som arbeider med sør- eller lulesamisk deltar i dette arbeidet.

Sametingsrådet har avsluttet et femårig språkmotiveringsprosjekt ved Elgå oppvekstsenter. Dette prosjektet har gitt gode resultater og har ført til at samisk igjen er blitt et levende språk i området. Sametingsrådet vil i forlengelsen av prosjektet bidra til at Elgå oppvekstsenter kan videreføre sitt arbeid. Det er viktig at den kunnskapen som er kommet fram i dette prosjektet overføres til andre samiske områder.

Forvaltningsområdet for samisk språk

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er viktige institusjoner for utvikling og bevaring av samisk språk. For å styrke kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med

tospråklige tjenester tildeles årlige tospråklighetsmidler. Midlene skal bidra til oppbygging av et tospråklig tjenestetilbud for innbyggerne. Det er kommunene og fylkeskommunene som har ansvaret for å legge til rette for at samiske barn, unge og voksne gis mulighet til å bruke språket aktivt. Sametingsrådet skal arbeide for at formålet med midlene oppnås og vil derfor i perioden evaluere bruken av tospråklighetsmidlene.

I 2006 ble Tysfjord kommune innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametingsrådet vil arbeide for at flere kommuner i hele det samiske bosetningsområdet blir innlemmet, spesielt er det viktig å få med kommuner i sørsamisk område. Det ligger store utfordringer i å utvikle offentlige tjenester på samisk i de kommunene som er med i forvaltningsområdet, spesielt gjelder dette i lule- og sørsamisk område. Til tross for at arbeidet med utvikling av nordsamisk språk er kommet langt, er det fortsatt mye som gjenstår også her.

Etter hvert som forvaltningsområdet for samisk språk utvides, vil kompetansebehovet øke. Kommunene har i utgangspunktet ulike utfordringer, og behovene i den enkelte kommune må kartlegges. Det er viktig at det tilrettelegges for et målrettet og helhetlig utdanningsforløp, der samisk opplæring tilbys både til ansatte i offentlig sektor og til alle samiske barn og unge fra barnehage til videregående opplæring. Sametingsrådets største utfordring når det gjelder sørsamisk språk er å initiere en politikk der kompetanseheving er en nøkkelfaktor. Det er mulig å kanalisere ressursene der behovet er størst ved å arbeide fram en språkutviklingsplan og et målsetningsprogram for samisk språk i hele det sørsamiske området.

Språksentrene

I samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene inngår språkutviklingsarbeid som en del av avtalen. De samiske språksentrene er nødvendige og hensiktsmessige arenaer for utvikling og bevaring av samisk språk. Derfor ønsker samarbeidspartene at det etableres flere funksjonelle samiske språksentre i de ulike områdene.

De samiske språksentrene er viktige språkarenaer, spesielt der samisk språk står svakt. Opprettelse av språksentrene er initiert av lokale aktører, og ideen bak opprettelsene har vært behovet for å samle ressursene og opprette språkarenaer. Språksentrene bør være forankret i kommunen eller i eksisterende institusjon, og det er viktig med lokal styring av sentrene.

Språksentre som allerede er etablert, bør kunne utvide sitt virkeområde slik at de fungerer som regionale språksentre. Samiske språksentre skal gi tjenester både til den samiske befolkning og til kommunale og offentlige myndigheter. Samiske språksentre skal være selvstendige enheter med lokal styring og fungere som koordinatorene for språkprosjekter innenfor sine områder.

Termarbeid og moderne teknologi

Det er behov for utvikling av ny samisk terminologi for å kunne kommunisere på samisk i det moderne samfunnet. Etter hvert som bruken av samisk språk øker, både i offentlig og privat sammenheng, vil det bli økt behov for rådgivning og tilrettelegging for bruk av samisk. Sametingets orddatabase www.risten.no har stor betydning for formidlingen av samiske ord, termer og stedsnavn. Det er viktig at orddatabasen utvikles slik at den blir lett tilgjengelig for brukerne.

Korrekturprogrammet Divvun som er utviklet for nord- og lulesamisk må bli en permanent ordning. Rammebetingelsene må utvides, slik at programmet også omfatter sørsamisk. Målet i perioden er å styrke utviklingen av de elektroniske språkressursene i samisk.

Sametingsrådet vil arbeide for at det skal etableres et ressurscenter for samisk språk som spesielt skal fungere når det gjelder de utfordringer informasjons- og kommunikasjonsteknologien medfører. Senteret skal være et overordnet forsknings- og fagsenter samt et rådgivende organ både for offentlige institusjoner og for befolkningen i spørsmål om samisk språk. Målet er å skape en større vitenskapelig arena for samisk språk og stimulere forskere til å bruke samisk som forskningsspråk.

I perioden vil Sametingsrådet digitalisere stedsnavnsarkivet. Sametingsrådet vil videre samarbeide over landegrensene slik at det etableres et nordisk samisk stedsnavnarkiv.

Samene i Norge, Sverige og Finland har felles utfordringer når det gjelder bevaring og utvikling av samisk språk. Sametingsrådet vil ta del i det nordiske språksamarbeidet og har som mål at www.risten.no utvikles til en nordisk samisk orddatabase.

Barn og unge i sentrum

Mål: *et helhetlig og likeverdig oppvekstmiljø for samiske barn og unge*

Sametingsrådet vil arbeide for å skape gode og stabile oppvekstvilkår for alle samiske barn og unge. Utgangspunktet er at barna skal kunne vokse opp i trygge og gode nærmiljøer. Her må de gis mulighet til å utvikle og styrke sin samiske identitet og tilknytning til samiske samfunn.

Norge ratifiserte i 1991 FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen). Konvensjonen har forrang foran andre nasjonale lover og bestemmelser som berører barn og unge, og forplikter norske myndigheter og Sametinget. Dette betyr blant annet at barna gjennom utdanningen skal utvikle respekt for egen kultur, identitet, språk og verdier. Et barn skal heller ikke nektes retten til å nyte godt av sin kultur, utøve sin religion eller bruke sitt eget språk.

Samiske barn og unge er ingen ensartet gruppe, verken med hensyn til bosted eller erfaringsbakgrunn. Betydelige og raske endringer har skjedd og skjer i samiske samfunn. Kulturell identitet og tilhørighet blant dagens barn og unge er kompleks. I tillegg er det utfordringer når det gjelder endrede kjønnsroller. Identitet og tilhørighet er et produkt av kulturelle bånd både til det samiske lokalsamfunnet, det norske samfunnet og internasjonal kultur. Spørsmålet om hva det vil si å være samisk eller ikke-samisk vil derfor ha mange ulike svar.

Mange samiske barn og unge vokser i dag opp i og bor i større byer over hele landet. Det er viktig for Sametinget å bidra til at disse barna kan etablere og utvikle en samisk identitet og tilhørighet. De må gis mulighet til opplæring i samisk språk og kultur, og flere elever må få opplæringen på samisk. Det er viktig at samisktalende barn og unge over hele landet får utviklet sitt samiske språk. Dette gjelder også samiske barn som kommer i kontakt med barnevernet. Barnevernstjenesten må ha kunnskap om samisk kultur og samfunn.

Møteplasser

For å styrke samiske barn og unges identitet må det legges til rette for relevante arenaer, møteplasser og fritidsaktiviteter. Disse må appellere til dagens unge og være tilpasset både jenter og gutters behov. Det må tas hensyn til mangfoldet og variasjonene i den samiske kulturen og oppvekstmiljøene i Sápmi. Det er viktig å opprettholde de tradisjonelle arenaene for at det samiske sosiale og kulturelle fellesskapet skal utvikle seg. Her må møter mellom generasjoner, sosialisering, og overføring og formidling av kunnskap være sentralt. Nye arenaer er et supplement for bevaring og utvikling av samisk identitet, språk og kultur. Sametingsrådet ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige i denne sammenhengen. Samiske festivaler, idrettsarrangementer for unge og liknende tiltak er eksempler på møteplasser for synliggjøring av samisk kultur for ungdom, også over landegrensene.

Barnehager

Samiske barnehager har en viktig rolle i samiske barns oppvekst. Mange barn tilbringer mye av sin hverdag der. Barnehagene har betydning for barns utvikling både når det gjelder språk- og kulturlæring og i deres identitetsutvikling. Det er viktig at samiske barnehager har gode vilkår i sitt arbeid med formidling av samisk språk og kultur.

Norge fikk i 2006 ny lov og nasjonal rammeplan for barnehager. Den nye rammeplanen påpeker at barnehagen skal støtte barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Rammeplanen understreker at samiske barnehager må ha personell som kan samisk. Barnehagen er en av de viktigste arenaene for språkopplæring, og det er nødvendig at barn som snakker samisk kan kommunisere med ansatte på samisk. Den nye barnehageloven understreker kommunens ansvar når det gjelder samiske barn og foreldre. I følge den nye rammeplanen skal alle landets barnehager gi barna kunnskap om samer. Sametingsrådet forventer at alle barn i Norge, uavhengig av bosted, får oppfylt retten til å få et barnehagetilbud som er i tråd med barnehageloven og internasjonale konvensjoner.

Samisk språk må daglig bli benyttet i barnehagen. På den måten kan språket videreformidles og vitaliseres. Påvirkningen fra media og storsamfunnet er merkbar også der samisk språk er dagligspråk. Det er viktig å ha tiltak for å motvirke at bruken av samisk språk reduseres. Sametingsrådet vil arbeide for at det utarbeides læremidler som kan hjelpe barnehagene i deres arbeid med samisk språk og kultur. Sametingsrådet vil at alle samiske barn sikres barnehageplass og skal i perioden evaluere egne tilskuddordninger til samiske barnehager.

Den nye barnehageloven gir foreldre større rett til å kreve at deres barn får tilbud om samisk opplæring i barnehagen. Loven gjelder både for private og offentlige barnehager. Det kulturelle mangfoldet skal gjenspeiles i barnehagen. Samisk kultur skal være en del av barnehagens innhold. Sametingsrådet vil i perioden igangsette tiltak for å styrke tilbudet om kompetanseheving blant barnehageansatte.

Sametingsrådet vil at barnehagene i sitt arbeid har fokus på kjønnsrollene og likestilling. En bedre fordeling av kvinner og menn blant barnehagens ansatte er et tiltak for å nå dette målet. For barn er rollemodeller viktig, og derfor bør begge kjønn være representert blant barnehagens ansatte. I rammeplanen heter det at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. I barnehagen skal gutter og jenter ha like muligheter.

Grunnskole og videregående opplæring

Skolen er en av de viktigste arenaer for barn og unge, og en god skole er avgjørende for en god oppvekst og utvikling av en trygg identitet. Sametingsrådet anser retten til selv å bestemme innhold og form i opplæringen på alle utdanningsnivåer som grunnleggende for utformingen av samiske samfunn.

I samiske samfunn er det spesielle ferdigheter som skolen skal videreføre og utvikle. I Kunnskapsløftet - samisk er tradisjonell kunnskap innført som kompetansemål i flere fag. Det må foregå en kompetanseheving blant lærerne når det gjelder implementeringen av Kunnskapsløftet - samisk.

Alle som ønsker å lære seg samisk skal gis mulighet til det. Samiske elever skal ha rett til å få opplæring i og på samisk. Som en følge av dette må samiskopplæringen styrkes, både som første- og andrespråk. Hvis målsettingen om funksjonelt tospråklige elever skal oppnås, må samisk i større grad brukes som opplæringspråk. Elevene må få individuell rett til opplæring på samisk, uavhengig av bosted. Opplæringsloven må endres slik at dette kan muliggjøres.

Sametingsrådet vil i samarbeid med skoleeiere og skolemyndigheter arbeide for at informasjon om rettigheter til samisk opplæring i henhold til opplæringsloven når fram til brukere.

Sametinget har myndighet til å fastsette rammer for opplæring i visse fag. Samiske læreplaner skal være likeverdige med de nasjonale læreplanene, men ikke identiske. De skal ivareta urfolks verdier og vise hvordan den samiske skolen skal kunne møte en ny tid med nye krav. Læreplanene må ta utgangspunkt i en helhetlig kompetanse som er basert på samisk språk og kultur. Styrking av samisk identitet, språk og kulturkunnskap skal ha en sentral plass i skolen. Forutsetningen for å bestemme innholdet i opplæringen er at samene selv definerer innholdet i de samiske læreplanene. Derfor må Sametinget gis denne myndigheten.

Den nye skolereformen Kunnskapsløftet skal sikre at elever og lærlinger bedre skal kunne takle kunnskapssamfunnets utfordringer. Sametingsrådet vil arbeide aktivt for at Kunnskapsløftet utvikler en

samisk skole og samiske elevers kompetanse i en helhetlig grunnopplæring. Kunnskapsløftet gir skolene frihet til lokaltilpasning av opplæringsmetoder. Sametingsrådet vil påse at dette gjennomføres. En av intensjonene med innføring av Kunnskapsløftet er at det skal bli større helhet mellom opplæringen i henholdsvis grunnskole og den videregående skolen. Sametingsrådet vil arbeide for at det videregående samiske opplæringstilbudet styrkes.

Sametinget har fastsatt samisk innhold i de nasjonale læreplanene. Det er viktig at lærere i den nasjonale skolen får kompetanseheving i forhold til dette.

Når de blir foretatt evaluering av Kunnskapsløftet, vil Sametingsrådet følge nøye med i dette arbeidet for å sikre at Kunnskapsløftet – samisk også blir evaluert.

For å oppfylle læreplanene og realisere et samisk 13-årig utdanningsløp må det utvikles samiske læremidler innenfor alle fag. Sametingsrådet vil spesielt satse på utvikling av digitale læremidler. Det er viktig at læremidlene blir tilrettelagt slik at flere brukergrupper kan utnytte dem. Læremiddelutviklingen er viktig i arbeidet med en god samisk skole. Oppfølging og evaluering av dette arbeidet vil stå sentralt i perioden. I tillegg bør det vektlegges at samiske barn og unge bør få møte samisk språk gjennom moderne teknologi, som for eksempel dataspill, internett og andre typer media.

Kommunene er i følge opplæringsloven pålagt å ha et frivillig tilbud om skolefritidsordning (SFO) før og etter skolestart for elever på 1. - 4. trinn og for funksjonshemmede elever til og med 7. trinn. SFO skal gi elevene omsorg og tilsyn og legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter. Den enkelte kommune skal utforme tilbudet ut fra lokale forutsetninger og behov, og det er viktig at elever får et tilbud med samisk innhold.

Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt utviklingstiltak for mer kunst og kultur i skolen. Tiltaket skal legge til rette for at elever i grunnskolen får lettere tilgang til kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Samisk kunst og kultur må formidles i skolen slik at samiske barn får tilgang til samiske kunst- og kulturuttrykk, og at alle barn gis et innblikk i samisk kunst og kultur. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at et samisk innhold i Den kulturelle skolesekken sikres og videreutvikles. Dette innebærer at Sametinget og andre samiske institusjoner skal få del i de nasjonale midlene som er avsatt til dette formålet.

Ungdomspolitik

Å ivareta og utvikle samiske samfunn fordrer et helhetlig og tverrsektorielt perspektiv der både individ, samfunn og geografi settes i søkelyset. Sametingsrådets prinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses samiske samfunn og de ulike behovene. Sametingsrådet ønsker å ivareta og sikre samiske barn og unges interesser både i en helhetlig planlegging og i gjennomføringen av ulike tiltak. Virkemiddelbruken skal gjenspeile mangfoldet i samiske barn og unges oppvekstmiljø og språksituasjon. Det er derfor nødvendig å bedre kontakten med og kunnskapen om de ulike barne- og ungdomsmiljøene. I denne prosessen bør barn og unge ha innflytelse og være deltakere.

Samiske barn og unge er en viktig ressurs i utviklingen av samiske samfunn, og de er eksperter på egen hverdag. Sametingsrådet vil videreføre og iverksette tiltak for å sikre og stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse, engasjement og innflytelse for samiske barn og unge. Sametingets årlige ungdomskonferanse er i denne forbindelse sentral. Ungdomskonferansen er en møteplass og et forum for meningsutveksling mellom samisk ungdom fra hele landet. Konferansen gir viktige innspill i utformingen av Sametingets ungdomspolitik. Innspillene fra ungdomskonferansen vil bli tatt med i Sametingsrådets videre arbeid innenfor de aktuelle tema ungdomskonferansen har behandlet.

Opplevelse av innflytelse og medbestemmelse er viktige faktorer for rekruttering av unge til samfunnsengasjement. Spesielt ser Sametingsrådet utfordringen i å engasjere unge samiske menn i det politiske arbeidet. Sametingsrådet vil fortsatt arbeide for å utvikle eksisterende og nye kanaler for dialog med barn og ungdom. Sametingets ungdomspolitiske utvalg vil være en viktig del av Sametingsrådets arbeid med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet. Sametingsrådet vil ta initiativ til også å rekruttere flere ungdom under 18 år til utvalget ved neste oppnevningrunde. Dette for å stimulere og

styrke også denne aldersgruppens engasjement og innflytelse. Arbeidet til Sametingets ungdomspolitiske utvalg er et viktig bidrag til Sametingsrådets arbeid med alle saker i Sametinget.

Høyere utdanning og forskning

Mål: et reelt kunnskapsløft for samer gjennom økt satsning på samisk forskning

Samiske samfunn står overfor stadig raskere endringer. Kravene til fornying og innovasjon blir sterkere. Samisk forskning er av stor betydning for å sikre en bærekraftig utvikling av samiske samfunn, og for å styrke samers evne til å mestre framtidens utfordringer. Samisk forskningspolitikk må også ses på som en del av den totale nasjonale og nordiske forskningspolitikken. Derfor må samisk forskning også ses i sammenheng med andre forskningsområder innenfor sentrale myndigheters forskningspolitikk. Det er viktig at det er samsvar mellom sentrale myndigheters politiske signaler innenfor samisk forskning og de midler som stilles til disposisjon fra bevilgende myndigheter.

For å sikre levedyktige samiske samfunn må samene selv være i besittelse av kunnskap og kompetanse. Det samiske folket og samiske samfunn har rett til kunnskap, og en stor del av denne kunnskapen må være egenprodusert. Kunnskap om samiske forhold må ikke være framskaffet kun av forskere utenfra og ut fra andres premisser. For samisk identitet er selvbeskrivelse viktig. Samene må derfor selv delta i og utføre forskningen.

Det er et stort behov for kunnskap om samiske forhold, både i samiske samfunn, men også i storsamfunnet. For å dekke behovet er det viktig at den totale samiske forskningsinnsatsen økes. Det må satses enda mer på fagområder det forskes på i dag, samtidig må samisk forskning bli bredere, slik at den omfatter flere fagfelt. I tillegg til sterkere satsing på et samisk forskningsprogram og økt prosjektfinansiering, er det nødvendig med koordinert institusjonssatsing og institusjonsoppbygging, samt utvikling av samisk som vitenskapsspråk.

Økt internasjonalisering og globalisering medfører økte krav til kunnskapsbasert verdiskapning. Derfor blir forskning og utdanning helt sentral for å kunne dokumentere og utvikle den kunnskapen det samiske folket innehar. Både samisk grunnforskning og anvendt forskning må styrkes. Da er det nødvendig å styrke samiske forsknings- og utdanningsinstitusjoner. De samiske forskningsinstitusjonene er ofte små. Derfor ønsker Sametingsrådet å legge til rette for at det utvikles samiske forskningsnettverk som gir positive ringvirkninger for samiske samfunn.

De samiske forskningsmiljøene er relativt små og er derfor spesielt utsatt for endringer av rammevilkår, både strukturelle og økonomiske. Sametingsrådet vil arbeide for at forutsigbarheten for samisk forskning økes, og at samisk forskning blir en naturlig del av øvrig nasjonal og internasjonal forskning. Kontakt med andre urfolk er også viktig både for samiske forskere og for samiske studenter. Derfor må det legges til rette for økt mulighet for forsker- og studentutveksling med andre urfolksinstitusjoner. Det må søkes felles språkarenaer slik at kunnskapen og publikasjonene man framskaffer ved slike utvekslinger er tilgjengelige for de det berører og for det internasjonale samfunn som også har behov for slik kunnskap.

Menneskene er samiske samfunns største ressurs. Behovet for fagpersoner med innsikt i samiske forhold og kompetanse i samisk språk er betydelig. Derfor må det sikres konkurransedyktige rammevilkår slik at rekruttering til samisk forskning sikres. Det er positivt at kvinner er godt representert innenfor samisk forskning og høyere utdanning. Samiske samfunn må møte utfordringen for å rekruttere flere menn til høyere utdanning. Dette kan bidra til å skape likestilte samiske samfunn. Kandidater med høyere utdanning vil i fremtiden besitte sentrale posisjoner innenfor samfunns- og næringsliv. For å nå likestillingspolitiske mål er det derfor viktig at begge kjønn er godt representert innenfor høyere utdanning.

Det finnes ikke et eget samisk forskningsråd, og heller ikke et samisk forskningsfond. Det er derfor spesielt viktig at Sametinget har tett kontakt med Norges forskningsråd og med øverste forskningspolitiske myndighet i Norge. Sametingsrådet ønsker større faglig bredde i samiske

forskningsprogrammer. Sametingsrådet vil arbeide for samisk representasjon i Norges forskningsråds styrende organer. Sametingsrådet arbeider for at det på sikt opprettes et eget samisk forskningsråd.

Språksituasjonen for lule- og sørsamisk er veldig utfordrende. Lule- og sørsamisk språkforskning er en viktig del av arbeidet for å styrke disse språkene. Spesielle tiltak for rekruttering innen disse fagfeltene vil være viktig. Samtidig er det en stor mangel på forskere som behersker lule- og sørsamisk språk. Sametingsrådet vil arbeide for at det settes inn særlige tiltak for å øke rekrutteringen til disse fagområdene.

Sametingsrådet vil i perioden gå inn for at det opprettes et eget samisk etikkutvalg som skal vurdere samisk forskning og forskning på samiske samfunn. Dette for å sikre at forskningen blir utført på en etisk forsvarlig måte.

Opplæringstilbud for voksne

Mål: *at voksne samer får oppfylt sin rett til grunnutdanning*

Læring skjer hele livet, både gjennom formell utdanning, opplæring i arbeid og i fritid, samhandling med andre og gjennom praktisk erfaring. Både nasjonalt og internasjonalt stilles det jevnlig krav om fornyet og endret kompetanse. Siden slutten av 1990-tallet har det vært en pågående kompetansereform med overordnet mål å bidra til å dekke samfunnets, arbeidslivets og den enkeltes behov for kompetanse.

I følge opplæringsloven har voksne rett til grunn- og videregående opplæring. Derav følger individuell rett til opplæring i samisk. Det er sentrale myndigheters ansvar å sikre at opplæringstilbudet for voksne blir ivaretatt. Dette gjelder spesielt de som har mistet sitt samiske språk. Sametingsrådet vil bistå sentrale myndigheter med å bygge opp et landsdekkende tilbud som har som hovedmål å gi voksne opplæring i samisk.

Opplæringsretten for voksne omfatter også rett til å få vurdert og dokumentert realkompetanse uten å måtte gå veien om tradisjonelle prøveordninger. Et grunnleggende prinsipp er verdsetting av kompetanse uavhengig av hvor og hvordan den er tilegnet. Hensikten er at godkjenning av kompetanse skal kunne gi avkortet opplæring, opptak til høyere utdanning eller innpass i arbeidslivet.

Den eksisterende tilskuddsordningen for utgifter til opplæring i og på samisk gjelder bare for samiske elever i grunnskolen. Det må foretas en grundig gjennomgang av hele tilskuddsordningen for voksne samer som tar grunnutdanning.

Næringsutvikling

Mål: *sterke og levende samiske samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- kultur- og samfunnsliv*

Gode rammebetingelser for bosetting, næringsliv og sysselsetting styrker det materielle kulturgrunnlaget. Betydningen av økonomisk vekst står ofte i sentrum når man snakker om velferdsutvikling. Økonomisk vekst er ett av flere virkemidler for å få en positiv samfunnsutvikling. For Sametingsrådet er målet å forbedre levevilkårene for det samiske folket. Dette er en sammensatt prosess.

I samarbeidsavtalene med fylkeskommunene vil man sammen arbeide med utvikling, synliggjøring og konkretisering av samisk næringspolitikk. Partene vil sammen tilrettelegge for småskalavirksomhet i samiske områder slik at man bedre gjennom virkemiddelordningene treffer og imøtekommer de behov næringslivet har i samiske områder. Egenkapital, kompetanse og nyskapning er ofte utfordringer man står overfor hva gjelder verdiskapning og utvikling av levedyktige enkeltforetak og små lokale bedrifter.

Næringsutvikling i samiske områder er i stor grad avhengig av de rammene som sentrale myndigheter fastsetter. Reguleringer gjennom lovverk, skatte- og avgiftspolitik, markedsregulerende tiltak og liknende har i flere tilfeller større betydning enn økonomiske virkemiddelordninger. Det er derfor av avgjørende betydning at Sametinget har innflytelse på utformingen av kultur- og næringspolitikken i Norge.

Et godt fungerende næringsliv er en av forutsetningene for å få til god samfunnsutvikling. Næringslivet er avhengig av god infrastruktur og effektiv kommunikasjon og transport. Næringsstrukturen i samiske områder er preget av en stor andel primærnæringsutøvere og små bedrifter. Sametingsrådet vil gjennom sin næringspolitikk i størst mulig grad bevare dagens næringsstruktur som grunnlag for en stabil bosetting. Utviklingen fra industrisamfunnet til kunnskapssamfunnet har gjort at kunnskapsnæringer vil få økt betydning, også i samiske områder. Dette er en næring Sametingsrådet vil prioritere i perioden.

Sametingets næringspolitikk har hatt en viktig betydning for næringsutvikling i samiske samfunn. Dette er fordi Sametinget har prioritert å gi tilskudd til prosjekter med forholdsvis lav kapitalavkastning. Samiske samfunn har andre forutsetninger for å utvikle et bærekraftig næringsliv enn sentrale strøk.

Bedriftene i samiske områder har i stor grad få ansatte og lav egenkapital. Både formell kompetanse og sterk egenkapital er viktige faktorer for å kunne møte de utfordringer rasjonalisering, strukturrendringer og internasjonalisering gir. Spesielt er utfordringene store i bransjer hvor innovasjon, nyskaping og produktutvikling står sentralt. Det er derfor viktig å satse på kompetanseheving, nyskaping og innovasjon i bedriftene. Sametingsrådet vil fortsette å gi tilskudd til bedrifter der kapitalavkastningen er lav. Det er fordi vi vurderer den samfunnsøkonomiske verdien av å skape og utvikle sin egen arbeidsplass i samiske områder som stor. Sametingsrådet vil arbeide for at også unge etablerere gis muligheter til å starte egen virksomhet.

Næringslivet i samiske bosettingsområder, som i landet forøvrig, er kjønnsdelt. Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv. Dårlige rammevilkår og velferdsordninger i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Trygderettigheter ved svangerskap, sykdom og omsorg for små barn er lite tilfredsstillende for selvstendig næringsdrivende. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at trygderettighetene for samiske næringsutøvere bedres.

Sametingsrådet har fått analysert bruken av midlene i Samisk utviklingsfond sett i et kjønnsperspektiv. Resultatene av analysen viser at kvinneandelen blant fondets søkere er lav. Dette gjenspeiler til en viss grad strukturen i næringslivet og Sametingets prioriteringer innenfor næringsutvikling. Sametingsrådet har en målsetting om en jevn fordeling av midlene mellom kjønnene. For å kunne oppnå denne målsettingen må støtteordningene innenfor Samisk utviklingsfond endres. Sametingsrådet vil i perioden iverksette dette tiltaket.

Primærnæringer

Primærnæringene har en viktig plass i samiske samfunn, både som næringer og kulturbærere. I samiske samfunn er sammenhengen mellom næring og kultur sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å utvikle og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Selv om samer deltar i det moderne diffensierte yrkeslivet, har likevel primærnæringene særlig betydning for bo- og sysselsettingen i samiske områder. Tradisjonelt har produksjonen innenfor jordbruk, fiske, reindrift, utmark, duodji og kombinasjoner av disse dannet grunnlaget for bo- og sysselsettingen. Det er en klar sammenheng mellom samisk bygdebosetting og primærnæringenes stilling som sysselsettingsfaktor. Det er en tett binding mellom folk, bygd og sysselsetting. Yrkesvalg er for mange i samiske samfunn sterkt knyttet til ønsket om lokalt tilhold i bygdene. Derfor står fortsatt primærnæringsvirksomhet sterkt lokalt i bygdene.

I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Innføringen av reindriftsloven har hatt en negativ innvirkning på kvinnenes deltakelse i reindriften. Både innen primærnæringene og i næringslivet for øvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene.

Reindrift

Reindrift er en viktig faktor både for økonomien og for sysselsettingen i samiske områder og for mange samfunn representerer den livsnerven i den samiske kulturen. Reindriftpolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Sametingsrådets målsetting for reindriftpolitikken er

en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift. Denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren må sikres, utvikles og styrkes. Beitearealer danner grunnlaget for framtidens reindrift. Disse områdene er sterkt truet av offentlige og andre private interesser.

Økende grad av arealinngrep, økt ferdsel, utbredelse av rovdyrbestanden og annen forringelse av reindriften tradisjonelle områder viser at det i dag ikke finnes et tilstrekkelig vern av disse områdene. Det har vært mange rettslige tvister der det har vært strid om reindriften rettigheter, spesielt i sørsamiske områder. Sametingsrådet mener at staten ved alle inngrepssaker i reinbeiteområder må vurdere å ekspropriere tidligere tapte områder, eller eventuelt nye områder, som erstatning for tapte beiteområder. I perioden vil Sametingsrådet bidra til at reindriften arealer sikres i arealplanprosesser og i lovgivning.

Reindriften loven er den viktigste loven i reguleringen av reindriften. Loven må være et verktøy for å sikre reindriften økt medbestemmelse i interne saker. Loven må være i tråd med reindriften egen rettsoppfatning.

Sametingsrådet er spesielt opptatt av å styrke kvinnenes deltakelse i reindriften. Deres politiske og administrative innflytelse i næringen er viktig for å ivareta reindriftenkulturen slik vi kjenner den i dag. Kvinnene er sentrale i arbeidet med organisering av hushold og barneoppdragelse. De har ansvaret for en stor del av de administrative oppgavene i reindriften. Reindriftenkvinnene bidrar mye i rekruttering, opplæring og verdiskapning innenfor duodji og matproduksjon. Kvinnene er derfor viktige bidragsytere når det gjelder den daglige drift, og for de fleste betyr dette tilleggssarbeid. Bare en av seks driftsenheter innenfor reindriftennæringen eies av kvinner. Flesteparten av dagens reindriftenkvinner får sin inntekt utenfor næringen. Disse kvinnenes tilhørighet til reindriften er gjennom eierskap av rein registrert i brors, ektemannens, partners eller sønns driftsenhet. Deres reelle deltakelse i reindriften begrenses på grunn av annet arbeid. Det er viktig å etablere rammevilkår som stimulerer til kvinnelig deltakelse i reindriften.

Reindriftennæringen produserer i tillegg til kjøtt en rekke andre varer og tjenester. For den framtidige reindriften er det viktig at en størst mulig andel av verdiskapningen kommer utøverne til gode.

For å kunne opprettholde og utvikle en levedyktig samisk reindrift er det viktig å sikre rekruttering innenfor yrket. Sametingsrådet er derfor opptatt av at fagopplæringen i reindrift styrkes, og at det opprettholdes gode lærlingordninger.

Jordbruk

Jordbruket spiller en sentral rolle i å opprettholde samiske kulturtradisjoner og er en viktig sysselsettingsfaktor i samiske områder. Sametingsrådets hovedmål for næringen er å opprettholde sysselsettingen og bruksstrukturer vi har i dag. For å oppnå dette må eksisterende melkeproduksjonsbruk sikres økte melkekvoter. For småfeprodusenter er det viktig at arealene for utmarksbeite sikres mot inngrep. På samme måte som i reindriften må denne næringen vernes mot arealinngrep, økt ferdsel, utbredelse av rovviltbestanden og annen forringelse av arealene. Økt videreføring av egne produkter vil kunne være en viktig strategi for å øke verdiskapningen på gårdsbruk i samiske områder. For å kunne opprettholde et levende landbruk i samiske områder må det iverksettes tiltak som motiverer ungdom til å overta gårdsbruk. Særlig er utfordringen stor når det gjelder å motivere unge kvinner.

I WTO-forhandlingene forpliktet Norge seg til å redusere tollsatser og subsidier. Dette gjør at landbruket i samiske områder er spesielt utsatt for reduksjon i økonomiske overføringer. Landbruket i samiske områder vil derfor trenge særskilt beskyttelse. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at landbruket som eneyrke og som kombinasjonsnæring opprettholdes. Rammevilkårene for jordbruket i samiske strøk har endret seg betraktelig de siste årene. Sametingsrådet vil derfor i perioden utarbeide en ny jordbruksmelding som skal sikre og utvikle det samiske jordbruket. I meldingen er det viktig å fokusere på opprettholdelse av jordbruksdrift og nyskaping i tilknytning til jordbruket.

Fiskeri

Samene har drevet fiske i havet så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Dette omfatter nærfiske, sesongfiskeri og havfiske. Samenes rett til ressursene i havet og retten til å utnytte disse er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Sametingsrådet ønsker en ny og helhetlig kystpolitikk hvor Sametinget må ha en mer selvstendig rolle. Sametinget må delta på ulike nivåer i forvaltningen av ressursene. Dette vil sikre en bedre ivaretagelse og vektlegging av samiske hensyn i beslutningsprosessene. Kyst- og fiskeripolitikken skal bidra til rettferdig fordeling av ressursene. Sametingsrådet vil arbeide for helhetlige løsninger der de overordnede rettighetsprinsippene er på plass. Sametinget skal være en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og bruk av sjøarealene skal derfor prioriteres.

Grunnlaget for forvaltningen av de marine ressursene må bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet. Dette innebærer et regionalt forvaltningsnivå hvor Sametinget må ha en reel deltakelse og medbestemmelse. Dette gjelder også forvaltningen av nye arter som kongekrabbe. I tillegg bør fordeling og refordeling av oppdrettskonsesjoner tillegges regionalt nivå. Sametingsrådet ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeriene som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kyst- og fjordområder. I forlengelsen av dette vil opprettelsen av en marin urfolkssone være naturlig.

Sametingsrådet vil at verdiskapningen fra de marine ressursene i størst mulig grad skal komme kyst- og fjordsamfunnene til gode. Gjennom ulike strukturordninger er rettighetene til fiskeressursene gjort omsettelige. De er i økende grad blitt privatisert og fordelt på færre rettighetshavere. I tillegg har det over tid funnet sted en utvikling med overføring av rettigheter fra mindre til større fartøy. Dette har ført til at kostnadene for å delta i fisket har utelukket mange utøvere. Deler av de marine ressursene tilhører kollektivt det samiske folket, og ingen skal kunne eie en fast andel av fastsatte kvoter. Sametingsrådet mener derfor at framtidige strukturtiltak må ivareta utviklingen av en hensiktsmessig flåtestruktur hvor det tas hensyn til langsiktighet og en forsvarlig forvaltning av fiskeressursene. Framtidige strukturtiltak må også bidra til å sikre bosetting og sysselsetting langs kysten. Sametingsrådet mener derfor at flåten under 15 meter har stor betydning for samiske kyst- og fjordområder. En skjerming mot reduksjon i antall av denne flåten vil bidra til å motvirke en negativ utvikling i samiske områder.

For oppdrettsnæringen i samiske områder må lokalt eierskap sikres. Dette kan gjøres gjennom tilrettelegging av forvaltnings- og finansieringsordninger. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske. Næringen må heller ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at konsesjonsavgiften skal tilfalle områder som stiller arealer til disposisjon for konsesjonene.

Utmarksnæringer

Høsting av utmarksressurser og primærnæringenes bruk av lokale ressurser har vært viktig i utviklingen av samisk kultur. En næringstilpasning basert på kombinasjonsdrift er mindre sårbar for økonomiske svingninger. Kombinasjoner av ulike næringer gir muligheter for bedre utnyttelse av ressursene, jevn inntekt og muligheter for inntektsøkninger. Utfordringen er å utvikle kombinasjons- og primærnæringene som attraktive alternativer som gir grunnlag for nyrekruttering. Sametinget vil arbeide for å få etablert et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner i samiske områder.

Markedet for utmarksprodukter er stort i Norden. Sametingsrådet mener derfor at en bedre tilrettelegging for transport, mottak og salg av utmarksprodukter vil kunne bidra til en attraktiv tilleggsnæring. Utmarksnæringene er gjerne sesongbetont. Det betinger at virksomheten må drives i kombinasjon med andre næringer. Produkter der samisk kultur, overnatting, mat og opplevelser i utmark inngår, har et potensial som markedet etterspør. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for å styrke rammebetingelsene for utmarksnæringene. En ny samisk ressurslovgivning vil være et tiltak for å bedre på dette. Som et ledd i dette vil Sametingsrådet i perioden igangsette arbeidet med en egen samisk næringslov.

Rovvilt

De folkerettslige forpliktelsene som Norge er bundet av når det gjelder samiske interesser angår også den nasjonale rovviltpolitikken. Etter Sametingsrådets oppfatning prioriteres verneinteressene i altfor stor grad. Dette er til stor skade for de som utnytter beiteressursene i utmarken. Sametingsrådet må være med i utformingen av forvaltningspraksisen slik at næringsinteressene i større grad blir ivaretatt.

Staten må påta seg ansvar for de kostnader og ulemper som påføres næringene ved at rovdyr gjør skade på beitende dyr. Dette innebærer i hovedsak at antall rovdyr må reduseres i spesielt utsatte områder. Sametingsrådet vil bidra til at rovviltnemndene innehar kompetanse om samiske næringers behov og utfordringer i rovviltspørsmål. Innen hver rovviltregion må det etableres rovviltfrie soner hvor de regionale nemndene kan ta ut rovdyr. Reindriften er mer utsatt for tap på grunn av rovvilt enn andre næringer. Dette er en følge av at rein beiter ute hele året. Det medfører at man får en mindre andel av de reelle tapene erstattet i reindriften. Sametingsrådet vil i perioden arbeide for å få til en mer aktiv bestandsforvaltning, samtidig som man sikrer gode erstatningsordninger for tap som skyldes rovvilt.

Handels- og servicenæringen

En stor del av bedriftene i samiske områder er knyttet til servicenæringen. Mange kvinner arbeider innenfor handels- og servicenæringen, og disse har tradisjonelt ikke hatt høy status innenfor virkemiddelapparatet. Utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar både til arbeidsplasser og sikrer samtidig bosetting i samiske områder. Reiselivet har utviklet seg til en basisnæring i distriktene. Dette sikrer arbeidsplasser i samiske områder.

Utfordringen er å skape et differensiert arbeidsmarked også i distriktene. Dette gjelder spesielt når det gjelder å skape arbeidsplasser for kvinner. Kvinner har generelt høyere utdanning enn menn i de samiske områdene. Det må stimuleres til et mer robust privat næringsliv med større bredde i type virksomheter. Mange høyt utdannede kvinner arbeider i liten grad i privat sektor, og det er et potensiale å trekke disse kvinnene sterkere inn i innovasjon og nyskaping. Arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt, og for å bidra til sterkere likestilling i det lokale næringslivet må virkemiddelbruken tilrettelegge for næringsvirksomhet hvor kvinner blir prioritert.

I reiselivsnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske levemåte. Det har vært en endring fra produksjon av varer til produksjon av opplevelser. Dette er en trend som har kommet samiske samfunn til gode. Potensialet for ytterligere produksjon av slike produkter er stort. Det vil i denne sammenheng være en utfordring å kunne formidle samiske opplevelsesprodukter på en ekte og troverdig måte som også er etisk forsvarlig. Samiske reiselivsaktører er små og har ikke tilstrekkelige nettverk for å kunne utnytte potensialet i markedet. Samarbeid med større reiselivsaktører vil gi gjensidig nytte.

Samiske områder har en relativ høy andel offentlige arbeidsplasser. Utfordringen ligger i å skape et variert privat næringsliv. Differensiert arbeidsgiveravgift er et fortrinn som områder i nord har og som kan nyttes aktivt i etablering av ny virksomhet. Det er blant annet viktig å få etablert kunnskaps- og kulturarbeidsplasser som har et bredt marked og som ikke er avhengig av offentlig engasjement.

Duodji

Tradisjonelt har man sett på duodji som produksjon av bruksgjenstander. I dag er duodji en skapende virksomhet med verdi både som næring og som kunst. Overføring av tradisjonell kunnskap er et nøkkelbegrep når det gjelder duodji. Barn og unge er framtidens bærere og forvaltere av samisk kultur. Duodji er en viktig del av samisk kultur. Det er nødvendig å tilrettelegge slik at barn og unge får muligheter til opplæring i duodji. I områder hvor det samiske språket står svakt, er duodji med på å bevare samisk kultur og samfunnsliv. Det må legges til rette for nyskaping innenfor duodji. Dette omfatter både nye produksjonsmetoder og teknikker samtidig som tradisjonelle duodjitradisjoner ivaretas og videreføres.

Opplæringen i duodji har tradisjonelt blitt overført fra eldre til yngre generasjoner i hjemmet. Denne opplæringsmetoden passer ikke inn i dagens samfunn. Det er viktig at det tilrettelegges slik at duodjibedrifter kan ta inn lærlinger, og at ungdom motivers til en slik utdanning. Sametingsrådet er opptatt av at opplæringen i duodjifaget styrkes, blant annet gjennom gode lærlingordninger.

Sametingsrådet vedtok i 2005 en næringsavtale for duodji. Formålet med næringsavtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at man fokuserer sterkt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg.

Næringsavtalen skal bedre rammevilkårene for utøverne og bidra til at duodjimidlene i større grad møter utøvernes behov. Duodjinæringen sliter med rekruttering. Det er fordi næringen ofte blir fremstilt som en næring med dårlig lønnsomhet og lav status. Dersom nye generasjoner ikke ser de mulighetene som ligger i duodji, er det fare for at disse tradisjonene forsvinner. Derfor vil det være viktig for Sametingsrådet å støtte opp om tiltak som styrker utviklingsmulighetene i næringen.

De virkemidlene som kanaliseres gjennom næringsavtalen, skal komme den enkelte duodjiutøver til gode. Sametingsrådet ser nødvendigheten av å samarbeide med lokale, regionale og sentrale aktører for å utvikle duodji til en bærekraftig og kulturell næring. Gjennom årlige forhandlinger får duodjinæringen selv være med på å utvikle næringen i positiv retning. Sametingsrådet vil at næringsavtalen skal bidra til å styrke sysselsettingen og bosettingen i de samiske områdene. En positiv vekst i duodjinæringen skaper entusiasme og motivasjon blant utøverne og bidrar til økt rekruttering.

Helse og sosial

Mål: et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen

Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud er en viktig premisse for et godt samfunn. Samer som urfolk har rettigheter regulert i nasjonal lovgivning og internasjonale konvensjoner. Rettigheter sikrer blant annet rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. Det er en overordnet nasjonal oppgave å sikre likeverdige tilbud til samer på lik linje med den øvrige befolkningen.

En sentral målsetting i Sametingsrådets arbeid for en likeverdig helse- og sosialtjeneste er å øke kunnskapen og forståelsen for behov og rettigheter til samiske tjenestemottakere. Kvaliteten til samisk helse- og sosialtjeneste er i dag i stor grad avhengig av enkeltpersoner med kompetanse i eller interesse for samisk språk og kultur. Det er ofte opp til den enkelte samiske tjenestemottaker å definere sitt behov for tilrettelagte helse- og sosialtjenester. Sametingsrådet ser det som svært viktig å arbeide for å løfte ansvaret bort fra enkeltpersoner og opp på et overordnet nivå. I flerkulturelle miljøer, som i de samiske samfunn, er det påkrevd at helse- og sosialpersonell innehar tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse. Dette gjelder også i områder hvor samisk tidligere har vært i bruk. Språklige vanskeligheter skal ikke være et hinder for yting av tjenester som brukerne har behov for. Dette fordrer at kunnskap om samisk språk og kultur og flerkulturell forståelse implementeres i grunnutdanningene innen helse- og sosialfag.

Sametingsrådet vil arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folket skal nås. Ansvaret for satsingen på integrering av samiske perspektiver i helse- og sosialtjenesten ligger hos statlige, fylkeskommunale og kommunale institusjoner. Dette fordrer at disse institusjonene prioriterer et tilbud der samisk språk og kulturforståelse er integrert.

Sametingsrådet har i samarbeid med sentralt og regionalt nivå etablert samarbeidsorganer som skal sikre at alle samiske brukere gis et likeverdig tilbud. Sametingsrådet mener sannsynligheten for realiseringen av målsettingen med en samisk helse- og sosialtjeneste vil øke gjennom å utvikle gode arenaer for integrering på sentralt nivå. Det er viktig at styrene i de regionale helseforetakene har samisk representasjon for å gi muligheter til påvirkning av aktuelle helsepolitiske saker sett i samisk perspektiv. For å oppnå et likeverdig helse- og sosialtilbud må det samiske perspektivet vektlegges og innarbeides i den eksisterende helse- og sosialtjenesten. Dette utelukker ikke egne samiske tilbud. For å oppnå likeverd vil det på mange områder

være behov for særskilte tiltak rettet mot samer. Det har derfor vært nødvendig å etablere institusjoner som ivaretar behovet til samiske brukere der det ordinære tilbudet ikke strekker til. Sametingsrådet vil arbeide for å heve institusjonenes status og å styrke disse økonomisk og personellmessig.

Rehabiliteringstilbudet til samiske brukere er i dag lite utviklet. Dette gjelder for alle samiske brukere uavhengig av sykdom og behov. Mangelen på språklig og kulturell kunnskap hos fagpersonell kan være hemmende på rehabiliteringsprosessen. Den samme utfordringen gjelder utvikling av faglig kompetanse og strategier for behandling og forebygging innen rusmisbruk. Det bør utvikles forebyggings- og behandlingsstrategier som spesielt er innrettet mot samiske brukere.

Samiske barn og unge har krav på at helse- og sosialtjenester tilbys i omgivelser som ivaretar samisk kultur og tenkemåte. Det er hensynet til barnets beste som skal være avgjørende for det tilbudet som blir gitt. Dette gjelder spesielt barnevernstjenesten. Sametingsrådet vil arbeide for at barnevernstjenesten sikrer samiske barn en fortsatt oppvekst i samiske omgivelser.

Forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste må være tilgjengelig som grunnlag for framtidige politiske beslutninger. Samiske samfunn mangler mye av det beslutningsgrunnlaget som ellers anses som en selvfølge. Det må en organisert satsing til for å oppnå resultater på disse feltene. Det er viktig at man innenfor samisk helse- og sosialforskning arbeider ut fra et likestillingsperspektiv både når det gjelder forskere og forskningsområder.

Sametingsrådet ser behov for økt internasjonalt engasjement når det gjelder urfolksrelaterte helse- og sosialpolitiske spørsmål. Sametingsrådet kan på denne måten innhente kunnskap om tilpasning av helse- og sosialtjenesten fra andre urfolk, og eventuelt tilføre erfaringer fra samiske områder.

Sametinget har siden 1999 bevilget penger til prosjekter innefor helse og sosialsatsingen. Det har vært et stort spenn av prosjekttemaer. Forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste må være tilgjengelig som grunnlag for fremtidige politiske beslutninger. Tilskuddsmidlene innenfor helse og sosial skal derfor evalueres i perioden. Dette for å fremskaffe kunnskap om i hvilken grad satsingsområdene ivaretar det behovet samiske brukere har i kontakt med helse- og sosialtjenesten.

Samisk samarbeid

Mål: *et samisk samarbeid på tvers av landegrensene*

Samene er ett folk som bor i fire land. For å styrke og videreutvikle samarbeidet mellom samene på tvers av landegrensene, vil Sametingsrådet fortsette deltakelsen i de opprettede samarbeidsfora og medvirke til at rammebetingelsene for disse blir ivare tatt.

Samisk parlamentarisk råd

I 2000 ble Samisk parlamentarisk råd (SPR) etablert som et permanent samarbeidsorgan for sametingene. Samene fra Russland er permanente deltakere i SPR. SPR skal ivareta samenes interesser på tvers av landegrensene, og styrke samarbeidet. Samisk parlamentarisk råd samordner den samiske stemme overfor andre urfolk i verden og i det internasjonale samarbeidet. Dette gjelder blant annet i etablerte fora som Barentssamarbeidet, det arktiske samarbeidet, EU og i FNs arbeid med urfolksspørsmål.

Det ble vedtatt en felles erklæring under det første fellesmøtet mellom alle sametingene og samene fra Russland i Jokkmokk i 2005 (Jokkmokk-erklæringen). Erklæringen understreker at Finland, Norge, Russland og Sverige er forpliktet til å anerkjenne og sikre samenes urfolksrettigheter. Dette innebærer at nasjonalstatene anerkjenner og respekterer det samiske folkets rett til selv å bruke og forvalte egne naturrikdommer og ressurser. I perioden vil oppfølgingen av Jokkmokk-erklæringen være en av hovedutfordringene til SPR.

Sametingsrådet vil arbeide for en samordning og et samarbeid mellom sametingene innenfor flest mulig områder. En viktig felles sak er ivaretagelse og utvikling av samisk språk. SPR har det overordnede politiske ansvaret for dette arbeidet.

Samisk parlamentarisk råd vil prioritere arbeidet med likestilling og saker som berører barn og unge. SPR vil vurdere om det er behov for etablering av et grenseoverskridende samarbeidsforum for samisk ungdomsarbeid. Det er viktig å skape arenaer der samisk ungdom kan møtes for å bygge felles nettverk. Felles ungdomskonferanse er et tiltak som kan være med på å bidra til dette.

For å sikre det samepolitiske samarbeidet gjennom SPR er det viktig at nasjonalstatene i samarbeid med sametingene finner en økonomisk løsning for permanent drift.

Fellesmøte mellom sameministrene og sametingspresidentene

I 2000 besluttet de nordiske sameministrene å etablere et samarbeid tilknyttet Nordisk Ministerråd. Som et ledd i samarbeidet mellom regjeringene og sametingene i Norden avholdes det årlige fellesmøter mellom sameministrene og sametingspresidentene samt regelmessige møter på administrativt nivå for oppfølging og forberedelse av disse møtene. Sametingsrådet vil i perioden bruke disse møtene som et redskap for å utvikle det samiske samarbeidet i Norden.

Nordiske konvensjoner

Forslag til Nordisk samekonvensjon ble lagt fram i 2005. Forslaget skal behandles i Norge, Sverige og Finland i samråd med sametingene. Sametingsrådet har store forventninger til innholdet i konvensjonen. Det er naturlig at Nordisk samekonvensjon går et skritt videre i forhold til ILO-konvensjon 169, i tråd med den internasjonale rettsutviklingen forøvrig. Sametingsrådet vil i perioden fortsatt ha en sentral rolle i prosessen og vil bidra til at konvensjonen blir et best mulig instrument for det samiske folk.

Reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige av 1972 opphørte å gjelde 1. mai 2005, uten at en ny konvensjon var ferdig framforhandlet. Sverige og Norge er enige om et utkast til mandat for å gjenoppta forhandlingene. Mandatet inkluderer Sametingsrådet og Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) på norsk side. Denne konvensjonen har stor betydning for reindriften i Norge og Sverige, og Sametingsrådet vil arbeide for at en ny konvensjon er på plass så snart som mulig.

Internasjonalt engasjement

Mål: å ivareta urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora

Sametingsrådet vil aktivt delta i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Internasjonalt er det økende anerkjennelse og styrking av urfolksrettigheter. Utviklingen på dette området skjer hurtig. Internasjonalt engasjement er viktig både for det samiske folket og av hensyn til solidaritet med andre urfolk. Sametingsrådets internasjonale engasjement er med på å understøtte Norges arbeid for menneskerettigheter og folkeretten. Sametingsrådet må være premissleverandør og aktiv deltaker. Kunnskapen og de erfaringer Sametingsrådet har opparbeidet seg, må kunne nyttes i urfolksarbeid, særlig i bistanden.

Sametingsrådets mål om aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid innebærer en videreutvikling av eksisterende og nye samarbeid. Sametingsrådets rolle som selvstendig aktør i samspill med andre er en overordnet strategi når det gjelder det internasjonale engasjementet. Sametingsrådet har en selvstendig autoritet og plass innenfor den norske stat, i det norske samfunn og på den internasjonale arenaen. En viktig målsetting er at samene skal kunne representere seg selv i internasjonale fora og ikke utelukkende gjennom statsdelegasjonene.

Sametingsrådets tre hovedsatsingsområder i det internasjonale arbeidet er styrkingen av menneskerettighetene for urfolk, utvikling av miljøstandarder som trykker det materielle grunnlaget for samisk og andre urfolks kultur, og utvikling i nordområdene som styrker samer og andre urfolks kultur og

samfunn. For å kunne oppfylle den rolle Sametingsrådet har som en internasjonal aktør, må det sikres ressurser til arbeidet.

De Forente Nasjoner (FN)

Det er en rekke organer i FN-systemet som behandler spørsmål av relevans for urfolk. Sametingsrådet vil i perioden prioritere innsatsen overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Saker som Sametingsrådet vil vektlegge er arbeidet med FNs urfolkserklæring, FN-konvensjonen om biologisk mangfold og arbeidet i FNs permanente forum for urfolk. Sametingsrådet vil arbeide for at urfolkserklæringen på sikt utvikles til å bli en konvensjon.

Sametingsrådet vil følge opp arbeidet med FNs andre tiår for verdens urfolk (2005–2014) og gjøre en spesiell innsats for å bedre forholdene for urfolkskvinner.

Den europeiske union (EU)

Svensk og finsk medlemskap i EU har etablert nye rammevilkår for det samiske folk. Det er derfor behov for større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor politiske organer i EU. Selv om Norge ikke er medlem i EU, vil også samene på norsk side bli berørt av de politiske vedtak som fattes innenfor EU-systemet. Dette blant annet gjennom Norges medlemskap i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Sametingsrådet legger vekt på å delta aktivt i det grenseregionale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette forutsetter en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolk generelt og det samiske folket spesielt.

Sametingsrådets arbeid med europapolitiske spørsmål skjer via Samisk parlamentarisk råd og Sametingsrådets kontakt med sentrale og regionale myndigheter i Norge.

Nytt Interreg-program for programperioden 2007–2013 er under utarbeidelse. Sametinget ønsker et eget samisk delprogram for å kunne ivareta det helhetlige samiske perspektivet.

Nordområdene

Virksomhetene i nordområdene må ses i et grenseoverskridende urfolksperspektiv. Målet må være å utvikle en sosial, kulturell, næringsmessig og politisk bærekraftig utvikling for alle samfunn i nord. Både urfolks- og kulturdimensjonen må få en sentral plass i den videre utviklingen og integreres på en grunnleggende måte. Dette handler om hvordan mennesker og kulturer møtes og utvikles med utgangspunkt i geografisk nærhet og historie. Strategier for nordområdene må utvikles i partnerskap mellom aktuelle aktører. Det er etablert fast dialog mellom Sametingsrådet og Utenriksdepartementet vedrørende nordområdespørsmålene.

Arktisk Råd

Arktisk Råd er etablert som et forum for å fremme samarbeid, koordinering og samhandling i felles arktiske saker. Spesielt har forholdet til bærekraftig utvikling og miljøvern stått sentralt. Anerkjennelse av urfolkenes spesielle kunnskaper og den betydning videreføringen av disse har for forståelsen av de arktiske samfunn, var viktig ved etableringen av Arktisk Råd. Miljøvernssamarbeidet i Arktisk Råd har gitt betydelig merverdi utover hva de enkelte landene har kunnet oppnå alene.

Sametingsrådet vil i perioden arbeide for at urfolksdimensjonen inkluderes i alle satsingsområder under Arktisk Råd. Spesielt gjelder dette i arbeidet med klimaendringer og en helhetlig ressursforvaltning. Sametingsrådet vil arbeide for at sekretariatet for Arktisk Råd innehar en særdeles høy urfolkskompetanse, inkludert kompetanse om samiske forhold.

Barentssamarbeidet

Barentsrådet er grunnlagt for å utvikle det regionale samarbeidet i de nordligste delene av Sverige, Norge, Finland og Nordvest-Russland. Urfolkene i barentssamarbeidet (samer, vepsere og nenetsere) er representert i det regionale nivået med en felles representant. Arbeidsgruppen for urfolk, etablert av Regionrådet, har rådgivende status både når det gjelder regionalt og sentralt nivå i Barentsrådet.

Det er viktig at urfolkens rolle i barentssamarbeidet styrkes, og at urfolkene trekkes med på alle nivå i arbeidet. Dette innebærer at urfolkene må sikres økonomiske muligheter til likeverdig deltakelse i barentssamarbeidet. Sametingsrådet vil arbeide for at det settes av flere eksterne ressurser til urfolkens deltakelse, kapasitetsoppbygging og at institusjoner innen ulike samfunnsområder utvikles.

Behandlingen av saken ble avsluttet 02.03.07 kl. 12.05.

Originalspråk: Norsk

Sak 11/07

Sametingsrådets redegjørelse om regionalt samarbeid

Arkiv
SF-99

Arkivsaksnr.
07/473

Saken påbegynt 01.03.07 kl. 17.45

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Statusrapport for samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune 2006
2			Samarbeidsavtalen med finnmark fylkeskommune
3			Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune
4			Statusrapport pr. 12.05.2006 - Samarbeidsavtalen mellom Troms fylkeskommune og Sametinget
5			Samarbeidsavtale mellom Nordland fylkeskommune og Sametinget
6			Åarjelsaemich samarbeidsavtale
7			Status pr. 23.06.06 for samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunene i sørsameområdet og Sametinget

Innledning

Regionalutvikling for Sametinget handler om å skape levedyktige og attraktive samiske lokalsamfunn. Hva som er regionalpolitikk varierer ut i fra hvilket ståsted vi velger og kan omfatte både internasjonale og nasjonale utfordringer. I internasjonal sammenheng inngår Sápmi i en større region som Norden, Skandinavia og så videre. Særlig er dette perspektivet viktig for det samiske folk som er bosatt i fire stater. Det internasjonale perspektivet er ivaretatt gjennom Sametingsrådets melding om internasjonale satsingsområder som ble lagt fram for Sametingets plenum i november 2006. Denne vil bli fulgt opp som en sak under plenum i mai 2007. Derfor vil denne redegjørelsen dreie seg om Sametingets nasjonale regionalpolitikk. Ved å fremme denne redegjørelsen ønsker Sametingsrådet å få innspill fra Sametingets plenum på utfordringer og tiltak i de ulike regionene. Vedlagte avtaler og rapporter er en viktig del for den debatten Sametingsrådet ønsker når denne saken tas opp senere denne uken.

I Norge drives mye av det regionalpolitiske arbeidet gjennom fylkeskommunene, kommunene og regional stat. Både samarbeidet med regional stat og fylkeskommunene har betydd mye i Sametingets regionalpolitiske arbeid.

Sametingets rolle har endret seg betydelig siden etableringen. Både den internasjonale rettsutviklingen innen urfolksrett og den nasjonale implementeringen av denne har fått stor betydning for Sametingets rolle. Fra å være en høringsinstans for fylkeskommuner og regional stat til å bli en aktiv deltaker i den regionalpolitiske debatten har også samarbeidet med fylkeskommunene og regional stat endret seg. Troen på partnerskap og Sametingets nye rolle var bakgrunnen for at Sametinget ønsket å inngå samarbeidsavtaler med fylkeskommunene. I dag har vi undertegnet fire samarbeidsavtaler med seks fylkeskommuner. Oppfølgingen av disse avtalene har stått meget sentralt i Sametingets regionalpolitiske arbeid og Sametingsrådet vil derfor i denne redegjørelsen vie størst oppmerksomhet mot de inngåtte samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

Sametinget har et bredt perspektiv på regionalpolitikken. For Sametinget dreier regionalpolitikk seg om næringsutvikling, språk, kultur, miljø osv. Dette perspektivet gjenspeiles i innholdet i de ulike samarbeidsavtalene.

Status på samarbeidsavtalene

Den første samarbeidsavtalen som ble undertegnet med en fylkeskommune var samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune. Denne ble undertegnet i 2002. Der etter fulgte samarbeidsavtalen med Finnmark i 2003, sørsameområdet i 2005 og Nordland i 2006.

Sametingsrådet har årlige møter på politisk nivå med alle fylkeskommunene som en oppfølging av avtalene. I forkant av møtene blir det laget en statusrapport. For sørsameavtalen, Tromsavtalen og Nordlandsavtalen legges det opp til rapportering pr 15. april hvert år, og politiske møter i mai. For Finnmark utarbeides det en rapport medio oktober og politisk møte i november. Statusrapportene for 2006 er lagt ved denne redegjørelsen.

Den største utfordringen for oppfølging av avtalene har vært å få til en koordinering av avtalene på overordnet nivå. Dette har ført til at det nå skal nedsettes administrative arbeidsgrupper for oppfølging av avtalen med Troms. Spørsmålet med administrative arbeidsgrupper vil også bli drøftet med fylkeskommunene i sørsameområdet, Finnmark og Nordland.

Sametingsrådet vil her komme noe inn på de enkelte samarbeidsavtalene og trekke ut enkelte momenter i hver av avtalene. For en mer detaljert oversikt over avtalene og oppfølgingen av disse vises det til vedlagte avtaler og rapporter.

Tromsavtalen

Tromsavtalen har blitt fulgt opp regelmessig og det er utarbeidet årlige rapporter siden undertegnelsen av avtalen. Arbeidet med oppfølging av avtalen er fortsatt i en positiv utvikling og opprettelse av en arbeidsgruppe for oppfølging av de enkelte artiklene vil gjøre arbeidet lettere. Alle artiklene i avtalen blir fulgt opp, men graden av oppfølging varierer. Generelt er samarbeidet bra og oppleves som positivt.

Særlig har prosjektet *samisk kulturkunnskap i videregående skole i Troms* som ble avsluttet våren 2006 vært meget vellykket. Innenfor kulturminnevern har samarbeidet om prøveordning for fordeling av geografiske hovedansvarsområder blitt stilt i bero i påvente av arbeid mellom Sametinget og Miljøverndepartementet.

På informasjonssiden har Troms fylkeskommune gjort mye. Særlig positivt er arbeidet som er gjort knyttet til www.ungitroms.no der målgruppen er samiskspråklig ungdom i Troms fylke i alderen 14-20 år.

Finmarksavtalen

Det har vært en jevn oppfølging av avtalen, og alle artiklene i avtalen har blitt fulgt opp i ulik grad. De politiske møtene mellom sametingspresidenten og fylkesordføreren avholdes i november hvert år. Samarbeidet med fylkeskommunen oppleves generelt som positivt.

Et viktig samarbeidsprosjekt som har hatt flere positive effekter for partene er Geografisk informasjonssystem også kalt GIS. Prosjektet ble startet opp i 2005. GIS-prosjektet har vært grunnlag for både sterkere samhandling, økt kompetanse og bedre ressursutnyttelse i begge organisasjonene. Digitale hjelpemidler er tatt i bruk ved registrering av kulturminner. For feltsesongen 2007 vil innsamling av data og analyser skje digitalt. Partene har planer om å videreutvikle prosjektet.

Fylkeskommunens arbeid med samisk språk og bruken av tospråklighetstilskuddet har vært et aktuelt tema i samarbeidsavtalen. Fylkeskommunen har nå ansatt en språkkonsulent, og ny handlingsplan for fylkeskommunens arbeid med samisk språk og kultur er under utarbeidelse.

Sørsameavtalen

Det første møtet på politisk nivå for oppfølging av denne avtalen ble holdt i august 2006. Siden avtalen omfatter flere fylkeskommuner er samarbeidet en utfordring. På langt nær alle kapitlene i avtalen er fulgt opp og det er et stort behov for å få satt ned en samarbeidsgruppe for å koordinere tiltak på tvers av fylkesgrensene.

Det har i arbeidet med avtalen vært særlig fokus på språk og opplæring. Etablering av språksenteret på Røros har hatt stor betydning og arbeidet med å få etablert de øvrige planlagte språksentrene har vært i fokus. Etablering av språksentrene og samarbeid mellom disse forventes å styrke språkutviklingen i det sørsamiske området. I tillegg har Elgå prosjektet og videreføring av dette vellykkede prosjektet vært viktig.

Samisk reindrift i sørsameområdene er avgjørende for den sørsamiske kulturen og språkets bærekraft og utvikling. Derfor har partene prioritert å gjennomføre to prosjekter som har hatt som mål å se på reindriftens arealbruk og arealvern i sørsamisk område.

Nordlandsavtalen

Denne avtalen ble undertegnet i 2006. Rapport for oppfølging av avtalen vil bli gjennomført i løpet av mars/april 2007. Sametingsrådet ser det som meget positivt å ha fått en samarbeidsavtale med Nordland, og ser frem til oppfølgingen av avtalen i 2007.

Forvaltingsreformen

Gjennomføring av forvaltingsreformen vil ha betydning for samarbeidsavtalene Sametinget har i dag med fylkeskommunene. Endring i den regionale organiseringen vil kreve utforming av nye avtaler. Soria Moria erklæringen var utgangspunktet for regjeringens arbeid med forvaltingsreformen. Reformen har tre hovedmålsettinger: styrking av demokratiet, desentralisering og bedre utnyttelse av lokale fortrinn.

Sametinget ble trukket inn i arbeidet med reformen tidlig i 2006. I prosessen har det kommet fram at regjeringen og Sametingsrådet er enige om at Sametingets myndighet ikke skal svekkes ved gjennomføringen av reformen.

Saken ble behandlet i Sametingets plenum i september 2006. Sametingets plenum slo fast at man støttet forslaget om tre forvaltingsnivåer i Norge, men at en ny regional inndeling måtte styrke Sametingets myndighet. Regjeringen la fram st.meld 12 (2006/2007) *Regionale fortrinn – regional framtid*. Sametingsrådet vil følge saken videre.

Utfordringer fremover

Samarbeidsavtalene:

Sametingsrådet vil trekke fram noen av de gjennomgående punktene i samarbeidsavtalene.

Næringsutvikling

I flere av samarbeidsavtalene er det pekt på nødvendigheten av å ha et samisk perspektiv i næringsutviklingen. Næringsutvikling i samiske områder har vært og er mangfoldig. Fra utvikling av primærnæringsbedrifter på mikronivå til utvikling av næringer knyttet til olje og gassutvinning. Allikevel er næringsstrukturen i samiske områder fortsatt preget av en stor andel primærnæringsutøvere og små bedrifter. Det har vært en målsetting for Sametingsrådet at Sametinget gjennom sin næringspolitikk i størst mulig grad skal bevare dagens næringsstruktur som grunnlag for en stabil bosetting. Dette har også blitt reflektert i bruken av næringsutviklingsmidlene Sametinget fordeler. Til tross for dette har store strukturendringer i primærnæringsene ført til færre sysselsatte i primærnæringsene. Endringene har store innvirkninger på samiske lokalsamfunn. Det påvirker bruken av ut- og innmark og utnyttelsen av naturressursene i nærområdene til den samiske befolkningen.

Utviklingen fra industrisamfunnet til kunnskapssamfunnet sammen med anerkjennelsen av samiske rettigheter har ført til en økning i etableringen av offentlige arbeidsplasser i de samiske områdene. Utdanningsnivået har økt i det samiske samfunnet og særlig har det vist seg at samiske kvinner i større grad enn i resten av landet tar høyere utdanning. Disse går i stor grad inn i de offentlige samiske institusjonene. Utfordringen er hvordan samiske samfunn også i næringsutviklingsøyemed kan benytte seg av denne kompetansen.

Næringsperspektivet er i samarbeidsavtalene mye på et generelt nivå og omtaler i liten grad de spesifikke næringene sine utfordringer. Unntaket er reindrift og duodji som spesifikt nevnes i flere av avtalene og fiskeri som er nevnt i Finnmarksavtalen.

Språk

Utviklingen av de samiske språkene står sentralt i Sametingets arbeid. Alle språkene skal ha samme mulighet til å bli bevart og utviklet. Situasjonen for de samiske språkene er ulike og krever derfor forskjellige satsingsområder. Språksentrene har en sentral rolle i alle regionene og Sametinget har prioritert utviklingen av disse innenfor alle avtalene. De samiske språksentrene gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samisk språk. Sametingsrådet ser at det er et spesielt behov for å få etablert flere språksentre i sørsamisk område. Dette fordi det sørsamiske språket er særlig truet. I sørsamisk område skal det i tillegg til etablering av språksentre settes i gang et eget språkutviklingsprosjekt.

Opplæring

Innenfor opplæringen har både samisk språk og kunnskap om det samiske vært viktige momenter i det regionalpolitiske arbeidet. Dette er derfor nedfelt i de fleste av samarbeidsavtalene. Det er et ønske at fylkeskommunen skal tilby samisk språk på alle videregående skoler. Dette er en stor utfordring blant annet fordi det i mange områder er vanskelig å få lærere til denne undervisningen. Større satsning på fjernundervisning kan være en måte å løse dette på.

I tillegg til språk har kunnskapen om det samiske som en del av Norges historie vært viktig å få formidlet. Det er i dag lagt inn en del samisk innhold i de nye nasjonale læreplanene som er utarbeidet i forbindelse med kunnskapsløftet. Allikevel ser Sametingsrådet at det er et behov for å ha et sterkt fokus på dette videre i samarbeidet med fylkeskommunene.

Kulturminneforvaltning

Det er et mål for Sametingsrådet å få til en helhetlig samisk kulturminneforvaltning fra Hedmark i sør til Finnmark i nord. Et gjennomgående tema i samarbeidsavtalene har derfor vært kulturminneforvaltningen.

Kultur

Kulturdelen i avtalene omfatter flere punkter og graden av spesifisering varierer mellom avtalene. Sametingsrådet ser avtalene som en mulighet for felles satsning innen kulturfeltet i regionene. Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer for utviklingen av samiske samfunn. Samarbeidsavtalene er viktige redskap for å bevisstgjøre og ansvarliggjøre regionen på dette feltet.

Økonomi

Samarbeidsavtalene omfatter omforente tiltak innenfor en rekke samfunnsområder. Det er tiltak som bevilges direkte fra Sametingets budsjett som driftstilskudd til kulturinstitusjoner osv, og felles prosjekter. Prosjektene som er knyttet til samarbeidsavtalene, krever en felles finansiering med fylkeskommunene. Sametingets midler som er knyttet til samarbeidsavtalene gir rom for å gjennomføre tiltak som ellers ikke ville ha vært støtteberettiget. For å kunne være en likestilt finansieringspart i gjennomføring av felles prosjekter, er det viktig at Sametinget har midler til disposisjon. I utviklingen av samarbeidet rundt samarbeidsavtalene er det derfor viktig å sikre en stabil vekst av denne posten på Sametingets budsjett.

Felles saker

Det er i flere av samarbeidsavtalene tatt opp ulike områder der partene skal jobbe opp mot sentrale myndigheter for å fremme felles saker. Eksempler på slike saker kan være internasjonale spørsmål, fiskeri, opplæring og kultur. Denne type samarbeid er i liten grad fulgt opp i arbeidet med samarbeidsavtalene hittil. Det er en utfordring for partene å finne fram til felles strategier for oppfølging av de ulike sakene. Sametingsrådet vil derfor bruke de politiske møtene som gjennomføres med fylkeskommunene til å diskutere hvilke saker partene i fellesskap kan ta opp med regjeringen.

Forvaltingsreformen

St.meld. nr 12 (2006/2007) legger opp til et noe utvidet ansvarsområde for regionene. Sametingsrådet har uttrykt at større regioner kan ha en positiv effekt for de samiske områdene i større grad enn i dag. Dette kan sikre en bedre koordinering og likebehandling av den samiske befolkningen.

En betydelig overføring av oppgaver vil erstatte dagens sentraliserte, sektorinndelte forvaltningssystem. Regionene kan dermed styre ressursene fra flere sektorer i samme retning og skape muligheter for en regional planlegging og regionalsatsing som trekker i samme retning.

Sametingsrådet ser det som viktig at Sametinget får en reell rolle i de styrende organ som forvalter ressursene i regioner med samiske tradisjonelle bruks- og bosettingsområder, i henhold til ILO konvensjonen nr. 169. Dette prinsippet må komme til anvendelse ved regional forvaltning av alle ressurser.

Ressursforvaltning og rettighetsperspektivet i bruken av naturressursene har spilt en overordnet rolle i Sametingets regionalpolitikk. Sametinget har lenge hevdet at regjeringen må legge nærhets- og avhengighetsprinsippet til grunn i utnyttelsen og forvaltningen av naturressursene. Sametingsrådet ønsker en sterkere regionalpolitisk innflytelse både på språk-, kultur-, og næringspolitikk. Dette må følges opp også ved gjennomføringen av forvaltingsreformen.

Med dette er Sametingsrådets regionalpolitiske redegjørelse lagt fram for Sametingets plenum, og vi ser fram til en konstruktiv debatt og konkrete innspill.

III Votering

Av 43 representanter var 32 til stede. Det ble ikke votert i denne saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Terje Tretnes, saksordfører	
2	Jarle Jonassen	
3	Sten Erling Jønsson	Jarle Jonassen
	Sten Erling Jønsson	
4	Klemet Erland Hætta	Egil Olli Sten Erling Jønsson
	Klemet Erland Hætta	
5	Per Edvin Varsi	Aili Keskitalo
	Per Edvin Varsi	
6	Jánoš Trosten	Sten Erling Jønsson Per Edvin Varsi
	Jánoš Trosten	
7	Olaf Eliassen	Per Edvin Varsi
	Olaf Eliassen	
8	Kjersti Myrnes Balto	Jánoš Trosten Egil Olli
	Kjersti Myrnes Balto	
9	Magnhild Mathisen	
10	Per Andersen Bæhr	Jánoš Trosten Anders Urheim
	Per Andersen Bæhr	
11	Egil Utsi	
12	Vibeke Larsen	
13	Nanna Thomassen	
14	Kjell Svein Skog	
15	Tor Mikalsen	
16	Tone Finnesen	
17	Sten Erling Jønsson	
18	Klemet Erland Hætta	
19	Aili Keskitalo	

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 18.40.

Originalspråk: Norsk

Sak 12/07

Omvalg - komitene, Samisk parlamentarisk råd og Tilskuddsstyret

Arkivsaknr.
07/1125

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Valgkomiteen	28.02. - 01.03.07	VK 001/07
Sametingets plenum	27.02. - 2.03.07	012/07

Saken påbegynt 01.03.07 kl. 18.40.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
-----	-----------	-------------------	--------

II Forslag og merknader

Valgkomiteens innstilling:

Følgende medlemmer foreslås til Oppvekst- og utdanningskomiteen:

Kirsten Appfjell-Eira foreslås flyttet til Nærings- og kulturkomiteen
Aili Keskitalo foreslås flyttet til Plan- og finanskomiteen

Jánoš Trosten foreslås flyttet til Oppvekst- og utdanningskomiteen
Randi Skum foreslås flyttet til Oppvekst- og utdanningskomiteen

Oppvekst- og utdanningskomiteen foreslås dermed med følgende medlemmer

1. Synnøve Solbakken-Härkönen, leder
2. Jørn Are Gaski, nestleder

3. Inger Jørstad, medlem
4. John Harald Skum, medlem
5. Josef Vedhugnes, medlem
6. Rita-Alise Porsanger, medlem
7. Jánoš Trosten, medlem
8. Tone Finnesen, medlem
9. Hilde Anita Nyvoll, medlem
10. Kjersti Myrnes Balto, medlem
11. Per-Ivar Henriksen, medlem
12. Isak Mathis O. Hætta, medlem
13. Randi Skum, medlem
14. Johan Mikkel Sara, medlem

Følgende medlemmer foreslås til plan- og finanskomiteen:

Jánoš Trosten foreslås flyttet til Oppvekst- og utdanningskomiteen
Randi Skum foreslås flyttet til Oppvekst- og utdanningskomiteen

Miriam Paulsen foreslås flyttet til Plan- og finanskomiteen
Aili Keskitalo foreslås flyttet til Plan- og finanskomiteen

Plan- og finanskomiteen foreslås dermed med følgende medlemmer

1. Roger Pedersen, leder
2. Vibeke Larsen, nestleder
3. Gunn Britt Retter, medlem
4. Egil Olli, medlem
5. Ann-Mari Thomassen, medlem
6. Miriam Paulsen, medlem
7. Sten Erling Jønsson, medlem
8. Kirsti Guvsám, medlem
9. Willy Ørnebakk, medlem
10. Magnhild Mathisen, medlem
11. Toril Bakken, medlem
12. Wiebke Synnøve Slåtsveen, medlem
13. Aili Keskitalo, medlem
14. Terje Tretnes, medlem

Følgende medlemmer foreslås til nærings- og kulturkomiteen:

Miriam Paulsen foreslås flyttet til Plan- og finanskomiteen

Kirsten Appfjell-Eira foreslås flyttet til Nærings- og kulturkomiteen

Nærings- og kulturkomiteen foreslås dermed med følgende medlemmer

1. Marianne Balto, leder
2. Lene Hansen, nestleder
3. Kirsten Appfjell-Eira, medlem
4. Anders Urheim, medlem
5. Susanne Andersen, medlem
6. Knut Store, medlem
7. Klemet Erland Hætta, medlem
8. Henrik Eriksen, medlem
9. Tor Mikalsen, medlem
10. Bjarne Store-Jakobsen, medlem

11. Marie Therese N. Aslaksen, medlem
12. Per Edvind Varsi, medlem
13. Per A. Bæhr, medlem
14. Jarle Jonassen, medlem
15. Olaf Eliassen, medlem

Følgende medlemmer foreslås til Kontrollkomiteen:

Klemet Erland Hætta utgår som medlem i Kontrollkomiteen.

Kjersti Myrnes Balto inngår som medlem i Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen foreslås dermed med følgende medlemmer

1. Hilde Anita Nyvoll, leder
2. Per Edvind Varsi, nestleder
3. Henrik Eriksen, medlem
4. Kjersti Myrnes Balto, medlem
5. Lene Hansen, medlem

Følgende medlemmer foreslås til Tilskuddstyret:

Følgende foreslås som medlemmer til Sametingets tilskuddsstyre:

Navn	Stilling	Personlig varamedlem
Jon Harald Skum	leder	Tor Mikalsen
Willy Ørnebakk	nestleder	Torill Bakken
Ánne Márjá Gaup Eira	medlem	Kirsten Appfjell-Eira
Miriam Paulsen	medlem	Ellen Kristine Saba
Marie Therese N. Aslaksen	medlem	Knut Store
Maja Lisa Kappfjell	medlem	Bente Mortenson
Olaf Eliassen	medlem	Camilla Pedersen

Følgende medlemmer foreslås til Samisk parlamentarisk råd

Sten Jønsson foreslås å erstatte Anders Urheim i Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd foreslås dermed med følgende medlemmer

1. Aili Keskitalo, personlig vara Johan Mikkel Sara
2. Jarle Jonassen, personlig vara Johan Mikkel Sara
3. Kirsti Guvsám, personlig vara Ann-Mari Thomassen
4. Sten Jønsson, personlig vara Marie Therese N. Aslaksen
5. Gunn-Britt Retter, personlig vara Synnøve Solbakken-Härkönen
6. Magnhild Mathisen, personlig vara Bjarne Store-Jakobsen
7. Egil Olli, personlig vara Marianne Balto

Forslag 2, representant Isak Mathis O. Hætta, Fastboende liste

Forslag 1:

Følgende medlemmer foreslås til Samisk Parlamentarisk Råd:

1. Aili Keskitalo
2. Kirsti Guvsám, personlig vara Ann-Mari Thomassen

3. Sten Jønsson, personlig vara Marie Therese N. Aslaksen
4. Gunn-Britt Retter, personlig vara Lene Hansen
5. Anders Urheim, personlig vara Vibeke Larsen
6. Egil Olli, personlig vara Marianne Balto

Forslag 2:

Følgende medlemmer foreslås til Plan- og finanskomiteen:

Som valgkomiteens forslag, med følgende endringer:
Isak Mathis O. Hætta som medlem.

Av dette følger det at Aili Keskitalo foreslås som medlem i Oppvekst og utdanningskomiteen.

III Votering

Av 43 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 31 stemmer. 2 stemte for.
- Forslag 2 ble forkastet med 31 stemmer. 2 stemte for.
- Valgkomiteens forslag ble vedtatt med 31 stemmer mot 2 stemmer

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i denne saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Magnhild Mathisen, saksordfører	
	Anders Urheim, til forretningsorden	
2	Isak Mathis O. Hætta	
	Isak Mathis O. Hætta, til forretningsorden	
3	Magnhild Mathisen	
4	Jánoš Trosten	
5	Anders Urheim	
6	Isak Mathis O. Hætta	
	Anders Urheim, til forretningsorden	
	Isak Mathis O. Hætta, til forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Følgende medlemmer ble valgt til Oppvekst- og utdanningskomiteen:

1. Synnøve Solbakken-Härkönen, leder
2. Jørn Are Gaski, nestleder

3. Inger Jørstad, medlem
4. John Harald Skum, medlem
5. Josef Vedhugnes, medlem
6. Rita-Alise Porsanger, medlem
7. Jánoš Trosten, medlem
8. Tone Finnesen, medlem
9. Hilde Anita Nyvoll, medlem
10. Kjersti Myrnes Balto, medlem
11. Per-Ivar Henriksen, medlem
12. Isak Mathis O. Hætta, medlem
13. Randi Skum, medlem
14. Johan Mikkel Sara, medlem

Følgende medlemmer ble valgt til Plan- og finanskomiteen:

1. Roger Pedersen, leder
2. Vibeke Larsen, nestleder
3. Gunn Britt Retter, medlem
4. Egil Olli, medlem
5. Ann-Mari Thomassen, medlem
6. Miriam Paulsen, medlem
7. Sten Erling Jønsson, medlem
8. Kirsti Guvsám, medlem
9. Willy Ørnebakk, medlem
10. Magnhild Mathisen, medlem
11. Toril Bakken, medlem
12. Wiebke Synnøve Slåtsveen, medlem
13. Aili Keskitalo, medlem
14. Terje Tretnes, medlem

Følgende medlemmer ble valgt til Nærings- og kulturkomiteen:

1. Marianne Balto, leder
2. Lene Hansen, nestleder
3. Kirsten Appfjell- Eira, medlem
4. Anders Urheim, medlem
5. Susanne Andersen, medlem
6. Knut Store, medlem
7. Klemet Erland Hætta, medlem
8. Henrik Eriksen, medlem
9. Tor Mikalsen, medlem
10. Bjarne Store-Jakobsen, medlem
11. Marie Therese N. Aslaksen, medlem
12. Per Edvind Varsi, medlem
13. Per A. Bæhr, medlem
14. Jarle Jonassen, medlem
15. Olaf Eliassen, medlem

Følgende medlemmer ble valgt til Kontrollkomiteen:

1. Hilde Anita Nyvoll, leder
2. Per Edvind Varsi, nestleder
3. Henrik Eriksen, medlem
4. Kjersti Myrnes Balto, medlem
5. Lene Hansen, medlem

Følgende medlemmer ble valgt til Sametingets tilskuddsstyre:

Navn:	Stilling:	Personlig varamedlem:
Jon Harald Skum	leder	Tor Mikalsen
Willy Ørnebakk	nestleder	Toril Bakken
Ánne Márjá Gaup Eira	medlem	Kirsten Appfjell-Eira
Miriam Paulsen	medlem	Ellen Kristine Saba
Marie Therese N. Aslaksen	medlem	Knut Store
Maja Lisa Kappfjell	medlem	Bente Mortenson
Olaf Eliassen	medlem	Camilla Pedersen

Følgende medlemmer ble valgt til Samisk parlamentarisk råd:

1. Aili Keskitalo, personlig vara Johan Mikkel Sara
2. Jarle Jonassen, personlig vara Johan Mikkel Sara
3. Kirsti Guvsám, personlig vara Ann-Mari Thomassen
4. Sten Jønsson, personlig vara Marie Therese N. Aslaksen
5. Gunn-Britt Retter, personlig vara Synnøve Solbakken-Härkönen
6. Magnhild Mathisen, personlig vara Bjarne Store-Jakobsen
7. Egil Olli, personlig vara Marianne Balto

Behandlingen av saken ble avsluttet 01.03.07 kl. 19.15.

